

BORBE U SLOVENIJI 1943 GOD.

- DECEMBAR -

I

**DOKUMENTI JEDINICA NARODNOOSLO-
BODILACKE VOJSKE I PARTIZANSKIH
ODREDA JUGOSLAVIJE**

BR. 1

IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG ODELJENJA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 1 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O SITUACIJI NEPRIJATELJA NA SEKTORU LJUBLJANA – TRST – RIJEKA – ZAGREB¹

GLAVNI ŠTAB
NOV I PO SLOVENIJE
Obaveštajni otsek
1. XII. 1943. posle podne

GLAVNI STAB NOV I POH
Broj _____ dana ... 194

IZVEŠTAJ O SITUACIJI BR. 63

1. sektor: *Ljubljana – Trst:*

Rakek: 26 XI bilo je 6 Nemaca i 50 belogardista. Imaju 1 top srednjeg kalibra.

Cerknica: 170 naoružanih i 50 nenaoružanih belogardista. Cerknica je blokirana. Niko ne srne da uđe, niti izađe iz nje.

Nova Vas: 26 XI stiglo je u Novu Vas 120 belogardista sa 3 blindirana automobila. Četvorica su bila obučena u nemačke uniforme. Odveli su 4 muškarca i vratili se u Cerknicu.

Begunje: 140 belogardista sa 3 teška minobacača, 4 teške »brede« i 7 puškomitraljeza. U selu Topolu kod Jagrovčevog štaglja postavili su stražu od 4 čoveka. Patrola od 25 ljudi, naoružana 1 minobacačem, 1 puškomitraljezom i 1 automatom, patrolira do sela Otonice.

Postojna: U Postojni ima 50 Nemaca i 30 belogardista. Belogardisti su već otputovali prema Ljubljani.

Št. Peter na Krasu: U Št. Peter je stiglo 250 do 300 Mongola. Sa ranijih 50 do 60 Nemaca posada sada broji ukupno oko 350 ljudi.

¹ Original se nalazi u Arhivu Istoriskog instituta JNA, reg. br. 1–6, k. 107 B.

Vipavsko: Na Vipavskom je oko 21. XI bilo oko 7.000 ljudi nemačke vojske koja je putovala prema Palmanovi. Vipavska dolina je sada prazna.

(Javlja OC XIV divizije 27 novembra.)

2. sektor: *Trst – Rijeka:*

U *Ilirskoj Bistrici* se nalazi 160 Nemaca i 50 Hrvata, naoružanih talijanskim puškama i pištoljima. 24 XI Nemci su došli u Materije i iz 3 topa tukli okolna sela. (Javlja OC XIV divizije. 27. XI.)

3. sektor: *Rijeka – Zagreb:*

Na *Sušaku*, u *Delnicama*, na *Rijeci*, u *Gerovu* i *Gorskom Kotaru* stanje je nepromenjeno.

Ogulin: 1.000 ustaša, domobrana i četnika sa malo motorizacije i nešto nemačke policije.

Oštarije: 150 ustaša i domobrana.

Tounj: 200 ustaša i domobrana sa nešto nemačke motorizacije.

Generalski Stol: 150 ustaša i domobrana. 24. XI stigla je u to uporište kolona od 24 kamiona Nemaca i ustaša.

Duga Resa: 120 ustaša i domobrana.

Karlovac: 1.200 ustaša, Nemaca i domobrana i 300 mobilisanih.

Vrbovsko: 400 domobrana i 1 nemački tenk.

Netretić: oko 80 ustaša, 30 domobrana i 16 žandara.

Ozalj: 300 domobrana i 200 ustaša sa nešto motorizacije.

Samobor: 350 ustaša i Nemaca sa motorizacijom.

Nemačka vojska koja se u većem broju zadržavala u Ogulinu, Oštarijama, Tounju, Generalskom Stolu i ostalim uporištima krenula je 23. XI sa motorizacijom prema Slunju. Sa tog pravca se više dana čula jaka artiljeriska vatra. Po svoj prilici vođene su borbe sa hrvatskim jedinicama. 25. XI iz Zagreba su u Karlovac stigla 2 transporta Nemaca i ustaša i još istoga dana produžili put u pravcu Tušilović – Slunj. Nemci vrše ispade iz uporišta u obližnja sela i otimaju stoku i drugu hranu. Tako je 22. XI grupa od 300 Nemaca izvršila ispad iz Generalskog Stola u Mateško Selo i Oreščansko selo. Naše jedinice su izvršile juriš i naterale ih u bekstvo. Nemci su imali 50 do 60 mrtvih, među njima 1 oficira. XV brigada je zaplenila 1 nemački mitraljez, 1 laki bacač, veći broj pušaka i pištolja i vojnu opremu.

21. XI ustaše i domobrani napustili su Trošmariju i Popovo Selo.

29. XI stiglo je iz Karlovca u Ozalj oko 1.000 ustaša koji su krenuli prema Zumberku.

Veće koncentracije u Hrvatskoj nisu primećene. Jedinice XV brigade miniraju i ruše puteve u pravcu Zdihovo – Vrbovsko – Bosiljevo – Generalski Stol i prema Ogulinu.

(Javlja OC XV divizije 30. XI.)

4. sektor: Zagreb – Zidani Most:

U Prežganju ima 20 Nemaca. Nemci su ponovo minirali granicu. Na granici nema vojske. Kreću se jedino patrole, ponekad i preko granice. Jače patrole pojavljuju se na glavnom putu do Trebnjeg.

Na Polici su beli imali nameru da naprave uporište, ali ga je I bataljon XII brigade zapalio. Beli imaju nameru da naprave uporišta i u Višnjoj Gori i na Kožljevem.²

Iznad Stopica se 28. XI nalazila belogardistička zaseda, koja se posle 3 sata vratila u Novo Mesto.

Prema Kostanjevici nema nikakvih promena.

(Javlja OC X brigade 30. XI.)

Dodatak izveštaju za sektor Ljubljana – Trst: “

Obaveštajac I bataljona XII brigade primio je iz Ljubljane izveštaj da su iz aviona bacani leci u kojima se poziva civilno stanovništvo da se skloni iz Ljubljane. Trsta i Zagreba. Priča se da su 29-XI bombardovali Šentvid iznad Ljubljane.*

(Javlja OC XV divizije 30. XI. 1943.)

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Načelnik otseka, major:
Krajger Vito

- Odnosi se na selo Kožljevec kod Police.
³ Šentvid kod Ljubljane nije bombardovan.

IZVEŠTAJ ŠTABA ČETVIRTE OPERATIVNE ZONE NOV I
PO SLOVENIJE OD 1 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU
NOV I PO SLOVENIJE O AKTIVNOSTI JEDINICA OD
8 NOVEMBRA DO 1 DECEMBRA 1943'

STAB
IV OPERATIVNE ZONE
NOV I PO SLOVENIJE
Br. 136

Na položaju, dana 1. XII. 1943

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS (Agitprop otek)

8. XI. 43. Pohorski odred je izvršio napad na žandarmerijsko uporište u Zrečama." Nakon kratke ali teške borbe jurišna odeljenja su uspela da prodru u prizemlje uporišta, gde se razvila tročasovna borba naših bombaša sa žandarima na prvom spratu. Žandari su pružili jak otpor, te naši nisu uspeli da zauzmu prvi sprat.

Zbog suviše jakog pritiska Nemaca koji su iz obližnjih uporišta stigli u pomoć napadnutom uporištu, naši su bili prinuđeni da se povuku. Prethodno su u prizemlje naneli drva i zapalili žandarmeriju i žandare u njoj.

Gubici neprijatelja nisu nam poznati.

Odred je imao 2 mrtva i 7 ranjenih.

24. XI. 43. Jedinice II bataljona su na cesti Crnuče – Trzin ubile gestapovca Križa iz Kamnika. Njegov luksuzni automobil je zapaljen.

25. XI. 43. Jedinice II bataljona VI UB »Slavko Slander« iz zasede su ubile 4 policajca.

26. XI. 43. Zapaljen je zamak Križ kod Kamnika, u koji se htela useliti nemačka policija.³

Ratni plen: 2 puške, 2 pištolja, 8 bombi i nešto municije.

29. XI. 43. Šesta UB »Slavko Slander« izvršila je napad na 2 uporišta »vermanštafta« (Wehrmannschaft) u Novoj Stifiti, u ukupnoj jačini od 130 »vermana« (Wehrmann). Posle tročasovne borbe naši su uspeli da prodru u uporišta i da ih na juriš zauzmu.

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Vidi tom VI, knj. 8, dok. br. 171.

³ Vidi knjigu: Jože Stok-Korotan, »Jeklena pest«, Ljubljana, 1953. str. 319–320.

Ubijeno je 10 »vermana«, 20 ih je zarobljeno, dok su ostali; usled vanredno tamne noći, uspeli da pobegnu. Mi smo imali 1 mrtvog, 6 teže i 3 lakše ranjena. Među težim ranjenicima nalaze se i komandant brigade drug Simon⁴ i zam. politkomesara brigade drug Mohor/¹

Ratni plen: 1 mitraljez (zbrojovka), 2 parabele, 25 pušaka, 1 pištolj, 1000 komada municije, 90 komada čebadi, 50 šatorskih krila, 54 ranca i dosta ostalog vojnog materijala.

Oba uporišta su zapaljena.

Ostale jedinice, koje su obezbeđivale prilaze napadnutom uporištu, tri sata su se borile protiv mnogo jačeg neprijatelja, koji je hitao u pomoć iz Gornjeg Grada i Bočne. Svi napadi su bili odbijeni. Neprijatelj je imao mnogo mrtvih i ranjenih.

1. XII. 43. Drugi i III bataljon VI UB »Slavko Slander« izvršili su dnevni napad na snažnu neprijateljsku grupu SS odeljenja u selu Pšajnovici, gde je došla sa namerom da iseli stanovništvo i opljačka stoku. U momentu kad su Nemci u selu bili spremni da oteraju stoku, oba su ih bataljona napala sa tri strane. Posle borbe koja je trajala 2 i po časa, naše jedinice su uspele da potisnu Nemce iz sela i da ih jurišem i gonjenjem poteraju u dolinu. U borbi je dosta Nemaca ubijeno i mnogo ranjeno.

U bežanju su Nemci ostavili na bojištu mnogo ratnog materijala i tri sanduka municije.

Mi smo imali tri mrtva i tri ranjena.

Nemcima oduzeta stoka i hrana vraćena je stanovništvu.

23. XI. 43. Minerski vod je minirao prugu između Litije i Zagorja, te dignuo u vazduh teretni voz sa hranom i potpuno ga uništio. Saobraćaj je bio zaustavljen 2 dana, zbog čega je i jak transport nemačke vojske, od 97 vagona, upućen u Ljubljano, bio zaustavljen i zadržan u Trbovljama.

14. XI. 43. Patrola Štaba zone je kod Rimskih Toplica zapalila jedan vojni kamion i zarobila tri nemačka vojnika.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Ciril Ribičič

Komandant:
Franc Poglajen

⁴ Janko Sekirnik

⁵ Jakob Molk

IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 1 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBI ČETVIRTE SLOVENAČKE NOU BRIGADE »MATIJA GUBEC« KOD DOLENJIH LAKOVNICA I RAKOVNIKA'

STAB
XV DIVIZIJE NOV I PO
JUGOSLAVIJE
1 dec. 1943 god.
Položaj

Poverljivo!

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS I ŠTABU VII KORPUSA
NOV I POJ

Izveštaj o obilasku sektora divizije:

Dne 27 novembra komandant i komesar Divizije obišli su sektor IV i XV brigade i našli sledeće stanje:

Pri IV brigadi se znatno stanje u vojsci popravilo. Jedinice su se popravile od poslednjih štrapaca i borbi, tako da su sada sposobne i za teške akcije. Politički i vojni rad bio je vrlo dobar. Ceste su na više mesta rušene, ali to rušenje nije dobro. Na mestima gde su prokopi ima mogućnosti da se oni zaobidu. Na drugim mestima naišlo se na kamen, te se bez eksploziva rad nije mogao produžiti. Ova brigada, zbog svakodnevnih sukoba, bila je samovoljno promenila svoje položaje, napuštajući blokadu i kontrolu N. Mesta i Kostanjevice, te je te pravce izviđala samo obaveštajnom službom. Štab brigade nalazio se u Selima pri Jugorju. Izdali smo naređenje da se snage IV brigade ponovo vrate na stare položaje oko N. Mesta do Kostanjevice. 29-og bile su borbe sa neprijateljem koji je iz N. Mesta nastupao preko Teških Voda i Stopiča ka Dolžu. II bataljon IV brigade odbio je neprijatelja i bacio nazad, nakon čega je on promenio nastupanje u pravcu jedinica IV bataljona XII brigade. Sa ovom jedinicom sukobio se kod D. Lakovnica i Rakovnika. Odmah nakon toga IV bataljon IV brigade, koji se nalazio u Podgradu, počeo je nastupati i napao je neprijatelja sa leđa. Borba je trajala do noći. Od naših i neprijateljskih granata iz bacača i topova zapaljene su neke

¹ Original, na srpskohrvatskom jeziku, nalazi se u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

kuće. Neprijatelj je imao oko 20 mrtvih i ranjenih, dok naši gubici iznose: 1 mrtav i 3 ranjena iz IV bataljona XII brigade.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

STAB VII KORPUSA
NOY P^o

Za Stab,
komandant, p. pukovnik:
Pero

1. XII. 1943

BR. 4

IZVEŠTAJ OTSEKA ZA INFORMACIJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 2 DECEMBRA 1943 O BORBAMA NA TERITORIJI GORENJSKE I SLOVENACKOG PRI- MORJA¹

GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
Otesek za informacije
2. XII. 1943
Br. 8

Izvestaji

Dolenjska

Naša borbena patrola je 27. XI u bilizini Novog Mesta napala i dvojicu ubila.

Primorska i Gorenjska

Akcije naše vojske od 22 oktobra do 4 novembra 1943
Na sektoru Kobarid – Bovec vođene su sa nemačkim kolonama ogorčene borbe za Kobarid.² Posle četvorodnevnih borbi neprijatelj je zaposeo Kobarid. U borbama je poginulo preko 100 neprijatelja a mnogo ih je bilo ranjeno. Poginula su 2 viša oficira. U borbi je oštećen i nemački avion, koji je morao da se spusti na našu teritoriju.

¹ Redakcija je izostavila kraj dokumenta, jer nije značajan.

² Original se nalazi u arhivi CK SK Slovenije.

³ Vidi tom VI, knj. 8, dok. br. 57, 62, 63 i 66.

Jedinice XXVI divizije, u svojim ofanzivnim operacijama, zaposele su nemačko uporište Trebiju u Poljanskoj Dolini u Gorenjskoj i vršile uspešne ofanzivne akcije oko Godoviča, Idrije, Grahova, Gorenje Vasi i Zeleznika.³ U tim borbama su ubile preko 20 Nemaca, zarobile 35 neprijateljskih vojnika i zaplenile 1 teški mitraljez, 4 puškomitraljeza, mnogo pušaka i ostalog vojnog materijala. U Gorenjskoj su izbačena iz koloseka 3 vojna voza, 1 kod Javornika, 1 kod Kranja, 1 kod Škofje Loke, a kod Bleda je minirana železnička pruga. Sem toga borci Gorenjskog odreda su uništili još 5 automobila i 2 motocikla, ubili preko 30 nemačkih vojnika i 2 oficira, te zaplenili više automata i pušaka. Borci XIX SNO brigade »Srečko Kosovel« porušili su nadvožnjak nad železničkom prugom kod Štanjela na Krasu, u Mirenu zaplenili više tona kože i zarobili 1 Nemca. Na našu stranu je prešlo 13 bersaljera iz Sv. Lucije. Na svim sektorima su rušeni važni putevi i uništavane telefonske linije.

Akcije naše vojske u početku novembra 1943

1. XI: Jedinica VII brigade je razbila nemačku izvidnicu kod Zetine. Dva Nemca su poginula.

2. XI: Patrola VII brigade se sukobila sa Nemcima između Crnog Kala i Rovti.

Istoga dana je minerski vod ->Triglav« minirao parnu centralu u fabrici KID⁴ u Jesenicama. Pojedini pogoni su zaustavljeni više dana.

3. XI: Jedinica Gorenjskog odreda je kod Gosteča, na putu Skofia Loka – Goričane, napala automobil sa gestapovcima. Četiri gestapovca su poginula.

6. XI: Partizani Gorenjskog odreda su napali Nemce u Ločnici; 4 Nemca su poginula a 1 je zarobljen. Plen: 4 puške, 2 pištolja i dosta opreme koju su Nemci vozili zaprežnim kolima.

8. XI: Naša patrola III brigade" je vodila borbu protiv belogardista na vrhu Sv. Tri Kralja. Naši su belima zaplenili magazin hrane.

Istoga dana su se naše jedinice sukobile sa Nemcima i na Brinjama kod Crnog Kala i naterale Nemce u bekstvo.

9. XI: Naše patrole su se sukobile sa belogardistima kod Sv. Tri Kralja.

³ Vidi tom VI, knj. 8, dok. br. 152.

^{*} Kranjska industrijska družba (danas: Jesenička železara).

["] Odnosi se na Treću slovenačku NOU brigadu »Ivan Gradnik«.

Istoga dana su borci Gorenjskog odreda zaplenili okupatorima na Češnjici kod Zeleznika veliku količinu hrane.

10. XI: Naše jedinice su napale uporište Brinje. Naši su izvršili juriš na selo. Nemci su pobjegli iz sela.

Istoga dana se naša patrola sukobila sa belogardistima kod Sv. Tri Kralja.

11. XI: Sukob naših patrola sa Nemcima kod Sv. Tri Kralja. Istoga dana je jedna četa Gorenjskog odreda uništila u Poljanskoj Dolini teretni automobil pun Nemaca. Broj mrtvih je znatan.

12. XI: Borci III brigade su ubili 3 Nemca na putu Vekšče – Laze.

Dva druga, komandir Ibrahimović i drug Vodopija, napali su, sami, kod Medveđeg Vrha, kolonu od 4 tenka, 2 oklopna automobila i 40 vojnika, te ubili 3 Nemca i posadu tenka.

Gorenjski partizani napali su Nemce kod Gorenje Vasi. Ubijeno je 7 Nemaca.

Jedna naša četa je upala u belogardističko uporište Horjul i zarobila 20 belogardista. Plen: 8 pušaka, 40 ručnih bombi, municija i drugi materijal.

14. XI: Jedinica XVI brigade napala je Nemce između Kačeve doline i Podlipse. Rezultat napada nije poznat.

Krajem meseca oktobra je jedinica XXVI divizije srušila važan železnički most kod Koritnice u dolini Bače.⁶ Ovom prilikom dodajemo da je most bio dugačak 120 m. Porušeni deo mosta iznosi 75 m, dok je ostali deo oštećen. Naše jedinice su tom prilikom zarobile 35 neprijateljskih vojnika i 1 oficira, srušile sva utvrđenja i zaplenile: 1 teški mitraljez, 4 puškomitraljeza, 35 pušaka i mnogo municije. Uništenjem tog mosta je za duže vreme, prekinuta pruga koja povezuje Gorenjsku sa Primorskom.

U mesecu oktobru je izvršena akcija na Pliskovicu na Krasu.⁷ XIX brigada »Srečko Kosovel« je u toj smeloj operaciji zaplenila 180 pušaka, 2 teška mitraljeza, 8 puškomitraljeza, 10 automata, 50 pištolja, 10.000 komada municije, 300 bombi, 15 kamiona, 2 motocikla i mnogo druge vojne opreme.

Krajem oktobra, vodeći borbe u Spodnjoj Idriji, Gradnikova brigada je u jurišu zaplenila 1 teški bacač i pobila dosta

* Akciju je, noću 28/29 oktobra 1943, izveo minerski vod Sedme slovenačke NOU brigade »France Prešern« (vidi Zbornik, tom VI, knj. 8, dok. br. 152).

* Akciju je, 19 oktobra 1943, izveo deo Prvog bataljona uz pomoć štabne patrola Trećeg bataljona Devetnaeste slovenačke NO brigade »Srečko Kosovel« (vidi dok. br. 43).

Nemaca. Ista brigada je kod Hotedršice uništila 1 kamion i zaplenila: 1 puškomitraljez, 2 automata, 8 pušaka i više pištolja. 2 Nemca su zarobljena a 8 njih je poginulo.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Šef otseka za informacije:
Nedeljko*

BR. 5

NAREDBA ŠTABA TRECE (»ALPSKE«) OPERATIVNE ZONE OD 2 DECEMBRA 1943 ŠTABU DVADESET SEDME (»GORIŠKE«) DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE ZA PREMEŠTAJ JEDINICA I FORMIRANJE BRIŠKO-BENEŠKOG ODREDA¹

STAB
III OPERATIVNE ZONE
ALPSKE

Položaj. 2. XII. 1943
Br. 91

ŠTABU XXVII DIVIZIJE »GORIŠKE«

S obzirom na novu situaciju koja je nastala na sektoru vaše divizije posle zadnje nemačke ofanzive protiv jedinica III operativne zone

n a r e đ u j e m o :

1. Glavnina XXVII divizije treba da se prebaci na istočnu obalu reke Soče. U sektor divizije spadaju sledeća područja, prostor istočno od Tolmina i Kobarida i severno od železničke pruge Sv. Lucija – Podbrdo do bivše jugoslovenske granice, šentviška visoravan i Banjska visoravan. Do definitivne reorganizacije divizije, glavnina divizije treba da je skoncentrisana na prostoru istočno od linije Tolmin – Kobarid i severno

* Dušan Majcen

¹ Kopija originala se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

od železničke pruge Sv. Lucija – Podbrdo. Posle reorganizacije delovi divizije treba da se prebace na sektor Šentviške visoravni i Banjške visoravni.

2. Operativni ciljevi divizije su sledeći: cesta Tolmin – Kobarid – Bovec, naročito uporišta neprijatelja u Tolminu, Kobaridu i Bovecu, železnička pruga Sv. Lucija – Podbrdo, naročito uporišta Sv. Lucija, Grahovo, Podbrdo, cesta Sv. Lucija – Slap, železnička pruga i cesta Sv. Lucija – Gorica sa svim uporištima od Sv. Lucije do Gorice, neprijateljska uporišta oko Sv. Gore.

3. Štab divizije treba da ponovo u celokupnosti oformi XVII i XVIII brigadu. Gubici u komandnom sastavu brigada treba da se nadoknade najboljim rukovodiocima iz bataljona i divizijske škole.

4. Usled smrti druga Rudija Mahnič-Brkinca, politkomesara XXVII divizije, koja pretstavlja jedan od najtežih udara za celokupnu NOV i PO Slovenije, na njegovo mesto postavljamo za politkomesara XXVII divizije druga **Vasju,**³ dosadašnjeg politkomesara XVIII brigade – »Soške«. Za vreme ofanzive poginuo je, nesrećnim slučajem, i drug **Darko Marušič-Blaž,** zamenik politkomesara XXVII divizije.

5. Na dosadašnjem području divizije, to jest na sektoru zapadno od Soče, divizija formira **Briško-beneški odred**⁵ u jačini od 200 ljudi, formiranih u dva bataljona. Odred se formira od grupa koje se sada nalaze na tom sektoru. Sve ljudstvo i oružje koje premašuje taj broj treba da se prekomanduje u glavninu divizije. Odred treba da sačinjavaju drugovi sposobni za samostalno, gerilsko ratovanje. Drugovi bivši crvenoarmejci treba da se prekomanduju u glavninu divizije. U odred treba da ostane i Rezijska četa, dok glavnina Rezijskog bataljona treba da pređe u glavninu divizije. Zadaci Briško-beneškog odreda su sledeći: sprečavati kontrolu neprijatelja nad briško-beneškim sektorom uništavanjem manjih patrola i kolona, vršiti pritisak na neprijateljska uporišta na nacionalnoj granici, napadati! neprijateljska uporišta i patrole u dolini Soče od Gorice do Boveca, produžiti mobilizaciju – naročito ponovo uključiti u vojsku sve one koji su se posakrivali i slati u glavninu divizije sve suvišno ljudstvo koje prevazilazi broj 200–, vršiti politički rad među stanovništvom i održavati vezu sa italijanskim partizanskim bataljonima. Briško-beneški od-

³ Vasja Kogej

⁵ Briško-beneški odred je, 24 decembra 1943, formiran od Prvog bataljona Sedamnaeste slovenačke NO brigade »Simon Gregorčič« i nekih manjih jedinica koje su se nalazile na tom sektoru.

red spada u sastav XXVII divizije, čiji štab treba da održava sa njim svakodnevnu vezu. Naročitu pažnju treba posvetiti organizaciji obaveštajne službe u odredu i političkom radu među stanovništvom, kome, posle nemačke ofanzive, treba da posvetimo veliku pažnju.

6. U sastav XXVII divizije uključuje se jedan bataljon 7 SNOU brigade »France Prešern« XXVI divizije koji se nalazi na sektoru severno od železničke pruge Sv. Lucija – Podbrdo, oko Nemškog Rovta.⁴ O toj meri izvešćemo Stab XXVI divizije. Taj bataljon treba da se stalno uključi u jednu od brigada vaše divizije.

7. U okviru jedne od brigada treba da se formira bataljon u jačini od 200 ljudi, koji će biti sastavljen tako da bi ga mogli ostaviti kao odred na tom području u slučaju da glavnini divizije bude određen nov sektor. Taj odred bi dobio naziv: »**Tolminsko-Idrijski odred**«.⁵ U njegov sektor spadalo bi područje spomenuto kao područje glavnine divizije, prošireno sve do Idrije. Taj bataljon treba da bude, dok se glavnina nalazi na tom sektoru, uključen u jednu od brigada kao svaki drugi bataljon, a da se bataljon ne izvesti o njegovom budućem zadatku. Napominjem da se ta mera ne zamišlja za neposrednu budućnost, nego je tek u daljoj perspektivi.

8. Jedan od najvažnijih političkih zadataka u našoj diviziji je danas razbijanje preteranog straha od Nemaca, u smislu političkih uputstava politkomesarijata zone. Drugi zadatak je razbijanje jakog lokalpatriotizma koji se pojavio među tolminskim elementom, naročito u bataljonu koji smo priključili iz XXVI divizije. Sledeći zadatak je obezbediti rukovodeću ulogu Partije u diviziji, kako bi čitavo ljudstvo bezuslovno izvršavalo sve partiske direktive, odn. vojna naređenja.

9. Naročito vam skrećemo pažnju na rušenje komunikacionih linija. Prema našim podacima, na vašem sektoru još treba da se nalaze veće zalihe austrijskog eksploziva⁶ koji tražite posebnim ekipama.

* Odnosi se na Peti bataljon brigade »France Prešern«, koji je formiran prilikom priključenja Tolminske brigade, krajem oktobra 1943. Taj bataljon se nalazio na pomenutom sektoru do sredine novembra, te je za vreme nemačke ofanzive rasformiran i uključen u sastav Osamnaeste slovenačke (»Soške«) NO brigade. Stab Treće (»Alpske«), operativne zone verovatno, ranije o tome nije bio obavešten.

¹ Idrijsko-tolminski odred je formiran tek krajem februara 1944, u Lokovcu kod Cepovana. U njegov sastav su ušli: bataljon koji se nalazio kod Komande Tolminskog vojnog područja, deo boraca koji su pripadali komandama mesta Sela i Cepovan i deo boraca koji se nalazio kod Komande Devetog korpusa.

⁰ Odnosi se na eksploziv koji se, u neeksploziranim topovskim granatama, na tom sektoru nalazio još iz vremena Prvog svetskog rata.

10. Za izvršenje datih zadataka šaljem vam kao pomoć operativnog oficira našeg štaba druga **Danila Šoroviea**, koji nosi sa sobom detaljna uputstva i, pored štaba divizije, isto tako je odgovoran našem štabu za izvršenje postavljenih zadataka. Izveštavajte nas o situaciji svakodnevno.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dušan Kveder-Tomaž, s. r.

Komandant:
Lado Ambrožič-Novljan, s. r.

BR. 6

IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 2 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBAMA JEDINICA NA TERITORIJI KOSTANJEVICA – NOVO MESTO – GROSUPLJE¹

STAB
XV DIVIZIJE NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Na položaju. 2-XII-1943, u 10h

GLAVNOM ŠTABU i ŠTABU VII KORPUSA

Operativni izveštaj: *

IV brigada nalazi se na položajima Podgrad – Cerovec – Dolž – Ratež. Štab brigade nalazi se u Podgradu. Zasede je postavljala i sada drži na Oreheku i Stopičama. I bataljon šalje patrole u Šentjernejsku Dolinu. Ovaj bataljon prekopava cestu Kostanjevica – Novo Mesto. II bataljon drži zasede oko Smolenje Vasi, Žabje Vasi i Gotne Vasi. Zajedno sa I bataljonom vrši prekopavanje ceste N. M. – K.² III bataljon, koji je određen za specijalne zadatke, nalazi se oko Suhora gde ruši put do Metlike. IV bataljon ima zasedu sa 2 p. mitraljeza kod Poganaca i bojne patrole kod Crmošnjica i Teških Voda. I divizion, pod komandom IV brigade, nalazi se na Uršnim Selima, vrši prekopavanje ceste do Semiča.

V brigada nije imala tokom jučerašnjeg dana borbi sa neprijateljem, vršila je prekopavanje ceste i mobilizaciju. Njene jedinice zapalile su neke kuće u Polici, zatim u Višnjoj

¹ Original, na srpskohrvatskom jeziku, nalazi se u Arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Novo Mesto – Kostanjevica

Gori (sud, školu, Kodeljev zamak i staru Omahnovu kuću)."³ Ova brigada u toku noći 1/2-og izvršila je pokret u pravcu Grosuplja.

XII brigada vrši i dalje rušenje komunikacija i sprovodi mobilizaciju.⁴ II divizion artiljerije, koji se nalazio na Kozarjevom Kalu (iznad Prečne), vodio je borbe sa neprijateljem koji je pokušao opkoliti naše snage dolazeći iz Prečne, Jablana i Kačje Ride. Borba je bila vrlo žestoka i naši su izvršili proboj na Novu Goru. Neprijatelj je nastupao iz Prečne do Luknje tenkovima. Naši gubici su 2 mrtva, 4 teško i 4 lako ranjena. Neprijatelj imao takođe velike gubitke u mrtvim i ranjenim.

Pre dva dana iz ovog divizionu dezertiralo je 9 drugova sa 3 mitraljeza. Poslali smo poternice za njima i javili svim jedinicama, komandama i odborima da ih uhapsu. Prilikom pretresa njihovih kuća nismo ih zatekli kod kuće.

I bataljon V brigade⁵ imao je sukob u Drski,⁶ rasterao bega⁷ i sprečio pljačku. Isto tako sve zasede i patrole IV brigade i I divizionu sinoć su se sukobile sa neprijateljem koji je takođe izviđao. Posle kratkog puškaranja povukli su se u N. Mesto. U toku noći dejstvovali su naši i neprijateljski bacači, te je u Birčnoj Vasi zapaljena škola i stanica.

Juče smo mobilisali 30 novih boraca; 4 su se javili sami.

Politički izveštaj je izostavljen obzirom da su komesari na putu, isto tako brojno stanje, koje ćemo naknadno dostaviti.

Primili smo nove direktive Štaba VII korpusa. Prema njima ćemo odmah početi sa pripremama. Komandant divizije će danas ili sutra doći u Štab korpusa i GŠ radi referisanja o nekim pitanjima i u pogledu toga što je drug Rudi⁸ kazao da se javim u GŠ.

Primili smo 150.000 lira za potrebe Divizije.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Za Štab divizije, komandant
p.pukovnik:
Pero

³ Zgrade su paljene da se u njima ne smeste neprijateljske posade.

⁴ Vidi dok. br. 86.

⁵ Odnosi se na Prvi bataljon Pete slovenačke NOU birgade »Ivan Cankar« koji je, naredbom od 5 novembra 1943, Glavni štab NOV i PO Slovenije stavio pod svoju neposrednu komandu (vidi Zbornik, tom VI, knj. 8, dok. br. 72). Taj bataljon nije identičan sa Prvim bataljonom Pete brigade »Ivan Cankar« koji se spominje u dok. br. 7 a koji se u to vreme nalazio na sektoru Prevole – Dobropolje – Zlebič.

⁶ Predgrađe Novog Mesta. Na karti nije označeno.

⁷ Odnosi se na Belu gardu.

⁸ Viktor Avbelj

IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 2 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKCIJAMA JEDINICA NA TERITORIJI GROSUPLJE – NOVO MESTO – ŽUŽEMBERK'

STAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 2-XII-1943, u 2 časa (14h)

GLAVNOM ŠTABU i ŠTABU VII KORPUSA

IV brigada. I bataljon te brigade nalazi se na starim položajima. Juče, 1. I, oko 10 časova, grupa neprijatelja, razvijena u strelce, prodirala je prema magacinu u Zabjoj Vasi, odakle ju je oterala naša zaseda. Bataljon produžuje raskopavanje puteva na svom sektoru. II bat. je prebacio svoju zasedu od Sv. Križa na tunel kod Stranske Vasi i slao jake patrole prema Sv. Roku. Neprijatelj je preko dana patrolirao u pravcu sela Škrjanče. Naša zaseda ga je oterala. III bat. nije vodio borbe na svojim položajima. Posle podne je jedna kolona od 20 belogardista sa dvojica zaprežna kola pokušala da prodire iz Grma prema Gotnoj Vasi, ali se odmah, čim ju je naša zaseda napala, u paničnom bekstvu povukla natrag na Grm. IV bat. je vodio manje borbe sa belogardistima. Oni su došli, u jačini od 100 ljudi, preko Krke prema Staroj Vasi. Neprijatelj se odmah povukao čim je patrola, koja se nalazila na terenu, otvorila vatru na njega. Bataljon je tukao neprijatelja, dok je on bežao, teškim minobacačima. Bataljon je produžio raskopavanje puta u Gradišću. Baterija nije vodila borbe. Neki naročiti pokreti neprijatelja na sektoru te brigade nisu primećeni. Izveštaj te brigade koji se odnosi na iznenađenje II bataljona još nismo primili. On je, verovatno, poslat ali je izgubljen na putu. Zato smo od brigade naknadno zatražili da nas tačno izvesti o toku borbe u Stranskoj Vasi i o merama koje je ona preduzela protiv krivaca.

V brigada. I bat. te brigade nalazi se u selu Prevole. On ima zadatak da ustanovi kakva je situacija kod neprijatelja u Dobropoljskoj dolini i da ga napada. Jedna četa tog bataljona nalazi se u Kompolju. Ona javlja da tamo nema nepri-

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

ateljja. Četa je krenula dalje prema Vidmu da izvidi šta se zbiva u Dobropoljskoj dolini. Četa se još nije vratila. Sa četom upućenom u zasedu iznad Zlebiča – bataljon još nema vezu. II bat. je poslao vojne patrole preko Korinja u Krku i Tisovec. III bat. se nalazio na svojim mestima Polom – Vrbovec i drži zasedu kod Male Gore. III bat. XV brig, šalje izveštaje. Prema podacima naših patrola i obaveštajaca, neprijatelj se povukao iz Dobropolja, Ribnice i Struga. U Ribnici je komanda mesta. Neprijatelj se povukao u pravcu Grosuplja.

XII brigada. Na sektoru te brigade 1-og o.m. nisu vodene borbe. Od Novog Mesta prema St. Peteru² nalazi se veći broj kareta sa municijom. To je, verovatno, deo komore koja je stigla od Žužemberka.

XV brigada. I bat. je na položajima Lović Prekriški. Jedna četa se nalazi u selu Novaki. Odande ona šalje patrole u pravcu Ozlja i Draganiča. II bat. drži položaje Vivodina i Petruš Vrh. On šalje patrole u pravcu Metlike i Ozlja. IV bat. se nalazi u Drašćicama. Štab brigade se nalazi u Vivodini. (U toku dana nisu vođene borbe.) Izveštaj od 31-XI.

Stab artiljerije. Izveštaj od 31. XI. 1943.

I divizion se nalazi u Birčnoj Vasi. On je i juče poslao zasjedu na Ruperč Vrh. Neprijatelj, uspevši u gustoj magli da se približi, izvršio je napad. Na Ruperč Vrh se razvila oštra borba na vrlo malom rastojanju. Divizion je pružao jak otpor 1 sat i po. uprkos velikoj nadmoćnosti neprijatelja. Zatim je morao početi da se povlači prema položajima II divizona. Neprijatelj je posle toga prodirao u tri kolone, naoružan sa 3 tenka, 2 protivtenkovska topa i lakim i teškim bacačima. Jačina neprijatelja iznosila je 500 ljudi.

I divizion, kome se pridružio i II divizion, napao je neprijatelja sa položaja između Ušiveca i Podljubena, ali nije mogao zadržati napredovanje tenkova koji su prodirali preko prokopa na taj način što se prvi tenk spustio u prokop, dok su drugi i treći prešli preko njega na drugu stranu prokopa a zatim izvukli i poslednjeg iz prokopa. Neprijatelj je na taj način prodirao u sama Uršna Sela, dok smo ga mi sa naših položaja napadali iza leđa. U borbi na Ruperč Vrh naši gubici su iznosili 7 mrtvih i 8 ranjenih. Gubici neprijatelja nisu poznati jer je neprijatelj odnosio svoje mrtve sa sobom. Oko 13 časova tri neprijateljske »štuke« mitraljirale su naše položaje.

Ostali njihovi izveštaji još nisu stigli.

² Sada. Otočec.

Politkomesar drug Jože³ otišao je u XII brigadu. Zam. politkomesara drug Leko⁴ otišao je u V brigadu.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
si. odsutan

Zam. komandanta kapetan:
R® Božović

BR. 8

**IZVEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE SLOVENACKE NOU BRIGADE
»MATIJA GUBEC« OD 2 DECEMBRA 1943 ŠTABU PETNA-
ESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE O AKCIJAMA
U VREMENU OD 16 DO 30 NOVEMBRA'**

STAB IV SNOUB »MATIJA GUBEC«
Na položaju, 2-XII-1943
Br.: 144/eks.

ŠTABU XV DIVIZIJE i GLAVNOM ŠTABU NOV i POS

14-todnevni izveštaj

Vojni izveštaj

16 novembra 1943. S obzirom na činjenicu da je neprijatelju pošlo za rukom da, preko Št. Petera, u Novo Mesto dovuče, pojačanje sa tenkovima, Štab divizije naredio je širu blokadu Novoga Mesta i stalno napadanje neprijatelja.- Tako su naše jedinice dobile sledeći zadatak: I bataljon ostaje na položajima oko Kostanjevice sa zadatkom da belogardistima ne dozvoli izlaz iz Kostanjevice, da ne dozvoli prelazak preko Krke i da prokopava put Kostanjevica – Novo Mesto. II bataljon se prebacuje na položaje oko Brusnica, drži pod kontrolom put Št. Jernej – Novo Mesto i dalje ruši i prokopava isti put. III bataljon je izvršio pokret na Vel. Slatinik sa zadatkom da stalnim patrolama prema Novom Mestu kontroliše svaku na-

³ Jože Boršlnar

⁴ Aleksandar Marjanović. Poginuo jula 1944 kod Žužemberka.

¹ Radomir

¹ Kopija originala se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

Vidi Zbornik, tom VI. knj. 8, dok. br. 104.

meru neprijatelj. IV bataljon se prebacio na Teške Vode, sa obezbedenjem prema Novom Mestu, i počeo prokopavanje puta preko Gorjanaca. Baterija se priključila III bataljonu a protivtenkovski top II bataljonu. Ljudstvo je dobilo naređenje da se odmori i dobro nahrani. Isto tako je naređeno da se pojača politički rad.

17 novembra 1943. Bataljoni su ostali na svojim starim položajima. Nemci i belogardisti šalju iz Novoga Mesta patrole koje se sukobljavaju sa našim patrolama. Inače nema bitnih promena.

18 novembra 1943. Stab brigade je izvršio pokret iz Dolža u Hrušicu. Drug komandant, zam. politkomesara i politkomesar otišli su na konferenciju u diviziju. Na položajima sviju bataljona nema ništa novo.

19 novembra 1943. Bataljoni su se nalazili na svojim starim položajima. III bataljon je napao neprijatelja koji se kretao oko bunkera kod Grma i ubio 2 neprijatelja. Ostali bataljoni su produžili prokopavanje puteva.

20 novembra 1943. Bataljoni su se nalazili na svojim položajima i nisu javili ništa novo. Produžuje se prokopavanje puteva.

21 novembra 1943. III bataljon je imao manji okršaj sa belogardistima kod Gotne Vasi. kojom prilikom je bilo ranjeno nekoliko neprijatelja.

22 novembra 1943. Na položajima nema ništa novo. Stigao je drug zam. politkomesara divizije Leko.³ Uveče je održan sastanak svih štabova bataljona, gde se diskutovalo o situaciji i ostalim aktuelnim stvarima. Bataljoni su primili naređenje za sledeće pokrete: I bataljon će se prebaciti sa sadašnjih položaja oko Kostanjevice na položaje oko Jugorja – Vahte sa zadatkom da vrši prokopavanje puta Novo Mesto – Semič. II bataljon će se prebaciti na dosadašnje položaje I bataljona oko Kostanjevice. III bataljon se prebacio na položaje oko Hrušice. IV bataljon je ostao na mestu oko Gornje Teške Vode. U našu brigadu je uključen I divizion artiljerije. On je dobio naređenje da se prebaci na položaje oko Uršnih Sela.

23 novembra 1943. Grupa od 150 belogardista je pokušala pre podne da izvrši napad na položaje našeg IV bataljona oko Teške Vode. Posle kratke borbe neprijatelj je bio nateran u bekstvo, pretrpevši veće gubitke. I bataljon je izvršio pokret sa položaja oko Kostanjevice na nove položaje oko Jugorja – Vahte, II bataljon iz Brusnica na položaje oko Kostanjevice, a III bataljon iz Slatnika na položaje oko Hrušice.

³ Aleksandar Marjanović

24 *novembra* 1943. II bataljon je imao na Vel. Vodenicama sukob sa belogardistima u kome je poginuo zam. komandira 2 čete. Neprijatelj je imao 2 mrtva i više ranjenih. III bataljon je vodio borbe sa belogardistima i Nemcima u blizini Vel. Slatnika. Izgubivši 3–4 vojnika, neprijatelj je morao da se povuče. IV bataljon je javio da je vodio teške borbe sa belogardistima i Nemcima sve do 14 časova. On je morao da se povuče na položaje oko Igljenika jer mu je nestalo municije. Dok se nije povukao, on je naneo neprijatelju velike gubitke, tj. 12 mrtvih i najmanje 40 ranjenih. Naši gubici: 4 ranjena, od kojih 3 teško. Bataljon se u tim borbama dobro pokazao i mogao je naneti neprijatelju i mnogo veće gubitke da mu nije nestalo municije.

25 *novembra* 1943. Stab brigade se prebacio na Dolž. Osim manjeg sukoba koji je imao III bataljon, na položajima nema ničeg novog. III bataljon je izvršio pokret na položaje oko Zajčjeg Vrha, a IV bataljon na položaje oko Vrha kod Dolža.

26 *novembra* 1943. Na položajima nema ničeg novo. III bataljon je, po naređenju divizije, u 12 časova otišao iz sastava naše brigade.

27 *novembra* 1943. II bataljon je zaposeo položaje III bataljona oko Zajčjeg Vrha. Neprijatelj je posle podne pokušao prodreti prema Zajčjem Vrhu, ali je bio odbijen. Gubici nam nisu poznati.⁴

28 *novembra* 1943. Bataljoni su se nalazili na svojim položajima. Ništa naročito nije se desilo. U 16 časova je u Stopiče došao izvestan broj belogardista, koji su pobjegli ppe nego što je tamo otišla četa II bataljona.

29 *novembra* 1943. Bataljoni nisu javili ništa novo sa položaja. Stab brigade je izvršio pokret u Sela pri Jugorju.

30 *novembra* 1943. Bataljoni su se nalazili na starim položajima i prokopavali puteve na svojim sektorima. IV bataljon je pre podne odbacio u Novo Mesto neprijatelja koji je došao u Gornju i Donju Težku Vodu sa očitom namerom da vrši pljačku. Neprijatelj je imao gubitke. Zaseda poslata ka Koroškoj Vasi isto tako je naterala neprijateljsku patrolu u panično bekstvo.

IV bataljon je posle podne gađao bacačem neprijateljsku bateriju koja je dejstvovala za vreme sukoba između IV bataljona XII brigade i neprijatelja. Bilo je nekoliko direktnih pogodaka.

D 6,XII

⁴ Vidi Zbornik, tom VI, knj. 8, dok. br. 139 i 145.

IZVEŠTAJ ŠTABA DOLENJSKOG ODREDA OD 2 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O FORMIRANJU ODREDA¹

STAB DOLENJSKOG ODREDA
Na položaju, 2-XII-1943

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO SLOVENIJE

Danas je stigao u odred drug Slovan.² Odmah smo počeli formiranje odreda. Formirali smo 2 bataljona. Prema naredbi, svaki od njih ima po 100 ljudi. Štabove bataljona naimenovali smo sami jer smo imali dovoljno kadra, koji je i dobro izvežban. Prilažemo spisak štabova bataljona na potvrđenje:

komandant I bataljona drug Pirš Ivan-Rastko,
zamenik komandanta drug Seljak Vojko-Danilo,
politkomesar bataljona drug Lipuš Miroslav-Mišo,
zamenik politkomesara bataljona drug Novak Maks-Gorki
komandant II bataljona drug Rotar Vladimir-Maj,
zamenik komandanta drug Kralj Anton-Petek,
politkomesar bataljona drug Eberle Alojz-Muri,
zamenik politkomesara bataljona drug Jerman Ivan-Mavrič.

U odredu imamo 9 puškomitraljeza i 4 laka bacača. Sem toga, 30 drugova koje smo mobilisali još je nenaoružano. Sve teško oružje i višak ljudi predali smo Štabu XII brigade.

Uspostavili smo vezu sa IV³ Stična, VOS-om⁴ Stična, rejonskim odborima Stična, Višnja Gora i Zalna, sa II bataljonom Cankareve brigade koji se nalazi u Dobravi kod Višnje Gore i sa VIII brigadom.

Vojni *izveštaj*: 28. XI. 1943 zapalili smo na Polici sve one zgrade u kojima su ranije bili smešteni Talijani i belogardisti. Zapalili smo ih zato što su domobrani imali nameru da se smeste u njima.

Hitno su nam potrebni eksplozivi i nagazni aparati da bacimo u Savu nekoliko transportnih vozova sa vojskom na pruzi Ljubljana – Zidani Most.

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Jože Logar

³ Terenski vod – relejna stanica za vezu putem kurira.

* Varnostno-obvešćevalna služba (Obaveštajna služba i služba bezbednosti).

Politički izveštaj: Moral je odličan. Disciplina nije dovoljno čvrsta jer ima dosta novomobilisanih ljudi.

Redovno održavamo političke i vojne časove i mitinge u selima gde se nalazimo. O temama sa političkih i vojnih časova i o mestima gde smo održali mitinge izvešćemo vas u 15-todnevnom izveštaju.

Primili smo vašu naredbu od 30. XI. 1943.³ Izvršićemo tačno sve što stoji u naredbi.

Molimo da potvrdite sud odreda koji sačinjavaju sledeći članovi:

pretsednik suda: politkomesar odreda Rebolj Dušan-Bor.

tužilac: zamenik politkomesara 2 bataljona Jerman Ivan,

I član suda: zamenik komandanta odreda drug Stojan Anton.

II član suda: partizan Jeglič Peter-Pero.

Molimo da potvrdite za operativnog oficira odreda inženjerskog narednika bivše jugoslovenske vojske druga Podlesnika Franca koji je pre dva meseca dobrovoljno stupio u partizane.

Pošto imamo malo automatskog oružja, naročito automata, – samo je jedan automat u odredu, – molimo da nam date nešto automatskog oružja.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dušan Rebolj

Komandant, kapetan:
Jože Logar-Slovan

¹ Vidi Zbornik, tom VI, knj. 8. dok. br. 151.

IZVEŠTAJ ŠTABA BELOKRANJSKOG ODREDA OD 2 DE-
CEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE
O FORMIRANJU ODREDA»

STAB
BELOKRANJSKOG ODREDA
Na položaju. 2. XII. 43

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO SLOVENIJE
II otsek

Na položaju

Danas je, prema naredbi naslova, formiran Belokranjski odred. Odred je formiran tek danas usled udaljenosti XV brigade, čije se ljudstvo nalazilo preko Kupe, u okolini Vrbovskog i kod Ogulina, i usled toga što su XV SNOUB i Štab odreda primili naredbu tek 27. XI. 1943,- Odred je počeo da radi. Formirana su dva bataljona od po 100 ljudi i bataljon od dve čete naoružan lakim automatskim naoružanjem, lakim bacačima, automatima i puškama.

Od primljenog ljudstva sa komandnim kadrom postavili smo. do odobrenja od strane naslova, u sporazumu sa komesarom XV divizije i komesarom XV SNOUB, sledeće štabove bataljona:

I bat.

Komandant – drug Ograjenšek Slavko (Iztok), dosada predviđen za IV bat. XV SNOUB.

Politkomesar – drug Štefan Novak, dosadašnji komesar 3 čete I bat. XV SNOUB.

Zam. politkoma – drug Vergot Anton, dosadašnji zam. politkoma 3 čete I bat. XV SNOUB.

Zam. komandanta – Javor Marjan, dosadašnji komandir 3 čete I bat. XV SNOUB.

II bat.

Komandant – drug Zarn Andrej, dosada zam. komandanta II bat. XV SNOUB.

Politkomesar – drug Majzelj Dodo, dosada politkomesar 2 čete II bat. XV SNOUB.

¹ Original, pisan mastilom, nalazi se u Arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

³ Vidi Zbornik, tom VI, knj. 8, dok. br. 126.

Zam. politkoma – drug Siard Maks, dosada zam. politkoma
4 čete III bat. XV SNOUB.

Zam. komandanta – drug Zupančič Mihael, dosada komandir
2 čete II bat. XV SNOUB.

U oba formirana bataljona nedostaju obaveštajci. U pogledu njih već smo stupili u vezu sa obaveštajnim centrom pri Gl. štabu. Isto smo učinili i u pogledu obaveštajca odreda.

Pošto je naredbom predviđeno da će se ostali članovi odreda odrediti naknadno, molim za dalje objašnjenje o tome pitanju.

Novoformiranom odredu nedostaje i lekar, dok su bat. bolničari, odnosno bolničarke postavljeni, ali su bez sanitetskog materijala.

Dodeljeno ljudstvo odreda je slabo obučeno i obučeno. Među njima ima deset potpuno bosih.

Štab odreda će se privremeno nalaziti u Dobličama, zajedno sa oba bataljona, u cilju kontrole i rada sa ljudstvom i komandnim kadrom, za koji je prilikom pregleda konstatovano da zbog premalog iskustva još nije dovoljno izgrađen, jer je nanovo postavljen u vreme priliva novih boraca u NOV Slovenije, zajedno s borcima koji su tek stupili u NOV Slovenije. Ukoliko će se odred prebaciti na nove položaje, mi ćemo vas izvestiti. Poslaćemo vam i sve izveštaje koji se traže naredbom.

Prilažemo brojno stanje ljudstva i oružja sa municijom.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jon'

Komandant, poručnik:
Jur⁴

» Ivan Picelj
Leopold Gerdovič. Poginuo 26 septembra 1944 kod Loža.

**NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE O
ZADACIMA DOLENJSKOG ODREDA NA SEKTORU ŠMARJE – GROSUPLJE¹**

119/11.

ŠTABU DOLENJSKOG ODREDA-

S ciljem da se onemoguće akcije neprijatelja na sektoru log odreda

n a r e đ u j e m o :

1. Da se I bataljon tog odreda odmah premesti iz Stične i smesti na prostoriji Šmartno³ – Pijava Gorica, da potpuno ovlada dolinom i kontroliše je, i da aktivnim patrolnim akcijama u pravcu Ljubljane spreči svako neprijateljsko kretanje iz sektora Ljubljane.

2. Da se II bataljon smesti na prostoriji Lipoglav – Polica, s tim da svoje akcije upravi prema Ljubljani, kao I bataljon.

3. Da bataljoni patrolama neprekidno krstare na svojim otsecima.

Potrebno je kontrolisati saobraćaj na cestama, naročito na cestama koje vode iz Ljubljane.

Potrebno je da se po svaku cenu spreči odlazak iz Ljubljane i dolazak u nju, te je u tom pogledu potrebno vršiti najstrožu kontrolu i pregled nad svim licima koja bi nastojala da dođu iz Ljubljane ili pak tamo da odu.

4. Sva nemačka i belogardistička odeljenja i patrole koje se pojavljuju na sektoru odreda treba energično napadati i uništavati. Prilikom sukoba sa neprijateljskim odeljenjem – sukob ne sme da prestane time što su ta odeljenja odbijena i što su pobjegli, već se moraju stvarno uništiti. To će se uvek dogoditi ako jedinice budu stvarno ofanzivno dejstvovala, tj. ako traže i nađu neprijatelja, da ga unište. Zbog toga jedinice moraju uvek zauzeti ofanzivan stav i ne nastupati u smislu odbrane, jer će odred samo na taj način moći bez naročitih poteškoća izvršiti svoj zadatak.

¹ Kopija originala se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani. Dokument je, najverovatnije, pisan 3 decembra 1943 (vidi Zbornik, tom VI, knj. 8, dok. br. 151 i knj. 9, dok. br. 9).

² Vidi Zbornik, tom VI, knj. 8, dok. br. 126.

* Odnosi se na selo Šmarje kod Grosuplje.

5. Potrebno je prekopati, zaseći i minirati sve ceste i mostove. Zelezničke pruge treba uništiti u toj meri da budu potpuno neupotrebljive, da ih neprijatelj neće moći opraviti. U tom cilju treba sve pragove snositi na hrpu, preko njih položiti železničke šine i pragove zapaliti.

6. Potrebno je organizovati temeljitu obaveštajnu službu na svom sektoru, a naročito s druge strane granice. U tom cilju treba potražiti i dobiti vezu i kontakt sa poverljivim ljudima u Ljubljani.

7. Potrebno je uvek i svuda preduzimati ofanzivne akcije. Svuda treba tražiti neprijatelja, pronaći ga, napasti i uništiti.

8. Izvodite energičnu mobilizaciju za našu vojsku.

9. Za rad na rušenju, zasecanju i miniranju komunikacija potrebno je mobilisati civilno stanovništvo, u sporazumu i saradnji sa političkim, upravnim vlastima.

10. Potrebno je kontrolisati, onemogućiti i po svaku cenu sprečiti širenje alarmantnih i netačnih vesti, koje šire razni petokolonaški i belogardistički elementi.

11. Eksploziv potreban za rušenje komunikacija i za miniranje odred će dobiti u Travniku.

12. Patroli koja će otići po eksploziv Stab odreda će izdati potvrdu, i sa tom potvrdom će se patrola javiti terenskim rukovodiocima u Travniku.⁴

Prilikom smeštaja eksploziva tipa »808« i »OHC« potrebno je voditi računa da se eksploziv ne smrzne, jer smrznuti eksploziv eksplodira prilikom lomljenja i mrvljenja.

13. Potrebno je da se uspostavi veza sa TV za Štajersku (IV operativna zona).⁵

14. Stupite u vezu i održavajte vezu sa našim divizijama i jedinicama na sektoru odreda i u susedstvu. Divizije i jedinice treba stalno obavještavati o situaciji, o neprijateljskim pokretima i gde se nalaze neprijateljska uporišta, kao i o svim važnijim događajima i pojavama.

15. Odmah pošaljite u Drage⁶ jednu patrolu sa dve mazge i ispravnim samarima. Patrola neka se javi drugu Vrhovniku Stanetu, od kojeg će da dobije potreban eksploziv i minerski materijal za IV operativnu zonu (Štajerska). Primitveni eksploziv i minerski materijal dobro spremite i zakonspirišite na

⁴ U Travniku, na sektoru Notranjske, nalazila se baza Glavnog štaba NOV i PO Slovenije za primanje avionskih pošiljki savezničke materijalne pomoći.

⁵ Odnosi se na kurirsku vezu putem relejnih stanica.

⁶ U Dragama, na sektoru Bele Krajine, nalazila se druga baza Glavnog štaba NOV i PO Slovenije za primanje avionskih pošiljki savezničke materijalne pomoći.

pogodnom mestu, kako biste ga predali patroli IV operativne zone, koja će se javiti.

16. Odlazak i dolazak u Ljubljanu strogo je zabranjen svima bez razlike, izuzev ona lica koja poseduju specijalnu dozvolu Glavnog štaba NOV i PO Slovenije.

17. Pošaljite spisak vojnih i političkih rukovodilaca Štaba odreda i bataljona.

18. Svakog dana dostavite detaljan izveštaj o akcijama odreda (u izveštaju uvek tačno navedite gde se nalazi Štab odreda i raspored bataljona).

Prvom izveštaju priložite tačno brojno stanje ljudstva, naoružanja i stoke, a ubuduće priložite izveštaj o brojnom stanju samo ako bi u međuvremenu nastale kakve promene.

19. Glavni štab će odredu poslati potreban novac.

Potvrdite prijem ovog naređenja.

Zam. politkomesara:

Komandant – generalmajor:

BK. 12

IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG ODELJENJA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 3 DECEMBRA 1943 O SITUACIJI NEPRIJATELJA U SLOVENIJI¹

GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
Obaveštajni otek
3. XII. 1943

GLAVNI STAB NOP I POH⁵
Broj 426. 23. XII. 1943

Rešeno

Br. . . . . , 25. XII. 1943

IZVEŠTAJ O SITUACIJI BR. 64

Štajerska

Obaveštajni centar (OC) IV operativne zone javlja 25. XI sledeće: Ni na jednom od sektora IV operativne zone nema većih neobičnih koncentracija. Neprijatelj vrši samo obične

¹ Original se nalazi u arhivu Istoriskog instituta JNA, reg. br. 4–6, k. 107 B.

^a Izveštaj je, radi informisanja, poslat Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

pokrete. U Celju nema većih snaga, niti nekog višeg nemačkog štaba. U Trbovljama stoji trenutno 97 vagona Ukrajinaca, naoružanih uglavnom ruskim oružjem. Trebalo je da transport ide za Italiju, ali je zastao usled sabotaze naših минера.

Zidani Most: Posada broji oko 300 vojnika. Vojnici se nalaze na obe strane Save. Imaju 4 brzometna topa i 4 topa kalibra 7 sm.

U Zagorju, Trbovljama i Hrastniku ima po 80 do 90 vojnika. U Trbovlje je stiglo pojačanje od 200 ljudi.

U Celju ima 300 vojnika.

U Ponovičama ima 80 vojnika.

U Savi ima 40 vojnika i 20 žandara. Do mosta su 2 bunkera.

Poganeč: 20 vojnika sa 3 brzometna topa i 30 žandara.

Slane: 60 vojnika, 20 žandara, 20 graničara.

Borišek: 150 policajaca, među njima 25 Hrvata.

U Zalogu: stoji 16 transporta ratnog materijala. Vojnika ima samo toliko koliko je potrebno za pratnju voza. Od 26 do 29-og išlo je od Zaloga prema Zagrebu 8 do 10 transporta.

Podšentjur: 150 esesovaca.

Kamnik: 250 ljudi.

Domžale: 200 ljudi.

Koruška (Javlja OC IV operativne zone 25. XI):

St. Jakob: 20 žandara.

Področca: 150 vojnika i žandara koji čuvaju stanicu i tunel.

Podgorje: 7 žandara.

Bistrica: 50 vojnika i 7 žandara. Čuvaju prugu i fabriku.

Rošte: 25 žandara.

Svetna Vas: 50 ljudi radne službe.

Tunel Jesenice – Področca čuva 150 vojnika.

(Javlja CK VOS-a za Korušku početkom oktobra 1943.)

Primorska:

Tolmin: Broj posade kreće se od 33 do 60. Nemci su naoružani automatima. Nemaca ima 6. Ostali, Turkestanci, naoružani su talijanskim puškama. Imaju 2 bacača i 2 brdska topa. Tenkove nemaju. Prema poslednjim vestima, počeli su da podižu oko mesta žičane prepreke. Put na Ljubin je porušen. Na putu za Dol podignute su na dva mesta prepreke od drveća na međusobnom otstojanju od 400 m.

Sv. Lucija: 100 vojnika. Među njima ima 30 Nemaca. Ostali su Mongoli. Sem toga ima 70 Italijana bersaljera i 30 zarobljenika. Imaju italijansko oružje i 60 mazgi. Naoružanje: 7 lakih mitraljeza, 4 do 5 teških »breda«, 10 do 12 lakih ba-

cača, 8 do 10 teških bacača. U Sv. Luciju je 29. X došlo 16 kamiona vojnika.

Podselo: 50 ljudi posade. Posada je italijanska i prinudno je mobilisana. Imaju puške, teške mitraljeze i nekoliko topova.

Doblar: Posada broji 110 ljudi, od kojih su 90 Nemci i Austrijanci, 20 Mongoli a nekoliko njih Italijani. Imaju 2 bacača i 3 teška mitraljeza.

Kanal: 35 Mongola i 5 Italijana sa jednim automatom. U školi se nalazi 40 vojnika. Nemci su izgradili bunker.

Ajba: 100 nemačkih vojnika, među njima mnogo Mongola. Imaju 4 mitraljeza, 1 bacač i topove. Patroliraju putem i u šumi duž puta. Kopaju oko železničkog mosta, ne dozvoljavajući nikome da priđe. Iznad puta se nalazi automobil iz koga osmatraju okolinu.

Plave: 20 italijanskih vojnika sa reflektorom.

Čiginj: Tu se nalazi skladište benzina. Čuva ga 12 Mongola.

Kozaršče: 16 italijanskih vojnika čuva barutanu.

Krmin: Stalna posada broji 30 ljudi. U barutani u Gort nalazi se 50 ljudi, među njima ima nekoliko fašista. Imaju 4 teška i 4 laka mitraljeza.

Ločnik: 100 ljudi. Među njima ima karabinjera. Na groblju imaju skladište municije a između Ločnika i Moše 2 topa pod jakim stražom, U Moši ima nešto karabinjera i Nemaca koji čuvaju stanicu.

Koprivno: 10 ljudi posade sa dva mitraljeza i reflektorom.

Bovec: 250 vojnika. Imaju 2 baterije topova kalibra 75/13 i 75/13. Ispred zamka imaju uporište koje nije baš jako utvrđeno. U toku noći imaju na svakoj strani puta po 2 teška mitraljeza, dok danju na tome mestu stoji samo straža. Patrolnu službu vrše Dorombona i Plužne.

Koritnica: 15 Nemaca.

Ravenca: 150 Nemaca i 9 italijanskih karabinjera.

Njivice: 60 Nemaca.

Vedronca: 50 Hrvata. U Tarčentu su Mongoli i Nemci, na mostu južno od Ronka 20 Hrvata. U Mogiju ima 600 do 700 Nemaca, a u Fojdi 100 ljudi sa 7 protivtenkovskih topova kalibra 75 mm, 2 topa i 10 mitraljeza.

Čedad: 300 do 400 ljudi; 80% su Turkestanaci. Imaju, bacače, topove i motorizaciju. Broj nije poznat.

Anhovo: 40 do 50 ljudi sa puškama, lakim mitraljezima, i tromblonima.

Solkan: 40 Italijana i nešto Nemaca.

Skalabon: 30 Nemaca. od kojih se 12 nalazi na straži kod tunela sa 1 mitraljezom.

Kopriva: 6 do 10 Nemaca sa 2 teška mitraljeza. Pored železničke pruge iskopali su rovove. A na nekim mestima položili mine.

Njivice: 62 čoveka, od toga 30 Mongola i 30 Italijana. Imaju 3 teška i više lakih mitraljeza i bacača kalibra 41.

Spodnja Idrija: 50 ljudi. Mahom Nemci.

Selce na Gorenjskom: 100 ljudi.

(Javlja Stab III operativne zone 3. XI. 1943.)

Sektor Rijeke – Zagreb

27. XI Nemci su napustili Vrbovsko i Ogulin.

(Javlja Komanda belokranjskog područja 27 o.m.)

Samobor: 18-XI tamo su se nalazili 63 Nemca gestapovca i 540 ustaša.

(Javlja drug Musa³ 2. XII. 1943.)

Neprijatelj je napustio u Gorskom Kotaru sledeća uporišta: Delnice, Brod na Kupu, Srpske Moravice, Lokve, Mrkopalj, Mrzle Vodice, Crni Lug, Ravnu Goru, Skrad, Gomirje. Nemci su povukli svoje snage uglavnom u pravcu Slunja, prema moru, a iz Zagreba se kreću prema Krškom i Zidanom Mostu. Nemačka kolona od 2.000 ljudi sa artiljerijom išla je 27. XI iz Karlovca prema Stojdragi.

U Lešću⁴ se nalazi posada od 200 do 250 Nemaca i, ustaša koji čuvaju most.

U Ogulinu ima 800 ljudi – ustaša, domobrana i nešto četnika sa 4 do 5 tenkova, 2 topa i 3 bacača. Nemačka vojska je otišla.

U Stativama ima 120 ljudi, u Netretiću 150 ljudi. Uglavnom su to ustaše i domobrani; Nemaca ima mali broj.

U Delnicama se nalaze naši i hrvatski partizani.

Većih koncentracija na tome sektoru nema, sem u Generalskom Stolu, gde ima 1.200 do 1.500 Nemaca koji dolaze iz Karlovca.

(Javlja obaveštajni centar XV divizije 1. XII. 1943.)

Sektor Zagreb – Zidani Most

Kostanjevica: 17. XI tamo se nalazilo 140 Nemaca i 250 belogardista.

(Javlja drug Musa 2. XII. 1943.)

* Ivo Stok

⁴ Odnosi se na zaselak Lešće Toplice kod Generalskog Stola.

Iz Kostanjevice često dolaze vesti da će se Nemci do 15. XII povući do Save, a do kraja godine do stare granice. Napuštenu teritoriju ostaviće belogardistima.

Novo Mesto: 30. XI otišlo je iz mesta 6 kamiona Nemaca prema St. Peteru i nisu se vratili. U Novom Mestu ima oko 600 ljudi. Oni stalno kopaju rovove.

(Javlja obavešt. Lev' iz I bat. UB »I.C.« 2. XII. 1943.)

Nemci su se 29. XI nalazili na Trebelnom, gde su stigli pravcem od Sevnice. Dva osobna automobila Nemaca 30. XI stigla su na Mali Gaber i vratili se preko Temenice. Istoga dana je stiglo u Crmošnjice. kod Novog Mesta, 70 belogardista, koji su pljačkali po selu.

Beli su u Grosuplju izvršili mobilizaciju. Beli patroliraju u grupama, po trojica, obučeni kao partizani i naoružani automatima. Oni se na taj način približavaju našim patrolama, pa čak i razgovaraju sa njima, a kad se odmaknu na otstojanje od 50 m, onda pucaju na naše. To se desilo patroli 3 bat. XII brigade na Lobčeku kod Mlačeva.

Od 17. XI stalno idu transporti od Zidanog Mosta u Hrvatsku. Dnevno prolaze 4 do 6 transporta punih vojske, motorizacije i drugog ratnog materijala.

(Javlja OC XV divizije 2. XI. 1943.)

Sektor Zidani Most – Trst

U Litiji se nalazi posada od 120 do 150 belogardista i 70 nem., 18 »vermana«, 17 gestapovaca, 70 nemačkih vbjnika sa 3 brzometna tepa i 20 policajca. Most čuva straža. Bunkera nema.

U Smartnom ima 90 Nemaca.

U Kostrevnici ima 60 ljudi. Duž Save nema zaseda. Šalju samo patrole od 10 do 15 ljudi.

Iznad Laškog stoji baraka u kojoj je 50 do 60 policajaca.

Laze: 29. XI na pruži je stalno 16 transporta ratnog materijala. Materijal treba da krene prema Zidanom Mostu.

U Ljubljani ima 400 Nemaca. Oni imaju svoj štab u vilama ind. Jelačina na Mirju. Belogardisti se nalaze u III drž. gimnaziji, Sentjakobskoj školi, II razr. trgovačkoj školi i na Taboru. Kasarne su prazne. Ostali su smešteni po hotelima i vilama. U Direkciji železn. postavljena je belogardistička delegacija sa šefom kapetanom Kosovincem.

St. Vid iznad Ljubljane nije bio bombardovan, ali su se čule detonacije sa nemačke strane.

(Javlja OC XV divizije 2. XII. 1943.)

³ Andrej Cetinski, komandant Prvog bataljona Pete slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« (a ne obaveštajac, kao što je pogrešno navedeno u dokumentu).

Rakek: Tu se nalazi nešto Mongola i gestapovaca i veći broj belogardista.

Cerknica: Iz Cerknice i Begunja pobjegli su, 27. XI, svi belogardisti u Logatec, Planinu i Rakek.

Postojna: 400 Nemaca i belogardista. Svakoga dana stiže iz Ljubljane automobil sa 30 do 40 belogardista a uveče se vraća u Ljubljano. U Postojni 24, 25 i 26. XI natovarili su oko 200 vagona ratnog materijala, vojske i motornih vozila i krenuli prema Ljubljani. Saobraćaj je bio jako živ tih dana na putu Postojna – Ljubljana. Kroz Postojnu je 26. XI išao prema Trstu voz od 17 vagona ustaša i 23 vagona nemačkih železničara.

Košana: 100 Nemaca sa konjima i zaprežnim kolima, bez motorizacije.

Prestranek: 1.200 do 3.000 Mongola sa 3 blindirana automobila i 8 kamiona. Kod zamka iznad Prestraneka i Oreheka imaju 6 topova malog kalibra.

Hrastje: 150 ljudi posade. 60 konja, 30 zaprežnih kola, 7 automobila. Vojnici ne smeju da dolaze u dodir sa civilima.

St. Peter: 70 do 80 Mongola, 17 konja, 8 zapr. kola i 2 automobila.

Trst: U opštini u Trstu nalazi se prilično velik broj vojske. Tačno brojno stanje nije moguće ustanoviti jer je vojska stalno u pokretu u pravcu Ljubljana – Trst i u suprotnom pravcu. Prema izjavi Nemaca, oni će se povući iz Trsta, a na njihovo mesto doći će mornarica.

Sektor Trst – Rijeka

Ilirska Bistrica: 700 Nemaca i nešto domobrana i belogardista; među njima ima 150 finansa.

Čabar: U Čabarskom Kotoru nije primećen neprijatelj već 14 dana. 27. XI napustili su Delnice, gde je stigla IX UB.¹

Vel. Lašče: 300 belogardista. Naoružana je samo polovina belogardista.

Ribnica: Neprijateljske vojske nema. Ponekad dolaze patrole iz Kočevja.

Sušak: Na Sušaku se nalazi manji broj Nemaca i domobrana.

(Javlja OC XIV divizije 29. XI. 1943.)

Sa sektora Zagreb – Sušak javlja drug Musa, 2-XII-1943 u 16 časova, sledeće:

Izveštaj sam primio od komande mesta Vinica, koja je taj izveštaj primila od I karlovačkog odreda 1. XII. 1943 u

¹ Vidi dok. br. 16, objašnjenja br. 3.

19 časova. Taj izveštaj, prema mome mišljenju, nije tačan ukoliko se tiče sektora Karlovac – Ozalj, jer sam juče bio lično tamo, ali tamo nema nikakvih pokreta. Izveštaj je tačan u pogledu velikih pokreta Nemaca u pravcu Ogulina, što mi je potvrdio drug komesar XV divizije. Izveštaj: Od 27. XI idu velike kolone nemačkih kamiona, punih ratnog materijala i vojske, u pravcu Ogulina. Prate ih veće jedinice oklopnih snaga. Kreću se i prugom iz Karlovca do Dubrava. U Karlovcu ima oko 15.000 ljudi, od kojih je jedan deo otišao 26. XI u pravcu Ozlja. (To nije istina, bilo je svega 200 ustaša. – Primedba druga Muse.) Od toga je nešto prešlo preko Trsta, Sušaka i Karlovca, dok je teško naoružanje stiglo iz Zagreba. U Karlovcu se ureduju stanice za snabdevanje nemačke vojske. Nemački oficiri pričaju da će, kad padne sneg, izvršiti veliku akciju opkoljavanja zajedno sa jedinicama oko Ljubljane i Rijeke, a da jedinice koje su otišle prema Ozlju imaju zadatak da se preko Bubnjaraca probiju u Metliku, i dalje, i zatvore severnu stranu naše teritorije. Isti oficir je izjavio, na nemačkom jeziku, da će stići i veći kontingenti nemačke vojske, ukupno 3 divizije. To su podaci koje smo primili od jednog našeg druga. Oni ne mogu biti tačni (primedba Komande mesta Vinica) jer Nemci ne daju ni svojim nižim oficirima da znaju za pokrete njihove vojske. Nemački transporti idu železnicom i noću.

Naše patrole su poslate u pravcu Ogulina da provere tu vest.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Načelnik otseka, major:

**IZVEŠTAJ ŠTABA ČETVIRTE OPERATIVNE ZONE OD
3 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVE-
NIJE O AKCIJAMA KORUŠKOG BATALJONA OD 17 OK-
TOBRA DO 27 NOVEMBRA¹**

**STAB
IV OPERATIVNE ZONE
NOV I PO SLOVENIJE**

Br. 142

Na položaju, dana 3. XII. 43.

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO SLOVENIJE

Vojni izveštaj o akcijama
Koruškog bataljona.²

17. X. 1943   Likvidiran tajni policijac i gestapovac Sore
Jože iz Guštanja (Štab bataljona).
17. X. 1943   Likvidiran tajni policajac i gestapovac Peter
Radušnik iz Železne Kaple (II četa).
21. X. 1943   Sukob sa tri »verkšuca«,³ koji su likvidirani.
Zaplenjene 3 puške i 1 gaser (Štab zone i Štab
bataljona).
21. X. 1943   Treća četa postavila zasedu Nemcima koji su
napali I čet. Tri [Nemca] mrtva, 1 ranjen.
Oružje se nije moglo zapleniti.
27. X. 1943   Napad na železničku stanicu Otiški Vrh, izme-
đu Dravograda i Slovenj Gradeča. Uništeno i
teže oštećeno 6 lokomotiva, zapaljena 2 maga-
cina sa rezervnim delovima lokomotiva i elek-
tričnim materijalom. Uništena i demolirana
stanica i skretničke sprave; zaplenjeno 56 ko-
mada čebadi, pisaća mašina i nešto sanitetskog
materijala (II četa).

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog po-
kreta u Ljubljani.

² Odnosi se na Koruški bataljon koji je u martu 1943 forpiiran u
sastavu Četvrtne operativne zone.

* Nemačka straža kod industriskih postrojenja.

27. X. 1943 Porušen dalekovod Velenje – Mežica. Zbog prekida struje voda poplavila neke rudničke sprave u Žerjavu i Mežici (II četa).
31. X. 1943 Zaposeli selo Kotlje pored samog Guštanja. Četa je bila sa zastavom u crkvi. Posle bogoslužnja održan je govor političkih radnika, praćen pevanjem jedinice. Ogroman moralni uspon Osvobodilne fronte u Koruškoj (II četa).
3. XI. 1943 Zaposednut Št. Vid pri Pođuni – uništen Hajmatbund. demolirana opština, likvidiran ortsgrupenlajter⁴ Plešivnik Valentin. Zaplenjeno 15 pušaka. 2 pištolja, ispražnjena trafika i trgovačka radnja (I četa).
4. XI. 1943 Zaposednuto selo Leše kod Prevalja. Prehrambena i propagandna akcija. U zasedi uništen automobil koji je vozio drva za nemačke oružane snage. Ubijena su dva pratioca, a jedan je ranjen (II četa).
5. XI. 1943 Miniran most na pruzi Celovec – Dravograd. Zbog nedostajanja eksploziva samo je teže oštećen. Saobraćaj je zaustavljen 5 dana, a istovremeno je zapaljena čuvarnica (II četa).
5. XI. 1943 Porušen dalekovod Velenje – Mežica u dužini 1 km (II četa).
6. XI. 1943 U Beli je u podne na juriš zauzeta žandarmerska stanica, zahvaljujući brzini napada, bez naših žrtava. Napad je izveden kad su se žandari nalazili na ručku. Ubijena su 4, ranjena također 4. a nepovređena pala su nam u ruke 2 žandara. Zaplenjeno: teški MG mitraljez M. 1918 na redenik, jedan automat. 20 pušaka, 10 pištolja, 1500 kom. municije za mitraljez, 500 kom. municije za puške, 300 kom. municije za automate i pištolje, 13 pari cipela. 13 kom. ćebadi, 10 šatorskih krila i 5 uniformi. Ranjene žandare poslali smo u bolnicu automobilom koji smo dobili u zasedi (II četa).
6. XI. 1943 Uveče su po celoj Koruškoj gorele vatre, koje su se videle do Čelovca i širom Koruške.

* Vođa mesne grupe.

7. XI. 1943.

Zahela se je velika "Rajka". V ofenzivi sedelovale nad 3000 SA, SS in policije in nekaj vojaštva. Rajka je vršla mimo Slovenjgrada, Gristanj, Prevalj, Mestice in rva. Glavne sile so bile koncentrirane od Urne do Javorje, od koder so prodirale proti Urski gori. V tehnik protobojnih spopadih je padlo na naši strani 4 teveristi, 4 ujeti, 3 ranjeni. Ker je bila ofanziva zasnovana v največji tajnosti in po dolgu preudarnem načrtu je jasno, da niso dosegli namena, uničiti pa partizanskih enot.

Prvič so na Koroškem uporabili težko orožje kakor, tankovsko. Če napadalcev sta bila ubita dva.

27. XI. 1943.

Minerski vod G. UB. "Slavka Šlandra" miniral progo za v momentu pri h. da hrtega vlaka. Vlak z lokomotive vred popolnoma uničen. Ubitih preko 50. Nemcev, med njimi več nižjih in višjih oficirjev.

Preostala dva dni ustavljen.

Politkovski var: S. f. - S. n.

Antoni

Frany Puzlogaj

6. XI. 1943 Štabna patrola razoružala esesovca; zaplenila pušku i 4 uniforme u Mežici.
7. XI. 1943 Započela je velika »hajka«. U ofanzivi učestvovalo više od 3000 SA, SS i policije, uz nešto vojske/¹
Hajka se vršila pored Slovenj Gradeca, Guštanj, Prevalja, Mežice i Crne. Glavne snage bile su koncentrisane od Črne na Javorje, odakle su prodirale prema Urškoj Gori. U težim probojnim sukobima poginula su na našoj strani 4 druga, 4 su zarobljena, 3 ranjena. Pošto je ofanziva zasnovana u najvećoj tajnosti i po dobro pripremljenom planu, jasno je da nisu postigli cilj da unište pratizanske jedinice. Prvi put su u Koruškoj upotrebili teško oružje, bacače i tromblone. Od napadača su dvojica ubijena.
27. XI. 1943 Minerski vod VI UB »Slavko Slander« minirao je prugu kod Zagorja u momentu dolaska brzog voza. Voz je, sa lokomotivom, potpuno uništen. Ubijeno je preko 50 Nemaca, među kojima dosta viših i nižih oficira. Saobraćaj je zaustavljen dva dana.

S. F. – s. N.

Politkomesar:
Ciril Ribičič

Komandant:
Franc Poglajen-Kranjc

³ Vidi Zbornik, tom VI, knj. 8, dok. br. 99.

DNEVNA ZAPOVEST ŠTABA ČETVIRTE OPERATIVNE
ZONE OD 3 DECEMBRA 1943 SA POHVALOM JEDINICA
ZA USPEŠNO IZVRŠENE AKCIJE U NOVEMBRU¹

ŠTAB
IV OPERATIVNE ZONE
NOV I PO SLOVENIJE
Br. 143

Na položaju, dana 3. XII. 1943

D N E V N A   Z A P O V E S T

Borci, komandiri, komandanti i politkomesari!

Dana 5. XI. 43 Pohorski je odred izvršio napad na žandarmerijsko uporište Zreče kod Konjica.² Nakon kratke ali teške borbe uspela su naša jurišna odeljenja da prodru u prizemne prostorije, gde se razvila tročasovna borba bombaša sa žandari-
ma na prvom spratu. Žandari su pružali žestok otpor, i naši nisu uspeli da zauzmu prvi sprat i da zaplene oružje.

Zbog suviše jakog pritiska Nemaca, koji su uporištu stigli u pomoć iz obližnjih mesta, naši su bili prinuđeni da se povuku. Prethodno su, i pored jake odbranbene vatre, u prizemlje naneli drva i zapalili uporište i žandare.

Gubici neprijatelja nisu poznati.

Odred je imao dva mrtva i 7 ranjenih.

Dana 6. XI, u podne, jedinice Koruškog bataljona na juriš su zauzele žandarmerijsko uporište Belu.³ Ubijena su 4 žandara, 4 su ranjena a 2 su nepovređena zarobljena.

Naše jedinice nisu imale nijednog mrtvog ili ranjenog.

Zaplenjeno je: 1 teški mitraljez MG, 1 automat. 20 pušaka, 10 pištolja, 1500 kom. municije za mitraljez, 500 kom. municije za puške i mnogo ostalog ratnog materijala.

Za gornji uspeh naših jedinica na krajnjem severu područja naše zone

p o h v a l j u j e m o

punom pohvalom i priznanjem sve jedinice i štabove koji su omogućili uništenje i zauzeće oba uporišta.

Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

¹ Vidi dok. br. 2 i Zbornik, tom VI, knj. 8. dok. br. 171.

² Vidi dok. br. 13.

Zauzeće dva uporišta na severu Slovenije znači probu vojničke sposobnosti, morala i discipline onih jedinica koje imaju taj teški i odgovorni zadatak da tuku neprijatelja pred samim vratima Hitlerove tvrđave, jedinica koje svojom aktivnošću pomažu da se u najvećoj meri stvara velika ujedinjena Slovenija, u koju će da bude uključena i slovenačka Koruška.

Dana 29. XI su jedinice VI UB »Slavko Slander« izvršile napad na dva uporišta Vermanšafta u Novoj Stifti, u jačini od 130 »vermana«, i na juriš ih zauzele.⁴ U boji, koja je trajala tri i po časa, ubijeno je 10 »vermana«, 20 ih je zarobljeno, a ostali su, usled vanredno tamne noći, uspeli da pobjegnu.

Brigada je imala 1 mrtvog, 6 teško i 3 lako ranjena.

Zaplenjeno: 1 mitraljez, 2 parabele, 25 pušaka, 1000 kom. municije i mnogo drugog vojnog materijala i odeće.

Oba su uporišta zapaljena.

Ostale jedinice iste brigade, koje su osiguravale prilaze do napadnutih uporišta, tri sata su se borile protiv mogo jačeg neprijatelja koji je hitao u pomoć iz Gornjeg Grada i Bočne. Svi napadi bili su odbijeni. Neprijatelj je također imao mnogo mrtvih i ranjenih.

Za taj veliki uspeh. Stab zone

p o h v a l j u j e

punom pohvalom Stab brigade i sve jedinice koje su u toj borbi učestvovala i svojom borbenom spremnošću omogućile gornji uspeh.

Likvidacija dva snažna uporišta vermana ne znači samo probu udarne snage vaše brigade, već ima svoj veliki značaj u činjenici da među neodlučnim i kolebljivim štajerskim momcima u vermanskim uniformama širi demoralizaciju, vojničko slabljenje i anarhiju, te stvara najbolje uslove ne samo za njihovu pasivnost u borbi protiv partizana već i za njihovu mobilizaciju u naše redove.

Dana 1.XII. 1943 je jaka grupacija okupatorske SS vojske upala u selo Pšajnovicu u Tuhinjskoj dolini gde je na razbojnički način htela svemu stanovništvu da odvede stoku i svinje/1

U momentu kad su se već spremali na odlazak, s kolima bogato natovarenim stokom i svinjama, napale su ih jedinice II i III bataljona VI UB »Slavko Slander« i partizani iz vojnič-

* Vidi dok. br. 2.

³ Vidi dok. br. 2.

kog kursa. Posle dva i po časa ogorčene borbe danju uspeo je III bataljon da razbojničku bandu jurišem protera iz sela u dolinu, gde se ukrcala na automobile i pobegla u Kamnik. Prilikom njihovog kukavičkog bežanja naši su ih minobacači obasipali minama i naneli im teške gubitke.

Nemci su na bojištu ostavili svu svoju municiju u sanducima, svoje mrtve i svu napljačkanu stoku, svinje i hranu.

Za junački podvig, hrabrost i požrtvovanje u odbrani civilnog stanovništva od podivljalih hitlerovskih hordi, Stab zone

p o h v a l j u j e

punom pohvalom i priznanjem štabove II i III bataljona, kao i sve jedinice koje su u tom napadu učestvovali.

Posebna pohvala i priznanje izriču se Štabu III bataljona VI UB »Slavko Slander«, koji je prvi izvršio napad na Nemce i sve vreme nosio težinu borbe na sebi.

Prilikom akcije pokazali su borci VI UB »Slavko Slander« najviši moral i disciplinovanost. Glas o sramotnom neprijateljskom porazu munjevitio se proneo kroz naša sela i gradove. Ugled naše vojske je kod naroda snažno porastao. Naši su borci pokazali spremnost da žrtvuju i svoje živote kad je potrebno da se slovenački seljak i radnik brane od okupatorovog nasilja, i pljačke. Nakon takvih akcija će pomoć civilnog stanovništva našoi vojsci postati još svestranija, a političkim aktivistima će još u većoj meri biti pružene mogućnosti organizovanja pozadine.

Borci, komandiri, komandanti i politkomesari!

Vašim novim uspesima ponosi se sav slovenački narod, a naročito stanovništvo Štajerske i Koruške. No, i pored toga, to ne sme da bude dovoljno. Još više stegnite svoje redove, budite još disciplinovaniji. još smelije napadajte, tucite okupatora na našoj zemlji, još više uništavajte belo-plavogardističku gamad i rušite sve što bi moglo da koristi neprijatelju, dok ne bude poslednji okupator proteran iz naše svete slovenačke zemlje, dok ne bude i poslednji izdajnik slovenačkog naroda uništen i istrebljen.

U vašim ratnim pohodima neka vas ne sprečava nikakva prepreka. Pođite po uzoru naših junačkih saveznika crvenoarmejaca, koji baš zimsko vreme koriste za svoje napade i doživljavaju najveće uspehe.

Neka živi Hrabra Narodnooslobodilačka vojska Slovenije!

Neka živi **Junačka Narodnooslobodilačka vojska Jugoslavije i njen Vrhovni komandant drug Tito!**

Neka živi slavna Crvena armija i njen generalni vođa
maršal Staljin!

Neka živi Osvobodilna fronta slovenačkog naroda!

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Ciril Ribičič

Komandant:
Poglajen Franc-Kranjc

BR. 15

NAREĐENJE ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I PO
JUGOSLAVIJE OD 3 DECEMBRA 1943 ZA OBEZBEĐENJE
NAPADA NA VELIKE LAŠČE¹

STAB
XV DIVIZIJE NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Na položaju, 3-XII-1943; u zoru.

ŠTABOVIMA BRIGADA XV DIVIZIJE

U noći između 23 i 24 novembra naša XIV divizija napala je i likvidirala neprijateljsko uporište Grahovo (kod Cerknice).- Sledeće noći, neprijatelj je, plašeći se naših snaga, napustio Begunje a zatim Cerknicu. Naše snage vrše opkoljavanje i pripremu za likvidaciju Vel. Lašča.³ Neprijatelj se još uvek nalazi u Kočevju i Grosuplju. Naša V brigada dobila je samostalan zadatak da napadne i likvidira neprijatelja u Grosuplju i Plešivici gde se privremeno smeštaju.

U vezi sa direktivama Glavnog štaba i VII korpusa NOV i PO Jugoslavije

Original, na srpskohrvatskom jeziku, nalazi se u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta <u Ljubljani.

² Belogardističko uporište Grahovo kod Cerknice napala je, noću 22 23 novembra 1943, Prva slovenačka NOU brigada »Tone Tomšič« i u potpunosti ga likvidirala. Pošto su belogardisti odbili predaju i ogorčeno se branili, zgrada u kojoj su bili utvrđeni zapaljena je. U ruševinama su poginula 64 belogardista.

" Vidi dok. br. 22 i 45.

n a r e đ u j e m o

1) IV UB Matije Gubca« treba da zaposedne sledeće položaje: Stranska Vas, Dolnja Težka Voda – Orehek – V. Slatnik – Smolenja Vas, da blokira Novo Mesto i ne dozvoli neprijatelju izlaz preko bloka. Sve puteve koji vode od samog mesta, bilo glavne bilo sporedne, treba minirati dobivenim eksplozivom. Miniranje treba vršiti strogo konspirativno i tokom noći, a da pri tom ne ostanu nikakvi tragovi na mestu gde je miniranje izvršeno. Miniranje treba izvršiti do samih blokova. Mine treba položiti pored puteva i na prolazima gde bi neprijatelj mogao vršiti ispad. Neprijatelja treba napadati na bloku stalno i jačim snagama. Put Novo Mesto – Kostanjevica treba minirati na više mesta isto tako konspirativno i tokom noći. Jedan bataljon treba rasporediti na položaje oko Kostanjevice da bi sprečavao neprijateljski prodor u pravcu od Kostanjevice, rušio komunikacije i minirao puteve do same Kostanjevice. III bataljon, koji je odvojen od brigade, treba vratiti u sastav u koji spada i staviti pod njegovu komandu.

2) V brigada treba da vrši primljene zadatke i da do daljih direktiva ostane na istim položajima. Podvlačimo važnost kontrole terena, rušenja komunikacija, čišćenja terena sve do Ljubljane i saradnje sa ZDO i III⁴ brigadom XVIII divizije. Za eksploziv uputite ljude i mazge u IV brigadu.

I bataljon ove brigade (Levov)^{III} ostaće i dalje na položajima Mraševo gde treba da kontroliše teren do N. Mesta i ne dozvoli, na svom pravcu, neprijatelju da izlazi preko bloka. Ovaj bataljon dobijaće direktive od Štaba divizije ili G. S.

3) XII brigada treba da se prebaci na položaje Kožarjev Kal – G. i D. Kamnice – Bučna Vas – Mačkovec. Jedan bataljon treba da se prebaci na položaje iznad Kronova. Pravic od Mirne i Mokronoga treba osigurati sa manjim snagama. IV bataljon treba da se povuče u svoj sastav na levu stranu Krke. Minirati treba put N. Mesto – Kronovo – Bela Cerkev po noći i konspirativno, kao i sve pravce oko puta gde prokopi mogu da se zaobilaze, kako ovaj put ne bi mogao da koristi ni pešak. Na mestima miniranja ne smeju se ostaviti nikakvi tragovi. Eksploziv tražiti od IV brigade. Isto tako, minirati treba, po noći, sve puteve do samog bloka u N. Mestu, do železničke stanice i Bučne Vasi. Pomoću obaveštajne službe treba ispitati situaciju i raspored neprijatelja na levoj obali Krke, izraditi skicu sa tačno naznačenim neprijateljskim po-

* Odnosi se na Osmu slovenačku NO brigadu »Franc Levstik«.

⁴ Odnosi se na Prvi bataljon Pete slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar«, čiji je komandant bio Andrej Cetinski-Lev (vidi dok. br. 6, objašnjenje br. 5).

ložajima i mestima smeštaja i. sem gore spomenutih puteva, dobro minirati put Kronovo – Zbure – Skocjan – Bučka i Skocjan – Dobruška Vas – Bršljin – Prečna.

4) XV brigada treba da se sa svim svojim snagama prebaci na položaje: Semič – Jugorje – Vahta i Suhor sa zadatkom obezbeđenja od Vivodine i Ozlja, da održava vezu sa hrvatskim snagama i ruši komunikacije. Bataljon koji je prema jučerašnjem naređenju trebalo da stigne 5 decembra u Suhor uputiti na položaje oko Kočevja (Klinja Vas – Mala Gora – Stari Breg) gde se nalazi jedan bataljon I brigade T. T. koga treba smeniti. Ovo treba učiniti najhitnije.

5) Stab artiljerije sa oba diviziona treba da zaposedne položaje: I divizion ostaje i dalje na istim položajima sa istim zadacima, dok II divizion treba da zaposedne položaje IV bataljona XII brigade, primivši iste zadatke. Na tim položajima treba stupiti u vezu sa IV brigadom, zajednički vršiti blokadu N. Mesta i minirati Kandiju, Grm, Smihel i Žabju Vas. Odrediti treba jednog člana štaba sa dovoljnim brojem ljudstva za popunu i pregled municije i za odabiranje mesta za teška oruđa u vezi sa usmenim direktivama. Sem toga, treba naći mesto i izvršiti pregled oruđa na levoj strani Krke. Pregledati i osposobiti za što je moguće brzo dejstvo sva oruđa. Haubicu koja se nalazi u Gradišću izvući, pregledati, odvući na sigurnije mesto i osposobiti za dejstvo.

6) Vezu sa Štabom divizije tražiti u G. Sušicama kod Toplica.

7) Komandant I bataljona V brigade Lev treba da uputi u Stab divizije druga Lavrišu,⁶ komandira minera, da primi instrukcije.

8) Sve pokrete izvršiti čim primite ovo naređenje.

Izveštaj o zaposedanju novih položaja dostavite odmah posle dolaska.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant – p.pukovnik:
Pero

⁶ Jakob Lavriša

BK. 16

IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE DIVIZIJE NOV I PO
JUGOSLAVIJE OD 3 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU
NOV I PO SLOVENIJE O BORBI KOD MRZLIH VODICA
I LOKAVA'

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Dana 3. XII. 1943
Položaj

GLAVNOM ŠTABU

Kao dodatak izveštaju od 30. XI,- javljamo sledeće:

Divizija se 30. XI nalazila na cesti Luzijani, i to X brigada u Mrzlim Vodicama, Srednjem jarku, sa zasedom na G. Jelenju, a IX brigada u Lokvama i Delnicama sa zadatkom da se još istog dana premesti u Fužine – Lič, zbog napada na uporišta Zlobin – Plaše – Hreljin.³ Vršilo se prekopavanje ceste sa svim raspoloživim ljudstvom obeju brigada. Jedan bataljon X brigade bio je već iz Osilnice poslat na Brod sa zadatkom da uništi most na Kupi i da izradi prekope na cesti Delnice – Brod. 30. XI. o. g. ujutro stigli su Nemci iz Sušaka u jačini od 250 ljudi sa 2 tenka, 3 oklopna automobila i 8 kamiona. Prvo vozilo naišlo je na minu koja ga je oštetila, a zaseda je otvorila vatru na pešadiju koja je išla ispred motorizacije i naterala je u bekstvo. Posle toga su Nemci u strelcima počeli da okružuju zasedu, a iz tenkova i oklopnih automobila otvorili su jaku mitraljesku i topovsku vatru. Zbog opkoljavanja koje je vršila pešadija, zaseda je bila primorana da se povuče i pod borbom se izvlačila prema Mrzlim Vodicama. Nemci su na kamionima imali drva kojima su zatrpali prekopani drum i posle toga produžili put kroz Mrzle Vodice do Lokava. X brigada se povukla sa drumu i preko celog dana vodila borbu sa njima. Posle toga se povukla prema Crnom

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

" Dokument nije sačuvan.

³ U vezi s naređenjem Glavnog štaba NOV i PO Slovenije od 18 novembra 1943 (dokument nije sačuvan), Stab Osamnaeste divizije NOV i POJ krenuo je sa Devetom i Desetom slovenačkom brigadom u Gorski Kotar sa zadatkom da, u sadejstvu s jedinicama Trinaeste divizije NOV i POJ (hrvatske), likvidira uporišta na tom sektoru (vidi Zbornik, tom VI, knj. 8, dok. br. 122).

Lugu, iza sebe napravila zaseke na drumu i opet očistila prekopanu cestu kod G. Jelenja, ede se I bat. ponovo nalazi u zasedi. Nemci su ostali u Lokvama i bili su od Sušaka otsećeni. IX brigada se sukobila sa Nemcima ispred samih Lokvi, gde se nalazio i Stab divizije. Pošto nismo imali minerskog materijala, a cesta nije bila nigde više prekopana, IX brigada se sa Štabom divizije i zamenikom komandanta XIII divizije, koji se nalazi kod nas. povukla u selo Mrkopalj, prekopala drum koji vodi iz Luzijane u Mrkopalj i postavila zasede, te prikupljala jedinice koje su na nepoznatom terenu malo zalutale. Nemci su iz Lokava patrolirali samo sa tenkom i oklopnim automobilom, za čije uništenje nismo imali potrebnih sredstava. X brigada je 1. o. qn. napala oklopni automobil koji je došao iz Sušaka i uništila ga. U autoblinde se nalazilo 25 ljudi, od kojih je 5 ubijeno a zarobljen je tenkista Italijan, kojeg smo, kao nemačkog dobrovoljca, odmah streljali. Ostala posada se razbežala i u bekstvu naišla na jednu našu patrolu, koja je još trojicu ubila i zarobila jednog ranjenog nemačkog vojnika kojeg su Nemci prilikom bežanja ostavili. Njegovo saslušanje prilažemo. Autoblinde smo potpuno uništili i zaplenili 1 autonlat. 9 pušaka tipa Mauzer, 1000 komada Mauzer municije. 18 lakih mina za teški bacač, 2 litra ulja za oružje, koje nam je vrlo dobro poslužilo, jer nam mitraljezi, zbog slabog ulja. u većini ne rade. Pored toga zaplenili smo prilično i druge sprema i raznih manjih stvari koje je autoblinde vozila vojnicima. Iz borbi od 30 novembra nisu nam tačno poznati nemački gubici, ali njihov broj sigurno iznosi preko 20. X brigada je imala 2 ranjena a IX brigada 2 mrtva. Drugog decembra opet smo uspostavili v^u sa X brigadom i sada se kod nje nalazi načelnik našeg štaba drug Jovo.¹ Deseta brigada i dalje ruši cestu Luzijanu i priprema likvidaciju posade u Lokvama, dok se IX brigada, sa manjim izuzecima, prikupila u Mrkoplju, te u sporazumu sa Štabom XIII divizije, čiji se komandant nalazi na putu k nama. vrši akciju na Ravnu Goru, gde se nalazi preko 200 naoružanih ljudi. Naročito osećamo nedostatak minerskog materijala, i to što nam se jedan protivtenkovski top na putu pokvario, te smo ga morali vratiti na opravku, a drugo je što se zbog teškog terena ne može lako postavljati na mesto odakle bi mogao dejstvovati bez opasnosti da ga izgubimo. Prekopavanje Luzijane je zbog niene velike širine i tvrdog terena vrlo teško i posao sporo napreduje. S komandantom XIII divizije, koji se nalazi na putu

* Ivan Hostnik. Poginuo 30 jula 1944 prilikom napada na Gornji Grad.

k nama, dolazi i neštć eksploziva, te smo mi već poslali po njega. Posle izvršenih akcija cela će divizija raditi na Luzijani.

Moral našeg ljudstva je prilično dobar. Ljudi ne pokazuju nikakvog straha pred Nemcima, koji samo sa svojom motorizacijom, protiv koje trenutno nemamo na raspoloženju uspešnih sredstava, uspevaju da naprave prodore.

Ishrana je ovde prilično teška, jer su krajevi vanredno pasivni i sve zgrade izvan glavnih komunikacija su spaljene i uništene, dok narod prilično simpatiše ustaše.

Noćas smo primili poštu od Vašeg štaba od dana 27 novembra. Pored današnja tri kurira, na putu k Vama se nalazi još 18 kurira. Uzrok je tome pre svega nepoznavanje terena i dug put do Vas. Prvog i 2 o.m. nismo Vam slali kurire, jer njima nismo više raspolagali. Sve je bilo zaposleno u traženju veze sa jedinicama, koje su se, zbog naglog dolaska Nemaca, na svoju ruku i svaka na svoju stranu povukle. Kako smo već javili, sve su jedinice, sem malih iznimaka, prikupljene i opet se nalaze pod našom komandom.

Prilažemo izveštaj o situaciji.

S. F. – S. N!

Zam. politkomesara:
N. Majcen⁵

Komandant – potpukovnik:
Rade Pehaček

⁵ Niko Majcen. Teško ranjen 7 aprila 1944 kod Skrilja, umro je 9 aprila u bolnici »Snežnik«.

**NAREĐENJE ŠTABA DVADESET ŠESTE (»TRIGLAVSKE«)
DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 3 DECEMBRA 1943
ZA RASPORED BRIGADA I PRIPREMU NAPADA NA
ZGORNJU SORICU¹**

STAB XXVI DIVIZIJE
»TRIGLAVSKE«

Na položaju 3. XII. 1943
Br. 157

ŠTABU XVI BRIGADE »JANKO PREMRL-VOJKO«

Da bi se posle zadnje neprijateljske ofanzive sprečilo neprijatelju kontrolisanje terena po grupama od 20–30 ljudi i da bi se naši partizani, pre svega komandni kadar, povratili u staru borbenost.

n a r e đ u j e m o :

1. XVI brigada »Janko Premrl-Vojko« neka odmah po prijemu ove naredbe napiše svoju naredbu i izvrši pokret preko granice, na gorenjsku stranu, i razmesti-bataljone na svojim starim položajima, od pre ofanzive. Korigirano neka bude utoliko da se jedan bataljon vaše brigade premesti na sektor jugoistočno od Žirija i 5 o. m., u ranim jutarnjim časovima, postavi zasedu belogardističkoj patroli koja dolazi iz Rovti ili od Sv. Tri Kralja u Zirovsku dolinu radi kontrole terena. Do daljih naređenja neka brigada razvijef svoju aktivnost onako kako je bilo pismeno i usmeno javljeno Štabu brigade. Potrebno je da se članovi Štaba brigade što više zadržavaju kod štabova bataljona, naročito kod onih koji se nalaze na takvom terenu koji neprijatelj intenzivnije kotroliše.

2. Štab VII UB »France Prešern« neka odmah po prijemu ove naredbe izradi plan za napad i likvidaciju posade u Zg. Sorici.-¹ Posle napada na uporište neka i ta dva svoja bataljona, koje zadržava na tim sektorima, premesti istočnije u jezik koji okružuju ceste u Selškoj i Poljanskoj dolini.

3. III UB »Ivan Gradnik« ostaje još dan-dva na svojim sadašnjim položajima da obavi zadatke koje je primila na

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

: Nemačko uporište u Zgornjoj Sorici napala je Sedma slovenačka NOU brigada noću 5 6 decembra 1943, ali su se Nenci pred sam napad povukli iz uporišta.

sastanku Štaba brigade sa Štabom divizije. V bat. UB I. G.«
će se tokom sutrašnjeg dana premestiti na Ledine, sa zadatkom da obezbeđuje teren sa strane Idrije i štiti desni bok Vojkove brigade. To mu je privremeni zadatak dok se ne priključi u sastav svoje brigade.

Štab XVI brigade »Janko Premrl-Vojko neka održava tesnu vezu sa V bat. III UB »Ivan Gradnik«.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Keršič Ciril-Metod

Komandant
Švara Dušan-Dule

BR. 18

**NAREDBA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD
4 DECEMBRA 1943 O POHVALI JEDINICA ČETRNAESTE
DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE ZBOG LIKVIDACIJE
NEPRIJATELJSKOG UPORIŠTA U VELIKIM LAŠCAMA¹**

STAB
IV SNOUB »MATIJA GUBEC-
Na položaju, 12. XII. 1943

KOMANDI 1, 2 i 3 ČETE i KOMORI

Na položaju

Glavni štab NOV i PO Slovenije šalje. 4. XII. o. g., sledeće:

Jedinice XIV divizije NOV i PO Jugoslavije, pod komandom komandanta potpukovnika druga Mirka Bračića i politkomesara druga Staneta Dobovičnika, uništile su, brzim nastupanjem 3. XII. 1943 u 9 časova, za 20 minuta jako »domobransko« i nemačko uporište u Velikim Laščama.² Neprijatelj je imao teške gubitke. Poginulo je preko 200 Nemaca i »domobrana«. Zaplenjene su ogromne zalihe oružja, municije, eksploziva, hrane i odeće.

¹ Kopija originala se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Vidi dok. br. 45.

Posle uništenja uporišta u Grahovu³ to znači velik uspeh naše vojske u toku ofanzive koju su preduzele jedinice VII korpusa NOV i PO Jugoslavije u cilju čišćenja Ljubljanske pokrajine od svih neprijateljskih uporišta.

Glavni štab NOV i PO Slovenije izriče za taj veliki uspeh svim borcima svoje

PRIZNANJE I POHVALU.

Drugovi i drugarice!

Kad je Hitler preduzeo ofanzivu sa motorizovanim i brojčano daleko nadmoćnijim divizijama protiv slovenačkih narodnih boraca i kad su jedinice NOV i PO Slovenije vodile najteže borbe protiv bandi okupatora i nanele mu teške gubitke, okoreli izdajnici naroda počinili su nov zločin. Oni su pokušali, iskoristivši našu zauzetost u krvavim borbama protiv okupatora, da organizuju, uz nemačku pomoć, svoje izdajničke, protivnarodne »domobranske« bande. Dužni smo da, takvim udarcima kao što su bile borbe kod Grahova i Vel. Lašča, u samom početku uništimo tu bandu i u klici ugušimo pokušaj da se slovenački narod uvuče u bratoubilački rat.

Pozivamo vas da svim snagama izvršavate vaše zadatke u toj ofanzivi u cilju čišćenja pokrajine i sledite svetlom primeru boraca XIV divizije.

Neka živi Osvobodilna fronta slovenačkog naroda!

Neka živi NOV i PO Jugoslavije!

Neka živi vođa jugoslovenskih naroda, Vrhovni komandant drug Tito!

Smrt izdajnicima!

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Boris Krajger, s. r.

Komandant-generalmajor:
Franc Rozman, s. r.

³ Vidi dok. br. 15, objašnjenje br. 2.

POZIV GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 4 DECEMBRA 1943 RUPNIKOVIM DOMOBRANCIMA ZA PREGLAZ U JEDINICE NOV I PO SLOVENIJE¹

**GLAVNI STAB NOV I PO
SLOVENIJE**
Na položaju, 4. XII. 1943

POZIV!

Otkako su jedinice NOV i PO Slovenije zadale strašne udarce beloj i plavoj gardi, koje su se ogrešile u izdajničkom protivnarodnom i bratoubilačkom ratu na strani fašističkih okupatorskih Musolinijevih bandi, zagriženi neprijatelji naroda, Rupnik i slični, počinili su nov, najveći i najpodliji zločin. Oni su pomagali varvarskog istrebljivača slovenačkog naroda Hitlera i prouzrokovali novo prolevanje bratske krvi. Oni nisu izvukli nikakvu pouku iz slučaja izdajničkog pomaganja Musolinija. Oni nisu izvukli nikakvu pouku iz slučaja Grčarica i Turjaka. Njih nije ništa naučila, niti opametila naša ponuda za prekid prolevanja bratske krvi prilikom kapitulacije Italije, kada je Izvršni odbor Osvobodilne fronte slovenačkog naroda proglasio i sproveo amnestiju za sve one koji napuste belu i plavu gardu i vrate se svojim kućama.

Hitler koristi Rupnika i ostale izdajnike da bi od njih dobio pomoć za održavanje okupatorske vlasti nad slovenačkim narodom, da bi dobio radnu snagu za nemačke fabrike i ljude – topovsku hranu za Istočni front. Rupnikovi izdajnici ponudili su mu u tu svrhu svu svoju podlu protivnarodnu pomoć. Oni su doprineli da su nemačke varvarske fašističke bande, uz neposrednu pomoć organizatora »domobranstva«, mogle da izvrše zadnju ofanzivu protiv slovenačke oslobođene teritorije. Oni su doprineli da su mogli pokupiti mnogo Slovenaca, oterati ih na prinudne radove, delimično ih prinudno svrstati među »domobrane« a pobiti najbolje sinove naroda. Oni su krivci za strašno paljenje naših sela i pljačkanje naše privrede. Hiljade slovenačkih majki, žena i dece danas proklinju Rupnika, žaleći za svojim sinovima, muževima i očevima.

Jedinstvo naroda u borbi protiv Hitlerovih fašističkih bandi je prava životna potreba slovenačkog naroda. NOV i PO Slovenije će zbog toga svim snagama produžiti borbu za uni-

¹ Kopija originala se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

štavanje izdajničkih bandi, koje čeka ista sudbina kakva je stigla u toku poslednjih dana »domobranska« uporišta u *Grahovu* i *Vel. Laščama*. U borbi za jedinstvo naroda unišćemo svakog koji primi oružje od okupatora. Produžimo, bezuslovno, ofanzivu za čišćenje pokrajina od svih izdajničkih i okupatorskih bandi.

Mi imamo puno pravo da izvršimo taj zadatak. Samo za vreme od zadnje ofanzive. to jest samo u jednom mesecu, naša vojska je uništila preko 3.000 nemačkih vojnika, preko 20 tenkova i preko 100 kamiona i oklopnih vozila. Ona je zaplenila velike količine oružja i municije i tako naoruzala čitav slovenački narod.

NOV i PO Slovenije je jedina vojska u Sloveniji koja se kao sastavni deo NOV i PO Jugoslavije, pod jedinstvenim rukovodstvom Vrhovnog štaba, pod mudrim rukovodstvom vođe jugoslovenskih naroda, vrhovnog komandanta druga Tita, bori na našoj teritoriji. Njena pobjeda je danas potpuno obezbeđena jer se bori na strani pobjedničkih saveznika. Sovjetski Savez goni nemačke bande daleko preko Dnjepra prema Zapadu i približuje se brzim koracima Balkanu i Srednjoj Evropi. Savezničke vojske u Italiji prešle su u odlučujuću ofanzivu protiv Nemaca. Kraj Nemačke je blizu a sa njim i Rupnika.

NOV i POS uživa potpuno priznanje saveznika i njihovu pomoć. Kod nje se nalaze predstavnici engleske i američke vojske. Ona prima pomoć u oružju i drugom ratnom materijalu.

Domobrani!

Svaka dalja saradnja sa okupatorom, sa Nemcima, samo produžuje patnje slovenačkog naroda i pojačava mržnju naroda prema izdajnicima. Poslednji je čas da otvorite oči.

Glavni štab NOV i POS pruža još jednom priliku da ispravite vaše greške. Napustite Rupnika i njegove izdajice! Predite sa oružjem na našu stranu! Onima koji idućih dana dobrovoljno napuste »domobrane« i jave se našim vlastima ostavićemo život i omogućićemo im da se bore u našim redovima protiv okupatora.

Neka živi Osvobodilna fronta slovenačkog naroda!

Neka živi NOV i PO Slovenije!

Neka živi vod jugoslovenskih naroda, **Vrhovni komandant** NOV Jugoslavije – drug Tito!

Neka žive veliki saveznici Engleska. Amerika i Sovjetski Savez!

Komandant, generalmajor.
Franc Rozman, s. r.

NAREDBA ŠTABA DVADESET SEDME (»GORIŠKE«) DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 4 DECEMBRA 1943 O POSTAVLJENJU KOMANDNOG KADRA U BRIGADAMA¹

STAB XXVII DIVIZIJE
NOV I PO SLOVENIJE
Položaj, 4. XII. 43.

ŠTABU XVII i XVIII SNOB

Zbog reorganizacije brigada XXVII divizije postavljamo u Štab XVII SNOB »Simon Gregorčič«: druga Maroka (Jožeta Vodnika), dosadašnjeg komandanta I bat. XVII SNOB. za vršioca dužnosti komandanta, druga Miku (Lojzeta Svagana), dosadašnjeg zamenika politkomesara XVII SNOB. za vršioca dužnosti politkomesara, druga Jelka, dosadašnjeg diviziskog partiskog instruktora XXVII div., za vršioca dužnosti zamenika politkomesara; i u Štab XVIII SNOB »Soške«: druga Zorka (Crnugelj Franca), dosadašnjeg politkomesara škole za niži komandni kadar pri Štabu XXVII divizije, za politkomesara. Dosadašnji zamenik komandanta XVII SNOB stavlja se na raspolaganje štabu XXVII divizije.

Prema naredbi Štaba III operativne zone »Alpske«, dosadašnja XVII SNOB se zove XVII SNOB »Simon Gregorčič[^] a XVIII SNOB se naziva XVIII SNOB »Soška«.

Novoimenovani Stab XVII SNOB »Simon Gregorčič« neka se 5. XII, do 10 časova pre podne, javi Štabu divizije u Čadri. Sa njim neka dođu svi drugovi iz Štaba divizije.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Vasja¹

V. d. komandanta:
Kajtimir*

¹ Original se nalazak u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Vasja Kogej

¹ Albert Jakopič

IZVEŠTAJ ŠTABA GORENJSKOG ODREDA OD 4 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKCIJAMA U NOVEMBRU 1943 I O STANJU ODREDA¹

**STAB
GORENJSKOG ODREDA**
Na položaju, 4. XII. 43
Br. 482/12

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO SLOVENIJE

Predmet: Tekući izveštaj od 1 XI do 30 XI 43.

Brojno stanje Gorenjskog odreda, tj. 4 čete i 2 minerska voda, iznosi ukupno 323 druga. Od ovih je naoružano 226 a nenaoružano 97.

Naoružanje:

209 pušaka
13 puškomitraljeza
2 laka bacača
2 automata

Ukupno: 226

Puške su većinom jugoslovenske i talijanske: nešto ima nemačkih »mauzerica« a nešto i austriskih. Mitraljezi su tipa »zbrojovka« i »breda«.

2. XI. Dežurna zaseda II čete GO, na položaju Petrovo Brdo – Studeno, napala je u 10,30 pre podne žandarmerisku patrolu od 30 ljudi koja se kretala peške iz Selaca prema varoši Železniki. Posle borbe od četvrt sata neprijatelj je dobio pomoć od 20 ljudi, usled čega se dežurna zaseda morala povući. Neprijatelj je imao 2 žrtve uprkos tome što jedini mitraljez i laki bacač, usled zastoja, nisu stupili u akciju. Istoga dana je I četa GO napala Nemce na cesti Škofja Loka – Medvode. U toj akciji su poginula 3 gestapovca a 3 su ranjena. Toga dana je minerski vod »Triglav«, preduzevši smeo podvig, minirao parnu centralu u velikoj fabrici KID" u Jesenkama. Miniranjem je uništena većina uređaja. U toj akciji su 3 Nemca teško ranjena. Većina odeljenja u preduzeću još danas stoji.

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Kranjska industrijska družba (danas: Jesenička železara).

6. XI. Prva četa GO napala je grupu Nemaca kod Škofje Loke iako su se Nemci kretali na velikom otstojanju. Poginulo je 8 Nemaca a jedan je zarobljen. Zaplenjene su 4 puške, 2 pištolja, mnogo vojne opreme i drugog materijala koji se nalazio u kolima.

Istoga dana uveče, uoči proslave Oktobarske revolucije, naše jedinice su zapalile velike vatre.

7. X. U svim jedinicama je proslavljena godišnjica Oktobarske revolucije. Stab Gor. odreda je učestvovao u proslavi koju je održala II četa GO u velikoj, lepo ukrašenoj sali. Na poziv II čete GO proslavi je prisustvovao i I bataljon VII SNOUB. Program je sadržavao brojne deklamacije i pevačke tačke. Politkomesar odreda drug Ljubo³ govorio je o 26-oj godišnjici Oktobarske revolucije. Zam. komandanta odreda drug Igor¹ održao je referat o našim zadacima u vreme te godišnjice. Sledeći referat je održao politkomesar I bataljona VII SNOUB »France Prešern«.

8. XI. Prva četa GO pokupila je telefonski kabl u dužini od 5 km na pruzi Polhov Gradec – Škofja Loka. Istoga dana je II četa GO pokupila, isto tako, telefonski kabl kod Bukovice u Selškoj dolini.

9. XI. Druga četa GO zaplenila je na Češnjici kod Zeleznika 1.800 kg raznih namirnica, tj. kukuruza, ječma, pasulja i si. Sve te namirnice bile su pripremljene da se odvezu u Skofju Loku za nemačku vojsku.

II. XI. Prva četa GO držala je zasedu između Sv. Volbenka i Poljana. Stiglo je 20 automobila. Napred su išla oklopna kola i prazni automobili, koje je zaseda propustila. Tek posle izvesnog vremena stigao je otvoren teretni automobil krcat Nemaca, i njega je zaseda dobro razbila. Broj mrtvih nije još poznat. Nemci su posle toga počeli da tuku crkvu u Sv. Volbenku i naneli prilično štete. Zaseda se pod vatrom povukla.

13. XI. Patrola II čete GO porušila je švapske . . /¹ na Mlaki. Sem tih akcija izvršene su i druge sabotažne akcije kao što su obaranje telefonskih stubova testerama, miniranje puteva, itd.

16. XI. Formirali smo novu. IV četetu GO. Njoj smo odredili sektor Jelovica – Pokljuka.

Druga četa GO sadejstvovala je za vreme nemačke ofanzive VII SNOU brigadi »France Prešern« na Ratitovecu, gde je poginulo 40–50 Nemaca.

¹ Anton Kržišnik

* Igor Javor

³ Deo teksta nečitak.

15. XI. Minerski vod »Grintavec« izbacio je iz koloseka teretni voz kod Št. Jošta. Tom prilikom je oštećen velik broj vagona. Poginulo je 45 Nemaca a još više ih je ranjeno. Saobraćaj je stajao čitav dan.

Istoga dana je naša patrola, koja se nalazila u Javorju, napala patrolu od 7 Nemaca. Nemci su imali nameru da dodu u selo, ali ih je patrola, posle kratke pucnjave, naterala u bekstvo.

26. XI. Prva četa GO napala je uporište u Gaberku s namerom da izazove neprijatelja da pošalje pomoć koju bi uništila. Razbijeni su prozori i cigle na krovu. Navodno je ranjeno više Nemaca.

30. XI. Primili smo izveštaj da je, 13. XI., minerski vod »Triglav« minirao železničku prugu kod Jesenica. Saobraćaj je stajao 6 sati. Isti vod je toga dana minirao i prugu kod Bleda. Eksplozija je usledila tek kad je naišao voz, i to kod poslednjeg vagona, koji je uništen. Ranjeno je više osoba, među njima 3 Nemca.

U svim tim akcijama ubijeno je, ukupno, 67, ranjeno 75 i zarobljen 1 nemački vojnik.

Uništene su 2 lokomotive, dosta vagona i raznog tehničkog materijala. Zaplenjene su 4 puške, 2 pištolja, dosta vojne opreme i hrane.

Naše jedinice su stalno ometale saobraćaj na putevima i železnički saobraćaj i oštećivale telefonske vodove.

Vojne i sabotažne akcije nešto su stale u toku poslednje nemačke ofanzive. Naše jedinice su, zahvaljujući spretnom manevriranju, izašle iz borbe bez[^] žrtava. Jedino se II četa GO sukobila sa Nemcima na Prtovču, jer se komanda čete nije pridržavala naših direktiva. Jedan drug je poginuo a trojica su zarobljena. Nemci su se kretali uglavnom putevima. Oni se nisu ponašali kao vojska, nego kao obična banda. Vršili su najgrublji teror nad stanovništvom, u nekim krajevima streljali civile, krali, pijančili i uništavali sve što im je do palo ruku.

Mobilisali su muškarce od 17–55 godina, odnosno, uglavnom one koje su, naprosto, zatekli kod kuće, ne pridržavajući se pritom nekih određenih principa. Pošto su ih [partizani] preduhitрили mobilizacijom, oni su, uglavnom, zatekli samo ljude starije od 45 godina. Prema poslednjim vestima, pustili su mnoge i, kako se priča, vratiće se kućama svi iz Selske i Poljanske Doline.

Neprijateljska ofanziva nije oslabila ni moral civilnog stanovništva, ni moral naših jedinica. Uopšte, svi misle da su Nemci doživeli potpun neuspeh. Isto mišljenje postoji i kod samih Nemaca, o čemu govore izjave pojedinih žandara.

Izdali smo naređenje našim jedinicama da odmah otpočnu pojačanu ofanzivnu delatnost po čitavoj Gorenjskoj. Već smo primili prve izveštaje o vojnim i sabotažnim akcijama.

Naša mobilizacija se nastavlja. Ona je zastala samo za vreme poslednje nemačke – plavogardističke ofanzive,¹ kao što je već gore spomenuto.

Politički i vojni časovi, kao i časovi kritike, održavaju se redovno. Na vojnim časovima održavaju se vežbe i teoretska predavanja.

Na političkim časovima prorađuje se materijal prema planu koji je izradio politkomesar štaba GO. Jedinice su za to vreme održale više mitinga.

U jedinicama izlaze džepne novine. Glasnik odreda. «Gorenjski Partizan», izlazi za čitav odred.

Nadamo se da ste primili zadnji tekući izveštaj.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Načelnik štaba:	Komandant:
	Damjan Globočnik	Zvonko Bertonec

* Odnosi se na lokalnu ofanzivu Nemaca i domaćih izdajnika protiv jedinica Dvadeset šeste divizije NOV i POJ u Gorenjskoj, u novembru 1943 (vidi Zbornik, tom VI, knj. 8. dok. br. 152 i knj. 9 dok. br. 112).

IZVEŠTAJ INFORMATIVNOG OTSEKA GLAVNOG ŠTABA
NOV I PO SLOVENIJE OD 6 DECEMBRA 1943 O LIKVIDA-
CIJI NEPRIJATELJSKIH UPORIŠTA U MALOM SLATNIKU
I VELIKIM LAŠCAMA¹

GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
Čtsek za informacije
6. XII. 1943
Br. 11

Izveštaj

D o l e n j s k a

1. XII. se jedan naš bataljon,- pod komandom druga kapetana Cetinskog Andreja, sukobio se sa jakim belogardističkom patrolom u blizini Prapreča. Neprijatelj je pobegao n-
trag u Novo Mesto.

4. XII. u blizini Predgrada, naše jedinice su se sukobile sa nemačko-belogardističkom grupom, ojačanom sa 3 tenka. U borbi su poginula 3 neprijateljska vojnika i 1 oficir.

¹Borbena patrola IV SNOU brigade »Matija Gubec«, upućena prema Kostanjevici, izvršila je 4. XII. u blizini Velikog Bana napad na belogardističku kolonu od oko 130 ljudi. Kolona se razbežala u pravcu K*ostanjevice. Neprijatelj je odneo ranjene i mrtve sa sobom.

4. XII. je IV SNOU brigada »Matija Gubec«, pod komandom majora Potočara Staneta-Lazara. vodila borbu sa nemačkom kolonom koja je predirala iz Novog Mesta. Borbe su vođene oko Poganaca, na položajima kod Dolenje Težke Vode i na položajima Stranska Vas – Škrjanče. Gubici neprijatelja nisu poznati.

U noći između 5 i 6. XII, IV SNOU brigada »Matija Gubec« napala je utvrđeno neprijateljsko uporište u Malom Slatniku.¹ Uporište je likvidirano već u 9 uveče. Deo posade pobegao je pod zaštitom tenkova i oklopnih automobila i odneo mrtve i ranjene. Naši su zaplenili nešto pušaka, 2 sanduka

¹ Original se nalazi u arhivi CK SK Slovenije.

² Odnosi se na Prvi bataljon Pete SNOU brigade »Ivan Cankar« (vidi dok. br. 6. objašnjenje br. 5).

³ Vidi dok. br. 23.

municije, bombe, mnogo hrane i mnogo opreme. Tačni gubici neprijatelja nisu nam poznati.

U likvidira7io-m uporištu Vel. Lašče⁴ II SNOU brigada Ljubo Sercer« ubila je, prema najnovijim izveštajima, oko 200 domobrana i zaplenila 1 teški bacač, 5 teških »breda«, 3 lake »brede«, 1 teški mitraljez »S. Etjen«, 6 lakih mitraljeza, 198 pušaka, nekoliko pištolja, 21 kom. mina za teški minobacač, 12 originalnih sanduka za laki minobacač, 200 kom. granata za protivtenkovski top. 19 sanduka municije za teške i lake »brede«, 3 sanduka »mauzer« municije, 1 sanduk grčke municije. 12 kanti eksploziva sa potrebnim minerskim priborom, 1 kantu nagaznih mina, mnogo odeće, rublja i veću količinu hrane. Naši gubici iznose: 2 mrtva, 3 teško i 5 lakše ranjenih.

G o r e n j s k a

2. XI. je jedna četa Gorenjskog odreda napala veću nemačku patrolu u Selskoj dolini, između Petrovog Brda i Studenog/¹ Nemci su imali 2 mrtva i više ranjenih.

Uspeh Gorenjskog odreda od 15. X. do 1.XI. 1943^e

Borci Gorenjskog odreda su za to vreme 14 puta napadali pešadiške i automobilske nemačke kolone i patrole i pritom ubili 40 neprijateljskih vojnika i 2 oficira i ranili preko 50 neprijateljskih vojnika. Oni su pritom zaplenili: 6 pušaka, 3 pištolja, 1 automat, veću količinu odeće, municije i hrane. Uništili su: 4 automobila, 2 motocikla i oštetili 1 oklopni automobil. Minerske jedinice Gorenjskog odreda su za to vreme izbacile iz koloseka 3 voza, jedanput su porušile prugu minama i uništile 500 m železničke pruge.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Šef otseka za informacije:
Nedeljko¹

¹ Vidi dok. br. 45.

² Vidi dok. br. 21.

³ Vidi dok. br. 21.

⁴ Dušan Majcen

IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 6 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O NAPADU NA MALI SLATNIK¹

STAB
XV DIVIZIJE NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Na položaju, 6. XII. 43, u 12h.

GLAVNOM ŠTABU i ŠTABU VII KORPUSA

Operativni izveštaj:

IV brigada dobila je naređenje da u noći između 5 i 6 ovog meseca napadne i likvidira neprijateljsku posadu u M. Slatniku.² Prema izveštaju ob. c.³ neprijatelj je bio smešten u školi u jačini od oko 100 ljudi. Napad je počeo oko 15h artiljeriskom vatrom (brdski top 65 mm M 17). Sa 25 tačnih pogodaka u školu naterali su neprijatelja da se nabije u podrum. U 19h opkoljenoj posadi stigao je u pomoć jedan oklopni automobil, koji su naši oterali i produžili sa likvidacijom. Tada je neprijatelj delimično napustio zgradu i zaposeo bun-kere. U 19,30 neprijatelj je ponovo pokušao prodor sa tenko-vima i blindama. Naši su se i tom prilikom dobro držali. U 21h uporište je likvidirano. Deo posade uspeo je da umakne pod zaštitom tenkova i blindiranih automobila, noseći sa sobom mrtve i ranjene. Naši su zaplenili neke puške, dva sanduka municije i više opreme. Sem toga, zaplenjeno je nešto bombi i više hrane. Gubici neprijatelja nisu još ustanovljeni. O tome ćemo javiti naknadno kad proverimo. Naši gubici: 1 mrtav.

V brigada nalazi se na položajima Huda Polica, Šmarje i Smrjene, Brezje. Jedinice su napravile ovaj raspored po naređenju komandanta Korpusa, druga Rajka.⁴ Pri tom treba da napomenemo da je prostor od Grosuplja preko Temenice do Trebnjeg ostao prazan pa bi neprijatelj mogao tu da prodire.

XII brigada imala je tđkom jučerašnjeg dana i u noći 4, 5-og neprestane borbe sa neprijateljem na sektoru Št. Peter – Bršljin.⁵ I bataljon vodio je borbe oko Harinje Vasi.

¹ Original, na srpskohrvatskom jeziku, nalazi se u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

³ Naređenje nije sačuvano.

* Obaveštajnog centra

¹ Rajko Tanasković

⁵ Vidi dok. br. 86.

Iz Novog Mesta stiglo je u pomoć 20 kamiona vojske. Ona je nastupala u pravcu Trške Gore. II bataljon vodio je borbu na putu N. Mesto – Mirna Peć oko Bučne Vasi. Borbe se nastavljaju u ovom sektoru.

XV brigada nas izveštava da se zbog nadolaska vode, i pored pokušaja, nije mogla prebaciti preko Kupe, te je i dalje ostala na starim položajima, i to: M. Jadrč, Nova Lipa i Vinica. Ova brigada prebacit će se na sektor Suhor – Jugorje – Vahta, čim bude moguće izvršiti prelaz. (Imamo nameru da ovoj brigadi promenimo sektor i to na levoj obali Krke.)

Štab V brigade nam javlja da je brigada uhvatila dva domobrana iz V. Lašča, koje je osudila na smrt i streljala pred strojem bataljona i stanovništva. Kod ove brigade pojavilo se, po dolasku na ovaj sektor, dezertiranje u grupama od po 5–6 vojnika, naročito iz II bataljona. Svi ti su većinom meštani. Iz XII brigade (I bataljon) dezertirao je bivši vodnik. On je odmah posle toga doveo Nemce na njihove položaje.

Diviziska artiljerija nije imala sukob sa neprijateljem. Nalazi se na položajima Uršna Sela. Dve haubice sa 132 granate, poslugom i artiljeriskim oficirom drugom Mihičem^G upućene su na određene položaje XIV divizije. Danas treba da stignu na određeno mesto. Jedan divizion nalazi se trenutno u Vavtoj Vasi; gde očekuje dolazak poljskog topa 75 mm, koga prebacujemo na desnu stranu Krke, u cilju koncentracije oruđa za eventualne akcije. Artiljerija je mobilisala 14 boraca.

Objekti u M. Slatniku, gde se neprijatelj smestio i utvrdio, zapaljeni su.

Što se tiče koncentracije situacija se kod neprijatelja nije promenila.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
otsutan

Komandant, p.pukovnik:
Pero

NAREĐENJE ŠTABA DVADESET ŠESTE (»TRIGLAVSKE«)
DIVIZIJE NOV I POJ OD 6 DECEMBRA 1943 ŠTABOVIMA
BRIGADA ZA RAZMEŠTAJ U CILJU PREDVIĐENIH
AKCIJA'

ŠTAB XXVI DIVIZIJE
»TRIGLAVSKE«
Na položaju 6. XII. 1943

ŠTABU XVI BRIGADE JANKO PREMRL-VOJKO«

U vezi sa ofanzivnim akcijama naše divizije, zbog izvršavanja novodobivenih zadataka, kao i održavanja naše vojske u ofanzivnom stanju, te zbog iscrpenosti terena na kome se sada nalazimo,

n a r e đ u j e m o :

Posle izvršene akcije na neprijateljsko uporište u Sorici,² VII UB »France Prešern« vrši svojim jednim bataljonom prodiranje prema železničkoj pruzi Bohinjska Bistrica – Boh. Bela – Jesenice. Drugim bataljonom vrši prodiranje u pravcu železničke pruge Škofja Loka – Kranj sa zadatkom: sabotažne akcije na pruzi i likvidacija vojnih vozila. Ostala dva bataljona premešta sa svojih sadanjih položaja na sektor Javorje – Martinji Vrh, sa zadatkom da vrše intenzivan pritisak prema Škofjoj Loki, Poljanama i Selcima. Štab brigade neka se nalazi kod jednog od ta dva bataljona, s tim da sa bataljonima koji su poslani na pruge ode po jedan odgovoran član Štaba brigade.

XVI brigada »Janko Premrl-Vojko« premešta se sa svojih sadašnjih položaja na sektor Stara Oselica – Zirovski Vrh, sa zadatkom da napada na neprijateljske patrole iz Lučina, Gorenje Vasi i Poljana, te ruši puteve i pravi prokope na njima. Kad se brigada popuni svim svojim delovima. neka jednu svoju jedinicu prebaci preko ceste Planina – Hotavlje na Studor ili pak na Srednje Brdo.

III UB »Ivan Gradnik« vrši pokret sa svojih sadašnjih položaja na sektor Ledine – Razpotje, s tim da odmah pošalje jaku cbaveštajnu patrolu na dolomitski sektor, sa zadatkom da pribavlja tačne izveštaje o jačini neprijatelja i njegovom

kretanju na tom sektoru. Pošto nemamo tačnih izveštaja o stanju u Dolomitima, neka Štab brigade samoinicijativno, prema iskustvima bataljona koji se već nalazio na tom sektoru, da zadatke i uputstva svojoj obaveštajnoj patroli, te izvrši pokret. Zadatak te brigade bio bi isključivo u napadanju na belogardističke patrole i u prikupljanju podataka o belogardističkim uporištima na tom terenu.

Izuzev Prešernove brigade, neka ostale dve brigade vrše pokret noću 6/7. XII o.g., s tim da sedmog pre podne već budu na svojim novim položajima.

VII UB i III UB neka pre svojih polazaka pošalju u Štab divizije po 5 kurira. VII UB neka u to ubroji i one koje je zahtevao drug Matjažek.³

VII UB dobija od Štaba Gradnikove brigade 40 pušaka sa potrebnom municijom. To oružje će drugovi iz Gradnikove brigade dovesti u Robidnicu, a patrola iz Prešernove brigade neka tamo ode da ga podigne. Drugovi koji će dovesti oružje biće ujedno i vodiči za patrolu koju Prešernova brigada bude odredila za traženje pušaka u Trnovskoj šumi i okolini. Tu patrolu može Štab VII UB da sastavi, uglavnom, od pouzdanih nenaoružanih boraca, kojima odredite pouzdanog vođu.

Štab divizije ostaje do daljeg na starom mestu.

Italijanski oficir, specijalista za teške bacače, vodi se u Vojkovoju brigadi u rubrici nestalih i zato ga ne možemo poslati u Prešernovu brigadu. Toliko ovoj brigadi na znanje.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Keršič Cyril

V. d. komandanta:
Švara Dušan-Dule

IZVEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE SLOVENAČKE NO BRIGADE OD 6 DECEMBRA 1943 ŠTABU PETNAESTE DIVIZIJE O AKTIVNOSTI BRIGADE OD 16 DO 30 NOVEMBRA¹

STAB
XII SNOU BRIGADE³
Položaj, 6-XII-1943

ŠTABU XV DIVIZIJE NOV i POS,
GLAVNOM ŠTABU NOV i POS

Položaj

Vojno-politički izveštaj od 16 do 30-XII-1943

16-XI-1943. Brigada se nalazila na sledećim položajima oko Novog Mesta: I bataljon na Trškoj Gori, sa zasedama iznad Mačkoveca i Lešnice; II bataljon u Harinjoj Vasi, sa zasedama iznad Mokronoga i Št. Petera,³ sa jednom četom kod Šmarjete za obezbeđenje od Bučke; III bataljon na Rihpovecu i Trebelnom, sa zadatkom da obezbeđuje od Trebnjeg i Mokronoga; IV bataljon, kao brigadna rezerva, na Novoj Gori. U toku 16-XI, I i II bataljon vodili su borbu sa neprijateljem koji je dolazio od Krškog, u jačini od 30 kamiona i nekoliko oklopnih kola, u pomoć napadnutom Novom Mestu,⁴ Neprijatelj je kod Št. Petera izašao iz automobila i, po gustoj magli, jednim delom svojih snaga došao iza leđa naših zaseda, koje su dotada vodile borbu sa drugim neprijateljskim kolonama koje su išle frontalno prema njima. Neprijatelj je na taj način prinudio naše jedinice da se udalje od ceste, dok je motorizacija za to vreme opravljala mesta gde su bili prokopi i porušene mostove i uspela da se probije do Novog Mesta. Neprijatelj je napredovao u pravcu Trške Gore sa zadatkom da ovlada Trškom Gorom i zađe iza leđa jedinicama koje su napadale Novo Mesto. Bataljonima je izdato naređenje da po svaku cenu zadrže položaj Trška Gora i Harinja Vas, što se i desilo. Neprijatelj je odbijen sa teškim gubicima; uz pomoć teških ba-

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Dvanaesta slovenačka NO brigada formirana je 24 septembra 1943 u Mokronogu od dva bataljona Šeste SNOU brigade »Slavko Slan-der« i jednog bataljona Četvrtе SNOU brigade »Matija Gubec«, koji su popunjeni novomobilisanim borcima.

Sada: Otočec ob Krki.

⁴ Vidi torn VI, knj. 8, dok. br. 106.

cača i tenkova on se povukao u Novo Mesto. Naši su imali 2 ranjena.

17-XI o.g. Neprijatelj nije vršio ispad prema našim položajima. Mostovi kod Lešnice i Kronova su porušeni, putevi prokopani, a prokopi minirani.

18-XI. Nemci su izvršili ispad iz Ločne prema Zdinjoj Vas i Trškoj Gori, a iz Lešnice i Mačkoveca prema Harinjoj Vas. Bataljoni su ih odbili i naneli im 10 mrtvih.

19-XI. Neprijatelj nije vršio veće ispade, sem što je tenkovima i oklopnim automobilima patrolirao cestom. Predveče je neprijatelj pripremio pojačanje od 120 kamiona na pravcu od Krškog. II bataljon ih je napao i onesposobio 3 kamiona.

20-XI. Neprijatelj je izvršio ispad u pravcu Mirne Peči, na sektor Cankareve brigade, i napao zasedu koju su držali III bataljon Cankareve i III bataljon naše brigade. Sredinom poslepodneva neprijatelj je odbačen u Novo Mesto i nije uspeo da se spoji sa svojim snagama u Trebnjem. Istoga dana je II bataljon vodio borbu iznad Kronova sa neprijateljem koji je hteo da opravi puteve i mostove. Neprijatelj je bio prinuđen da se vrati pre nego što je izvršio svoj zadatak. Uništili su mu 2 kamiona.

21-XI. Neprijatelj je motorizacijom obezbedio put Novo Mesto – Kronovo, a posle podne je izvršio ispad sa dve kolone od Mačkoveca prema Trškoj Gori, pravcem Mačkovec – Harinja Vas, u pratnji 2 tenka, a druga kolona preko Bučne Vasi, iza Hmeljnika, na sektor Cankareve brigade. Kolona [koja je išla] od Mačkoveca prema Trškoj Gori zadržana je i odbačena, druga kolona je stigla, do Nove Gore. Nju je gonio 1 bataljon i ona se bez zadržavanja povlačila prema St. Peteru. U tim borbama imali smo jednog mrtvog.

22-XI. Brigada se nalazila na pokretu da se, prema naređenju Štaba divizije, prebaci na sektor Ajdovec i zauzme položaj Ajdovec – Brezova Reber – Gornji Lipovec. III bataljon te brigade ostao je na sektoru Trebelno sa zadatkom da kontroliše taj sektor i vrši obezbeđenje bolnice i brine se za njeno snabdevanje hranom. Pokret ostalih bataljona izvršen je danju bez ikakvog zadržavanja. Borbe nisu vođene.

23-XI. Brigada je dobila zadatak da na sektor Višnja Gora – Grosuplje – Sentjurje prebaci bataljon koji bi sprečavao odlazak civila u Ljubljano, vršio mobilizaciju, kontrolisao granicu i rušio cestu. Jedan bataljon da prebaci na sektor Trebelno za kontrolu terena i nemačke granice i za postavljanje zaseda. Jedan bataljon da prebaci preko Krke na sektor Vavta Vas za obezbeđenje sektora prema Novom Mestu. Bri-

gadi je priključen II divizion artiljerije kao bataljon. Bataljoni su upućeni na svoje položaje. I bataljon i II divizion, koji su ostali na sektoru Ajdovec, prokopavali su puteve Novo Mesto – Trebnje i Novo Mesto – Straža, a II bataljon put Soteska – Žužemberk. Borbi sa neprijateljem nije bilo.

24-XI. Bataljoni su pošli i stigli na svoje položaje i dalje rušili puteve.

25-XI. Brigada je dobila naređenje da prebaci sve teške ranjenike iz privremene u glavnu bolnicu.⁵ To je izvršio II bataljon koji je prebacio ranjenike do Ajdoveca, a otuda dalje I bataljon. Ostali bataljoni neometano su prokopavali cestu, jer neprijatelj nije izvršio nikakav ispad iz Novog Mesta, već su naše patrole vršile pritisak na samo Novo Mesto.

26-XI. Bataljoni su rušili puteve na tri mesta: Novo Mesto – Straža, na četiri mesta: Novo Mesto – Mirna Peč, na dva mesta: Novo Mesto – Jurka Vas.

27-XI. Neprijatelj je izvršio ispad na IV bataljon prema Stranskoj Vas. Naneti su mu gubici od 8 mrtvih i mnogo ranjenih. Ostali bataljoni nisu dolazili u sukob, već se u njima vršio vojni i politički rad, prokopavali su cestu i rušili prugu Novo Mesto – Trebnje.

28-XI. Bataljoni su prokopavali cestu. Vršen je politički i vojni rad.

29-XI. Neprijatelj, u jačini od oko 400 ljudi, izvršio je ispad prema IV bataljonu, u Stransku Vas. Naneti su mu gubici, ali ih nije bilo moguće tačno ustanoviti. Naši su imali jednog mrtvog i jednog ranjenog. Na sektorima ostalih bataljona nije bilo nikakvih sukoba sa neprijateljem.

30-XI. Toga dana nije dolazilo do nikakvih okršaja. Vršen je politički i vojni rad po bataljonima.

U bataljonima su otvoreni sledeći kursevi: u II bataljonu kurs za vodnike i desetare a u IV bataljonu kurs za veze.

Održano je 97 vojnih časova.

Politički izveštaj:

a) Opšti moral još ima nedostataka, naročito što se tiče ponašanja vojske na terenu, odnosno prema civilnom stanovništvu. U tom pravcu posvećeno je na političkim časovima više pažnje. Mnogo bolji je borbeni moral, koji se jako podigao u poslednje vreme. To se primetilo prilikom diskusija sa partizanima, kad s radošću pričaju o borbama koje su vodili s neprijateljem.

b) Disciplina također ne zadovoljava. Da bi se ona poboljšala i podigla, održava se vojni kurs za vodnike i desetare u II bataljonu. Nastojaćemo da se potrebni kursevi za podizanje discipline održe i u ostalim bataljonima.

c) Na političkim časovima posvećena je pažnja, u prvom redu, da se novomobilisani drugovi upoznaju sa najaktuelnijim pitanjima: odnos prema civilnom stanovništvu, Osvobodilna fronta, njen program, ko pretstavlja OF, slom jugosl. vojske, NOV naroda Jugoslavije, herojska borba CA. nemoć Hiltrove vojske i njegovih pomagača. Na svakom političkom času raskrinkali smo Rupnikovu belogardističku i plavogardističku bandu (domobrane) [i govorili] o zverstvima koja je ona prilikom nemačke ofanzive izvršila nad našim civilnim stanovništvom. Drugovima je prikazan napredak poljoprivrede u Sov. Savezu. Drugovi pažljivo prate političke časove i upuštaju se u diskusiju, naročito kad je reč o našim borcima na jugu (hrvatskim) i o razvitku poljoprivrede u Sovj. Savezu. Održano je 16 bataljonskih političkih časova.

č) Održana su 2 mitinga za civilno stanovništvo, u Velikom Lipovcu i Stranskoj Vasi. Poseta je bila osrednja. Ovaj narod nije pokazao neko naročito interesovanje na mitingu, što znači da se u tim selima nije ništa radilo na političkom polju, niti od strane vojske, niti od strane terenskih organizacija. Jedan miting održan je za vojsku. Raspoloženje vojske bilo je zadovoljavajuće.

d) Novomobilisani drugovi se, sem nekoliko iznimaka, dobro drže i sa poverenjem gledaju u svoje rukovodioce. Sa njima se lepo postupa i poklanja se velika pažnja da se što pre izgrade i na vojnom i političkom polju.

e) Pažnja se posvećuje i belo-plavogardistima mobilisanim u NOV, koliko ih je još ostalo. Sa njima se radi pojedinačno i lumači im se naša borba. Ne primećuje se da se sastaju među sobom, niti su paničari. U mnoeo slučajeva oni su dobri borci.

f) Iz brigade je dezertiralo 18 ljudi. 9 iz II divizionu i 9 iz I bataljona. Oni su iz okoline Novo? Mesta – Gorenje i Dolenje Straže. Loke, Kronova i Boršta. Iz divizionu su dezertirali u prupi. Odneli su i oružje. Iz I bataljona su pobjegli samo pojedinci sa oružjem, delimično [su pobjegli] bez njega. Preduzete su oštre mere protiv dezertera . . .

g) Kadar se usavršava na političkom i vojnom kursu kao i na bataljonskim sastancima koje su u poslednje vreme održavali komandant i politkomesar brigade.

b) Kod nas nema radnih jedinica.

i) Odnos prema civilnim vlastima je dobar. Za ishranu naše vojske uvek se radi u sporazumu sa aktivistima na terenu koji

nam daju podatke, bilo što se tiče otkupa, bilo prinudnog otkupa ili rekvizicije. Posebnih investicija za otkup od strane vojne službe nije bilo.

j) Među borcima vlada potpuno drugarstvo. Svađe nisu primećene. Odnosi drugova prema drugaricama su dobri. I novomobilisani drugovi smatraju drugarice za svoje saborce. Nemoralni život nije primećen.

Obuća je vrlo slaba. Većina drug. ima pocepane cipele. Neke [cipele] neće biti uopšte moguće popraviti. Dobili smo nešto kože podelili je po bataljonima. ali će ona biti samo za najhitnije opravke. To nikako neće biti dovoljno za potpuno rešenje pitanja obuće. Sa *odećom* je nešto bolje. No, većina drug. uopšte nema zimskih kaputa (šinjela). *Ishrana* ljudstva je dobra. Kuvaju se tri obroka dnevno, od njih su dva dnevna sa mesom. *Zdravstveno stanje* je zadovoljavajuće.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
(potpis nečitak)

(M.P.)

Komandant:
R. Božović

BR. 26

IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 7 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBAMA KOD ŠMARJA I DOLENJIH LAKOVNICA¹

ŠTAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 7-XII-1943

GLAVNOM ŠTABU i ŠTABU VII KORPUSA

U toku jučerašnjeg dana. sem kod XII brigade, na našem sektoru nisu vođene borbe.

IV brigada je zaposela položaje: jedan bataljon oko Velikog Slatnika i Hrušice, jedan bataljon oko Stranske Vasi,

jedan bataljon oko Teških Voda, sa jednom četom na Velikom Oreheku, jedan bat. Javorovica – Vel. Ban – Ržišče. Juče je vodila borbu jedinica IV brigade oko Malog Slatnika. Domobranci su imali nameru da se smeste u školi, ali su ih naše jedinice odbile i proterale natrag. IV brigada je minirala cestu Novo Mesto – Mali Slatnik – St. Jernej na tri mesta. Put Pogance – Stranska Vas raskopan je na dva mesta a na jednom mestu je miniran. Put između Dolnje Težke Vode i Poganca juče je raskopan na dva mesta i miniran na dva mesta. U noći između 5 i 6 o. m. miniran je bunker u Stopičama, tako da je on sada potpuno porušen.

V brigada je javila da na njenom sektoru, sem manjih sukoba sa neprijateljskim patrolama, nema ničega novog. Juče, 6-XII, ujutru, stigao je od Škofljice prema Smarju nemački kamion, ali je pre naše zasede, postavljene na okukama ispred Smarja, skrenuo starim putem u selo Razdrto. Zam. komandira je sa jednom desetinom odmah izvršio juriš u selo i u jednom hodniku zarobio 3 nemačka vojnika. Jedan od njih bio je podoficir. Kamion je pobjegao u pravcu naše jedinice. Do sada još nije poznato šta se desilo sa njim. Postoji verovatnoća da nije pobjegao. Od zarobljenih, podoficir je po nacionalnosti Ceh, jedan je Poljak od Katovica, treći je iz Bukovine. Prema izveštaju V brigade, u Škofljici i u zamku Lisičije nalazi se oko 300 domobrana i nešto Nemaca. Na sektoru V brigade stalno se raskopavaju ceste, održavaju mitinzi, vrši mobilizacija i ruši pruga.

XII brigada nam javlja da je neprijatelj 5-XII stigao do Trške Gore – Harinje Vasi – Dolenjeg Kamenja – Dolenjih Kamenca i do Kačje Ride. Jedinice XII brigade prinudile su neprijatelja da se u toku noći pod borbom povuče u Novo Mesto. Neprijatelj je imao u tim borbama oko 20 mrtvih i više ranjenih. Naše jedinice nisu imale gubitaka. Naknadni izveštaj IV bataljona XII brigade, koji je vodio borbe 4-XII kod Dolenjih Lakovnica, kod Stranske Vasi: Brojno stanje neprijatelja iznosilo je prilikom tog napada 600–700 ljudi. Neprijatelj je upotrebljavao u borbi teške bacače i dva topa. Selo Lakovnice on je zapalio minama iz teškog bacača. Gubici neprijatelja iznosili su u tim borbama oko 40 mrtvih i više ranjenih. Neprijatelju je pošlo za rukom da izvuče sve mrtve i ranjene. Naši gubici: 3 mrtva, 2 ranjena i 6 nestalih. Bataljon je izgubio 1 laki mitraljez prilikom juriša u kome su poginuli mitraljezac i njegov pomoćnik.²

Na sektoru Mirna Peć – Trebelno – Mokronog nema ničega novog. Također na sektoru Smarjeta. Neprijatelj je 5-XII pojačao posade pored ceste Novo Mesto – Bela Cerkev.

XV brigada nam javlja da na njenom sektoru nisu primjećene nikakve koncentracije. Vojne jedinice koje su zaposele prugu i cestu duž Duge Rese – Generalskog Stola do Ogulina još se uvek nalaze na tom sektoru. U Ogulinu se nalazi 900–1.000 ustaša i domobrana, u Generalskom Stolu 600–700, u Gornjim Dubravama 500, u Tounju 400 ustaša, domobrana i Nemaca. Situacija u ostalim uporištima je nepromenjena.

Stab artiljerije nam javlja da na njegovim položajima nema ničega novog. Čisti se municija za haubice i suše se punjenja, jer su vlažna, mada su bila na suvom. Vršiti se nastava gađanja iz artiljerijskih oruđa. Top koji je spremljen na sektoru Radulje još nije pronađen, jer neprijatelj vrši ispade na taj sektor. Izrađen je splav preko Krke.

XII brigada je u toku jučerašnjeg dana mobilisala 17 novih ljudi. Iz II bat. XII brigade dezertirala su 4 druga.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Zam. politkomesara:
L. Marjanović³

Komandant, p.pukovnik:

**NAREĐENJE ŠTABA DVADESET ŠESTE (»TRIGLAVSKE«)
DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 7 DECEMBRA 1943
ŠTABOVIMA BRIGADA ZA PREDUZIMANJE MERA U SLU-
ČAJU NEPRIJATELJSKE OFANZIVE NA SEKTORU GO-
RENJSKE¹**

**STAB XXVI DIVIZIJE
»TRIGLAVSKE-«**

Na položaju, 7. XII. 1943.

ŠTABU XVI BRIGADE »JANKO PREMRL-VOJKO«

Primili smo podatke da neprijatelj u dolini Soče, oko Ajdovščine i u blizini Gorice koncentriše veće snage s name-rom da izvrši čišćenje na terenu kojim su ovladali partizani. Navodno su izjavili da sada neće vršiti čišćenje samo duž glav-
nih drumova nego i po brdima i šumama. Da bismo u slučaju ponovne nemačke ofanzive na naš sektor sprečili neprijatelja da razbija naše jedinice na delove u cilju njihovog uništenja

n a r e đ u j e m o :

1. Štabovi brigada su odgovorni da obaveštajna služba pojača svoju aktivnost do maksimuma, da ne kontroliše samo sektore svoje brigade već i udaljenije sektore.

2. U slučaju nekog ozbiljnijeg neprijateljskog pritiska na naše položaje neka:

VII UB »France Prešern« pomakne se na sektor između linije Sorica – Škofja Loka – Bled – Bohinj.

III UB »Ivan Gradnik« vrši pokrete na Dolomitskom sektoru i može pri manevrisanju da zauzme široki pojas Ljubljana – Postojna severno i južno od te linije.

XVI brigada »Janko Premrl-Vojko« manevriše između ostale dve brigade i ima za sektor manevrisanje ceo Blegoš – Crni Vrh, sektor između Poljanske i Selske doline i istočno od stare granice.

3. Štabovi brigada ne smeju se kruto pridržavati tog plana, već neka, pomoću obaveštajne službe prilikom većih koncentracija neprijatelja i njegovog nadiranja na naše položaje, nastoje da *sačuvaju* našu živu snagu i održe na visini

borbenost drugova. Jasno je da nijedna brigada neće poći tamo gde neprijatelj koncentriše svoje veće snage, ali je potrebno paziti i na to da se ne oseća sigurna na terenu gde neprijatelja nema i gde još nije razvio svoje snage. Upozoravamo štabove brigada da sa podozrenjem gledaju na sektor na koji smo se povukli prilikom poslednje ofanzive, jer je neprijatelj verovatno primetio naše izvlačenje i dobro zapamtio pravac. Dakle, na tom sektoru se mogu nalaziti samo manje kompaktne jedinice.

4. Pri pritisku neprijatelja ne smemo mu se suprotstavljati frontalno, jer će nas on svojom taktikom slanja jačih kolona u raznim pravcima lako razbiti, već ga moramo što češće, iz dobro postavljenih zaseda, tući na svakom koraku. Naravno vam preporučujemo demonstrativne ili pak ozbiljnije napade na njegove kantonmane u selima, gde on dolazi na noćni odmor posle dnevne hajke. Na svim takvim odmorima neprijatelj nije dovoljno budan i obezbeđen, naročito nema bunkera, te bi se mogla, sa manjim ali hrabrim desetinama ili vodovima, koji bi napadali sa više strana, izazvati kod njega velika zbrka. Takve napade treba vršiti, naročito pri većem broju neprijatelja (preko 1000), u ranim večernjim časovima, da bi mu se tako onemogućio odmor i da bi naše jedinice imale dovoljno vremena za potrebno povlačenje. Kad naše jedinice uspeju da se izvuku iz obruča, štabovi brigada moraju nastojati da se neprijatelju sa svojim jedinicama prosto prilepe na leđa i da mu time onemoguće dalje prodiranje u unutrašnjost terena.

5. U takvom slučaju moramo do maksimuma iskoristiti iskustva koja smo stekli u poslednjoj ofanzivi, a to znači: zadržati samo najnužniji broj teških mitraljeza i puškomitraljeza, a sve ostalo oružje posakrivati, i to pomoću najodgovornijih drugova, te, ako je potrebno, pritom koristiti i članove štabova brigada. U zadnjoj ofanzivi pokazalo se da su neki drugovi prvi izdali kad su se našli u teškoj situaciji, mada smo imali u njih 100% poverenja. Sada nek nam bude parola: »veruj samo u sebe« i ne oslanjaj se na lepe oči svoje okoline. Na tim radovima neka se upotrebljavaju pre svega stari poverljivi jurišači i bombaši, za koje možemo 100% biti uvereni u njihovu sigurnost. Nekim mlađim partizanima iz principa ne smemo povravati takve stvari.

6. Štabovi brigada neka odmah sazovu sastanke sa štabovima bataljona i četa i na njima ih upoznaju sa situacijom i pripreme na eventualnosti. Pritom treba naročitu pažnju skrenuti na nedostatke komandnog kadra u poslednjoj ofanzivi i upozoriti ih da takve i slične greške više ne prave.

7. U zadnjoj ofanzivi su se naročito istakli nedostaci veza; zato neka štabovi bataljona i brigada pripreme sve što je potrebno, kako veze ne bi, u slučaju nadiranja neprijatelja, već pri prvom napadu otkazale. Veze treba postaviti na takvim mestima gde će biti moguć prilaz i za vreme borbe. U službi veze treba se služiti svim mogućnostima, tj. signalizacijom pomoću barjačića, a noću raketnim pištoljima i svetiljkama.

8. Sa manjim jedinicama treba napadati neprijatelja odmah na njegovim polaznim tačkama, da se time dobije što više vremena za manevrisanje. Nikako se ne sme suprotstavljati frontalno, te time dopustiti neprijatelju upotrebu teškog naoružanja.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar

V. d. komandanta:
Švara Dušan-Dule

BR. 28

NAREĐENJE ŠTABA DVADESET SEDME (»GORIŠKE«) DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 7 DECEMBRA 1943 ŠTABOVIMA BRIGADA ZA VEĆU AKTIVNOST U RUŠENJU KOMUNIKACIJA¹

**STAB XXVII DIVIZIJE
NOV I POJ
Položaj, 7. XII. 43.**

ŠTABOVIMA XVII i XVIII BRIGADE

U vezi s tim što smo dobili priličnu količinu eksploziva,

n a r e đ u j e m o :

da štabovi brigada odmah u svim bataljonima formiraju minerske vodove, u koje moraju uključiti najsposobnije ljude za tu struku. Ako ovih nemate, onda ih osposobljavajte na minerskim kursevima, koje treba odmah organizovati. Pomoću tako formiranih vodova bataljoni moraju naizmenično rušiti sve komunikacije kojima se služi okupator prilikom prevoza

jedinica i materijala, i to svako veće treba ih rušiti bar na jednom mestu.

Već je prošlo više od mesec dana kako okupator nesmetano upotrebljava cestu Tolmin – Kobarid – Bovec – Rabelj, kao i ceste Breginj – Kobarid i Cedad – Robič – Kobarid, a pritom se nije rušilo bar na jednoj ili drugoj liniji. U tom pogledu se nalazimo u potpunoj defanzivi, mada nam to mora biti prvi zadatak, jer time sprečavamo brzu koncentraciju i prevoz materijala iz naše zemlje u Nemačku.

Izvršenje ove naredbe, u svakom pogledu, kontrolisaće članovi Štaba divizije sami i u slučaju neaktivnosti pozvaće štabove na odgovornost.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Vasja Kogej

V. d. komandanta:
Jakopič Albert-Kajtimir

BR. 29

IZVEŠTAJ ŠTABA ČETVORTE SLOVENAČKE NOU BRIGADE »MATIJA GUBEC« O BORBAMA OD 4 DO 7 DECEMBRA 1943«

**VOJNI IZVEŠTAJ GUPCEVE BRIGADE
od 4-XII do 7-XII o. g.**

Prema naređenju koje smo primili od Štaba divizije, izvršili smo pokrete naših bataljona za blokadu Novog Mesta.¹

I bataljon je izvršio pokret na Vel. Slatnik sa zadatkom da vrši blokadu mesta kod Žabje Vasi. Pošto smo upravo tada doznali da su u Malom Slatniku belogardisti načinili uporište od oko 100 ljudi, I bataljon je zaposeo položaje kod Hrušice.

II bataljon je izvršio pokret na položaje oko Dolnje Težke Vode sa zadatkom da minira puteve Novo Mesto – Birčna Vas i Novo Mesto – Težke Vode, drži zasedu na Pogancima, uznemiruje neprijatelja na bloku i poveže se sa II divizionom na Lakovnicama.[^]

III bataljon je zaposeo položaje na Oreheku sa zadatkom da stalno drži zasedu iznad Gotne Vasi, minira put Novo Mesto – Stopiče – Orehek i napada neprijatelja na bloku.

IV bataljon zaposeda položaje oko Kostanjevice, Javorovicu, Ban, Ržišće. On treba da minira put Kostanjevica – Novo Mesto, most kod Mršeče Vasi, isto tako i cestu.

4-XII krenula je iz Novog Mesta prema Pogancima kolona od 11 automobila. Napala ih je zaseda na Pogancima. Razvila se borba u kojoj je učestvovao čitav II bataljon.³ Jedna četa je, spretno manevrišući, udarila belogardistima i Nemcima u bok, tako da su se morali brzo povući prema Gotnoj Vasi. Naši su ih mitraljezi gonili pri njihovom bekstvu. U noći između 4 i 5-XII izvršio je I bataljon demonstrativan napad na uporište u Malom Slatniku. II bataljon pokušao je da minira most kod Gotne Vasi, što nije bilo u mogućnosti da učini, jer se u toku dana kod mosta u Gotnoj Vasi smestila neprijateljska posada, ali je dvaput minirao put između gostionice Malenšeka i Poganaca. III bataljon je iz zasede iznad Gotne Vasi napao belogardističku patrolu koja je došla iz Novog Mesta i naterao je u bekstvo. Pošto putevi još nisu bili minirani, neprijatelj je toga dana stigao sa tenkovima do Crmošnjica. I bataljon i baterija pripremali su toga dana napad na uporište u Malom Slatniku.

U noći između 5 i 6-XII, I bataljon je dobio zadatak da, uz podršku dva teška bacača i brdskog topa, napadne uporište u Malom Slatniku,⁴ a III bataljon da obezbeđuje pravac od Novog Mesta i minira put. Pošto III bataljon nije blagovremeno stigao na svoje položaje i minirao put, neprijateljski tenk je, posle prve vatre iz našeg topa i bacača, uspeo da stigne iz Novog Mesta do Malog Slatnika. Naši su, uprkos tenku, produžili sa vatrom i napadom na školu i zgradu do škole, gde su se nalazili belogardisti. Top i bacači imali su dobre pogodke. Bilo je dosta mrtvih i ranjenih. O tačnom broju nismo još izveštani. U 9 časova stigli su iz Novoga Mesta blindirani automobili, na koje su natovarili mrtve i ranjene. Ostali su pobjegli pod zaštitom tenkova. Naši su zapalili obe zgrade. U njima su našli 3 puške, 2 sanduka municije, 1 sanduk ručnih bombi i nešto hrane i opreme.

6-XII stigao je iz Novog Mesta prema Malom Slatniku blindiran automobil i naišao na minu. Neko od posade još je ostao u životu, jer je počeo da puca iz razbijenog automobila na našu zasedu koja je trčala prema automobilu, i istovremeno je davao signale raketama. Odmah posle eksplozije stigla su iz Novog Mesta 2 tenka i 3 oklopna automobila i odvucli oštećeni automobil u Novo Mesto. Naši to nisu mogli sprečiti, jer

su Nemci načinili baražnu vatru oko automobila. III bataljon je čitav dan vodio borbe oko Gotne Vasi, zaposeo položaje na samom bloku i pucao na neprijateljske patrole koje su htele da izađu iz grada. Osetivši da smo zaposeli bunkere, Nemci su sa triju strana pokušavali da dođu našima iza leđa. Naše čete su ih uvek odbacivale. Prilikom tog okršaja beli su imali 5 mrtvih i mnogo ranjenih.

Bataljon koji se nalazi iznad Kostanjevice vodi svakoga dana borbe sa patrolama, jačine do 100 ljudi, koje dolaze iz Kostanjevice. Borbeni duh tih belogardista je vrlo slab. Oni već posle prvih rafala iz naših mitraljeza beže natrag u uporište.

D 8/XII

Politkomesar
Janez Vipotnik

BR. 30

IZVEŠTAJ ŠTABA PETE SLOVENAČKE NOU BRIGADE
»IVAN CANKAR« OD 7 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU
NOV I PO SLOVENIJE O POLITIČKOM RADU I STANJU
BRIGADE OD 15 DO 30 NOVEMBRA¹

STAB
V SNOUB »IVAN CANKAR«
Položaj, 7-XII-43

GLAVNOM ŠTABU NOV i POJ

Izveštaj politkomesara
o političkom radu i stanju brigade od 15-XI do 30-XI-1943

Moral. U toku zadnjih 15 dana nije se ukazala prilika da borbeni moral dođe do izražaja, jer, posle napada na Novo Mesto,² nismo vodili teže borbe. Može se reći da Nemač za naše borbe, ponovo isprobane u nemačkoj ofanzivi, ne predstavlja ništa naročito.

Nesalomljiva politička svest starih partizana i dobrovoljaca, koji su došli za vreme kapitulacije, osnovna je povezujuća snaga koja je omogućavala da se zadrži i priličan procent nedovoljno svesnih drugova, mobilisanih uglavnom posle nemačke ofanzive.

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Vidi tom VI, knj. 8, dok. br. 100, 101, 102 i 104.

Disciplina. Disciplina ljudstva je na zadovoljavajućem stepenu. Sigurno je to i posledica ugleda celokupne organizovanosti brigade koja je prilično uspešno proživela teška iskušenja. Više nediscipline osetilo se kod rukovodilaca. Stab IV bataljona dobio je, s vremenskim zakašnjenjem, opomenu zbog kršenja Titove naredbe u pogledu ishrane; štab II bataljona dobio je u razdoblju od 10 dana dve opomene, jednu jer se nisu izvažavala uputstva o higijeni u njihovom bataljonu, drugu jer nisu slati izveštaji o promenama u bataljonu. Konferencije sa štabovima bataljona, komandama četa, sa politkomesarima bataljona i četa, a isto tako sa komandantima i komandirima, učvršćuju, sem ostalog, i smisao za disciplinu i šire postavljanje. Zato smo u toku poslednjih 15 dana održavali takve konferencije, i nastavljajući ih, učvršćivaćemo i dalje pravilnost rada mladih štabova i komandi.

Borbena disciplina bila bi bolja i sigurnija da, usled vojno-političke situacije, nismo prinuđeni da uključujemo u naše redove bedne plašljivce i nepouzdanе elemente.

Politički rad u vojsci pojačan je poslednjih dana, ali ipak ne toliko koliko je to vreme dozvoljavalo. Razlozi su za to, u prvom redu, nedovoljna ideološka izgrađenost polit, rukovodilaca, koja nekima, čak i politkomesarima četa, uopšte nedostaje. U cilju podizanja izgrađenosti počeli smo predavanja. Dosada su prorađene teme: o produkcionim odnosima u istoriji (2 puta), o postanku i razvitku kapitalizma, o imperijalizmu, o lenjinskoj teoriji proleterske revolucije, o nejednakosti i eksploataciji u staroj Jugoslaviji. Dakle, ukupno 7 predavanja tokom 7 dana. No, polit, rukovodioci, iako mladi, pokazali su sposobnost da raspravljaju o tekućim nmktičnim stvarima političkog i organizacionog karaktera. Neiskusnost mladih politkomesara bataljona i četa oseća se, doduše, u mnogočemu. Nedostaje im rutina. To popravljamo na sastancima sa politkomesarima bataljona i četa. gde stalno skrećemo pažnju na sve dužnosti komesara. U II bataljonu csetila se posledica odsutnosti komesara u nedostatku onog preko potrebnog unutrašnjeg raspoloženja u bataljonu, koje razvedrava čak tmurna lica nesvesnih i duhom klonulih drugova. U toku poslednjih 15 dana bilo je i najviše slučajeva dezertiranja u tom bataljonu. Između ostalih, dezertirali su i takvi koji su izdržali čitavu nemačku ofanzivu. I mitinga je bilo najmanje u II bataljonu. Stanje se popravlja.

Stalnim kontrolisanjem i konferisanjem sa intendantima i, u vezi s tim, izdavanjem okružnica štabovima bataljona, postigli smo da ne čine nepopravljive greške.

Naročita pažnja se posvećuje novim drugovima.

Način i sadržina rada se u suštini nisu izmenili, te se o toj stvari može uzeti u obzir poslednji mesečni izveštaj.

Mitinsi. Ukupno je za civilno stanovništvo i vojsku održano 13 mitinga: Podlipa (II bataljon), Dobrava, Kal, Hmelčič, Mirna, Igljenik (IV bat), Rdeči Kal 2, Vrbovec, Dobrnič 2 (III bat.), Dvor i Žužemberk (kulturna grupa koje više nema, sama). Na programima svih mitinga bilo je izvedeno sledeće: govor, revolucionarne pesme (hor), deklamacije, pevački kvartet (sanjo triput), pevala se aktuelna hronika u stihovima i izvođena je Klopčičeva jednočinka »Mati«. Na nekim bataljonskim mitinzima pružala je pomoć bivša kulturna grupa.

Sem tih mitinga šireg obima održano je 19 manjih priredbi po četama u privatnim kućama. Glavni cilj tih priredbi je da se sličnim sredstvima i slobodnom zabavom stvori živa povezanost vojske.

Listovi. Izašle su »Mlade sile«. »Borec« je u štampi. Izdali smo humoristički list »Tišina«. Listovi bi bili, svakako, na većoj visini da FROD'-om rukovode snalažljiviji i inicijativniji ljudi. Vojna dopisnička služba u toku poslednjih 15 dana nije odgovorila postavljenim zadacima.

Zdravstveno stanje je normalno za takvo vreme. Svrab se leći sumpornom mašću. Dosada nerešeno pitanje predstavljaju teško pokretljivi bolesnici i ranjenici, koje nam vraćaju iz bolnica, odn. uopšte ih ne primaju. Drugove nesposobne za brigadne marševe ne bi trebalo slati iz bolnica u brigadu, nego u oporavilišta, koja bi sada bilo moguće organizovati, jer to dozvoljava vojna situacija.

Obuća, odeća i rublje su slabi. I to je, delimično, uzrok dezertiranja. Dobro će nam doći sve što bi mogli da nam pošaljete.

Ishrana, je odlična. Rezervnu hranu još nismo prikupili, niti je deponovali za proleće. Sa najnovijom okružnicom u pogledu ishrane vojske smo upoznati.

Brigadni sudovi. Brigadni sud produžuje svoje poslovanje. Rad mu olakšavaju bataljonski sudovi, koji su već formirani u II i III bataljonu. Prilikom izricanja presuda imamo stalno pred očima politički efekat presude. Prilikom izricanja presuda civilnom stanovništvu nastojimo, u prvom redu, da podignemo ugled i poštovanje vlasti Osvobodilne fronte, a prilikom izricanja presuda vojnicima – da iskorenimo sve moguće tendencije i kriminalna dela koja su uneli nesvesni i nepouzđani mobilisani ljudi. Tako smo, za primer, streljali jednog civila

— po ubeđenju belogardista — u Biškoj Vasi, pred celokupnim stanovništvom toga sela koje je popravilo porušene delove puta i nije htelo da izda glavnog krivca — organizatora. Streljali smo i jednog partizana — koji je ranije bio 8 meseci belogardist — jer je ukrao čizme jednom civilu. Presude izvršavamo javno i lecima ih objavljujemo u okolini. Jedini slučaj presude koja nije izvršena javno, ali je isto tako objavljena, bilo je streljanje partizana (u vojsci 8 meseci) koj je vilama napao komandira; ovaj je. u odbrani, napadača metkom ranio u nogu. Streljanje nije bilo javno, jer smo tokom noći imali pokret, pa bi osuđenog trebalo nositi.

Mobilizacija. Od 15 do 30 bila su mobilisana 162 muškarca. Tu nisu uključeni oni koji su posle lekarskog pregleda oglašeni nesposobnim (60 ljudi). Posle ofanzive ljudi mobilisani vanredno su slab materijal, bilo u fizičko-zdravstvenom, bilo u političko-vojnomoalnom pogledu.

Dezertiranje. Za isto vreme je dezertiralo 48 partizana. Od tih je posle ofanzive mobilisano 70% pre kapitulacije 2, a ostali za vreme kapitulacije i nemačke ofanzive. Na osnovu toga može se jasno videti kakav je materijal koji se danas ne nalazi u našim redovima i koji bi još mogli da mobilisemo.

Stanje brigade. Brigada ima četiri bataljona. Kao IV bataljon hteli smo da ubrojimo bivšu topovsku bateriju otkako smo dobili zadatak da maskiramo svih 5 topova. Pošto je prilično kadra prekomandovano, — među poslednjima komandant V r a n č i ć i operativni oficir M i s j a k a bivši politkomesar topovske baterije, usled nedostatka kvalifikacija za taj posao, smenjen sa toga položaja, — bataljon ne odgovara zadacima koji se inače postavljaju pred jedan pravi bataljon, niti po sastavu komandnog kadra, niti po brojnom stanju, a još manje po pokretljivosti, usled mazgi koje još vodi sa sobom. Tako brigada zapravo ima tri bataljona i neku osnovu za restauriranje topovske baterije, koja nije sposobna za borbu.

Brigada ima, bilo što se tiče rukovodećeg sastava, bilo brojnog stanja i sastava ljudstva, uslove za dalji uspešan razvitak.

Zeleti bismo da se, u cilju kontinuiteta rada, u organizacijama SKOJ-a sekretari ne menjaju tako munjevito kao što se to dešava u poslednje vreme. To se desilo, u razdoblju od približno mesec dana, čak sa brigadnim sekretarima SKOJ-a. koji odlaze iz brigade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Frenk-Zornada Josip

Komandant — kapetan:
Majnik Janez-Džems

IZVEŠTAJ GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE O
BORBAMA JEDINICA SEDMOG KORPUSA NOV I PO JU-
GOSLAVIJE OD 23 NOVEMBRA DO 8 DECEMBRA 1943¹

BORBE NOV i PO SLOVENIJE
(Ljubljanska pokrajina od 23-XI do 8-XII-1943)

XIV *divizija* 23-XI. Jedinice XIV divizije napale su nemačko-belogardističko uporište Grahovo u Cerknjskoj dolini.¹ Borbe su trajale čitavu noć. Neprijatelj je pružao očajnički otpor. Poginula su 63 neprijateljska vojnika. Celokupna posada je potpuno likvidirana. Naši su zaplenili: 1 teški bacač sa minama, 1 tešku »bredu«, 3 puškomitraljeza, 15 pušaka, 1 automat, dok je većina oružja izgorela. Zaplenjeno je i dosta hrane. Naši gubici su minimalni. Istakla se I SNOU brigada »T. Tomšič« pod komandom potpukovnika druga Staneta Semiča-Dakija.

Neprijatelj je pokušao da dođe u pomoć iz Cerknice. Naša zaseda je uništila neprijateljski luksuzni automobil i zaplenila puškomitraljez. Jedan luksuzni automobil uništen je u samoj varoši.

U noći između 3 i 4-XII-1943, jedinice XIV divizije, ojačane VIII brigadom XVIII divizije, likvidirale su belogardističko-nemačko uporište u Vel. Laščama.³

Najpre se razvila borba za bunkere koji su se nalazili van same varoši. Naši su u naletu zauzeli te bunkere. Neprijatelj se povukao u obližnje kuće. Posle odlučnog juriša naših boraca, domobrani su se povukli u centar varoši. U 6 časova izjutra izvršen je opšti napad na centar varoši. Naš odlučni juriš slomio je otpor neprijatelja. Ukupno je poginulo oko 200 domobrana, među njima 30 Nemaca. od kojih je jedan bio oficir. Naši su oslobodili iz zatvora 8 zarobljenika, među njima 3 naša politička radnika. Naši su zaplenili: 1 teški bacač, 5 teških »brede«, 3 lake »brede«, 1 »sentetiien«. 6 lakih mitraljeza, 198 pušaka, nekoliko pištolja, 21 komad mina za teški minobacač, 12 originalnih sanduka za laki minobacač, 222 kom. granata za protivtenkovski top, 19 sanduka municije za teške i lake • brede«, 3 sanduka municije »mauzer«, 1 sanduk grčke muni-

¹ Dokumentat, verovatno pisan 8 decembra 1943. nalazi se u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Vidi dok. br. 15. objašnjenje br. 2.

* Vidi dok. br. 45.

cije, 6 ranaca municije za laku »bredu«, 12 kanti eksploziva sa potrebnim minerskim priborom. 1 kantu nagaznih mina, mnogo odeće i rublja i veću količinu hrane. Naši gubici iznose 2 mrtva, 3 teško ranjena i 5 lakše ranjenih.

Borbe na zasedama vodila je u prvom redu XIII brigada. Ona je prihvatila borbu sa nemačkom motorizovanom kolonom na cesti Pijava Gorica – Turjak. Naši borci su tom prilikom ubili 30 Nemaca, dosta njih ranili i uništili 1 oklopni automobil, koji je izgoreo zajedno sa posadom. Borba se vodila na cesti Pijava Gorica – Turjak. Istoga dana je nemačka kolona napala borce XIII brigade na pravcu od Grosuplja. Naši su, u jurišu, proterali neprijatelja, koji je ostavio na položaju 1 teški mitraljez i mnogo municije. U borbi za Vel. Lašče istakle su se II SNOU brigada »Lj. Šercer« i I SNOU brigada »T. Tomšič«.

XV divizija

U noći između 5 i 6-XII, IV bataljon IV brigade napao je i likvidirao nemačko-belogardističko uporište u Malom Slatniku kod Novog Mesta.⁴ Naša artiljerija je, direktno gađajući uporište, pobila dosta Nemaca i domobrana. Sledećeg dana, posle podne, neprijatelju je pošlo za rukom da pokupi svoje mrtve i ranjene i da, pod zaštitom tenkova i oklopnih automobila, pobegne u Novo Mesto. Naši su zaplenili: 3 puške, 2 sanduka municije, 1 sanduk ručnih bombi i nešto hrane i odeće.

Ostale borbe XV divizije u tom periodu

26-XI. Jedinice XV divizije vodile su borbu protiv jače nemačke grupe oko Težke Vode i Skrjanča.⁵ Neprijatelj je prodirao, potpomognut sa tri tenka i nešto automobila, ali je bio razbijen i odbačen prema Novom Mestu. Neprijatelj je imao gubitke.

26-XI. Naše patrole su se sukobile sa nemačko-belogardističkim patrolama kod Stranske Vasi, iznad Novog Mesta.

27-XI. Naša IV brigada je vodila borbe protiv Nemaca i belogardista kod sela Potov Vrh, iznad Novog Mesta.⁶ Neprijatelj, u jačini od 4 oklopna automobila sa 200 ljudi pešadije, nastupao je od Smolenje Vasi. Pokušali su da prodiru prema Zajčjem Vrh, gde su ih naši napali. Posle dvočasovne borbe fašisti su se u panici povukli. Na našoj strani nije bilo gubitaka. O gubicima neprijatelja nema tačnih podataka.

27-XI. Jedna naša manja jedinica sukobila se sa belogardistima kad je prokopavala put u blizini Smolenje Vasi. Belogardisti su pobjegli.

29-XI. Jaka nemačka kolona, u jačini od 30 kamiona, 2 tenka i 3 oklopna automobila, stigla je do Stopiča, gde se vojska iskrcala i krenula, razvijena u strelce, prema cesti za Gorjance. Bilo je 400 do 500 ljudi sa 3 teška bacača. Jedan bataljon IV brigade odbacio ih je, kad su prodirali, prema Gor. Lakovnicama. gde su ih napali borci XII brigade.⁷ Neprijatelj se vratio u Novo Mesto, pretrpevši dosta velike gubitke, tj. 20 mrtvih i ranjenih.

U»noći između 30-XI i 1-XII, naše jedinice su porušile 300 m železničke pruge Novo Mesto – Ljubljana.

1-XII. Dvanaesta brigada XV divizije vodila je, na Kozarjevom Kalu, borbe u pravcu Nove Gore. Neprijatelj je imao velike gubitke u mrtvima i ranjenima.

1-XII. Naše zasede kod Poganaca, iznad Novog Mesta, ubile su 5 belogardista a više njih ranile. Istoga dana, jedna jedinica IV brigade napala je, u blizini Poganaca, belogardističku kolonu, ubila 5 belogardista a još više njih ranila.

1-XII. Jedan naš bataljon,⁸ pod komandom kapetana druga Cetinskog Andreja, sukobio se u blizini Prapreča sa jakim belogardističkom patrolom. Neprijatelj je pobjegao u Novo Mesto.

4-XII. Naše jedinice sukobile su se u blizini Predgrađa sa nemačko-belogardističkom grupom, ojačanom sa 3 tenka. U borbi su poginula 3 neprijateljska vojnika i 1 oficir.

4-XII. Patrola za borbu IV brigade, upućena prema Kostanjevici, udarila je u blizini Vel. Bana na belogardističku kolonu od oko 130 ljudi. Kolona se razbežala prema Kostanjevici. Neprijatelj je odneo ranjene i mrtve.

4-XII. Četvrta brigada je vodila borbu sa nemačkom kolonom koja je prodirala iz Novog Mesta. Borbe su vođene oko Poganaca. na položajima kod Dol. Težke Vode i na položajima Stranska Vas – Skrjanče. Jačina neprijatelja iznosila je 600 do 700 ljudi. U borbi protiv XII brigade kod Stranske Vasi neprijatelj je imao 40 mrtvih a još više ranjenih vojnika.⁹

5-XII. Neprijatelj je prodro iz Novog Mesta do položaja Trška Gora – Harinja Vas – Dol. Kamence – Kačja Rida.¹⁰ Jedinice XII brigade, pod komandom druga kapetana Božovića

⁷ Vidi tom VI, knj. 8, dok. br. 154.

⁸ Odnosi se na Prvi bataljon UB »Ivan Cankar«; (vidi dok. br. 6, objašnjenje br. 5).

⁹ Vidi dok. br. 26 i 29

¹⁰ Vidi dok. br. 23 i 26.

Radomira, prinudile su neprijatelja da se, pod borbom, povuče u Novo Mesto. Neprijatelj je imao u tim borbama oko 20 mrtvih a još više ranjenih.

6-XII. Jedinice V brigade, pod komandom kapetana druga Majnika Janeza, napale su u selu Razdrto, kod Smarja, nemačku patrolu i zarobile 1 nemačkog podoficira i 2 vojnika.¹¹

6-XII. Uništen je jedan blindirani automobil kod Malog Slatnika.¹² Nemci su uspeli da ga pomoću tenkova odvedu u Novo Mesto.

6-XII. Jedan bataljon IV brigade vodio je čitav dan borbu oko Gotne Vasi.¹³ On je zauzeo položaje na samom bloku i gađao neprijateljske patrole koje su htele da i*adu iz sela. Nemci su pokušavali da zađu našima iza leđa. Naše čete su ih uvek odbile. Nemci su tom prilikom imali 5 mrtvih i dosta ranjenih.

6-XII. jedan naš bataljon napao je kod Kostanjevice jaku nemačku patrolu. Patrola je odmah pobjegla.

6-XII. Peta brigada je porušila 500 m pruge između Grosuplja i Smarja.

6-XII. Jedan bataljon V brigade vodio je kod Škofljice borbe kojima je poginulo 5 neprijateljskih vojnika.

XVIII divizija

23-XI. Jedinice IX brigade uništile su kod Osilnice 1 nemački luksuzni automobil.¹⁴ Poginuli su 1 nemački oficir i 1 podoficir. Plen: 1 automat, 2 pištolia i nešto opreme.

27-XI. Jedna naša jedinica minirala je veliki nemački teretni automobil između Grobničkog Polja i Kikovice, kojom prilikom je poginulo 9 Nemaca.¹⁵ Pomoć, koja je stigla u jačini od 1 tenka i 4 kamiona vojske, naši borci su naterali u panično bekstvo. Neprijatelj je tom prilikom imao 5 mrtvih i više ranjenih. Naši borci su zaplenili nešto pušaka i opreme.

30-XI. Deseta brigada je vodila borbu oko Gor. Jelenja.¹⁸ Gubici neprijatelja nisu potpuno poznati. Prema proceni, poginulo je preko 20 Nemaca.

1-XII. Deseta brigada je uništila kod Mrzlih Vodica 1 oklopni automobil, ubila 9 Nemaca, a 2 zarobila.¹⁷ Naši borci su zaplenili: 1 automat, 9 »mauzer« pušaka, 1.000 kom. »mauzer« municije, 18 Jakih mina, opremu i drugo.

" Vidi dok. br. 26.

Vidi dok. br. 29.

¹³ Vidi dok. br. 29.

" Vidi tom VI, knj. 8. dok. br. 131.

Vidi tom VI, knj. 8. dok. br. 140.

¹¹ Vidi dok. br. 16.

¹⁷ Vidi dok. br. 16.

IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGO-
SLAVIJE OD 8 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV
I PO SLOVENIJE O BORBAMA 6 I 7 DECEMBRA¹

STAB
xv DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 8-XII-1943

GLAVNOM ŠTABU i ŠTABU VII KORPUSA

Sektor IV brigade:

Juče oko 15,30 stigao je iz Novog Mesta prema Ratežu oklopni automobil. Njega je napala četa koja se nalazila u zasedi na Malom Slatniku. Oklopni automobil krenuo je velikom brzinom dalje prema Ratežu, tu se okrenuo i na povratku naišao na našu minu, koja mu je odnela dva zadnja točka i jako ga oštetila. Četa ga je opkolila sa namerom da ga potpuno uništi, ali je posada oklopnih kela otvorila vatru iz mitraljeza i malog topa. Iz Novog Mesta je stiglo 5 tenkova, koji su oštećena oklopna kola odvukli u Novo Mesto. Mineri, upućeni da ponovo miniraju put, stigli su sa zakašnjenjem.

I bat. je zapalio dve kuće na Ratežu koje bi došle u obzir za smeštaj neprijatelja. Minirali su put između Cikave i Žabje Vasi na dva mesta.

II bat. je zaposeo položaje oko Stranske Vasi, drži zasede kod kote 249 i šalje patrole za borbu u pravcu Škrjanča i Poganaca.

III bat. je na svojim položajima oko Gotne Vasi i Teške Vode čitavo posle podne vodio borbe sa neprijateljem koji je prodirao prema njegovim položajima. Neprijatelj je istovremeno pokušavao da preko brda iza Žabje Vasi dođe pešadijom a tenkovima kroz Gotnu Vas. Jedinice bataljona su energičnom vatrom sprečile sve pokušaje pešadije. Borba je trajala sve dok nije pao mrak, kad je neprijatelj pobegao u Novo Mesto. Gubici neprijatelja: 5 mrtvih i 4 ranjena. Naši nisu imali gubitaka.

Neprijatelj je kod Žabje Vasi prodirao tenkovima i oklopnim automobilima. Bataljon nije mogao da ga zadrži, ma da ga je tukao jakim vatrom.

IV bat., koji se nalazi na sektoru Kostanjevce, zbog udaljenosti još nije poslao izveštaj.

I bat. je održao miting u Hrušici. Mitingu je prisustvovalo dosta civila. Baterija je održala politički čas sa temom: Objasnjavanje situacije u svetu u vojnom i političkom pogledu.

V brigada:

I bat. se nalazi u selu Huda Polica; jedna četa je u selu Gorenje Blato.

II bat. se prebacio na položaje Veliki i Mali Vrh – Smarje sa zadatkom da vrši obezbeđenje od Škofljice i od zamka Lisičje.

III bat. se prebacio na položaje Lipoglav – Repče sa zadatkom da vrši obezbeđenje od nemačke granice i da prokopava puteve Podlipoglav – Smarje i Polica – Grosuplje. Jedna četa se nalazi na Feščeniku.

IV bat. ostaje na položajima oko Bičja.

6. XII. 43 u 17,45 časova domobrani su se povukli sa oklopnim vozom do Lanišča i natrag u Skofljicu. Noću osvetljavaju reflektorom teren oko samog zamka Lisičje gde se nalaze. U borbama koje je vodio II bat. poginulo je 6 neprijateljskih vojnika.

I bat. je porušio 500 m pruge između Smarja i Grosuplja. Na tom radu je učestvovalo i 80 civila. Minirana su i srca² na stanici Grosuplje. U Smarju je porušen most u dužini od 8 m. Zapaljane su grede i ostali drveni delovi mosta. Na stanici Grosuplje zapaljeno je skladište i uništeni su svi telefonski uređaji.

III bat. je tokom 6 o. m. rušio ceste Pijava Gorica – Turjak, Pijava Gorica – Ig i Ig – Turjak. Srušeni su svi mostovi na tim cestama. Po svim bataljonima su održavani vojni teoretski časovi. Održavani su i politički časovi sa sledećim temama: načela OF, odnos prema civilima, politička situacija u svetu, radio-vesti, ispravnost naše borbe, poverenje u našu komandu. U pratećoj četi je održan politički čas za Italijane, na kome se prorađivao Kidričev govor i raspravljalo o sadašnjoj političkoj situaciji. Održan je miting u selu Smrjene.

XII brigada ne javlja ni o kakvim promenama na svome sektoru. Po bataljonima je obavljan vojni i politički rad.

XV brigada:

I bataljon se nalazi u pokretu na novoodređene položaje, sa zadatkom da vrši obezbeđenje Vahte i kontroliše put u pravcu Vivodina – Ozalj.

II bat. se nalazi u pokretu da zaposedne nove položaje na koti 575 i kontroliše i ruši ceste Rožni Dol – Semič, Srednja Vas – Semič, Črnomelj – Semič – Krupa.

III bat. je zaposeo položaje u okolini Klinje Vasi sa zadatkom da kontroliše samo neprijateljsko uporište Kočevje. Zam. politkomesara brigade krenuo je sa tim bataljonom.

Sada smo primili izveštaj XV brigade da su bataljoni već stigli na određene položaje. Političkog i vojnog rada nije bilo zbog pokreta.

6 o.m. brigada je mobilisala 6 novih ljudi.

I divizion ne javlja ništa novo. Ciste municiju. Juče je izviđao položaje za artiljeriju istočno od kote 229 za direktno gađanje na Grm, Kapiteljsku crkvu, Kapiteljsko brdo i Marof, a posle toga kod sela Škrjanče za gađanje na Kapitelj.

II divizion ne javlja ništa novo.

U divizionu je održan vojni i politički čas. Teme na političkom času: priprema za ofanzivu protiv okupatora, raskrinkavanje Rupnika, ugnjetavanje radničke klase i seljaštva u staroj Jugoslaviji i poboljšanje njihovog položaja i put za poboljšanje njihovog položaja.

Poslali smo kulturnu ekipu naše divizije u brigade sa zadatkom da održava mitinge za civilno stanovništvo i partizane. Ta grupa je juče održala miting u Uršnim Selima. Mitingu je prisustvovalo mnogo civilnog stanovništva i partizana.

Politkomesar divizije vratio se iz Jugorja, gde je održan sastanak sa gorjanškim podokrugom povodom odnosa između vojske i političkih radnika. Sastanku je prisustvovao i politkomesar IV brigade. Na tom sastanku se raspravljalo o svim spornim pitanjima koja su nastala u vezi s tim. Sastanak je uspeo. Do sporova neće doći zahvaljujući uskoj saradnji između vojske i političke vlasti.

Komandant drug Pero je otišao na sektor XV brigade, zam. komandanta drug Ciril³ u IV brigadu i drug Leko* u XII brigadu sa zadatkom da izvrše pregled i kontrolu rada štabova tih brigada.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Borštnar

Komandant, p.pukovnik:

IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JU-
GOSLAVIJE OD 8 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU
NOV I PO SLOVENIJE O NAPADU DEVETE NO BRIGADE
NA RAVNU GORU¹

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
8. XII. 1943
Položaj

GLAVNOM ŠTABU

1. Brojno je stanje priloženo.²

2. VIII brigada se za vreme akcije na Kočevje nalazi pod direktnom komandom XIV divizije. IX brigada se nalazi s jednim bataljonom u Mrzlim Vodicama, sa osiguranjem prema Sušaku na G. Jelenju i zadatkom da ruši cestu Luzijanau. Sa tri bataljona i dva slabija odreda bataljona vrši akciju na Ravnu Goru, gde se nalazi preko 200 naoružanih civila legionara. Napad je počeo noćas u 12 časova. Izveštaj o uspehu još nemamo.³ X brigada se nalazi uz Kupu sa zadatkom da ruši sve ceste i mostove sa hrvatske strane prema Sloveniji. Istovremeno ima i zadatak da vrši obezbeđenje sa te strane. Prekopavanje i rušenje vrši se uspešno. I bat. se nalazi u Starom Trgu ob Kolpi sa zadatkom da ruši ceste Stari Trg – Sinji Vrh i Stari Trg – Predgrad. te da održava vezu sa XV brigadom XV divizije koja se nalazi na sektoru Vinice. II bat, sa Štabom brigade, nalazi se u Brodu na Kupi. III bat. se nalazi u Osilnici, a IV bataljon u Delnicama. Svi bataljoni temeljito ruše ceste, a skice i opis prekopenih mesta dostavićemo Vam.⁴ Svi bataljoni na tom sektoru vrše i mobilizaciju, za koju smo razvili pravu kampanju.

Zbog slabih kurirskih veza uspostavili smo relejne stanice, i to jednu u blizini Banje Loke a drugu u Koprivniku. Upoznali smo ih dobro sa njihovim dužnostima, te vezu organizovali onako da sada mora da funkcioniše.

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Dokumentat nije sačuvan.

³ Vidi dok. br. 36.

⁴ Skice se nalaze u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

Radiostanica se nalazi na putu k nama, i mi ćemo je postaviti negde u okolini Delnica i imaćemo radio-vezu u najskorije vreme. Do nas je stigao i novi diviziski obaveštajac drug Milan Pišler, koji je doneo i poštu od Vas. Od Vas je otišao 1 o.m. a kod nas se javio 7. o.m., tako da je sva pošta koju smo primili stara nedelju dana. Po eksploziv smo poslali u XIV diviziju i u Črnomelj. Cim primimo eksploziv, ceo posao biće nam olakšan.

Štab divizije se nalazi na Brodu i pomaknuće se ka IX brigadi. Sve nedostatke u našoj diviziji mi ćemo nakon konferencije, koja je održana sa komesarom Glavnog štaba i komandantom Korpusa, urediti i dovesti diviziju na visinu ostalih dveju divizija. Na sastanku kod nas bili su također pomoćnik načelnika Glavnog štaba Hrvatske i komesar XIII divizije, sa kojima smo se dogovorili o koordinaciji našeg rada sa radom hrvatskih jedinica i odredili da se kod našeg štaba uvek nalazi jedan član Štaba XIII divizije. Privremeno ostaje kod nas zam. komandanta, koji se ovde nalazi već nekoliko dana.

Prilažemo izveštaj o situaciji.⁵

S. F. – S. N!

Zam. politkomesara:
N. Majcen

Komandant – potpukovnik:
Rade Pehaček

IZVEŠTAJ ŠTABA DOLENJSKOG ODREDA OD 8 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBAMA NA SEKTORU GROSUPLJE – ŠKOFLJICA¹

STAB DOLENJSKOG ODREDA
Položaj, 8. XII. 1943

GLAVNOM ŠTABU NOV i POS

Na položaju

Primili smo Vaše naredbe i odmah pristupili njihovom sprovođenju, ukoliko one još nisu bile izvršene.

Naš odred se već 5 dana nalazi na položajima Predole. Prema naredbi Glavnog štaba, za vreme akcije na Vel. Lašče² potpadali smo pod komandu štaba Tomšičeve brigade, po čijim naređenjima smo i postupali. Za vreme akcije na Vel. Lašče mi smo držali put Grosuplje – Vel. Lašče. Neprijatelj tim putem nije pokušavao da napada. Naše patrole su se stalno probijale do Grosuplja, u kome se neprijatelj tada još nalazio. Više puta je došlo do okršaja sa Nemcima ili domobranima, kojom prilikom smo zapalili jedan luksuzni automobil koji su Nemci morali da ostave prilikom bekstva iz Grosuplja. Zaplenili smo i dve puške (talijanke). Izgubili smo dva druga koji su poginuli u borbi. Oružje ta dva druga smo spasli. U tom okršaju poginula su 3 domobrana.

4. XII. 43. Prvi bataljon, pod komandom druga komandanta Slovana, krenuo je za Šmarje pošto je Grosuplje već bilo prazno. Bataljon je tamo napao domobrane i radnike na pruži. Ubijen je domobranski stražar i zaplenjene su njegova puška, dve bombe i njegova siromašna oprema. Zarobljeno je 12 radnika, koje smo odmah mobilisali. Držimo ih pod strogom kontrolom. Zapalili smo stanicu Šmarje-Sap i magacin sa alatom. Razrušeno je 300 m pruge.

Za to vreme stalno smo kontrolisali put Grosuplje – Ljubljana. Tom prilikom su zaplenjene velike količine štofa, namirnica i cigareta. Sve smo to podelili ljudstvu. Tim plenom se obukao čitav odred.

5. XII. 43. Drugi bataljon je otišao da patrolira cestom u što neposrednijoj blizini Ljubljane. Bataljon je sa drugom ko-

mesarom Borom stigao do položaja Vrh iznad Škofljice. Neprijatelj je tamo vršio ispade iz Škofljice. Držanje drugova bilo je vrlo dobro. Oni su domobrane i Nemce tripot odbacili u Škofljicu. Poginula su dva domobrana. Zaplenjene su dve puške (»mauzer«) i nekoliko bombi. Domobrani su bili veoma loše obučeni, te nije vredelo da ih svučemo. Predveče je položaje na Vrh preuzeo drugi Cankarov bataljon³ a naši su se povukli. Gubitaka nismo imali.

Vojni i politički časovi održavaju se svakoga dana otkako odred postoji. Do sada smo održali 5 mitinga za civilno stanovništvo a 3 samo za partizane. Mitinzi su uvek vrlo dobro posećeni. Na njih dolaze i drugovi iz susednih jedinica. Pred postrojenim odredom i civilnim stanovništvom streljana je izdajnica Kastelic Neža iz Predola, jer je izdala aktivistkinju drugaricu Manicu kad su Nemci bili u selu . . .

Odred je stalno u vezi sa TV stanicom 3⁴ u Stični, sa VOS⁵-om Stična i Višnja Gora, okružnim odborom Zalna i rejonskim odborima Stična i Višnja Gora. Preko TV 3 uspostavljena je veza sa IV operativnom zonom (štajerskom). Vezu imamo sa svima susednim jedinicama.

Formirali smo kulturno-propagandni osek odreda. U odred uvek vlada veselo raspoloženje. Moral je visok. Održava se i vojni kurs za kadar po bataljonima. Vršiti se i egzercir. Patrole su poslate za eksploziv.

Nedostaje nam automatsko oružje. Bez njega je teško voditi borbu protiv Nemaca. Treba nam i municije i mina za lake bacače. Još jednom Vas lepo molimo da nam se da još nekoliko mitraljeza ili barem automata. Imamo svega jedan automat.

Štab odreda prebaciće se sada u selo Mlačevo. Potvrđujemo prijem vaših naredbi.

S. F. – S. N!

Politkomesar:
Dušan Rebolj-Bor

Komandant, kapetan:
Jože Logar-Slovan

IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE CD 9 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKTIVNOSTI JEDINICA I O BORBI DVANAESTE SLOVENAČKE NOB BRIGADE KOD BUČNE VASI¹

ŠTAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 9-XII-1943

GLAVNOM ŠTABU i ŠTABU VII KORPUSA

Na sektoru naše divizije nema nikakvih promena.

IV brigada je tokom jučerašnjeg dana minirala most na cesti kod Cikave i dva bunkera na samom bloku Žabje Vasi. Odmah posle odlaska neprijatelja iz Gotne Vasi, naše jedinice su minirale most i zamak u kome su bili smešteni beli. Most je potpuno neupotrebljiv za svaki saobraćaj. Kuća je izgorela, a bunker koji se nalazio do kuće potpuno je srušen. Cesta prema Grmu i Zabjoj Vasi minirana je na dva mesta. Neprijatelj više puta u toku dana pokušava da na sektoru IV brigade vrši ispade iz Novog Mesta, ali ga naše jedinice uvek odbacuju. Neprijatelj ima prilikom tih ispada dosta velike gubitke. Neprijatelj je juče tenkovima i pešadijom prodirao cestom prema Cikavi. Neprijatelj je pucao iz tenka na svako sumnjivo mesto na cesti. Meci su pogodili i našu minu, koja je eksplodirala. Tenkovima prelaze i njive. U brigadi se obavlja vojni i politički rad.

I bat. IV brigade je imao politički čas sa temom: Buduće uređenje naše države. U II bat. je održan vojni čas na kome se rastavlja i sastavlja teški i laki mitraljez, a posle podne je održan politički čas sa temom: O životu u SSSR-u i o njegovom privrednom sistemu. IV bat. je imao politički čas na kome je partizanima objašnjavana situacija u svetu, uspesi NOV, a posebno se raspravljalo o likvidaciji uporišta Velike Lašče i Mali Slatnik i o napuštanju uporišta u Grosuplju, Cerknici i Begunjama.² Sem toga je bilo govora o svesti i bor-

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Posle uspešne likvidacije belogardističkog uporišta u Grahovu, koju je noću 22-23 novembra 1943 izvela Prva slovenačka NOB brigada »Tone Tomšič«, neprijatelj se sam povukao iz Begunja i Cerknice.

benom duhu partizana i, ponovo, o odnosu prema civilnom stanovništvu.

Na sektoru V brigade nema ničega naročitog. Ruši se pruga, miniraju se i prokopavaju ceste i vrši se mobilizacija. Ova brigada u toku jučerašnjeg dana nije vodila borbe sa neprijateljem. Juče je srušen most na cesti Grosuplje – Turjak koja vodi preko pruge. Most je bio miniran na jednoj strani i srušio se na prugu. Minirana su i 3 srca na pruži na stanici Grosuplje. I stanica je zapaljena. Na putu Smarje – Grosuplje podignuta je barikada. Blizu stanice Smarje-Sap porušeno je oko 200 m pruge. Isto tako, na dva mesta se prokopava put Grosuplje – Smarje. V brigada javlja da se stalne posade nalaze u Sv. Urhu, Lisičjem, Škofljici, Rudniku i na bloku. Brigada dosada još nije ustanovila kolika je jačina tih posada.

U V brigadi je održan politički čas sa temom: O SSSR-u, ustrojstvu njegove vojske i njenim velikim uspesima, čitane su i objašnjavane radio-vesti i raspravljalo se o imperijalizmu. U Smarju je održan miting koji je bio slabo posećen. Narod se, očigledno, plaši terora domobrana.

XII brigada nam javlja da je u toku 7 o. m. vodila borbe sa neprijateljem kod Bučne Vasi, Zdinje Vasi i Trške Gore. Jačina neprijatelja iznosila je 400 ljudi. Jedan bataljon te brigade razbio je neprijatelja u Zdinjoj Vasi i naneo mu sledeće gubitke: 5–6 mrtvih i oko 10 ranjenih. Naši gubici: 1 mrtav i 1 nestao. Isto tako, neprijatelj je razbijen i odbačen u uporište kod Bučne Vasi i Dolenjih Kamnica. U toku noći minirana je cesta Skocjan – Bela Cerkev. Na sektoru Mokronog – Mirna nema promena. XII brigada je primila od ZDO-a 14 mobilisanih ljudi.

Politkomesar brigade je održao sastanak sa štabom IV bat. Na sastanku se raspravljalo o kadrovima, o odnosu prema civilnom stanovništvu, o mitinzima, o političkom radu među partizanima i o rekvizicijama.

Stab artiljerije nam javlja da su noćas porušili most kod železničke stanice u Uršnim Selima i minirali 3 skretnice u Uršnim Selima. Po jedinicama se vrši obuka, to jest nastava gađanja iz artiljerijskih oruđa, pešadiski egzercir i vojna služba. Politički rad: o disciplini, stav OF prema budućem uređenju Jugoslavije. Prorađivan je članak o Oktobarskoj revoluciji. Mitinzi nisu održavani. Stab artiljerije mobilisao je 9 novih ljudi.

»Poziv domobranima«,³ koji smo primili od Gl. štaba, poslali smo brig, tehnikama da ga umnože i rasture po terenu.

³ Vidi dok. br. 19.

Sem toga, po 1 primerak smo poslali tehničari u Beloj Krajini i Novom Mestu da ih umnože.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Borštnar

Zam. komandanta, major:
Ciril¹

(M. P.)

BR. 36

IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 9 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O LIKVIDACIJI USTAŠKOG UPORIŠTA RAVNA GORA¹

ŠTAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
dana 9. XII. 1943
Položaj

GLAVNOM STABÜ

Usled mobilizacije X brigade, brojno stanje divizije, 1639 ljudi, u toku jučerašnjeg dana povećalo se sa 21 čovekom. IX brigada mora sve mobilisane da preda hrvatskim jedinicama, što je morala da uradi i X brigada sa svima koje je mobilisala na hrvatskoj strani. VIII brigada trenutno se nalazi pod komandom XIV divizije. IX udarna brigada je imala akciju na uporišta Stari Laz i Ravnu Goru,² potpomognuta jednim bataljonom hrvatskog odreda i jednom baterijom 76 mm. Akcija se vršila 7/8 decembra i trebalo je da započne u 24 časa.

U 8 časova uveče situacija je izgledala drukčije negoli prilikom pravljenja plana za napad, a to utoliko što baterija nije stigla i nije postojala veza sa hrvatskim bataljonom koji je imao zadatak da napadne Ravnu Goru od Vrbovskog, na koji

⁴ Franc Hočevar

je III brigada XIII divizije u to vreme vršila demonstrativan napad, dok je u Fužine, gde se nalazio I bataljon I brigade XIII divizije, prodrlo oko 300 Nemaca. Te okolnosti skoro bi dovele do odlaganja akcije, ali je ipak u 10 časova uveče uspostavljena veza sa pomenutim bataljonom, a u pola 11 stigla je i baterija. Napad je odmah počeo. I bat. je napao Stari Laz a 3 bataljon, sa južne strane Ravne Gore, na kote 998 i 791 i na još nekoliko utvrđenih visinskih tačaka uz samu Ravnu Goru. IV bataljon je napao Kosicu između Starog Laza i Ravne Gore i Ravnu Goru sa severne strane, dok je hrvatski bataljon napadao iz pravca Jablan – Sušice. Zbog navedenih zakašnjenja, napad je zakasnio za sat i po. I bat. je na ulazu u Stari Laz naišao na zasedu tačno u jedan i trideset, te ju je u jurišu proterao. Pod borbom je gonio neprijatelja prema utvrđenim kotama između Starog Laza i Ravne Gore. Pošto naš III bataljon dotada još nije likvidirao Kosu, gonjenom neprijatelju, od približno 70 legionara, priključile su se i posade sa tih utvrđenih položaja, te je sve to gonjeno od našeg I bat., krenulo u Ravnu Goru. U tom momentu su Ravnu Goru, u jurišu, napali, pored I bataljona, i IV bat. i jedan deo III bat. Razvile su se ulične borbe u kojima su svi bežali prema hrvatskom bataljonu, u pravcu Vrbovskog, ali ih bataljon nije zadržao, već je dozvolio da pobjegnu. U 6,40 Ravna Gora je bila zaposednuta, a potučenog neprijatelja naše su čete gonile prema Vrbovskom, gde ga je zahvatila III brigada koja je vršila demonstrativan napad na Vrbovsko. Usled gonjenja, neprijatelji su bili toliko poplašeni da ih se oko 200 predalo, dok su se ostali razbežali po okolnim šumama. U toku borbi naši su zarobili 15 naoružanih i zaplenili dosta oružja. O tome ćemo još tačnije javiti, kao i broju ubijenih, što nam momentano još nije poznato. Mi nismo imali mrtvih, već samo dva teže ranjena, koje smo otpremili u bolnicu. Jedinice su se odlično držale, a naročito I bat. i, delimično, IV bat., koji su iskoristili zbunjenost kad su u Ravnu Goru pribegli legionari iz Starog Laza, koje su iz svake otporne tačke proterali jurišem i nisu im nigde pružili priliku da bi se mogli upustiti u ozbiljniju borbu. Prema izjavama, imaju pred Slovincima veliki respekt, a mi ćemo ga još i povećati.

Svi naši bacači su odlično dejstvovali, dok baterija nije imala prilike da stupi u akciju, jer je svaki položaj bio zauzet na juriš. Jedan se bataljon još uvek nalazi u Mrzlim Vodicama, na obezbeđenju prema Sušaku, i ruši Luzijanu.³ Sa tri bataljona, koja su vršila akciju, brigada, u saglasnosti između na-

šeg Štaba i Štaba XIII divizije, produžuje put prema Vrbovskom, na koji ćemo izvesti napad.

Pošto smo saznali da su Nemci u Fužinama dobili pojačanje, tako da ih sada ima oko 500, i da ih napada I bat. I brigade,⁴ mi ćemo mu u pomoć poslati još jedan bataljon Ljubljanske brigade.⁵ X brigada se nalazi na istim položajima i produžuje izvršavanje zadataka onako kako smo javili juče, s tom razlikom da jedan bataljon, koji se nalazi u Delnicama, polazi u napad na Nemce u Fužinama.

Uspostavili smo vezu sa XV brigadom i XIV divizijom. Usled udaljenosti postavljamo još jednu relejnu stanicu, i to u Delnicama.

S. F. – S. N!

Zam. politkomesara:
N. Majcen

Komandant – potpukovnik:
Rade Pehaček

NAREĐENJE ŠTABA DVADESET SEDME (»GORIŠKE«) DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 9 DECEMBRA 1943
ŠTABU OSAMNAESTE SLOVENAČKE NO BRIGADE ZA RUŠENJE KOMUNIKACIJA KOBARID – PREDIL I SV. LUCIJA – PODBRDO¹

STAB XXVII DIVIZIJE
NOV I PO JUGOSLAVIJE
Položaj, 9. XII. 1943.

ŠTABU XVIII BRIGADE SOŠKE«

U vezi s tim što smo dobili dovoljnu količinu eksploziva i što na taj način možemo da okupatoru onemogućimo svaki prolaz dolinom Kobarid – Zaga – Bovec – Predil i da istovremeno onemogućimo upotrebu železničke pruge i ceste Sv. Lucija² – Podbrdo.

n a r e đ u j e m o :

1) III i I bataljon XVIII brigade,³ pod komandom komesara druga Zorka⁴ i zam. komandanta druga Branka,⁵ izvršiće u toku 3 dana, tj. do 12. XII. 43, sledeća rušenja:

a) III bat. XVIII brigade mora eksplozivom, kojeg ima sada kod sebe oko 750 kg, da sruši cestu iznad Boveca i ispred rova koji vodi iz Rabelja prema Klužama. tj. na mestu koje je štabu III bat. već označeno.

b) I bataljon XVIII brigade mora bezuvetno, ako je potrebno i pod borbom, da sruši most koji vodi iz Kobarida u Drežnicu, i to na način da istovremeno bude uništena i stara cesta, koju sada Nemci upotrebljavaju za prenos materijala iz Kobarida prema Bovecu i obratno. Isto tako mora se i dosada neupotrebljiva glavna cesta ponovo porušiti na pogodnim mestima, kao i stara cesta. Prilikom rušenja mosta Kobarid – Drežnica mora se idućeg jutra na ovoj strani Soče postaviti jaka zaseda sa teškom »bredom« i puškomitraljezom.

¹ Kopija originala se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Sada: Most na Soči.

³ Ranije: Druga (»Soška«) brigada, formirana 1. X. 1943; kasnije: Osamnaesta slovenačka (»Bazoviška«) NOU brigada.

⁴ Franc Crnugelj
Franc Bavec

c) Za vreme boravka na navedenom sektoru moraju oba bataljona mobilisati sve sposobne muškarce po selima od Kamna do Ravni i svugde održati mitinge.

d) Nakon završenih akcija i mobilizacije neka se oba bataljona prebace' u pravcu Sv. Lucija – Fodbrdo.

2) Sa II bataljonom XVIII brigade i pridodatim I bataljonom XVII brigade⁶ moraju komandant drug Cene⁷ i zam. politkomesara drug Mirko* ići na sektor Sv. Lucija – Podbrdo, gde treba porušiti železničku prugu i napadati uporišta u kojima se sada nalaze samo Italijani i Mongoli. U cilju rušenja odmah se II bataljonu pridodaje ruska četa sa 1 teškim bacačem.

3) Štab XVIII brigade mora što pre da dovede u sastav svoje brigade i Rezijsku čet⁹. U Reziji neka ostane samo 30 ljudi sa 2 puškomitraljeza.

4) Četa koja ostaje u Reziji, i koja će pripadati Briško-beneškom odredu, mora mobilisati sva sela od Kobarida prema Breginju – Monteaperti, i tamo rušiti cestu i vršiti diverzantske akcije.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

V. d. Komandanta:

* Ranije: Prva (»Soška«) brigada, formirana 23. IX. 1943; kasnije: Sedamnaesta slovenačka NOU brigada »Simon Gregorčič«.

⁷ Anton Bavec

⁸ Mirko Zlatnar

* Odnosi se na čet^u iz sastava Četvrtog bataljona Osamnaeste SNOB, koja se u to vreme nalazila na sektoru Rezije sa zadatkom da vrši mobilizaciju na tom terenu (vidi dok. br. 76. objašnjenje br. 2).

IZVEŠTAJ PROPAGANDNOG OTSEKA DVANAESTE SLO-
VENAČKE NO BRIGADE OD 9 DECEMBRA 1943 O BORBI
KOD ŽDINJE VASP

STAB XII SNO BRIGADE

PROD.²

Položaj, 9. XII. 1943

VOJNI IZVEŠTAJ BR. 9

Dana 7 o. m. na položaje I bataljona napalo je oko 300 belogardista i Nemaca, koji su se položajima bataljona približili sa tri strane. Borba se vodila od 12–15 časova, kad smo uspeli da neprijatelja oteramo prema Novom Mestu. I ovog puta su belogardisti nasrnuli na sela i u Zdinjoj Vasi rekvirirali nekoliko svinja i drugih namirnica.

U Zdinju Vas je bačeno 8 teških mina. zbog čega su belogardisti bili prinuđeni da se povuku. Patrole su konstatovale vanredno dobre pogodke i belogardisti su imali više mrtvih i ranjenih, koje su odvezli dvojim kolima.

Neprijatelj nije uspeo da ozbiljnije ugrozi položaje I bataljona. Kontrolisan je sav teren oko Novog Mesta i sa ove strane Krke, i neprijatelju je omogućeno kretanje cestama samo pod zaštitom guste magle.

Dana 8 o. m. nije bilo nikakvih sukoba, niti neprijateljskih pokreta na cesti Novo Mesto – Kronovo, jer je teren bio dobro pregledan. Tog dana nije bilo magle.

Noći 7/8 decembra naši su minirali most u Lešnici. Dnevno su slali jake patrole za kontrolu sektora Trebelno – Mokronog. Ostali bataljoni ovih dana nisu imali borbi, dok su sukobi patrola na dnevnom redu.

Borko Jože

IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE SLOVENAČKE (»SOŠKE«)
NO BRIGADE OD 9 DECEMBRA 1943 ŠTABU DVADESET
SEDME DIVIZIJE NOV I POJ O RUŠENJU MOSTA KOD
KOBARIDA¹

STAB XVIII SNOB »SOSKE«
Položaj, dana 9. XII. 43.

ŠTAB XXVII DIVIZIJE »GORIŠKE«

1 bataljon je 8 o.m. poslat u akciju na most kod Kobarida. Imao je zadatak da minira i poruši most. Bataljon je poslao u akciju minerski vod i osiguranje. Most su minirali sa 300 kg eksploziva. Detonacija je bila velika, ali, prema izveštaju obaveštajca, most još uvek stoji. Zašto most još stoji nismo mogli da zaključimo. Minirao ga je najbolji miner naše brigade, koji se dosada pokazao kao dobar miner. Detaljniji izveštaj će uslediti.

Kao represaliju, Nemci su zatvorili 12 muškaraca i drže ih kao taoce, da ih poubijaju ako partizani ponove akciju.

Uveče smo poslali patrolu da izvidi u kakvom se stanju most nalazi i da li ga čuva straža. Prema izveštaju, sutra ćemo organizovati ponovno miniranje mosta.

Po bataljonima su održani vojni i politički časovi. I i II bataljon su držali zasede, a u neposrednoj blizini neprijatelja patrole.

Na Liveku se nalazi četa samih dezertera i rasturenih partizana iz Benečije pod komandom dezertera komandira Simona Hrasta.² Nekoliko takvih partizana nalazi se u Logju, te je potrebno da se nešto po tome preduzme. Smatramo za potrebno da se pošalje jedna dobra patrola koja bi na Liveku i u Logju tu stvar uredila. Odredite šta da preduzmemo.

Prilažemo propagandni letak domobrana, kakve oni razbacuju po putevima. U nedelju je u Tolminu, pred crkvom, držao govor neki belogardistički sveštenik, koji je sada došao u Tolmin. U govoru je izneo: neka se borimo protiv partizana komunista, da im se ne sme nuditi nikakva pomoć, da treba javiti svaki njihov bivak, neka se javljamo u domobranske je-

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Odnosi se na borce koji su se odvojili od svojih jedinica za vreme borbi s Nemcima, drugom polovinom novembra 1943.

dinice itd. Uskliknuo je »Živeli domobrani[^] ali odgovor nije dobio, jer ga narod nije hteo da sluša, već je pošao dalje, svojim kućama. Kad je uvideo da ima pred sobom samo nekoliko ljudi, on je govor brzo završio.

Iz III bataljona nismo primili izveštaje. Poslali smo kurira sa Vašom današnjom naredbom o akciji i mobilizaciji. U akciji će učestvovati načelnik štaba brigade.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Črnugelj Franc-Zorko

Zam. komandanta:
Bavec Franc-Branko

P. S. II bataljon nije doneo ekrazit, jer su nekoliko časova ranije ekrazit odvezli Nemci. Komandant bataljona, koji se tamo nalazio, mogao je da napadne Nemce. Pošto to nije učinio, pozvat je na odgovornost. U bataljon su doneli samo 200 kg eksploziva, koji smo već prilikom ranijeg prenosa sklonili j Ravne.

BR. 40

UPUTSTVO GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD
10 DECEMBRA 1943 ŠTABU SEDMOG KORPUSA NOV I POJ
O PODREĐENOSTI PETNAESTE SLOVENACKE NO BRI-
GADE'

10/XII. 43.
150/11

ŠTABU VII KORPUSA

U vezi s vašim aktom od 10-XII-1943 dajemo vam sledeće objašnjenje:

1. XV brigada je i prema naređenju Glavnog štaba br. 148/11 od 10 o. m. br . . . od . . .² u operativnom i komandnom pogledu podređena Štabu XV divizije, odn. posredno Štabu VII korpusa. Ona nije podređena Štabu Zumberačko-posavskog sektora.

2. Ona treba samo da saraduje (sadejstvuje) sa jedinicama Zumberačko-posavskog sektora i XVI omladinske brigade, tj. akcije XV brigade treba koordinirati sa akcijama jedinica Zumberačko-posavskog sektora i XVI omladinske brigade.

3. Upravo zbog toga nismo dali Štabu korpusa tačno fiksirane i određene zadatke za XV brigadu u pogledu akcija koje bi ona trebalo da vrši, nego smo to ostavili korpusu, jer je XV brigada u sastavu Korpusa i podređena je njemu.

Tom prilikom napominjemo da bi akcijom XV brigade na jednom od pravaca određenom u naređenju ..¹ bila osigurana operacija u cilju likvidacije neprijateljskog uporišta u Novom Mestu koju će vršiti ostale jedinice Korpusa, tj. osigurana od eventualnog upada neprijatelja sa hrvatske strane.

Prema postojećim direktivama Glavnog štaba. XV brigada treba da vrši svoje akcije prema Vivodini. Koliko će ta brigada vršiti svoje akcije na hrvatskoj teritoriji zavisiće od razvitka operacija na novomeškom sektoru.

Ukoliko se operacije na tom sektoru budu razvijale u sadejstvu XV brigade sa hrvatskim jedinicama, one će se voditi prema zajedničkom operativnom planu ali pod komandom jedinstvenog operativnog štaba, koji će sačinjavati Stab Zumberačko-posavskog sektora i pretstavnik Štaba XV divizije (koji će se nalaziti pri Štabu Zumberačko-posavskog sektora, kome će brigada biti podređena i od koga će primati sva naređenja).

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Za Glavni štab
operativni oficir
p.pukovnik:

IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGO-SLAVIJE OD 10 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O SITUACIJI NA SEKTORU DIVIZIJE¹

STAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 10-XII-1943

GLAVNOM ŠTABU i ŠTABU VII KORPUSA

Situacija se na našem sektoru nije promenila.

IV brigada je imala manje okršaje sa neprijateljem koji pokušava da vrši ispade iz Novog Mesta. Neprijatelj je odmah odbačen. Produžuje se prokopavanje ceste Novo Mesto – Kostanjevica. Miniran je i porušen most kod Cikave, a cesta na samom bloku kod Žabje Vasi minirana je na tri mesta. Juče posle podne stigao je iz Grma tenk idući prema Gotnoj Vasi. Naši su pucali na njega. Tenk je naišao na minu, montiranu sa kapislom od talijanske ručne bombe. Mina nije eksplodirala. Kad je brdski top otvorio vatru u pravcu Gotne Vasi, tenkovi su se povukli. Tokom noći batalion je ponovo minirao put koji vodi prema Grmu i Zabjoj Vasi, minirao most u Gotnoj Vasi, tako da on sada nije sposoban ni za kakav saobraćaj, i zapalio je baraku u Gotnoj Vasi. Napravio je prepreku na putu iznad Gotne Vasi prema Pogancima i na istom mestu minirao cestu. Bataljon koji se nalazi kod Kostanjevice prokopava cestu između Prekope i Kostanjevice a minirao je cestu ispred same Kostanjevice. Pre podne se patrola sukobila sa belogardistima, koji su posle kratke borbe pobjegli natrag u Kostanjevicu. U toku noći je izvršen demonstrativan napad na Kostanjevicu.

U brigadi su održavani vojni i politički časovi po bataljonima i četama.

IV brigada je, prema uputstvima terenskih radnika Sentjernejskog podokruga, 8-XII preselila u Novo Mesto belogardističku porodicu Drapa Pavla iz Stopiča, koji ima 2 sina i 2 kćeri u belogardistima u Novom Mestu. Štab brif»ad^o ie izdao posebnu okružnicu za sve bataljone, u kojoj im je bilo naređeno da skupe stanovništvu po selima i objasne mu da će se

tako postupiti sa svim belim porodicama koje ne budu htele da se poprave. Prema vestima koje je brigada primila, taj postupak je postigao u narodu dobar efekat. Ljudi su počeli da se raspituju kako bi vratili svoje sinove od belogardista.

Na sektoru V brigade nema nikakvih promena. Jedinice te brigade napale su neprijateljsku kolonu koja se kretala iz Zaloga prema Škofljici. Neprijatelj je imao u tom okršaju 2 mrtva. Istoga dana patrole su zarobile 1 domobrana. Nastavlja se rušenje puteva i pruge.

V brigada nam javlja da je, naredbom Štaba XIV divizije, dobila naređenje da zajedno sa Levstikovom brigadom¹ organizuje Operativni štab. U Operativnom štabu su komandant V brigade Džems³ i politkomesar Levstikove brigade drug Pelko.⁴ Operativni štab se nalazi u selu Pece. V-ta i Levstikova brigada imaju zadatak da obezbeđuju pravce iz Barja i Ljubljane.

V brigada je 8-XII uveče održala miting u Grosuplju. Sem vojske mitingu je prisustvovalo i oko 50 civila. Miting je vanredno dobro uspeo. Kontakt između civila i vojske bio je odličan. Na programu je bio govor, recitacije, pevanje, muzički tercet, itd. Pokazalo se da je narod nešto uplašen zbog domobranskog terora. 8-XII posle podne politkomesar brigade je održao sastanak sa svim politkomesarima i politdelegatima. Raspravljalo se o sledećem:

- 1) Zadatak političkih rukovodilaca u vojsci.
- 2) Izveštaj komesara i delegata o radu i temama o kojima se raspravljalo na političkim časovima.
- 3) Način rada.
- 4) Pravilan odnos vojske prema civilnom stanovništvu.

Po bataljonima i četama održavaju se vojni i politički časovi.

XII brigada nam javlja da 8-XII nije vodila borbe na svom sektoru. Bataljon koji se nalazi na položaju Zalovče srušio je dva mosta: most kod Zaloga i most između Smarjete i Zbura. Patrola tog bataljona uhvatila je toga dana u okolini Toplica 4 dezertera. Dok je vodila dezertere prema Zalovčama, patrolu su napali Nemci iz Kronova. Tom prilikom su se dva dezertera bacila na zemlju i nisu htela da produže put sa patrolom. Ova dvojica su silom odvedena u Zalovče, gde su odmah

² Odnosi se na Osmu slovenačku NO brigadu »Franc Levstik«, koja je formirana 11 septembra 1943 u Dolenjskim Toplicama i ušla u sastav Osamnaeste divizije NOV i POJ.

³ Ivan Majnik

⁴ Janez Perovšek

streljana. Kod jednog od ovih dezertera pronađena je propusnica Legije smrti.' Druga dvojica biće izvedena pred sud.

U XII brigadi je 8-XII održan sastanak štabova bataljona sa Štabom brigade. Na sastanku su bile sledeće tačke: 1. Spoljna i unutrašnja politička situacija. 2. Izveštaji štabova bataljona. 3. Pregled i ocena rada štabova bataljona (kritika). 4. Pretstojeći zadaci i rad u jedinicama. 5. Ranjenici. 6. Intendantura. 7. Razno. Na sastanku je ustanovljeno da štabovi bataljona nisu date im zadatke vršili kako bi trebalo. Sem toga je ustanovljeno da je IV bat. 4-XII, u borbi na Lakovnicama, izgubio 1 laku i 1 tešku »bredu«, dok je u izveštaju spomenuo da je izgubio samo 1 »bredu«.

Na sektoru XV brigade nema promena. I bat. je zaposeo položaje na Vahti i pomoću patrōla kontroliše teren prema Vivodini i Ozlju. II bat. se nalazi na položaju kod Semiča, a III bat. na položajima Stari Breg. Zasede je postavio na cestama Rog – Željne i Kočevje – Koprivnik. Vezu održava sa XVIII divizijom, dok vezu sa bataljonom Tomšičeve brigade, koji bi trebalo da smeni, nije uspostavio. XV brigada je streljala pred strojem 3 druga, dvojicu zbog dezerterstva a jednog zbog pijančenja i nepristojnog ponašanja.

Štab artiljerije javlja da se prokopavaju ceste i nastavlja rušenje mosta u Uršnim Selima. Održava se nastava gađanja iz haubice, pešadiski egzercir i vojna služba. Baterija koja je otišla prema Kočevju javlja da je na vreme stigla na određeno mesto.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Borštinar

Komandant, p.pukovnik:

(M. P.)

IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 10 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKTIVNOSTI JEDINICA U GORSKOM KOTARU¹

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
dana 10. XII. 1943
Položaj

GLAVNOM ŠTABU

Brojno stanje:

Brojno stanje divizije iznosi 1650 ljudi, ali se u međuvremenu povećalo, jer se jedinice X brigade, koje se nalaze na mobilizaciji, još nisu vratile, a od VIII brigade još nemamo podataka o tom pitanju.²

Stanje neprijatelja:

U Zlobinu je ostalo još samo 20 Nemaca, dok su ostali otišli u pravcu Sušaka. U Sušaku se primećuju jaki pokreti neprijatelja prema Rijeci. Ostalo je još 200 Nemaca, 100 domobrana i 100 ustaša. Prema poslednjim izveštajima, iz Rijeke kreću u pravcu Istre. Nemci koji su išli u pravcu Fužina opkolili su Fužine u uverenju da se tamo nalaze partizani. Posle toga su otišli prema Liču, gde ih je napala I hrvatska brigada i tako razbila da su se u bekstvu vratili u Zlobin, a odande prema Sušaku. Ustaše i domobrani koji su otišli prema Bihaćevoj Dragi vratili su se odande u Sušak. Prema izjavama hrvatskih funkcionera, Nemci su jako demoralisani i u približno istom raspoloženju kao što su bile italijanske jedinice pre kapitulacije. Ustaše su u borbama još uvek smele. ROC³ Delnice javlja nam o većim koncentracijama u Generalskom Stolu, dok naše patrole, koje smo poslali da to provere, te vesti negiraju. Obe nemačke divizije koje su stigle u Karlovac navodno će započeti operacije prema Lici, a na našem sektoru nema promena.

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² U to vreme se Osmo slovenačka NO brigada nalazila u Dolenjskoj, gde je, sa jedinicama Četrnaeste divizije, učestvovala u likvidaciji neprijateljskih uporišta u Velikim Laščama i Kočevju (vidi dok. br. 45).

Raspored i rad naših jedinica:

Jedan bataljon IX udarne brigade još uvek se nalazi u Mrzlim Vodicama, sa obezbeđenjem prema Sušaku, i ruši cestu Luzijanu. Jedan bataljon, sa komorom, nalazi se u Ravnoj Gori, dok se dva bataljona nalaze ispred samog Vrbovskog gde odbijaju ispade ustaša. Sa ojačanjem koje su dobili ima oko 800 ustaša i domobrana zajedno. Oni stalno vrše ispade, ali su dosada uvek bili odbijeni. III hrvatska brigada se nalazi sa suprotne strane Vrbovskog i ima također pune ruke posla odbijajući napade iz Ogulina. Naše i njihove jedinice su suviše slabe za izvršenje napada, jer sa strane Ogulina nije moguće izvesti ozbiljnu blokadu. Blokada i napadi na Vrbovsko vršiće se dotle dok ne bude slobodna još i naša X brigada, koju ćemo odmah upotrebiti za likvidaciju Vrbovskog.

X udarna brigada još uvek vrši blokadu Slovenije sa hrvatske strane, ruši ceste i vrši mobilizaciju. Bataljoni su nastanjeni u Osilnici, Brodu na Kupu, Starom Trgu i Delnicama. Vezu održava sa XV brigadom i II bataljonom Šercerove brigade. Stab divizije ima preko javke u Kočevskoj Reci vezu sa Stabom XIV divizije, koji nam je javio da mu je potrebna jedna brigada za pomoć prilikom napada na Kočevje. Brigadu koja se nalazi kod Vrbovskog mi ne možemo uputiti natrag, a brigada koja se nalazi na osiguranju kočevske akcije ne sme bez vašeg naređenja napustiti svoje položaje. Za uređenje tog pitanja otišao je u Stab XIV divizije drug major Marok⁴, zam. komandanta divizije.

Ljudstvo za formiranje Dolenjskog odreda imamo pripremljeno. Cim se priključi VIII brigada, koja je također primila nalog da pripremi ljudstvo, odred će se odmah otooslati.

Moralno stanje je dobro i svi nestrpljivo očekujemo dolazak VIII i X udarne brigade u cilju operacija na našem novom sektoru, koji je za to vrlo pogodan.

S. F. – S. N!

Zam. politkomesara:
N. Majcen

Komandant – potpukovnik:
Rade Pehaček

IZVEŠTAJ OTSEKA ZA INFORMACIJE GLAVNOG ŠTABA
NOV I PO SLOVENIJE OD 11 DECEMBRA 1943 O BORBA-
MA NA SEKTORU GORICA – KOBARID I O NAPADU NA
KOČEVJE¹

GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
Otsek za informacije
11. XII. 1943
Br. 15

Vesti

Prema izveštaju od 26. XI. 1943, vođene su u oktobru i novembru na sektoru

Primorska i Gorenjska

sledeće borbe:

10. X. u Plavama su jedinice XXVII divizije napale 150 dobro naoružanih Nemaca, oštetile železničku stanicu, uništile telefonske uređaje i za teži saobraćaj onesposobile most preko Soče. Ispod Sabotina su oštetile železničku prugu, kojom prilikom su Nemci imali 11 mrtvih i ranjenih.²

U Moši kod Krmina zaplenile su Nemcima 100 pušaka, 40 bombi i preko 10.000 metaka.

Borbe su vođene na najzapadnijim tačkama Beneške Slovenije. U borbama kod Ročinja³ napadnut je nemački automobil i ubijeni su 1 nemački pukovnik i 1 kapetan. Tu se naročito istakao vodnik miner svog voda drug Bajt Jože.

Od 2^β do 31 X vođene su borbe za Kobarid.⁴ Nemci su tu imali oko 120 mrtvih i ranjenih. Borbe su vođene na liniji Bovec – Zaga – Trnovo – Kobarid. U našoj borbi istakli su se sovjetski vojnici koji su pobjegli iz nemačkog zarobljeništva i pridružili se našoj vojsci. Teške borbe vođene su naročito ispod Srpenice, kod Zage, Mažerola i Trnovog. Uništen je i 1 nemački izviđački avion.

Borci XXVII divizije napali su Nemce kod Krmina, Pod-sela, Plava, Ravni. Kreda i Breginja. U tim borbama su poginula 2 nemačka oficira i 123 nemačka vojnika, dok je ranjenika

¹ Original se nalazi u arhivi CK SK Slovenije.

² Vidi tom VI, knj. 7, dok. br. 120.

³ Vidi tom VI, knj. 8, dok. br. 41.

* Vidi tom VI, knj. 8, dok. br. 152.

bio veći broj. Zaplenili su: 1 teški bacač mina, 10 lakih mitraljeza, 39 pušaka i drugi vojni materijal.

Od 7. XI. do 12. XI. borci XXVII divizije vodili su borbe kod Matajura, gde je poginulo 25 Nemaca i više nego toliko bilo ranjeno. Toj diviziji se predalo i 13 Mongola, bivših sovjetskih vojnika, koji su, pre nego što su došli u našu vojsku, ubili 3 nemačka oficira.

17. XI. je XVII brigada XXVII divizije tukla teškim minobacačem uporišta Salonu i Ajbu⁵ i uništila 250 m nasipa iznad pruge; železnički saobraćaj bio je na tom mestu prekinut. Jedna jedinica te divizije napala je, 18. XI. 1943 u borbi kod Tolmina⁰ kod Sv. Lucije, i likvidirala automobil, ubila 24 Nemca i zaplenila 9 pušaka, 3.600 kom. municije i drugi materijal. Druga grupa je napala posadu u bunkeru, zarobila 2 bersaljera i zaplenila 1 tešku »Bredu« s municijom i 3 puške.

Jedinice XXVI divizije vodile su borbu oko Grahova. Idrije i Cola i ubile 10 Nemaca a veći broj ranile. Tom prilikom one su zaplenile 1 teški mitraljez, 2 teška bacača, 5 lakih mitraljeza, 36 pušaka, 1 pištolj, 300 l benzina, 20 pari cipela i veće količine municije. Borci te divizije izvršili su i napad na Železnike, zaposeli selo Hotavlje i napali belogardističko uporište, kod Sv. Tri Kralja.

14. X. su borci brigade »Srečko Kosovel« napali kamion fašista kod Komena. Neprijatelj je imao 9 mrtvih i više ranjenih.

19. X. je patrola II bataljona brigade »Srečko Kosovel« razoružala uporište karabinjera u Prvačinu. Plen: 6 pušaka, 3 pištolja, 3.300 metaka, radioaparata, pisaača mašina, itd.

19. XI. posle kratke borbe jedinice I i III bataljona XIX brigade razoružale su u Pliskovici na Krasu 200 karabinjera, koji su došli da vrše ofanzivu protiv partizana. Zapljenjen je ogroman plen: 180 pušaka, 8 puškomitraljeza, 10 automata, 15.000 metaka, preko 50 pištolja, više sanduka bombi. 13 kamiona, 3 motocikla, vojna oprema, odeća. Tom prilikom su likvidirana i 4 kvesturina koji su za vreme Italije vršili zverstva po Vipavskoj dolini.

21. X. su jedinice II i III bataljona Kosovelove brigade zaplenile u Mirenu preko 4.000 kg kože za donove.

25. X. su borci XIX brigade napali nemačku kolonu kod Komena, Škrbine i Svetog. Uništena su 2 oklopna automobila, 2 sanitetska automobila, 1 motocikl i zaplenjene su 2 puške i 2 pištolja.

⁵ Vidi tom VI, knj. 8, dok. br. 150.

« Vidi tom VI, knj. 9, dok. br. 150.

25. X. je XIX brigada prihvatila borbu s Nemcima na liniji Fajtov Hrib – Trstelj – Železna Vrata. Uništen je 1 nemački kamion. Neprijatelj je imao preko 40 ranjenih i mrtvih.

1. XI. je jedna patrola XIX brigade razoružala 7 bivših sovjetskih vojnika kod Trnova.

3. XI. su dobrovoljci I bataljona uništili 1 nemački kamion između Senožeča i Razdrtog. Poginula su 3 Nemca.

4. XI. je patrola XIX brigade zarobila 2 domobrana i 2 karabinjera. Plen: 1 automat, 4 pištolja, nekoliko bombi, automobil, motocikl i 600 litara vina.

6. XI. između Senožeča i Razdrtog, borci I bataljona XIX brigade napali su nemačku limuzinu koju je pratila nemačka konjica. Poginuli su 1 nemački general, 1 pukovnik i 3 potpukovnika.

7. XI. je patrola II bataljona napala nemački autobus između Razdrtog i Vipave. Poginulo je 9 Nemaca.

8. XI. je patrola XIX brigade zarobila 3 nemačka vojnika kod Avbera na Krasu.

10. XI. je ista brigada pustila 2 lokomotive sa vagonima preko porušenog mosta i time potpuno srušila most.

Koruška

Borci Zapadnokoruškog odreda napali su Nemce kod Arnoldštajna. Nemci su tom prilikom imali 3 mrtva. U borbama u Ziljskoj dolini Nemci su imali 20 mrtvih.

Gorenjska

Nemci su se evakuisali iz Žirija u Poljanskoj Dolini, koji je zaposela naša vojska.

Kočevska

U noći između 9 i 10 XII jedinice naše vojske napale su utvrđeno nemačko-belogardističko uporište Kočevje.⁷ Prema dosada poznatim vestima, naši borci su na juriš zauzeli Rudnik i sada ga uništavaju. Jedan deo posade pobegao je iz Rudnika, dok je drugi bio uništen. Neprijatelj, isteran iz bunkera, pobegao je u centar grada. Borbe se vode kod apoteke, u Podgorskoj ulici i iza centrale. Neprijatelj pruža jak otpor, naročito iz podzemnih bunkera. Borbe se uspešno nastavljaju. O podrobnostima i rezultatu javićemo.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Sef otseka za informacije:
Nedeljko¹

⁷ Vidi dok. br. 51.

⁸ Dušan Majcen

IZVEŠTAJ ŠTABA ČETVIRTE OPERATIVNE ZONE NOV I
PO SLOVENIJE OD 11 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU
NOV I PO SLOVENIJE O KADROVSKIM I OPŠTIM PITA-
NJIMA¹

ŠTAB
IV OPERATIVNE ZONE
NOV I PO SLOVENIJE
Br. 172

Na položaju, dana 11. XII. 43.

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO SLOVENIJE

Na Vaš dopis br. 124/11 od 6. XI-¹ odgovaramo sledeće:

1.) Druga Bora³ ćemo privremeno da postavimo za vršioca dužnosti komandanta Pohorske brigade,⁴ koju ćemo ovih dana da formiramo. Prilikom vršenja te dužnosti, barem za 1 mesec, drug Bor će da dobije potrebno znanje i vojnička iskustva u rukovođenju operacijama sa brigadom. Posle toga ćemo ga predložiti Vašem štabu za zam. komandanta IV operativne zone. U jedinicama naše zone nedostaje nam sposobnih vojničkih kadrova koje bismo mogli da predložimo za vršenje vojnih dužnosti u Štabu zone, izuzev druga Simona,⁵ komandanta 6 UB »Slavko Šlander«, koji je sada teže ranjen a nakon ozdravljenja dolazi u obzir za postavljenje na dužnost načelnika štaba u Štabu IV operativne zone.

Drug Bor ima mnogo veće zadovoljstvo i volju, te pokazuje mnogo više sposobnosti za komandantske dužnosti u vojsci, mada je dosad obavljao dužnost politkomesara bataljona, odreda i zam. politkomesara zone.

Sa gornjim predlogom slaže se i PK KPS za Štajersku.

2.) Vezu sa Dolenjskim odredom odmah ćemo uspostaviti preko naše patrola, pod vođstvom komandira druga Tomaža,⁶

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

¹ Dokument nije sačuvan.

* Boris Cizmek

* Pohorska brigada (kasnije: Jedanaesta slovenačka NO brigada »Miloš Zidanšek«) formirana je 8 januara 1944 u Primožu na Pohorju, od jedinica Pohorskog odreda i jednog bataljona koji je dotada operisao na sektoru Koruške pod neposrednom komandom Štaba Četvrtre operativne zone. Prilikom formiranja je imala tri bataljona. Komandant je bio Boris Cizmek-Bor, a politkomesar Franc Komelj-Franta.

¹ Janko Sekirnik

* Leon Cibic

koji se sada nalazi u Dolenjskoj i ima dužnost da prenosi oružje i eksploziv za našu zonu.

3.) Trebovani eksploziv smo primili. Nužno je da dobijemo i mine za lake minobacače, jer smo staru zalihu već utrošili, a bez njih su nam napadi na uporišta mnogo otežani i čak je nemoguće zauzeti uporišta.

4.) Nenaoružane novomobilisane apsolutno ćemo da šalje-mo samo u Dolenjsku. Jedan transport već smo poslali, ali je bio zadržan, jer je Sava toliko nadošla da se prelila preko obala, te je i prevoz čamcem nemoguć. Zbog toga moraćemo neko vreme da pričekamo.

5.) Naše su jedinice u novembru, posle nekoliko uspehlih akcija, stvarno zastale u svojoj ofanzivnosti, zbog palog snega. Stab zone je odmah svim jedinicama izdao potrebna naređenja za ofanzivu uprkos vremenskim neprilikama. Sada sve jedinice izvršavaju naše naredbe.

6.) Formiranjem nove brigade na Pohorju mi ćemo postići da postavimo snažnu vojnu silu na severu Štajerske, i time ćemo znatno doprineti većoj ofanzivnosti na celom području naše zone. Sa ofanzivnošću brigade na Pohorju uspećemo da brže formiramo Koruški odred,⁷ a pomoću 6 UB »Slavko Slander« u najkraće vreme ćemo formirati snažan Kozjanski bataljon."

7.) Pošto u našoj zoni nedostaje vojnih kadrova, to molimo da nam stavite na raspolaganje komandanta Dolenjskog odreda druga Slovana,⁹ kojeg bismo upotrebili za vojne funkcije u štabu brigade.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Zam. politkomesara:
Gorjanc Božidar-Bogo

Komandant:
Franc Poglajen-Kranjc

⁷ Glavni štab NOV i PO Slovenije naredio je 13 oktobra 1943 da se formiraju Istočnokoruški i Zapadnokoruški odred. Zapadnokoruški odred je formiran 16 oktobra 1943 u Cerknom, od boraca prikupljenih iz svih jedinica Treće operativne zone i za nekoliko dana je stigao, na teritoriju Koruške; dejstvovao je na severnim padinama Karavanki, do linije Beljak – Celovec – Borovlje – Ljubelj. Istočnokoruški odred je formiran tek 5 februara 1944, od boraca iz jedinica Četvrte operativne zone: prvobitna formacija: tri četi¹ koje su već u proleće 1944 narasle u dva bataljona. Zbog teškog održavanja veza, Zapadnokoruški odred je i dalje pripadao sastavu Treće operativne zone (kasnije: Deveti korpus), a Istočnokoruški odred sastavu Četvrte operativne zone.

⁶ Kozjanski bataljon je formiran u februaru 1944. od čete koja se nalazila na tom terenu i bila popunjena borcima iz ostalih jedinica 1. Četvrte operativne zone.

" Jože Logar

IZVEŠTAJ ŠTABA ČETRNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 11 DECEMBRA 1943 ŠTABU SEDMOG KORPUSA NOV I POJ O NAPADU NA VELIKE LAŠCE¹

STAB
XIV DIVIZIJE NOV i POJ
Položaj. 11 decembra 1943

Nedeljni izveštaj

ŠTABU VII KORPUSA NOV i PO JUGOSLAVIJE

na položaju

IZVEŠTAJ OD 4 DECEMBRA 1943

Brojno stanje:	Jedinice	Po spisku	Rashod	Na licu
	I UB ³	291	58	233
	II UB ⁴	548	118	430
	XIII UB ⁵	366	363	303
	VIII UB XVIII D ⁶	420	194	222
	Štab divizije	68	17	51
	Ukupno:	1.593	1.750	1.293

Po naređenju komandanta Korpusa, VIII UB XVIII divizije pripadala je za vreme akcije pod komandu XIV divizije.

Vojni izveštaj: Dana 3. XII. o. g. naše su se Brigade pomakle na nove položaje za akcije. Nalog za likvidaciju Velikih Lašča⁷ dobila je II UB, koja je bila pojačana 2 bata-

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Prednji deo izveštaja odnosi se na vreme od 27 novembra do 3 decembra. Jedinice Četrnaeste divizije tada su se nalazile na sektoru Cerknica – Bloke – Loški Potok – Loška Dolina, gde su rušile ceste, vodile političku akciju na terenu i vršile pripreme za napad na Velike Lašče.

³ Prva SNOU brigada »Tone Tomšič«

⁴ Druga SNOU brigada »Ljubo Serčer«

⁵ Trinaesta SNO (»Loška«) brigada, koja je kasnije dobila naziv: Trinaesta SNOUB »Mirko Bračić«

⁶ Osmo SNO brigada »Franc Levstik«, iz sastava Osamnaeste divizije, bila je samo privremeno priključena Četrnaestoj diviziji.

⁷ Dokumentat nije sačuvan.

ljonom I UB T. T. A. XIII UB, pojačana 4 bataljonom I UB, dobila je naređenje da zatvori pravac Pijava Gorica – Lašče – Grosuplje – Skocjan – Turjak i pravac Cušperk – Lašče, dok je VIII UB XVIII divizije zatvorila pravac Kočevje – Lašče.

Napad je izveden sa četiri pravca. Prvi bataljon II UB napao je uporište sa pravca Lašče – Bloke i imao je zadatak da jednom grupom likvidira neprijateljsku izvidnica kod Sv. Roka; druga grupa imala je zadatak da likvidira stražarska mesta i posadu koja se nalazila u Kržanovoj vili, a posle toga da prodiere prema centru. Drugi bataljon je imao zadatak da se preko železničke stanice približi crkvi i župnikovoj kući i da likvidira posadu koja se nalazila u staroj školi i Sokolskom domu. Treći bataljon je primio zadatak da likvidira posadu u Zalokarevoj vili i stražare na ulazu u Velike Lašče, zatim zaposedne kuću s leve strane ceste Ulaka – Velike Lašče, te odande pomaže 2 bataljonu.

Drugi bataljon I UB dobio je naređenje da zauzme bunkere na ulazu u Velike Lašče, na cesti iz Ulake kod Lašča, da prodiere prema centru i likvidira posadu u zgradi Vatikan.⁸ Za napad su jedinicama dodeljena 2 protivtenkovska topa i 1 haubica.

Napad je počeo u 23 časa. Pošto je neprijatelj bio tačno upoznat i obavešten o našem planiranom napadu, imao je pred samim napadom svoje snage raspoređene uz ivicu Lašča, po bivšim italijanskim bunkerima i po svim strategiski važnim kućama, tako da su bile potpuno drukčije raspoređene nego što smo bili obavešteni od strane VOS-a i naših obaveštajaca.

Najpre se razvila borba za zauzeće bunkera koji se nalazi izvan varoši. Jedinice 1. bataljona su u jakom jurišu navalile na oba bunkera koja su se nalazila ispred same varoši. Zbog našeg pritiska, neprijatelj je bio primoran da se iz bunkera povuče u obližnje kuće. Za to vreme, dok su naše jedinice 1. bataljona zaposedale oba bunkera, razvila se borba za osvajanje Kržanove vile i za osvajanje kuća koje su štitile posadu u Kržanovoj vili. Nakon našeg odlučnog juriša na te kuće, i kad je bilo pobijeno više

domobrana, domobrani su se povukli u centar varoši. Kad je na taj način bila likvidirana zaštita Kržanove vile, likvidirana je i posada u samoj Kržanovoj vili. Svi izdajnici su pobijeni do poslednjeg. Istovremeno su prodirali i zauzimali bunkere i iz drugih pravaca, te se približavali samom centru, kuda su se povlačili domobrani, ukoliko već nisu poginuli u pobočnim uporištima i bunkerima. Nakon likvidacije Kržanove vile naše su jedinice prodirale prema centru i pomagale u likvidaciji jedne od glavnih zgrada u kojoj su se nastanili domobrani. Jedinice 2. bataljona su se neopaženo približile iz pravca železničke stanice u Laščama ka samoj crkvi i blokirale objekte u kojima su se nalazili domobrani. Prvi pucnji pali su na neprijateljeve straže. I ovde je neprijatelj imao zaposednute bunkere oko škole i Sokolskog doma. Naši su, i pored snažnog neprijateljskog otpora i jake vatre, prodirali prema centru. U 6 časova ujutru bio je izvršen opšti napad na centar mesta. Nakon našeg odlučnog juriša bio je slomljen otpor neprijatelja. Domobrani su počeli da beže i da se sakrivaju po kućama, a naši su borci navalili za njima, sve pohvatali i do poslednjeg poubijali. Od celokupne posade, koja je brojila preko 200 ljudi, uspelo je da pobjegne oko 30 bandita. Pojedince, koji su uspeli da pobjegnu iz prvog obruča, pobile su naše zasede i kružne borbene patrole. Ukupno je popaljeno, većinom za vreme borbi, 6 zgrada, i to samo one u kojima su se nalazili domobrani i Nemci, kojih je bilo u Laščama 20. Sv. Rok su domobrani odmah nakon prvih rafala napustili i pobjegli.

Svega je pobijeno blizu 200 domobrana, među njima i 20 Nemaca, od kojih je jedan bio oficir.

U sudu je bilo zatvoreno 8 naših ljudi, među kojima tri politička radnika. Svi su oslobođeni. Vatikan i crkvu Sv. Roka iznad Velikih Lašča smo minirali i potpuno uništili.

Od Pijave Gorice, u pravcu Lašča, naišla je na zasedu XIII UB kolona nemačkih kamiona, 9 na broju, i 1 blinda. Prvim metkom protivtenkovskog topa bila je uništena blinda, koja je sva izgorela. Tom prilikom je ubijeno oko 20 bandita. Dana 4 o.m. došla je iz pravca Grosuplja kolona bandita, i to noću. Na prvi poziv naše patrole banditi su pobjegli. Naši su jurišali za njima. Banditi su ostavili tešku »Bred«

i mnogo municije. Na zasedu XIII UB naišla je grupa bandita sa 6 kamiona. Zaseda je po njima odmah otvorila vatru, zbog čega su se kamioni okrenuli i pobjegli natrag u Kočevje, dok su se dva vratila tek predveče. Usled dolaska tih kamiona, jedinice VIII UB su se odmah povukle, i neprijatelj, u jačini oko 30 ljudi, mogao je slobodno da švrlja oko Sinovice a da ga pritom niko ne uznemirava. VIII UB nije izvršila ni povereni joj zadatak da poruši most kod Dolenje Vasi, da minira cestu, zapali stanicu Rihrcu i Zlebič, te da ruši cestu.

U toku akcije ubijeno je blizu 200 domobrana. Zaplenjeno je:

- 1 teški bacač
- 5 teških »Breda«
- 3 lake »Brede«
- 1 Sentetjen
- 6 lakih mitraljeza
- 198 pušaka
- nekoliko pištolja
- 21 komad mina za teški minobacač
- 12 originalnih sanduka za laki minobacač
- 222 komada granata za top kal. 47 mm
- 19 sanduka municije za teške i lake »Brede«
- 3 sanduka municije »Mauzer«
- 1 sanduk grčke municije
- 6 ranaca municije za lake »Brede«
- 12 kanti eksploziva sa potrebnim minerskim priborom i 1 kanta nagaznih mina, mnogo odeće i rublja, te veća količina hrane. Odeću i hranu smo razdelili bolnici i brigadama.

Na Sv. Gregoru smo zapalili sve strategiski važne objekte. Također smo zapalili strategiski važne objekte na Robu i potpuno zapalili zamak Turjak, u koji se već bilo uselilo 100 domobrana; hteli su da uspostave stalnu posadu, ali čim su saznali za naš napad, oni su pre napada na Turjak pobjegli u Ljubljano. VIII UB je dobila zadatak da zapali stanice Ribnicu i Zlebič i da uništi sve stanične sprave. Na stanici Velike Lašče bile su uništene i bačene u vazduh sve skretnice i druge važne stanične sprave.

U toku ove noći sve će brigade učiniti pokret u pravcu predviđene akcije.⁹

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Po naređenju štaba,
šef administracije:
Franček^{1*}

BR. 46

IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 11 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O SITUACIJI NA SEKTORU DIVIZIJE¹

ŠTAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 11X111943

GLAVNOM ŠTABU i ŠTABU VII KORPUSA

Na sektoru naše divizije nema promena.

IV brigada je vodila manje borbe sa patrolama koje pokušavaju da izađu iz Novog Mesta. Jedinice I bataljona vodile su 9-og ujutru u 7 časova borbe sa belogardističkom jedinicom koja je došla šumom do bloka kod Žabje Vasi. Pošto su belogardisti bili odmah odbačeni natrag, oni su pokušali, posle podne u 14 časova, da idu u dve kolone prema položajima naših jedinica. Neprijatelj je odbačen u Novo Mesto. U tim borbama je poginuo 1 belogardist. Isti bataljon je minirao zid na bloku i zapalio dve barake u Zabjoj Vasi. II bat. iste brigade vodio je borbu sa neprijateljskom kolonom koja je htela da prodi iz Regerče Vasi. Neprijatelj je i ovde bio odbijen. Naše jedinice pratile su ga u stopu, ali je neprijatelju, zbog guste magle, pošlo za rukom da se u redu povuče u Novo Mesto. Neprijatelj je imao ovde dosta gubitaka. Naši gubici: 1 mrtav, i to mitraljezac, pogođen metkom u glavu. IV bat., koji se nalazi kod Kostanjevice, zapalio je školu u Št. Jerneju, pošto su beli imali nameru da se smeste u njoj. Noću je ponovo izvršen demonstrativni

⁹ Reč je o napadu na Kočevje (vidi dok. br. 51).

¹⁰ Franc Krebs

napad na Kostanjevicu. Kako se doznalo od civila, tom prilikom su poginula dva belogardista a jedan je ranjen. Baterija iste brigade nalazila se na svome položaju. Ona je pre podne ispalila par granata na Novo Mesto. Rezultat dosada nije poznat. 9 XII oko 18 časova išla je patrola 1 čete I bat. da zapali preostale barake u Zabjoj Vasi i stigla do bloka gde su bile položene mine. Komandir drug Džili- došao je do mine, pregledao je i počeo čeprkati nogom, usled čega je mina eksplodirala. Komandir Džili ostao je na mestu mrtav. Dvojica iz patrola su teže ranjena a jedan lakše. Komandir Džili je dobro znao gde se mina nalazi i odgovornost za nesreću snosi on sam. U bataljonima i četama brigade odražavaju se vojni i politički časovi. Produžuje se sa prokopavanjem puteva i miniranjem. II bat. te brigade održao je u Stranskoj Vasi miting za partizane i civile, koji je dobro uspeo.

V brigada nam javlja da na njenim položajima nema ničega novog. Produžuje se sa rušenjem pruge i rušenjem i miniranjem puteva. Nagazne mine dosada su postavljene: na Peščeniku 4, na putu Smarje – Lipoglav 5 i na putu Smarje – Škofljica 5. Miniranje se vrši dalje. I bat. te brigade je 9. XII porušio 100 m pruge na stanici Smarje-Sap. Na stanici Grosuplje mineri su minirali 5 »srca«. Četvrta četa I bat., koja se nalazila u zasedi na Gorenjem Blatu, sukobila se sa domobranskom patrolom. Domobrani u patroli, koja je brojala 20 ljudi, imali su titovke i crvene zvezde sa karanfilima. Oni su se približili našoj patroli na otstojanju od 4 m. Naš vođa patrola zaustavio ih je i upitao iz kog su bataljona. Oni su se odmah razvili u strelce i otvorili vatru na našu patrolu. Neprijateljska patrola se posle kratke borbe razbežala. III bat., koji se nalazi na položajima Lipoglav – nemačka granica, imao je sličnu borbu sa belogardističkom patrolom. Tu je naša patrola pratila u stopu neprijateljsku patrolu i našla tri kape koje su domobrani izgubili pri bekstvu. Nađeni su i tragovi krvi. Jedinice IV bat. su 9 XII porušile 100 m pruge Grosuplje – Smarje. Sem toga, spaljeni su pragovi. U bataljonima i četama održavaju se vojni i politički časovi.

Na položajima XII brigade 9 XII nisu vodene borbe. Prokopavanje i miniranje puteva vrši se i dalje. Vojni rad: obuka na lakcm mitraljezu, stražarska služba, kopanje zaklona i teoretsko čitanje knjiga o utvrđivanju. Politički rad: o OF. čitanje nove literature (četvrta Hitlerova ofanziva). Juče su održana 2 mitinga, i to u Gorenjem Kamenju i Zalovčama. Mitingu su prisustvovala same žene. U Kamenju ih je bilo 21. Na programu je bio govor, recitacije, skečevi i pevanje.

Od Štaba XV brigade dosada nismo primili izveštaj.

Stab artiljerije nam javlja da na njegovom sektoru nema ničega novog. Noćas u 1,30 poslat je komandant I diviziona da za XIV diviziju prikupi municiju za mitraljeze, bacače, topove i haubice. Sobom je poveo 1 desetinu i 6 kola. Komandant će se vratiti čim primi municiju. U artiljeriji se održava po divizionima nastava gađanja iz artiljeriskih oruđa, direktno gađanje i izbor municije za gađanje. Po jedinicama se vrši borbena obuka i stražarska služba. Politički čas: prorada teme »Karakteristike i značaj OF i raskrinkavanje Rupnikovih domobrana«.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Borštinar

(M. P.)

Zam. komandanta, major:
Ciril¹

BR. 47

IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 11 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O NAPADU NA VRBOVSKO¹

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
dana 11. XII. 1943
Položaj

GLAVNOM ŠTABU

Dnevni izveštaj

Brojno stanje:

Brojno stanje divizije iznosi 1688.

Stanje neprijatelja:

Teren koji Nemci, ustaše i domobrani kontrolišu i približno drže u svojim rukama sledećeg je obima: od Crikvenice do Sušaka, Rijeke i dalje duž obale do Trsta. Uporišta od Sušaka do Crikvenice kontroliše XVIII divizija. Sušak: od 400–500 vojnika različitih nacionalnosti. Plaše: oko 10 Nemaca bez motorizacije. Male Plaše: 10 Nemaca a ponekad nijedan. Križišče: oko 150 Nemaca. Kikovica: oko 100 Nemaca. U Kraljevici brojno stanje nije poznato, a navodno se tamo

⁵ Franc Hočevar

nalazi oko 150 Nemaca. Crikvenica: od 200–300 ustaša. Kikovica: tu je aerodrom. Nemci grade i barake, koje dovoze iz Kamenjaka. Na Kamenjaku su ostale barake bivše italijanske vojske. Sve te barake nalaze se na koti 314. Brojno stanje se stalno menja, i to samo tada kad polaze iz uporišta u uporište. Zlobin: nalazi se od 100–150 ljudi, koje napada I hrvatska brigada. Izgleda da će Nemci napustiti Zlobin i povući se prema Plasama. U Vrbovskom je brojno stanje nepromenjeno, ali su podaci različiti, i to: od 500–800. Ogulin: 300–500 ljudi.

Raspored i rad naših jedinica:

Kako smo već juče javljali, bio je raspored IX brigade sledeći: jedan bataljon se nalazio u Mrzlim Vodicama – drugi, prvi bataljon se nalazio u Ravnoj Gori, a treći i četvrti kod Vrbovskog, u Jablanu. U dogovoru sa zam. komandanta XIII divizije i zam. komandanta treće brigade- izradili smo plan za napad na Vrbovsko, te za tu stvar odredili noć između 11-og i 12-og. U međuvremenu, 10. XII u 23 časa, došla je od strane Gl. štaba Hrvatske naredba da se, zbog ofanzive na Kordun, Vrbovsko napadne još iste noći. Naše jedinice su odmah krenule sa svojih položaja. Plan za napad bio je sledeći: direktan napad na Senjsko i kotu 635 – Kleber brdo vrši naš 4 bataljon. Napad na samo Vrbovsko, sa severne strane, vrše dva bataljona, i to prvi bat. I partiz. odreda Hrv. na liniji železnička pruga – Hajdini, a naš 3 bat. na liniji Hajdini – Luzijana – Hambarište. Napad s južne strane vrši III brigada, s jednim bataljonom na liniji Rožman – Dobra. Naš I bat. se nalazio u operativnoj rezervi na koti 624. Napad je počeo 11 o.m. u 3,30 časa, i to na sektoru našeg 4 bataljona. Jurišem na kotu 635 bio je neprijatelj proteran s kote, mada je imao solidno izgrađene zaklone. Jedna četa tog bataljona prodirala je kroz Senjsko, zauzimajući kuću po kuću. Na svakom pogodnom položaju neprijatelj je pružao ogorčen i organizovan otpor.

Ujutro u 8 časova borci našeg 4 bataljona već su bili iza Senjskog, jer su se ustaše delom svojih snaga razbežale, a drugim delom sklonile levo od Senjskog, negde iza Njiva. Treći bat. je u toku borbe pomogao 4 bat. jednom četom, koja je otišla u poteru za ustašama. Ostali bataljoni, tj. 1 bat. I odreda, naš 3 bat. i III brigada nisu napadali, sem što se naš 3 bat. približio bunkerima na 50 m, ali nije mogao napred zbog nedostajanja teškog oružja i pomoći od strane ostalih. Treća brigada uopšte nije napadala, jer je naređenje za napad primila tek u 10 sati istog dana kad su naši borci napali Vrbovsko, a

1 bataljon I odreda stigao je na položaj prekasno. U 8.30 je neprijatelj, koji je ustanovio da se vrši napad samo s jedne strane, izvršio protivnapad, i to sa dve strane, u pravcu Vujnović Sela i Njive, te tako došao iza leđa jedinicama koje su prodirale od Senjskog. Naši borci su bili prinuđeni da se povuku pred znatno jačim neprijateljem, i to u pravcu kota 624 i 820, gde je bio 1 bat. koji se nalazio u operativnoj rezervi. Morali su se povući i s te kote, jer je neprijatelj dobro iskoristio vrlo gustu maglu. Naše jedinice su se povukle u pravcu Ravne Gore, vodeći sve vreme borbu sa vrlo drskim neprijateljem. Na prvom pogodnom mestu, tj. na mostu ispred Sušica, jedinice su se zaustavile i poterale neprijatelja natrag, te tako sprečile dolazak u Ravnu Goru, što je bio cilj ustaša. Raspored jedinica je sada sledeći: J i 4 bat. na Ravnoj Gori sa da su samo naše jedinice napale skoro nemoguć i mogla bi nas zadesiti veća nesreća. Moral je uprkos tome ostao na visini. Artiljerija se, zbog nevičnosti artiljeraca na maglu, nije mogla upotrebiti i bila je spasena samo ličnom hrabrošću komandanta IX brigade druga Mila³, koji je sam naterao pobegle artiljerce da idu po top i odvuкао ga.

X UB se nalazi na starim položajima. Prvi bat. je prekopao cestu Stari Trg – Kočevje u blizini sela Brezovica, i to u dužini preko 8 m i 3 m dubine. Sada pravi prekop na cesti Stari Trg – Sinji Vrh, kod 14-og kilometra.

Mobilizacija slabo napreduje jer se skoro nijedan muškarac ne nalazi kod kuće. Drugi bat. je pripremio za miniranje most preko Kupe na Brodu i dovršio je dva prekopa na cesti Brod – Moravice. Jedan prekop je dugačak 6 m i dubok 3 m, a drugi je dugačak 6 m i dubok metar i po. Dublje se nije moglo kopati zbog živog kamena. Treći bat. je prekopao cestu Osilnica – Gerovo, i to dva prekopa, upravo pod vrhom prelaza, široka 10 m i duboka 3 m, a pravi još i treći prekop. Na cesti Osilnica – Čabar napravljen je prekop širine 12–14 m i preko 3 m dubine. I prema Brodu je cesta na dva mesta dobro zasečena i zatrpana drvećem. Četvrti bat, produžava prekopavanje ceste od Delnica prema Lokvama, te ruši bunke i žičane prepreke oko Delnica. .. Našu radiostanicu je na putu presreo načelnik otseka za vezu Vašeg korpusa i upotrebljiva je za obaveštavanje XIV divizije pri akciji na Kočevje.⁴

S F. – s. N!

Zam. politkomesara:
N. Majcen

Komandant-potpukovnik:
Rade Pehaček

IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG CENTRA DVADESET SEDME
(»GORIŠKE«) DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 11
DECEMBRA 1943 ŠTABU TREĆE (»ALPSKE«) OPERATIVNE
ZONE O STANJU NEPRIJATELJA U SEVERNOM DELU
SLOVENACKOG PRIMORJA¹

STAB XXVII DIVIZIJE
NOV I PO JUGOSLAVIJE
Obaveštajni centar
Položaj, 11. XII. 1943

ŠTABU III OPERATIVNE ZONE »ALPSKE«

Kobarid: Posada: 500 ljudi, većinom Mongoli, 2 topa kal.
7. XII. 43 20. Patroliraju do Ladre. Od Breginja do Robi-
biča patrolira posada iz Robiča, koja broji 300
ljudi. U Zagi ima 130 ljudi koji patroliraju
do Trnova i Boveca. Cestu Kobarid – Bovec
opravljaju. Za mazge i konje cesta je pro-
lazna.

Tolmin: Posada je sastavljena od bersaljera (160) i ne-
što Nemaca i Mongola. Imaju više bacača, la-
kih i teških mitraljeza i dosta municije.

Sv. Lucija: Stalna posada broji oko 200 ljudi, koji dolaze
8. XII. 43. i odlaze u Ciginj. Nameštene imaju topove kal.
75 i autoblinđu. Na ravnici iza crkve nalazi se
više teretnih automobila i vojničke kuhinje.
Na svim prilazima su straže.

Podmelec: Nemci su otišli sa stanice i zamenjuju ih Itali-
Kloge jani i Austrijanci. Stanuju na stanici koja je
sva opletena žicom.

Kneža: Posada od 100 bersalje'a, komandanti su
Nemci.

Grahovo: Posada od 40 ljudi na stanici, komanda u
opštini.

Koritnica: Posada: 45 bersaljera i 1 Namac.

Hudajužna: 50 do 70 bersaljera na stanici, gde im se nalazi municija. Imaju jedan top 20 mm, 2 bacača i 5–6 mitraljeza.

Podbrdo: 100 bersaljera, 20 Nemaca, top 25 mm, 2 bacača, jedan četvorocevni i više običnih mitraljeza.

Na svim mostovima i tunelima, na pruzi od Sv. Lucije do Podbrda, nalaze se straže, a ponegde i mala utvrđenja. Prelaz preko pruge je danju nemoguć.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Kcgej Vasja

Zam. obaveštajca:
Janko²

BR. 49

IZVEŠTAJ KOMANDE RIBNICKOG PODRUČJA OD 11 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O NAPADU NEPRIJATELJA NA KOMANDU MESTA KOČEVJE¹

KOMANDA RIBNICKOG PODRUČJA
Na položaju, 11. XII. 43.

NEDELJNI IZVEŠTAJ

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO SLOVENIJE

Ovdašnja Komanda područja javlja da je komandant područja izvršio pregled teritorije Komande mesta Stari Trg i bio na službenom putu od 6. XII do, uključno, 8. XII. 43. Već smo izvestili o obavljenom poslu. Danas vrši pregled teritorije Velike Lašče zamenik komandanta drug Janežič. O rezultatu izvešćemo naknadno.

Što se tiče miniranja puteva, treba spomenuti da su putevi koji spadaju pod Komandu mesta Stari Trg već minirani

¹ Janko Pogačnik

i razriveni. Pregledao ih je lično komandant područja. Brigade su porušile puteve i mostove u okolini Ribnice i između Ribnice i Velikih Lašča, tako da područje nije imalo posla s tim. Pregled stanja puteva od Velikih Lašča do Iga danas vrši zamenik komandanta. O tome ćemo izvestiti čim se on vrati.

Komandant mesta Kočevje javlja da je tamošnja komanda bila opkoljena 6. XII 1943 u 11 časova. Nemci su, zajedno sa belogardistima, opkolili Koče, gde se jedinica nalazila. Brojno stanje neprijatelja iznosilo je 120 do 150 ljudi. Partizanski stražar nije ih odmah primetio zbog guste magle i što su došli sa suprotne strane. On je u poslednjem trenutku opalio dva hica u znak alarma i već je počela pucnjava iz mitraljeza, automata i bacača. Stražar se probio i spasao, dok su ostali drugovi u kući bili zarobljeni. Tom prilikom sa poginuli drugovi Kalan Jože i Koje Lojze, dok su ostali drugovi: teh. ref. Turzanski Turi, Lukež Aleksander i drugarica Levi Sida bili zarobljeni i odvedeni u Kočevje. Sest drugova se nalazilo s komesarom na službenom putu, pa se tada nisu nalazili u kući.

Sto se tiče oduzimanja automata, javljamo da smo to radili u sporazumu sa OK² i rejonskim odborom. Iz Komande područja predali smo samo jedan automat. Sem obaveštajca područja i komandira partizanske straže, ovde niko nema automat, tako da u tom pogledu nije bilo nesporazuma.

Danas se ovdašnjem području javio drug Kovač Ludvik, sanitetski referent, koga je ovamo uputio Clavni štab da organizuje opskrbu voj. bolnica. Sa njim je stigla drugarica Kovač Franja, koja ide dalje za Kočevje, na novo službeno mesto.

Mobilizacija kod komandi mesta napreduje na zadovoljavajući način. Komanda mesta Stari Trg završila je mobilizaciju. U Ribnici je izvršila mobilizaciju Tomšičeva brigada. Pokušaćemo da u najskorije vreme pronađemo i mobilizujemo sve ljude koji su se posakrivali. Formiraju se partizanske straže, ali nedostaju ljudi. Partizanske straže nedostaju svim komandama, sem Komandi mesta Ribnica. Stari Trg ima partizansku stražu od 13 ljudi. Iz Velikih Lašča nemamo tačne izveštaje. Komanda mesta Kočevje nije mogla formirati partizansku stražu, jer nema dovoljan broj ljudi. Molimo da Glavni štab odvoji iz jedinica nekoliko ljudi za partizanske straže kojih nema dovoljno.

Partizanska straža kod Ribničkog područja broji 19 ljudi, naoružanih sa 14 talijanskih pušaka, 4 mauzerice, 1 automatom, 3 pištolja i 390 komada municije.

Politički rad: Pošto Ribničko područje ima samo neiskusne rukovodioce. organizovali smo kurs za vodnike i polit, delegate. Kurs se održava svakoga dana po dva časa. Dnevni red prvog kursa sadržao je sledeće teme: smisao i zadaci partizanskih straža, vojničko držanje, red, disciplina, vaspitanje, opravdanost i pobeđa naše dve i po godine vodene borbe. Pcsle završenog kursa poslaćemo sve kursiste u ostale komande mesta kao rukovodioce.

Komanda mesta Ribnica ima već potpunu partizansku stražu. Vojni i politički časovi održavaju se svakoga dana.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Pomoćnik komandanta:
Vrhovec Lojze

Komandat:
Kregar Avgust

BR. 50

NAREĐENJE ŠTABA TREĆE (»ALPSKE«) OPERATIVNE
ZONE OD 12 DECEMBRA 1943 ZA REORGANIZACIJU
ŠTABOVA PODREĐENIH JEDINICA*

ŠTAB
III OPERATIVNE ZONE
ALPSKE

Naredba
o organizaciji štabova

Br. 40
Položaj, 12 XII 1943

GLAVNOM ŠTABU NOV i POS¹

Usled porasta brojnog stanja partizanskih jedinica povećale su se potrebe za poslovanjem na raznim sektorima rade u tim jedinicama. Komande bi same teško vršile sve organizacione i operativne zadatke bez povećanja svojih štabova. Dešavalo se da se rad, usled neelastičnosti i nesposobnosti nekih komandanata i komesara za organizaciju nalazio u zastoju, jer su ga obavljali komandanti sami. Treba da smo svesni da

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Glavnom štabu NOV i PO Slovenije naredba je poslata radi informacije.

naša partizanska vojska mora samostalno vršiti teške operativne, organizacione i vaspitne zadatke. Sve to ona može da obavi s uspehom samo onda ako za to ima na raspolaganju dobro organizovan aparat. U cilju pravilne podele rada u štabovima

n a r e đ u j e m o

sledeće uređenje štabova:

- 1) U štabu divizije osnovaće se sledeći otseci:
  - a) Operativni otsek priprema planove za operacije po uputstvima i naređenjima komandanta i komesara, rukovodi inženjerisko-tehničkim radom, evidencijom oružja i municije u diviziji i vaspitnjem kadrova i organizuje škole i kurseve.
  - b) Obaveštajni otsek organizuje i rukovodi obaveštajnom službom u diviziji.
  - c) Otsek za veze organizuje sve veze u diviziji, daje uputstva za jedinstveno poslovanje svih načina održavanja veza (veze preko kurira, signalizacija, radio-veze, telefoni, itd.).
  - č) Ekonomski otsek vodi intendantske poslove u diviziji, brine se za ishranu divizijskih jedinica i organizuje divizijske radionice za odeću, obuću i dr.
  - d) Sanitetski otsek se brine oko organizacije sanitetske službe u diviziji. On vodi brigu o divizijskoj bolnici i sanitetskom materijalu. Šef toga otseka je lekar ili medicinar koji je, pre svega, organizator.
  - e) Propagandni otsek organizuje kulturni i propagandni rad u jedinicama i na terenu gde se jedinice nalaze. Rukovodi samostalnom tehnikom. Kontroliše kulturni i propagandni rad u jedinicama divizije.

Svaki otsek ima svog rukovodioca, a sem njega može imati, prema potrebi, pomoćnike i pomoćno osoblje. Za rukovodioca otseka treba postaviti najbolje i najsposobnije drugove i drugarice. Svi ostaci u diviziji povezani su sa odgovarajućim otsecima ili referentima podređenih jedinica. Oni im daju uputstva i rukovode njima.

Načelnik štaba divizije rukovodi celokupnim radom u otsecima, kontroliše njihov rad, daje uputstva i izdaje naređenja. Načelnik štaba izveštava o radu svih otseka komandanta i komesara ili njihove zamenike, od kojih također prima uputstva i naređenja.

Ova podela rada omogućuje komandantu i komesaru i njihovim zamenicima da zaista mogu rukovoditi celokupnim

radom u diviziji, da ga lično kontrolišu i izdaju naređenja. Pružena im je mogućnost da posećuju pojedine jedinice divizije i da rukovode operacijama.

Operativni oficiri pri štabu divizije postavljaju se iz redova najboljih rukovodilaca. Komandant i komesar upućuju operativne oficire u podređene jedinice i preko njih izdaju naređenja za akcije ili uputstva za organizacioni rad. Komandant i komesar dobijaju preko operativnog oficira tačne izveštaje o stanju u podređenim jedinicama, a za vreme operacija – o razvitku operacija na bojištima. Operativni oficiri ne smeju biti organi koji samostalno premeštaju članove štabova, postavljaju nove, smenjuju itd.

U štabu divizije nema sudskog oteka.

- 2) U štabu brigade osnivaju se isti oseci kao pri štabu divizije: operativni, obaveštajni, otek za veze, ekonomski, sanitetski i propagandni. Pri štabu brigade nema sudskog oteka, nego je osnovan brigadni sud, koji preko našeg štaba šalje izveštaje sudskom oteku pri Glavnom štabu NOV i POS.
- 3) Pri štabovima bataljona nema oteka, već pojedinim sektorima rada rukovode: operativnim poslovima načelnik štaba, kulturno-propagandnim radom referent za propagandu, ekonomskim poslovima intendant, obaveštajnim obaveštajac, o sanitetskoj službi se brine bataljonski lekar ili bataljonski bolničar (bolničarka), a za veze odgovara vodnik voda za veze. Prema potrebi se kod većih štabova bataljona nalaze i operativni oficiri. Kod samostalnih bataljona radi poseban bataljonski sud, koji preko našeg štaba šalje izveštaje sudskom oteku pri Glavnom štabu NOV i POS, odakle prima i uputstva.
- 4) U štabu odreda organizuju se oseci kao pri štabu brigade. Štab odreda ima načelnika štaba i operativne oficire. Pri odredu se formira sud odreda koji posluje slično brigadnom sudu.
- 5) U komandi područja organizuju se oseci kao u štabu divizije. Ekonomske poslove vodi lično zamenik komandanta područja. Čitavim organizacionim radom područja rukovode sva tri člana komande područja. Komande područja nemaju načelnika štaba. Komande područja imaju umesto operativnih oficira instruktore. Sud područja radi slično sudu brigade ili odreda.

Svi štabovi moraju da se jedinstveno organizuju prema ovoj naredbi. Posle izvršene organizacije oni treba da nas detaljno izveste kako je uređen štab. pošalju imena načelnika

otseka i broj pomoćnika i pomoćnog osoblja. Štabovi bataljona treba da takve izveštaje šalju štabovima brigada i odreda. Štabovi brigada izveštavaju o tome štab divizije. Štabovi odreda, divizija i samostalnih brigada treba da dostave takve izveštaje našem štabu. Štabovi divizija neka dostavljaju našem štabu i izveštaj o organizaciji njima podređenih štabova brigada. O ovoj naredbi moraju svi štabovi da raspravljaju na konferencijama.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
otsutan

Komandant:
Ambrožič

BR. 51

IZVEŠTAJ ŠTABA ČETRNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 12 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O NAPADU NA KOČEVJE¹

STAB
XIV DIVIZIJE NOV I POJ
Na položaju, 12. XII. 43

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO SLOVENIJE

Izveštaj o akciji na nemačko i domobransko uporište u Kočevju r

Nakon likvidacije svih ostalih neprijateljskih uporišta, među njima i bloka kuća koji se nalazi između crkve i samog zamka, naše su jedinice zaposele sve zgrade oko zamka, i time potpuno blokirale neprijatelja. Juče predveče započeo je napad na sam zamak. Židovi zamka debeli su 2–3 metra, tako da ih ni haubica od 100 mm ne može probiti. Židove smo morali tek postepeno rušiti haubicama. Na dve strane zamka su zidovi, pomoću haubica, srušeni i napravljen je otvor. Ipak je bilo u unutrašnjosti zamka sve toliko porušeno, da naši, kad su prodrli u zamak, nisu mogli dalje. Pored toga, Nemci sve otvore velikom brzinom zatrpavaju. Naši su uspeli da tokom

Š T A B
XIV. DIVIZIJE NOV in O J.
na položaju, 12.12.43

izmen. št. 1002 90
Ljubljana

Situacija poročila o kaciiji na nemško in domobransko postojan
ko v ¹očevoju.
²o likvidaciji vseh ostalih sovražnih postojank med njimi tudi
bloka hiš, ki se nahaja med cerkvi in gradom samim, so naše edinice za-
sedle vse okoli gradu stojee zgradbe in s tem popolnoma blokirale so-
vražni n. Šeraj pro i večera se je začel napad na grad sam. "rajsko sidov
je debelo 2 - 3 metre tako, da jih niti loo um havbica ne prebije.
"idovje smo varali s havbicami in postopoma rušiti. Na dveh straneh gra-
du je bilo sidovje s pomočjo havbic porušeno in je bila napravljena od-
prtina, jendar pa je bilo v notranjosti toliko zaraščeno, da niso naši, ki
so vdrl v grad mogli naprej. "olog tega pa "emci vse odprtine s veliko
brzino zatrpavajo. "abla je uselo teko noči zalgati grad na vseh mo-
stih in to po porušitju skozi grajska vrata, ki so bila razbita s pomočjo s
havbice. "edaj je še polovico gradu v plascnih.
Šeraj smo prejeli od terativnega štaba poročilo, da je prišlo
po glavni cesti "kofljica - "očevoje 18 tankov in nekaj oklepnih avtomo-
bilov. "anki so se ob 9.30 dopoldne ustavili pred prvimi hišami "koflji-
ce. "anditi so popravljali prokope.
"anca zjutraj pa smo prejeli poročilo iz "ibnice, da je prišlo do
"igorce lo kznajonov "osev. "anejše to nejše poročilo je javilo 400
"osev. "edela sta "id dva naša bataljona in to prej "aktivno samo.
"led nevarnosti pa, da ne bi prišli v hrbet našim v "očevoju smo poslali
na sektor "aktivna - "stara cerkev še celo "a nalogo, da sovražnika
uničijo ali gonijo, če bi se pa sovražnik usadnil v "ibnico, so dobile edi-
nite nalog "ibnice takoj obkoliti in bančiti na asti.
"opoludne okoli 10. ure je prišel avijon nad "očevoje. "o daljšem
kroženju je odvrzel nekaj bomb in je neutraliziral. "grad pa je vrzel ob-
legan eno kanto neznane vsebine, kajti do kante nismo mogli pri i mi,
"anditi pa tudi našega mitraljezkega ognja tudi ne. "amb ni vrzel na naše
položaje.
"led prodiranja sovražnika proti "očevoju, deloma pa vled avijaci
je in spremanjene situacije na bojišču smo izvršili pregrupacijo naših
sil. "va bataljona "id "id in pa en bataljon "id "id. "idije blokado gra-
du in ga imajo nalog likvidirati. "n bataljon "ercerjeve brigade je evaku-
iral ranjence in odšel na položaje proti "talcerjem, kjer ima nalog kon-
trolirati vse prihode iz smeri "očevska reka in preko hriba iz "oče
"talcerje.
"osliščeva brigada je odšla na položaje "tara cerkev - "aktivna -
"ibnica. "a nalogo, da likvidira nemško tolpo, ki je prišla v pomoč. "oška
brigada je ostala s enim bataljonom v "očevoju, kjer skupno s "ercerjevi-
mi bataljoni drži blokado in napada grad. "n bataljon se nahaja v "elj-
naš kot rezervna, en bataljon pa je kranil za "osliščovo brigado o oti "o-
tinam v sverho čim popolnejše likvidacije "anditev, ki so prišli v pomoč.
"o do sedaj znanih podatkih smo zaplenili s havbice kalibra loo
i poljka kalibra 5 in 1 britanskovski top. "a drug plon je bil samo poro-
šil.
"nadaljni spremembi situacije v "očevoju poročali.

"art - fašizma - svoboda naroda!

"olitikomisar!

[Handwritten signature]

noći zapale zamak na tri mesta, i to na'kon juriša kroz vrata zamka koja su bila razbijena pomoću haubice. Sada se već pola zamka nalazi u plamenu.

Od operativnog štaba primili smo juče izveštaj da je glavnim drumom Škofljica – Kočevje došlo 10 tenkova i nekoliko oklopnih automobila. Tenkovi su se u 9,30 pre podne zaustavili ispred prvih kuća u Škofljici. Banditi su popravljali prekope.

Jutros smo primili izveštaj iz Ribnice da je do Prigorice stiglo 10 kamiona Nemaca. Kasniji tačniji izveštaj javio je da je bilo 400 Nemaca. Ispred same Rakitnice zadržala su ih dva naša bataljona. Zbog opasnosti da našima u Kočevju ne dođu iza leđa, na sektor Rakitnica – Stara Cerkev poslali smo još celu I UB, sa zadatkom da neprijatelja uništi ili goni, a ako bi se neprijatelj povukao u Ribnicu. jedinice su dobile naređenje da odmah opkole Ribnicu i napadnu bandite.

Pre podne, oko 10 časova, nad Kočevjem je leteo avion. Posle dužeg kruženja on je bacio nekoliko bombi i mitraljirao. Opoljenima u zamku bacio je jednu kantu nepoznate sadržine, jer do kante nismo mogli doći, a zbog naše mitraljeske vatre nisu mogli ni banditi. Na naše položaje nije bacio bombe.

Usled prodiranja neprijatelja prema Kočevju, a delimično i usled avijacije i promenjene situacije na bojištu, izvršili smo pregrupaciju naših snaga. Dva bataljona II UB i jedan bataljon XIII UB drže blokadu zamka i imaju naređenje da ga likvidiraju. Jedan bataljon Sercerove brigade evakuisao je ranjenike i otišao je na položaje prema Štalcerjima, gde ima zadatak da kontroliše sve prilaze iz pravca Kočevske Reke i preko brda i Koča na Stalcerje.

Tomšičeva brigada je otišla na položaje Stara Cerkev – Rakitnica – Ribnica, sa zadatkom da likvidira nemačku bandu koja je stigla u pomoć. Jedan bataljon Loške brigade ostao je u Kočevju, gde zajedno sa Sercerovim bataljonima drži blokadu i napada zamak. Jedan bataljon se nalazio u Zeljnama kao rezerva, a jedan bataljon je krenuo za Tomšičevom brigadom prema Ložinama u cilju što potpunije likvidacije bandita koji su stigli u pomoć.

Prema dosada poznatim podacima zaplenili smo dve haubice kalibra 100, 1 poljski top kalibra 75 i 1 protivtenkovski top. Za ostali plen još nemamo izveštaja.

O daljim promenama situacije javićemo.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

D. 13. XII.

Politkomesar:
Stane Dobovičnik

IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGO-SLAVIJE OD 12 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O SITUACIJI NA SEKTORU DIVIZIJE'

ŠTAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 12 XII 1943

GLAVNOM ŠTABU i ŠTABU VII KORPUSA

Sektor IV brigade:

Juče u 13 časova stiglo je iz Novog Mesta na blok oko 150 belogardista i 1 tenk. Istovremeno je stigla manja kolona iz Novog Mesta prema Gotnoj Vasi, u bok čete I bataljona. Jedinice I bat. odmah su napale neprijateljske kolone, koje su posle kratke borbe, bile prinuđene da se povuku u Novo Mesto. Neprijatelj je svakako pretrpeo gubitke, ali se broj gubitaka nije mogao ustanoviti usled magle i snega koji je padao. Naši nisu imali gubitaka.

Na putu gde je bila položena, mina je raznela nekog civila s konjem i kolima zajedno. U blizini bloka odmah je položena nova mina. I bat. je napravio 1 prokop na putu Mali Slatnik – Veliki Slatnik.

Tokom 10 o.m. II bat. odbio je tri pokušaja prodiranja neprijatelja. Odmah ujutru jedna manja patrola ockušala je da prodire u pravcu Regerče Vasi, ali je razbijena koncentričnom mitraljeskom vatrom. Oko 12 časova je jedna druga grupa ponovo pokušala da dođe u pravcu Regerče Vasi, ali je i ona razbijena. Posle toga su iz pravca Grma stigla dva tenka, koji su lakim topom gađali položaje II bat., ali bez ikakvog uspeha. U 14,30 časova naši su gađali teškim bacačem, kojom prilikom je 1 tenk oštećen, te ga je drugi tenk morao odvući natrag u Novo Mesto. Na našoj strani je bilo nekoliko lakše ranjenih od parčadi granata malih tenkovskih topova.

II bat. je kopao prokcepe na putu Pogance – Stranska Vas, pravio zaseke i polagao mine na potez. Isto tako, prokopavan je put Šmihel – Urina Sela na dva mesta.

III bat.: Juče u 14 časova stigli su, preko njiva, u Gotnu Vas tenkovi, na koje je zaseda, koja se nalazila iznad Regerče Vasi, izvršila jak napad, ali nije mogla da ih zaustavi. Iz Grma

su išla 4 belogardista putem prema Zabjoj Vasi. Naša zaseda ih je odmah napala. Sva četvorica su pala na zemlju. Prošao je dobar sat i stigli su tenkovi, uzeli ih i odvezli u Novo Mesto. Bataljon je na tri mesta prokopavao put u blizini Doljne Težke Vode i ispod Težke Vode.

IV bat., koji se nalazi na sektoru oko Kostanjevice, nije javio ništa naročito. Uništio je most kcd Mršeče Vasi i bunker pored njega.

U bataljonima su se održavali vojni i politički časovi.

Sektor XII brigade:

Tokom jučerašnjeg dana u Mokronog su stigli Nemci sa 2 tenka i 4 automobila. Tom prilikom su iz fabrike kože odvezli staro gvožđe i mašine, te pokupili nešto stoke. Zatim su se vratili prema St. Janžu.

I bat. je tokom noći na dva mesta minirao put Ločna – Novo Mesto.

II bat. je minirao put Bela Cerkev – Dobrava na 6 mesta. Patrole su pronašle skrovište u kome se nalazilo 19 pušaka. Puške su raspodeljene po bataljonima.

III bat. je minirao cestu Novo Mesto – Mirna Peč.

U II bataljonu je održan sastanak čitavog rukovodećeg kadra, kome su prisustvovali komandant i politkomesar brigade. Na sastanku se pre svega raspravljalo o odnosu prema civilnom stanovništvu.

Sektor XV brigade:

Ne javljaju ni o kakvim promenama.

Na političkom času je prorađena okružnica Gl. štaba od 4. XII o.g. u vezi sa odnosom partizana i komandi prema političkim radnicima. 11. XII primila je brigada oko 40 mobilisanih ljudi.

Iz V brigade još nismo primili izveštaj.

Stab artiljerije:

I divizion je tokom 11. XII. poslao pošiljku municije za Kočevje. Sa preostalim ljudstvom održao je vojne i topovske vežbe. Na političkom času raspravljalo se o sledećem: osnovne tačke OF. vojno-politički pregled.

II divizion držao je zasedu na Ruperč Vrhu.

Uveče je održan sastanak svih rukovodilaca divizionu, na kome se raspravljalo o dužnostima starešina. Na političkom času je pročitana proglaš CK KPS slovenačkom narodu, čitane su dnevne vesti, govoreno je o novoj situaciji na domaćim frontovima, o osobinama naših protivnika i raspravljalo se o dezerterima. Na kraju su partizani učili da pevaju partizanske udarne pesme.

Umnožili smo bilten politkomesara Gl. štaba i poslali ga svim našim jedinicama. Vodimo istragu o propusnicama izdatim za Novo Mesto i Ljubljano. Izvešćemo vas o rezultatu.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Borštnar

Komandant, p. pukovnik:
si. odsutan

BR. 53

IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 12 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBI DEVETE SNO BRIGADE KOD RAVNE GORE¹

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
dana 12. XII. 1943
Položaj

Dnevni izveštaj

GLAVNOM ŠTABU

Brojno stanje:

Brojno stanje divizije iznosi 1658 jer, i pored upozorenja X brigadi, nismo primili dalji izveštaj o uspehu mobilizacije.

Stanje neprijatelja:

Rijeka: 800 ljudi raznih nacionalnosti, sa 15 topova i 15 tenkova. Sušak: kod bolnice 100 Nemaca i isto toliko na Tršatu; u pristaništu 50 Nem.; u gradu 50 ustaša, 50 domobrana, 50 žandara i 50 pripadnika hrvatske policije. Zlobin: 100 Nemaca, njihova komanda se nalazi na Plasama. Prema izjavama zarobljenika, u Vrbovskom se nalazi oko 100 naoružanih ljudi, što mislimo da je mnogo preterano. Karlovac: na putu su patrole koje treba da prekontrolišu vest da su iz Karlovca otišli prema Bosni. Ogulin: oko 500 ustaša, Nemaca i domobrana

plaše: 100 Nemaca. Križišće: 150 Nemaca. Kraljevica: 150 Nemaca, Crikvenica: do 300 ustaša.

Raspored i rad naših jedinica:

IX brigada se 12 o. m. nalazila na položajima: jedan bataljon u Mrzlim Vodicama, jedan u Srpskim Moravicama i dva u Ravnoj Gori. Dva bataljona koji su se nalazili u Ravnoj Gori bili su 11-og uveče, u 8 časova, napadnuti od 300 domobrana, većinom iz Ravne Gore i okoline. Neprijatelj je došao iz šume, ali mu je iznenađenje samo delimično uspelo, jer su se naši borci odmah snašli i odmah prešli u napad. Borba se vodila do 10 časova uveče. kad je neprijatelj panično pobjegao prema Vrbovskom i samo su ga poznavanje terena i tamna maglovita noć spasili od još goreg poraza. U toku borbe je 5 neprijatelja ubijeno i 18 zarobljeno. Zaplenili smo i njihovo oružje, tj. 23 puške, priličan broj municije i bombi. Moralno stanje je na visini i nadamo se da će nam akcija koju smo, u saglasnosti sa Štabom XIII divizije, pripremili za 14. o. m.,² a za koju Vam prilažemo našu zapovest,³ uspeli. O njoj ćemo Vas uzgred što tačnije izveštavati i odmah odlazimo na mesto odakle ćemo prilikom napada da upravljamo jedinicama.

X brigada se s tri bataljona nalazi na starim položajima u Starom Trgu, Brodu i Osilnici. IV bataljon, koji se nalazio u Delnicama, angažovali smo, kako se vidi iz naše zapovesti, za akcije, a u Delnicama ostaje jedan bataljon Hrvatskog odreda.

Drug Marok⁴ se nalazi u Štabu XIV divizije i odmah nakon likvidacije Kočevja dovešće u naš sastav VIII brigadu.

Od XIV divizije primili smo 600 kg eksploziva, koji će nam sasvim dobro doći. Šteta je jedino što istovremeno nismo primili i upaljače, po koje smo poslali naknadno.

Baš sada smo primili obaveštenje da se zam. politkomesara, drug Majcen, mora javiti na kurs, što ima za posledicu da ja ostajem u štabu sam, jer se i drug Marok nalazi na putu

S. F. – s. N!

Zam. politkomesara:
N. Majcen

Komandant – potpukovnik:
Rade Pehaček

NAREĐENJE ŠTABA DVADESET SEDME (»GORIŠKE«) DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 12 DECEMBRA 1943
ŠTABU OSAMNAESTE SLOVENAČKE NO BRIGADE ZA MOBILIZACIJU I POKRET NA LEVU OBALU SOČE'

STAB XXVII DIVIZIJE
NOV I PO JUGOSLAVIJE
Položaj, 12. XII. 1943

ŠTABU OSAMNAESTE BRIGADE »SOŠKE«

Primili smo vaš izveštaj od 11. XII., ali napominjemo da je on nepotpun, jer nam jednostavno ne odgovarate na naše dopise koji se tiču mornaričkog oficira druga Kovačevića, objašnjenja u pogledu prve neuspele akcije na kobariškom mostu, brojnog stanja i naoružanja . . . Javljate o odlučno uspelim mitinzima a pritom nas ne izveštavate koliko ste novih muškaraca mobilisali. Znajte da prilikom svakog mitinga treba izvršiti i potpunu mobilizaciju, prema odluci Narodnog veća za Primorje. Iskoristite u propagandnu svrhu slučajeve hapšenja muškaraca od strane Nemaca u selima Trnovo, Ladra i Idrsko. Slične vesti stižu nam i iz Brda. gde Nemci isto tako vrše mobilizaciju. Ništa nam ne javljate jeste li poslali patrole za mobilizaciju u Svino, Kred i Livek. Šta ste preduzeli u vezi sa 4 dezert. II bat. iz Drežnice? Javite nam što pre kad će se izvršiti akcija na kobariški most i cestu sev. od Boveca.²

Ponovo vas upozoravamo da izvršite potpunu mobilizaciju na svom sektoru. Bataljon koji posle završenih akcija i mobilizacije bude prvi prešao preko Tolminke na drugi sektor¹ – treba da uzme sa sobom i bolnicu i da joj pomogne prilikom transporta ranjenika i materijala. Za to je odgovoran jedan član štaba koji tome mora prisustvovati. O tome treba blagovremeno obavestiti upravu bolnice, kako bi se na vreme mogla pripremiti za pokret. Ukoliko mobilizacija ne bi bila završena u određenom roku. jedan bataljon treba i nadalje da ostane na dosadašnjem sektoru, dok drugi bataljon treba da se privremeno rasporedi na planini Kuk.

Izveštaje šaljte po vašem kuriru u Kneške Ravne.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
otsutan

V. d. komandanta:
Kajtimir⁴

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Vidi dok. br. 60 i 62.

* Vidi dok. br. 73.

* Albert Jakopič

VAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD
13 DECEMBRA 1943 ŠTABU SEDMOG KORPUSA NOV I POT
ZA ORGANIZACIJU PONOVRNOG NAPADA NA KOČEVJE¹

GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
Br. 178/11

Na položaju, 13. XII. 1943

ŠTABU VII KORPUSA

U vezi sa akcijom na Kočevje²

naređujemo:

1. Treba potražiti odgovorne krivce za srazmerno lak prodor Nemaca iz Ljubljane preko Turjaka, izvršiti kontrolu kako su putevi bili prokopani i minirani i ko je odgovoran za površnost i nedovoljnu otpornost snaga koje su se nalazile na obezbedenju u tom pravcu.

2. Treba povesti istragu o odgovornosti za sporost i lakomislenost u samom Kočevju kad su stigle vesti o prodiranju Nemaca iz Ribnice.

3. Odgovorne rukovodioce treba kazniti i, prema potrebi, smeniti.

4. Odmah treba pripremiti sve za ponovan napad na Kočevje, da se likvidira nova posada. Pritom treba raditi brzo, da nova posada ne bi mogla suviše brzo popraviti ruševine iz dosadašnjeg napada. Pošto se ispred Kočevja nalaze 4 haubice od 100 mm. treba za njih blagovremeno obezbediti potrebnu municiju i organizovati iznenadan napad na Kočevje sa sve 4 haubice. Štab korpusa treba da vodi operacije na Kočevje što neposrednije i koristi za napad sve jedinice svoga korpusa, vodeći pritom računa, razume se, o potrebnim snagama i dovoljnoj blokadi Novog Mesta i o snagama vezanim u akciji XIII divizije oko Vrbovskog.³

5. Štab XIV divizije i štabovi njenih brigada treba da podnesu predloge za odlikovanje boraca i rukovodioca koji su se naročito istakli u akciji.

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Vidi dok. br. 51, 57 i 58.

³ Vidi dok. br. 83.

6. U operacijama uzimajte u obzir i Dolenjski odred i bataljon XV brigade⁴ i dajte im potrebne zadatke, razume se, na terenu za koji su jedinice vezane prema našim uputstvima i u okviru zadataka koje su one primile od nas.

7. Novoformirani Notranjski odred⁵ treba odmah da pređe na izvršavanje svojih zadataka, i prilikom celokupne akcije uzimajte u obzir i njega u smislu obezbeđenja iz cerkničkog pravca.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
B. Krajger

Komandant-generalmajor:
otsutan

(M. P.)

BR. 56

UPUTSTVO ORGANIZACIONOG OTSEKA ŠTABA TREĆE
(»ALPSKE«) OPERATIVNE ZONE OD 13 DECEMBRA 1943
ZA RAD VOJNIH POZADINSKIH VLASTI¹

STAB
III OPERATIVNE ZONE
Alpske

Organizacioni otek

Položaj. 13. XII. 1943
Br. . . .

PK KPS ZA PRIMORJE²

Praksa je pokazala da se većina jedinica komandi podružja u svome radu bavi, u prvom redu, poslovima administrativnog i privrednog karaktera, tj. delimično poslovima koji

¹ Vidi dok. br. 61.

⁵ Notranjski partizanski odred je drugi put formiran u decembru 1943 kod Sodražice. Stab odreda je postavljen već prvom polovinom decembra, dok se ljudstvo, prikupljalo iz jedinica Četrnaeste i Osamnaeste divizije sve do kraja meseca, kad su oformljena dva bataljona u ukupnoj jačini oko 200 ljudi. Komandant odreda je bio Franc Sotlar, a politkomesar Ivan Galič.

su stvar terenskih odbora OF i narodnooslobodilačkih odbora (privredna pomoć stanovništvu, javni poslovi, saobraćaj i veze, poslovi u vezi s međusobnim sporovima i dr.). Jedinice nisu pokazale pravu borbenost, ni borbenu aktivnost. Delatnost pozadinskih vlasti, partizanskih straža i komandi mesta razvija se u pogrešnom pravcu. Mešnjem u pravi delokrug rada terenskih odbora, te jedinice oduzimaju, odborima inicijativu, i tako se dešava da pred kancelarijama komandi mesta stoje redovi naroda koji dolazi u komandu da urgira u poslovima koji nisu stvar naših pozadinskih vlasti. Pošto tako usmerena aktivnost pozadinskih vlasti i takvo shvatanje njihove aktivnosti nisu u skladu s našim vojnim i političkim ciljevima, izdajemo sledeća

u p u t s t v a :

1. Prvi i osnovni zadaci vojnih pozadinskih vlasti treba da su borbe i akcije protiv bele garde (domobrana) i okupatora. Teritoriju na kojoj se nalaze vojne pozadinske vlasti ne možemo smatrati potpuno oslobođenom jer se ponavljaju pojedini teroristički upadi na tu teritoriju (Vojsko, Kal) i uticaj bele garde pomalo prelazi granice te teritorije (Kanal-ska dolina, Kal, Lom, Grgar, Crni Vrh). Odeljenja partizanskih straža dužna su da sprečavaju te upade i da energično tuku jedinice koje upadaju. Desilo se da su neki komandanti ili drugi rukovodioci čak zabranili akcije koje su hteli da izvršavaju inicijativni i borbeni rukovodioci partizanskih straža. Ta borbena neaktivnost ispoljava se i u tome što su rukovodioci u komandama mesta potpuno nepravilno postavljeni. Pritom mislimo na to da je na mesto zamenika komandanta mesta postavljen rukovodilac borbenog karaktera, dok je komandant drug koji je potpuno ekonomski usmeren (Komanda mesta Čepovan).

2. Odeljenja pozadinskih vlasti treba da se bave privrednom delatnošću samo toliko koliko se to tiče samih tih jedinica. Nabavka rezervne hrane treba da se vrši preko privrednih odbora ili terenskih odbora Osvobodilne fronte, a u slagališta treba da ih sprema kom. mesta i part, straže. Ti odbori su dužni da sami rešavaju o poslovima oko ishrane vojske i učvršćuju ekonomsku pomoć stanovništvu. Ako bi o tim poslovima autoritativno rešavale gore pomenute vlasti, onda bi velik deo poslovanja terenskih odbora bio onemogućen, što nije u cilju podizanja inicijativnosti i aktivnosti narodnih masa (onda nije čudnovato ako narod naše partizanske straže naziva karabinjerima). Takvim postupkom podupire se i oportunistički kod političkih terenskih rukovodilaca, koji ne nastupaju ener-

gično kod odbora za rešavanje važnih političkih i prehranbenih problema, nego zovu na konferencije privrednih odbora zastupnike vojnih pozadinskih vlasti i namerno ih navode da autoritativno daju podršku nekim zahtevima (slučaj s konferencijom privrednih komisija iz Kanalskog okruga.)

3. Sve pozadinske vlasti odmah treba da prestanu sa svim poslovanjem koje spada u okvir delatnosti terenskih odbora OF, NOO i privrednih komisija.

U tom smislu treba na konferencijama podučiti sve rukovodioce i stalno ispravljati učinjene greške.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dušan Kveder-Tomaž
Tomaž

BR. 57

PISMO ŠTABA SEDMOG KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 13 DECEMBRA 1943 ŠTABU PETNAESTE DIVIZIJE U VEZI S PROPUSTOM PRILIKOM OBEZBEĐENJA NAPADA NA KOČEVJE¹

13. XII. 1943.

ŠTABU XV DIVIZIJE NOV i POS

P o l o ž a j

Iz vašeg izveštaja koji ste pisali 13 o. m. u 8 časova- vidi se da je neprijatelj, u jačini 40 kamiona i 25 oklopnih kola, krenuo iz Ljubljane u pravcu Kočevja. Međutim vaš obaveštajac nas izveštava da je prema Kočevju otišlo 250 oklopnih kola. Dobili smo izveštaj da je u Kočevje stiglo oko 700 Nemaca sa svega 10 oklopnih kola. Diferencija između 250 i 10 kao i 25 je toliko velika da se naš štab apsolutno ne može osloniti na podatke koje nam vi dostavljate. Ni u kom slučaju nije

smela vaša V brigada da se povlači prema Trebnju, kada joj je u zadatak stavljeno da osigurava akciju u Kočevju iz pravca Ljubljane. Njena dužnost je bila, prvo, da prepriči nadiranje neprijatelja i, drugo, po prodoru neprijatelja morala mu je, u zajednici sa Levstikovom brigadom, seći otpupnicu i goniti ga prema Kočevju. Vaš štab je morao kontrolisati rad brigade i izvođenje direktiva koje je ista dobila u sklopu akcija na Kočevje. Samo nemarnošću Cankareve i Levstikove brigade dovelo se do toga da je neprijatelj u intervenciji uspeo i da naši nisu mogli do kraja završiti akciju. Mislimo da vaš štab ne sme preko toga samo sa konstatacijom prelaziti i slučaj kod V brigade treba ispitati i krivce postaviti pod najstrožu odgovornost. Izvestite od koga je vaš obaveštajac dobio podatke da je prema Kočevju otišlo 250 oklopnih kola.

Situacija u Kočevju je sledeća:³ neprijatelj, koji se je držao u zamku, dao je jak otpor sve do dolaska intervencije. Naše jedinice su još pre intervencije na juriš prodrle u zamak i isti zapalile. Ceo gornji sprat zamka je izgoreo, najviše za jedan sat bi sva posada u zamku bila uništena, da nije bilo intervencije. Po podacima koje do sada imamo, neprijateljski gubici u Kočevju iznose 160 vojnika. Onaj mali deo koji je ostao u zamku spojio se sa kolonom koja je prodrila od Ljubljane. Zamak još uvek gori i Nemci ga ne gase. Naše jedinice, između ostalog materijala, zaplenile su dve haubice 100 mm, jedan poljski top 75 mm, jedan protivkolski top. Tomšičeva brigada je uništila tri nemačka tenka od kolone koja je krenula iz Ljubljane.⁴ Raspored XIV divizije je, uglavnom, šira blokada Kočevja, presecanje otpupnice, kontrola neprijatelja i priprema za [eventualno] novi napad. Ukoliko bi Stab XIV divizije zahtevao, radi akcija protiv napred navedene kolone, angažovanje vaše V brigade, mora ista učestvovati u akciji.

U borbi za Kočevje je pao komandant XIV divizije drug Bračić.⁵ Pao je na čelu svojih boraca. Načelnik štaba Kilibarda¹ je teže ranjen u ruku.

Razvijte aktivnost na cesti Novo Mesto – Bela Cerkev – St. Peter – Kronovo, protiv neprijateljskih zaseda i patrola. Sto su Nemci dolazili u Mokronog⁷ posledica je slabo prekopanih cesta i slabe kontrole jedinica na tom sektoru.

XVIII divizija vodi uspešne operacije u Gorskom Kotaru.

S obzirom na našu ofanzivu dozvoljavaju se trenutno dve pretpostavke: da neprijatelj čeka smrt. u uporištima ili pak

* Vidi dok. br. 51, 55 i 80.

• Vidi dok. br. 51 i 61.

¹ Mirko Bračić

¹ Mile Kilibarda

¹ Vidi dok. br. 52.

da reagira sa jačim snagama protiv naših jedinica. I u jednom i u drugom slučaju morate dobro kontrolirati neprijateljske garnizone, naročito Novo Mesto, i na celom sektoru nastaviti što temeljitije prekopavanje cesta.

Pošaljite izveštaj sa sektora vaše XV brigade."

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Za Stab korpusa, komandant
potpukovnik:

BK. 58

IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 13 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O SITUACIJI NA SEKTORU DIVIZIJE¹

STAB
XV DIVIZIJE NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Na položaju, 13. XII. 43 u 8 č.

Hitno!

GLAVNOM ŠTABU i ŠTABU VII KORPUSA

Dnevni izveštaj:

IV brigada: I bataljon vršio je prekopavanje ceste N.M.² – Ratež. II bataljon bio je na svojim položajima oko Stranske Vasi do bloka. Preko celog jučerašnjeg dana vršio je prepucavanje sa neprijateljem na bloku. Rušio je i prekopavao ceste u pravcu Skrjanča, u dolini pod zamkom i kod škole u Birčnoj Vasi. Prekopavanje se vršilo noću, sa civilnim stanovništvom. Oko dva sata posle ponoći, u blizini prekopa, bačene su ručne bombe. Posle istrage patrola ustanovilo se da neprijatelja nije bilo. već da su civili sami bacili i napravili uzbunu, da ne bi prekopavali cestu. III bataljon je na svojim položajima oko D.

¹ Petnaesta slovenačka NO brigada, čiji je operativni sektor bila Bela Krajina i deo Zumberka, krenula je na sektor Vivodine (vidi dok. br. 40).

Teške Vode i sa zasedama iznad Gotne Vasi. Gađao je neprijatelja koji je pokušao izaći preko bloka. Neprijatelj je također gađao naše položaje sa teškim i lakim bacačem. Pred noć 11 ovog meseca, pokušao je prodreti u Gotnu Vas, da bi prihvatio stoku koju su civili terali i pored svih zabrana. Naši su neprijatelja odbili, ne davši mu da odvuče stoku. Istoga dana, posle podne, manja grupa od 50 belogardista pokušala je prodirati iz Grma ka Regerča Vasi. Naši su ih pustili na najbliže otstojanje i otvorili vatru, tako da se neprijatelj u paničnom begu rasturio i vratio natrag. Na cesti je ostavio 3 mrtva belogardista. Ovaj bataljon prekopao je cestu N. Mesto – Teška Voda na tri mesta. IV bataljon nalazi se na položajima oko Kostanjevice. Porušio je most kod Mršeče Vasi i minirao bunker kod mosta. 11 XII u 11 č., 60 belogardista iz Kostanjevice pokušali su prići našim položajima iznad Ržišča i Bana. U prvi mah su uspeli zauzeti položaj jedne čete. Odmah nakon toga druga četa ovog bataljona priskočila je u pomoć, dolazeći iz boka. i poterala neprijatelja u beg. Neprijatelj je morao imati gubitaka, koji nisu ustanovljeni.

V. brigada: javlja nam da je neprijatelj 11 ovog meseca počeo prodirati u pravcu položaja Levstikove brigade. Uspelo mu je prodreti do Škofljice i Turjaka. Jačina neprijatelja je 40 kamiona i oko 25 oklopnih kola. Juče u zoru krenuli su, kako javljaju, za Kočevje. Oklopnim kolima su prodirali napred i vršili popravku cesta, dok je pešadija nastupala pozadi. Neke prekope ni juče nisu uspeli popraviti i time je nadiranje zaustavljeno. II bataljon pod komandom druga Mite³ vodio je 11-og borbu između Škofljice i Šmarja. Neprijatelj je prispeo oklopnim vozom. Naši su ga prvi put zaustavili i odbili, ali je neprijatelj pet puta pokušavao prodreti nakon čega su naši privukli protivtenkovski top, koji je imao pun pogodak u jedan oklopni vagon, koji su kasnije ostavili na pruzi. Iza toga naišao je oklopni auto, kog je također pogodio pogodak iz topa i ostao je na mestu. V brigada se u vezi naše naredbe, koju smo vam juče dostavili u prepisu, pomakla na nove položaje, krenuvši na položaje Trebnjeg. Zbog ovakve situacije ona to nije smela učiniti, već se okrenuti i goniti neprijatelja, odnosno pratiti ga pri nastupanju. Ova brigada izvršila je nekoliko prekopna na cestama na tom sektoru.

XII brigada: 11 ovog meseca neprijatelj je pokušao ispad iz N. Mesta prema Trškoj Gori i prema Harinjoj Vasi. Obe te kolone su odbijene i bačene natrag. U Mokronog su istog dana stigli 10 kamiona i 2 tenka. Zadržali su se 3 sata. Jedna četa

im je postavila zasede. Minirane su ceste N. Mesto – Straža, Novo Mesto – Mirna Peč, Novo Mesto – Mačkovec te Bela Cerkev – Dobrava.

XV brigada izvršila je juče pokret⁴ u duhu dobivene naredbe. Izveštaj nismo dobili.

Stab artilerije i II divizion nalaze se na Uršnim Selima, takođe i dio ljudstva I diviziona. Vršiti se obuka u gađanju i pripremanju municije.

XII brigada imala je u prekjučerašnjim borbama 1 mrtvog i 1 nestalog.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant – p.pukovnik:
Jože Borštner (M. P.) **Pero**

BR. 59

IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 13 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O SITUACIJI U GORSKOM KOTARU¹

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
dana 13. XII. 1943
Položaj
Br. 155

Dnevni izveštaj
za dan 13. XII. 43.

GL. ŠTABU

Brojno stanje:

Brojno stanje divizije je uglavnom nepromenjeno. Nedostaju nam podaci za VIII brigadu.

Stanje neprijatelja: Rijeka: oko 800 ljudi sa 15 topova i 15 tenkova. Sušak: prema današnjim vestima posada iznosi 1000 ljudi. Vest još nije proverena. Poslali smo patrolu u grad da proveriti i sazna odakle je došlo pojačanje i s kakvom namje-

⁴ Vidi dok br. 57, objašnjenje br. 8.

rom. Na aerodromu se nalazi još 30 Nemaca, koji će, navodno sutra da odu, a radnici na aerodromu bili su otpušteni. Bakar nema stalne posade. U Vrbovsko je juče stiglo posadi pojačanje od dve satnije ustaša. Na 16 kamiona su dovezli municiju i hranu iz Karlovca. U Zlobinu 150 Nemaca. Crikvenica: 300 ustaša, u Ogulinu 400–500 ustaša i Nemaca. U Karlovcu je, navodno, samo stalna posada. Izuzev još neproverene vesti o Sušaku, nije nam ništa poznato o nekakvim koncentracijama. **Raspored i rad naših jedinica:** IX U. Brigada, koja se u svrhu akcije na Vrbovsko- pomakla tako da je imala dva bataljona u Srpskim Moravicama, jedan u Ravnoj Gori i jedan u Mrzlim Vodicama, morala se zbog novonastale situacije dolaskom 16 kamiona i dve satnije u Vrbovsko, malo pomaći, i to tako što je jednim svojim bataljonom i bataljonom X brigade, koji je bio dat kao rezerva, zaposela cestu Vrbovsko – Lukov Dol. Odmah čim smo primili izveštaj da je u Vrbovsko stiglo 16 kamiona koji su vozili hranu i municiju, a koje su pratile dve satnije ustaša, mi smo u dogovoru s komandantom XIII divizije, koji se nalazio kod nas, odustali od napada, jer za toliko jaku posadu nemamo dovoljno snaga na raspolaganju, a pored toga imamo neobezbeđen pravac od Karlovca. Odmah smo izdali naređenje IX brigadi da ustašama na povratku pripremi zasedu, jer smo računali da su samo hranu dovezli i da će se vratiti. Stigli su cestom Luzijanom iz Karlovca na Bosiljevo – Lukov Dol – Vrbovsko. Na toj cesti bi se morao nalaziti Karlovački odred, ali Hrvati ni sami ne znaju zašto ga nije bilo. Ranije se tu nalazila i XV brigada, koja je, prema pričanju Hrvata, napravila na cesti samo nekoliko neozbiljnih prepreka, preko kojih su kamioni mogli lako preći. Pre no što je IX brigada stigla da postavi zasedu na cestu, iz Vrbovskog su, prema nekim vestima, svi otišli, a prema drugim – otišla samo jedna satnija, dok je jedna još cerala.

S obzirom na izveštaj. koji smo primili od druga Maroka,³ da je opkoljenoj posadi u Kočevju stigla pomoć, i da su se jedinice XIV divizije povukle, te više ne napadaju, mi smo našoj X brigadi izdali naređenje da se iz dosadašnjih položaja na Kupu pomakne – s jednim bataljonom u Delnice, a sa dva u Lukov Dol. gde se jedan njen bataljon već nalazi. Tu treba da vrši osiguranje akcije na Vrbovsko od pravca Karlovca, ruši i minira, te napravi zasedu na cesti Luzijani i sa dva bataljona služi kao rezerva prilikom akcije na Vrbovsko, koja će se sada, kad raspoložemo dovoljnim snagama, odmah izvršiti.

Plan. napada nismo mnogo promenili, sem što smo datum pomerili za jedan dan kasnije. Posle poraza koji je neprijatelj doživeo pri napadu na Ravnu Goru,⁴ javilo se i predalo, delimice s oružjem a delimice bez njega, još oko 100 legionara iz Ravne Gore. Pored komandanta XIII divizije, koji se već nalazi kod nas, stigao je i pomoćnik načelnika Glavnog štaba, s kojim smo bili poslednji put zajedno.

Po brigadama se vrši politički rad u smislu direktiva koje je dao politkomesar Glavnog štaba, kao i okružnica koje smo primili. U I bataljonu X brigade održan je sastanak politkomesara i polit, delegata, na kojem je učestvovao i politkomesar brigade. Usledio je politički čas za ceo bataljon, na kojem je objašnjena vojno-politička situacija . . . pored ostalog. Razvila se živahna diskusija o svim gorućim pitanjima. Naročito su se interesovali za naš odnos prema saveznicima i prema izbegličkoj vladi.

Moralno stanje i borbeno raspoloženje u X brigadi je dobro, a u IX odlično. U IX brigadi se vodila diskusija na osnovu radio-vesti. SKOJ IX brigade je priredio miting omladine u Srpskim Moravicama. na kome je sudelovala i mesna organizacija SKOJ-a.

S F. – S. N:

Zam. politkomesara:
N. Majcen⁵

Komandant – p.pukovnik:
Rade Pehaček

IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE SLOVENAČKE (»SOŠKE«)
N0 BRIGADE OD 13 DECEMBRA 1943 ŠTABU DVADESET
SEDME (»GORIŠKE«) DIVIZIJE NOV I POJ O MINIRANJU
MOSTOVA KOD KOBARIDA I KAMNA'

ŠTAB XVIII SNOB »SOŠKE«
Položaj, 13 XII 43

ŠTABU XXVII DIVIZIJE »GORIŠKE«

Izveštaj o akciji I bataljona: Prva akcija na most nije uspela, jer dinamitom nije upaljen sav eksploziv. Akcija je ponovljena u noći između 11-og i 12-og, ali ni ovoga puta nije postignut željeni uspeh. Uzrok leži u tome što količina ekrazita koji su predviđali mineri (oko 450 kg) nije bila dovoljna. Naime, most je vrlo kratak, od gvožđem armiranog betona, stisnut između dve pećine a sa svake strane zaliven sa 2.000 kg betona. Most su minirali prema vašem naređenju, tj. trebalo je porušiti most i cestu. Miniranje je izvršio minerski vod pod komandom druga Spolada Andreja. Akcijom je rukovodio drug komandant Tine,- koji je lično prisustvovao miniranju. Eksplozija je načinila na mostu veliku rupu i pukotine. Poslali smo za nov eksploziv, i akcija će se ponoviti ako dobijemo dovoljno eksploziva. Pošto bi, u slučaju da se poruši most između Kobarida i Drežnice, neprijatelj još uvek bio u mogućnosti da pređe Soču preko mosta u Kamnu, mi smo naredili da se oba mosta poruše istovremeno. Zato su, u noći između 11-og i 12-og, bacili u vazduh most u Kamnu, tako da je tamo onemogućen svaki saobraćaj.

Drug Kovačić, mornarički oficir, ne nalazi se u našim jedinicama. O drugovima koji su dezertirali iz II bataljona doznali smo tek iz vašeg izveštaja. O tome smo izvestili naš III bataljon, koji vrši mobilizaciju u Drežnici i okolnim selima. Istovremeno smo zatražili od svih terenskih odbora da nas izveste da li se neko vratio svojoj kući, dok smo svim jedinicama poslali naredbu da nijedna patrola ne sme otići iz jedinice bez propusnice.

Mobilizacija se nastavlja. I bataljon je mobilisao selo Volarje, Krn i Selišče. OK za Tolminsko područje poslao nam

je spiskove muškaraca koji se još nalaze kod kuće. Većinom su terenski radnici ili su zbog bolesti, za vojnu službu nesposobni, tako da ih je za mobilizaciju ostalo vrlo malo, jer je većina muškaraca iz tih sela već u partizanima. Kod kuća se još nalaze samo oni koji su pobjegli za vreme hajki i koji se dobro kriju i od nas i od Nemaca. Zatražili smo od VOS-a i OK-a da nam pruže pomoć kako bi ih pronašli. Već smo s terena primili imena nekoliko onih koji su pobjegli još za vreme hajke u Beneškoj Sloveniji. Njima smo, preko VOS-a poslali pozive da se odmah jave najbližoj jedinici, jer će inače osetiti svu strogost vojnog zakona. U spomenuta tri sela mobilisali smo pet ljudi.

Mitinge održavamo svako veče. Priređuju ih I i III bataljon. Već smo vas izvestili o uspesima i još ćemo vam poslati izveštaj.

Za vršioca dužnosti zam. komandanta postavili smo Uršiča Alojza, dosadašnjeg komandira 2. čete, koji je završio divizisku školu za niži komandni kadar i dobro se pokazao u borbi: kad je pao u zasedu, on je sa svojom četom izvršio protivnapad. Na upražnjeno mesto načelnika štaba nismo postavili nikoga.

Uputili smo patrolu, s drugom zamenikom politkomesara I bataljona, da dovede dezertere iz Liveka i okoline. Patrolama, sem toga, zadatak da uspostavi vezu s našim IV bat.

Doznali smo da se u Kamnu nalazi zam. politkoma II bataljona XVII brigade drug Vladko¹ s nekoliko partizana – meštana. Doznali smo i za jednu grupu partizana koja živi sama negde u šumi. Poslali smo naređenje drugu Vladku da sve te partizane dovede u našu brigadu, kako bismo ih poslali dalje u XVII SNOB.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Črnogelj Franc-Zorko

Zam. komandanta:
Bavec Franc-Branko

IZVEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG BATALJONA PETNAESTE
SLOVENAČKE NO BRIGADE OD 13 DECEMBRA 1943
GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBI KOD
SVINJSKOG HRIBA¹

STAB IV BAT. XV SNOB
Na položaju, 13. XII. 43

ŠTABU NOV i POS

Na položaju

Ovog časa primili smo od Štaba XV brigade naređenje u vezi s direktivama Glavnog štaba NOV i POS, Štaba VII korpusa i Štaba XV divizije: *da III bat. XV brig. krene na položaj Lović Prekriški*. Položaj mora da zaposedne do 14 o. m. uveče. Drug zam. politkoma XV brigade dobio je od kom. NOV i POS usmeno naređenje *da naš bataljon ostaje u vezi s Glavnim štabom i pod njegovom neposrednom komandom*. Mi od vašeg štaba nismo primili nikakvih pismenih direktiva i zbog toga smatramo za potrebno da se odmah odazovemo naredbi Štaba XV brigade.

Nakon dolaska na kočevski sektor, naš se bataljon nalazio na položaju Zeljne, sa zadatkom osiguravanja Roške ceste – Kočevje – Žužemberk, zatim na položaju Šalka Vas, a prema naredbi Štaba XIV divizije držao je položaj Svinjski Hrib kod Ložina.²

Bataljon je vodio borbu desno od Svinjskog Hriba, na cesti Ribnica – Kočevje, zajedno sa IV bat. brigade T.T.³ Raspored snaga III bat. bio je sledeći: I četa, sa 32 druga, vodila je borbu na pruži, II četa je obezbeđivala vrh brda a III četa je držala položaj na okuci ceste Ribnica – Kočevje.

Kad su neprijateljski tenkovi, i pored oštrog gađanja protivtenkovskog topa kojim je raspolagala brig. T.T., prodrli. neprijatelj je počeo da okružuje Svinjski Hrib, posle čega su se morale čete, kao i bat. T.T., povući.

Posle završene borbe bataljon se povukao na Stari Breg, odakle će danas 13. XII u 12 časova krenuti na određen mu položaj Lović Prekriški.

s F. – s. N!

Politkomesar:
Miloš¹

(M. P.)

Komandant:

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Vidi dok. br. 51 i 55.

* Odnosi se na Prvu slovenačku NOU brigadu »Tone Tomšič«.

⁴ Miloš Poljanšek

\

IZVEŠTAJ ŠTABA TREĆEG BATALJONA OSAMNAESTE
SLOVENAČKE (»SOŠKE«) NO BRIGADE OD 13 DECEMBRA
1943 ŠTABU DVADESET SEDME (»GORIŠKE«) DIVIZIJE
NOV I POJ O RUŠENJU CESTE KOD KLUZA¹

XVIII SNOB »SOŠKA'
ŠTAB III BAT.

IZVEŠTAJ O AKCIJI

U noći između 11 i 12 o.m. izveli smo akciju na put koji vodi iz Boveca na Trbiž, i to kod Kluža. Upotrebili smo sve granate i ekrazit kojim smo raspolagali. Taj eksploziv smo strpali u dve od šest već napravljenih komora za miniranje, i to baš na okuci. Uspeli smo da u čarapama dođemo do pomenutih mesta, uprkos budnosti fašista u tvrđavi, koja je u neposrednoj blizini, i uprkos tome što je noć bila vanredno svetla zbog punog meseca. Protiv iznenađenja obezbedili smo se dvema zasedama, prema Bovecu i prema Trbižu. Terenci u Kalu i Koritnici, koji dobro poznaju mesto gde je bila izvršena akcija, uveravali su nas da, ako nema kiše i potpuno tamne noći, nije moguće izvršiti to što smo mi izvršili u baš suprotnim okolnostima.

Nakon eksplozije nije bilo moguće da se vidi efekat, jer su fašisti, njih 11 na broju, počeli svom snagom gađati mitraljezima iz tvrđave.

Prema informacijama koje sam danas primio iz pouzdanih izvora, put je u dužini od 18–20 metara potpuno porušen i oštećen od stene u koju je bio zasečen. Usto još da napomenem da je jedan drug u blizini usekao u sredinu ceste srp i čekić i parolu »živeo drug Staljin i drug Tito«.

Prema pričanju nekog neprijateljskog poručnika u Bovecu biće fašisti koji su tu držali stražu sigurno streljani. Fašisti pričaju da su partizani gori od fantoma.

Rudari koji su došli iz Rabelja tvrde da od Boveca do Trbiža uopšte nema neprijateljskih vojnika.

Prema savetovanju s drugovima iz mog bataljona koji su bili rudari i do najmanjeg detalja poznaju Rabelj i okolinu, mogle bi se tamo izvesti razne akcije, koje bi se sastojale u

rušenju centrale, raznih mašina za čišćenje rude, u rušenju rovova i železničke pruge.² Time bi potpuno paralizirali neprijateljevu organizaciju za crpenje rude (olovo i kalaj) na teritoriji koja pripada nama, Slovencima.

Ako i Stab brigade uvidi potrebu za pomenutim akcijama, mi smo spremni da ih izvedemo koliko god bude moguće prema gore navedenom. To bi se moglo učiniti samo sada dok još nema snega.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Rukovodilac akcije kom. bat.
Uršič Franc

Na položaju, dana 13-XII-43.

Joško

BR. 63

NAREĐENJE ŠTABA TRECE (»ALPSKE«) OPERATIVNE ZONE OD 14 DECEMBRA 1943 ZA PRELAZAK JEDINICA U PROTIVOFANZIVU¹

**STAB
III OPERATIVNE ZONE
»ALPSKE«**

Položaj, 14-XII-1943
Br. 110

Svim štabovima divizija, brigada i odreda
Komandi Idrijskog područja
Svim kurirskim linijama

Nemački okupator je, otpočeo pomoću izdajničkih bandi Mihailovića, Nedića, Pavelića i bugarske vojske, jaku ofanzivu protiv naše oslobođene teritorije u Hrvatskoj, Bosni, Hercegovini, Sandžaku i Crnoj Gori. Ofanziva je počela početkom ovoga meseca. U njoj učestvuje, sem bandi izdajnika, i šest mešovitih motorizovanih, oklopnih i pešadiskih nemačkih divizija. Nemački okupator ima nameru da tom ofanzivom razbije

² Vidi dok. br. 111.

i uništi vojni i politički centar Jugoslavije, tj. oslobođenu teritoriju. Okupator je, sem te glavne ofanzive, otpočeo i sa sporednim manjim poduhvatima južno od Zagreba: oko Karlovca, u Kordunu i u Dalmaciji. Ti sporedni poduhvati imaju zadatak da svojom aktivnošću sprečavaju našu protivofanzivu na svim područjima Jugoslavije, i da stalnim pokretima, u cilju prodora i uznemiravanja, zadrže inicijativu u vlastitim rukama, te na taj način potpomažu glavne operacije protiv oslobođene teritorije. Okupator je bacio u tu ofanzivu vrlo velike snage. Ali pošto mu nedostaje vojske, on je morao preduzeti naročite mere kojima je sebi obezbedio mogućnost koncentracije većih snaga za ofanzivu. Okupator je preduzeo te mere i na teritoriji III operativne zone. Te mere su sledeće:

1. Nemačka ofanziva na našem području (od 13 do 20 novembra o. g.) imala je za cilj da razbije i uništi naše već organizovane snage, čime bi potpuno sprečila naše u d a r n o s a d e j s t v o prilikom protivofanzive u slučaju velike nemačke ofanzive na oslobođenu teritoriju Bosne, Hrvatske, Hercegovine i Crne Gore.

2. Okupator je posle te ofanzive evakuisao glavninu nemačkih snaga s područja naše zone, u cilju koncentracije nemačkih snaga za glavnu ofanzivu.

3. Okupator je delimično zamenio svoje trupe slabim talijanskim i belogardističkim jedinicama ili nepouzdanim jedinicama, sastavljenim od prinudno mobilisanih crvenoarmejskih zarobljenika. Tako su nastale slabe tačke vojnog i borbenog sistema neprijatelja. Komunikacije su slabo obezbeđene, ofanzivni duh okupatora se smanjio, a uporišta su zaposednuta slabem i demoralisanom vojskom. Prelazeći u ofanzivu na našem području, treba da uzimamo u obzir gornje činjenice, treba da odabiramo ciljeve naših udara shodno tim činjenicama i iznetom stanju. Cilj naše ofanzive je sledeći:

1. Nanošenjem udara okupatoru i beloju gardi na našoj teritoriji slabiti udarnu snagu glavne nemačke ofanzive.

2. Udarima na komunikacije i uporišta prinuditi okupatora da *poveća brojno stanje trupa* svoje okupacione vojske kod nas, čime bi se oslabila njegova glavnina u ofanzivi.

3. Treba iskoristiti i slabost okupatora na sektoru naše zone proširiti našu oslobođenu teritoriju, uništavati živu silu neprijatelja, otimati oružje i materijal i, rušenjem komunikacija, stvoriti dobre uslove za naše dalje akcije.

U cilju uspešnog izvođenja naše ofanzive treba da u b r z a m o organizaciju naših jedinica, ukoliko je to potrebno usled osipanja prilikom zadnje ofanzive, da vršimo akcije prema

dobro pripremljenom planu i iskoristimo sva sredstva koja nam stoje na raspolaganju da bismo postigli svoje ciljeve.

Prvi maršal Jugoslavije, drug Tito, izdao je naređenje svim partizanskim jedinicama da odmah otpočnu sa ofanzivom protiv okupatora na svojim sektorima. Shodno tom naređenju i dnevnoj zapovesti našeg štaba od 13-XII-1943-

n a r e đ u j e m o :

Sve naše jedinice treba da otpočnu sa protivofanzivom prema priloženim direktivama, poslatim svakoj jedinici ponaosob. Svaki štab i svaka komanda treba da nam, po primitku naredbe i priložene direktive, pošalje potvrdu o prijemu.

Prilog: Direktive za ofanzivu.³

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dušan Kveder-Tomaž
Tomaž

Komandant:
Lado Ambrožič-Novljan
Ambrožič

DIREKTIVE OPERATIVNOG OTSEKA TREĆE (»ALPSKE«)
OPERATIVNE ZONE OD 14 DECEMBRA 1943 ŠTABU DVA-
DESET ŠESTE (»TRIGLAVSKE«) DIVIZIJE NOV I POJ U
VEZI S PREDUZIMANJEM OFANZIVE PROTIV NEPRIJA-
TELJA¹

STAB
III OPERATIVNE ZONE
»ALPSKE«

Operativni otsek

Strogo poverljivo! 1

Položaj, 14 XII 1943
Str. op. br. 1

ŠTABU XXVI DIVIZIJE »TRIGLAVSKE«

Direktive za ofanzivu

(na osnovu naredbe Štaba III operativne zone o ofanzivi
od 14-XII-1943)²

I

Operativni sektor XXVI divizije je područje severo-
zapadno od železničke pruge Postojna – Logatec – Ljubljana,
tj. područje Idrije, Dolomita i Gorenjske.

II

Raspored neprijateljskih jedinica na tom operativnom
sektoru: važno uporište u Idriji, centralno uporište u Škofjoj
Loki, manja uporišta u Poljanskoj Dolini, Selškoj Dolini, dolini
Save i Dolomitima;³ posade za obezbeđenje duž železničke pruge
Postojna – Ljubljana, Ljubljana – Jesenice, Jesenice –
Bohinj; belogardističko (domobransko) uporište u Rovtama,
belogardistička uporišta u Dolomitima i u Gorenjskoj.

Sva neprijateljska uporišta su u pogledu brojnog stanja
dosta slabija nego što su bila u novembru. Borbeni duh i
udarna sposobnost ljudstva su, isto tako, dosta slabiji.
Bela garda je slaba i neaktivna.

Neprijatelj ispoljava svoju aktivnost patroliranjem
u Dolomitima. Poljanskoj, Zirovskoj i Selškoj Dolini i duž ko-
munikacije.

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog po-
kreta u Ljubljani.

² Vidi dok. br. 63.

³ Vidi dok. br. 84.

Neprijatelj vrši i manje terorističke, pljačkaške pokrete u unutrašnjost oslobođene teritorije.

III

Slabe tačke borbenog i vojnog rasporeda neprijatelja:

- 1) Slabe i usamljene patrole po dolinama, cestama i duž železničke pruge.
- 2) Pljačkaške i slabe kolone koje upadaju na oslobođenu teritoriju i koje se, energičnom intervencijom, mogu uništiti.
- 3) Slabo obezbeđenje svih komunikacija.

IV

S obzirom na te slabe tačke treba izvršiti akcije i udar na sledeći način:

- 1) Male diverzantske grupe treba stalno da ruše železničke objekte i izbacuju vozove iz koloseka na svim železničkim prugama. Naročitu pažnju obratiti na železničku prugu Postojna – Ljubljana.
- 2) Temeljito porušiti ceste oko Idrije i drumsku vezu Col – Crni Vrh – Godovič.
- 3) Prodor u Dolomite, mobilizacija, razbijanje bele garde.
- 4) Razbiti neprijateljske patrole i osloboditi Zirovsku kotlinu.
- 5) Likvidacija slabijih neprijateljskih uporišta.
- 6) Opkoliti i uništiti svaku pljačkašku jedinicu koja pokušava prodor.
- 7) Smeli i demonstrativni napadi na velike centre i neprijateljska uporišta (Ljubljana, Škofja Loka, Vrhnika).
- 8) Masovna mobilizacija na čitavoj teritoriji.
- 9) Pomoć Gorenjskom odredu i zajedničke akcije sa snagama odreda prilikom prenošenja akcija odreda na levu obalu Save.

V

Taktika jedinica u tim operacijama: upotreba malih diverzantskih patrola za akcije na železničku prugu i druge komunikacije, upadi udarnih patrola duboko na neoslobođenu teritoriju; dakle, partizanski način borbe. Samostalne bataljonske akcije treba da se razviju u brigadne akcije. Veće jedinice (bataljon, brigada) mogu se zadržavati na određenom sektoru vrlo kratko vreme, tj. samo dok se na tom sektoru priprema i vrši akcija. Posle toga jedinice treba prebaciti na novi sektor, s novim zadacima u cilju vršenja akcija. Da jedinice ne bi ostale na istom sektoru, treba im davati operativne zadatke; na taj način one bi bile prinuđene da manevrišu. Tako će se jedinice naviknuti na pokretljivost i stalno vršenje par-

tizanskih pokreta, što, isto tako, jako otežava protivudare neprijatelja.

Treba opkoljavati i uništavati patrole i kolone na terenu. Za te zadatke treba učvrstiti međusobne veze i obaveštavanje između jedinica.

Uništavati treba neprijateljske oklopne jedinice minama i specijalnim protivtenkovskim odeljenjima.

Sistematski treba unositi zabunu i paniku u neprijateljske redove i pozadinu neprijatelja, pomoću naših obaveštajnih i propagandnih organa (rasturanje poziva civilnom stanovništvu da se, zbog bombardovanja od strane saveznika, povuče iz industrijskih centara i naselja duž komunikacija, što, istovremeno, treba iskoristiti za mobilizaciju).

VI

Raspored susednih jedinica:

Jugoistočno od železničke pruge Postojna – Ljubljana, na sektoru Mašun – Lož – Cerknica – Bloke, nalaze se jedinice XIV divizije; južno od linije Nanos – Trnovski Gozd nalaze se jedinice XIX SNOB »Srečko Kosovel«; na komunikaciji Gorica – Podbrdo su jedinice XXVII divizije; u Gorenjskoj je Gorenjski odred.

VII

Štab XXVI divizije »Triglavske« izdaće na osnovu ovih direktiva zapovest podređenim jedinicama,⁴ ostavljajući im inicijativu u određenom okviru. Veze i kontrola nad podređenim jedinicama treba da funkcionišu bezuslovno. Rukovođenje od strane štabova u operacijama treba da bude izraženo prilikom izdavanja jasnih, razumljivih i jednostavnih naređenja, prilikom priprema za akcije i prilikom kontrole izvršavanja naređenja.

VIII

Vašem štabu šaljem na uvid i u cilju sadejstva u operacijama direktive za ofanzivu upućene Štabu Gorenjskog odreda. Gorenjski odred neće primiti direktive za ofanzivu upućene vašem štabu. Te direktive ne treba dostaviti Gor. Odredu.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dušan Kveder-Tomaž
Tomaž

Komandant:
Lado Ambrožič-Novljan
Ambrožič

Sef otseka:
Milutin Dapčević, načelnik štaba,
Mil. 2. Dapčević

⁴ Vidi dok. br. 77.

NAREĐENJE ŠTABA DVADESET ŠESTE («TRIGLAVSKE») DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 14 DECEMBRA 1943 ZA FORMIRANJE OBAVEŠTAJNIH VODOVA U BRIGADAMA¹

OBAVESTAJNI OTSEK
XXVI DIVIZIJE «TRIGLAVSKE»

Na položaju, 14. XII. 1943

ŠTABU XVI SNOB »JANKO PREMRL-VOJKO«

U vezi s naređenjem Glavnog štaba NOV i POS – obaveštajno odeljenje – o reorganizaciji obaveštajne službe,

n a r e đ u j e m o :

1) U sklopu štaba svake brigade formira se poseban vod obaveštajaca, koji je podređen štabu brigade i brigadnom obaveštajcu, sa zadatkom da za brigadu vrši naročito nužne i važne zadatke obaveštajne službe, u skladu s vojnim zadacima koje primi brigada. Vod obaveštajaca neka broji 10–12 ljudi s vodnikom i politedelegatom. Vodnik je odgovoran za izvršenje zadataka koje je vod primio, a politdelegat za političko vaspitanje obaveštajnog voda.

2) Vodovi obaveštajaca kod štabova brigada moraju biti sastavljeni od partizana – boraca koji su se već pokazali kao hrabri, samoinicijativni, neustrašivi, požrtvovani i pronicljivi partizani, koji neće da klonu pred nikakvim zadatkom i koji će svaki dobiveni zadatak izvršiti tačno. Samo ako štabovi brigada prilikom odabiranja kadrova za te jedinice budu uzimali u obzir gornje uslove, obaveštajni vodovi će biti sposobni da izvršavaju poverene im zadatke. U suprotnom slučaju predstavljace samo nepotreban teret štabovima brigada.

3) Organizacija obaveštajaca po bataljonima i četama ostaje do daljeg na snazi.

4) Izvršenju ove naredbe treba odmah pristupiti i o izvršenju i organizaciji izvestiti obaveštajni otek XXVI divizije »Triglavske«.

Apeliramo na štab brigade da prilikom odabiranja kadrova tih obaveštajnih vodova svestrano pomaže brigadnom

obaveštajcu, jer je njemu povereno odabiranje kadrova za tu službu. Od toga kakvi će biti obaveštajci imaće u prvom redu korist brigada sama. Zadatke tih obaveštajnih vodova dobiće brigadni obaveštajci u tančine ispisane, tako da će biti upoznati sa svim podacima.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Načelnik oteka:	V. d. komandanta:
otsutan	Matejka*	Dušan Švara-Dule

BR. 66

IZVEŠTAJ PROPAGANDNOG OTSEKA TREĆE SLOVENAČKE NOU BRIGADE »IVAN GRADNIK« OD 14 DECEMBRA 1943 ŠTABU DVADESET ŠESTE (»TRIGLAVSKE«) DIVIZIJE O NAPADU NA HOTEDRŠICU¹

STAB III SNOUB »IV. GRADNIK-:
Propagandni otsek
Na položaju, 14. XII. 1943

Br. I

ŠTABU TRIGLAVSKE DIVIZIJE

Propagandni otsek

Od 4 do 12 decembra nije bilo nikakve akcije. – U noći između 12 i 13 dec. naša brigada je izvela akciju na belogardističko uporište Hotedršicu, na bivšoj jugosl.-ital. granici, gde ima oko 80 belih, koji su dobro utvrđeni. III bat. je imao zadatak da napadne uporište, dok je II bataljon postavio zasede na cesti Hotedršica – Logatec a IV bataljon zasede na cesti Godovič – Hotedršica.

U pola 12 časova, kad je bataljon okružio selo, beli su ga приметili i otvorili jaku vatru iz mitraljeza. Naši su odmah odgovorili i napred poslali bombaše. Ovi su se približili kućama

² Evgen Matejka, narodni heroj. Poginuo krajem aprila 1945 kod sela Kopriva u Brdima, kao komandant Trideset prve divizije NOV i POJ.

iz kojih su pucali beli, ubacili bombe, ali u uporište nisu mogli da prodru, te su se povukli. Na drugoj strani sela, u međuvremenu, naši su izveli napad na bunker i razrušili ga. Zbog pripremljenosti belih nije bilo moguće likvidirati uporište, i nakon 2 i po časa borbe, pošto je belima stigla pomoć, bataljon se povukao. Beli su bili dobro naoružani – sa 27 mitraljeza, 4 teška i 2 laka bacača. Belih je poginulo više od 10 a naša su 2 ranjena.

Oko 11 časova je 3 četa II bataljona, koja se nalazila u zasedi, primetila kolonu od 100 Nemaca koji su dolazili iz Logateca. Kako Nemci nisu imali izvidnice, naši su ih pustili u neposrednu blizinu i posle toga otvorili vatru iz teške »Brede« i 7 lakih »Breda«. Na zemlji je ostalo oko 60 mrtvih Nemaca, dok se ostatak razbežao i kasnije bacio nekoliko mina. Od naših je 1 lakše ranjen. Uskoro posle toga stigla je iz Logateca pomoć od tri automobila, a pozadi jaka kolona Nemaca. Bataljon se zbog nadmoćnosti povukao na nove položaje i u pola tri krenuo na zbornu mesto.

Oko 12 časova stigla je patrola od 13 Nemaca iz Godoviča do mesta gde je držao zasedu IV bataljon. Kad su se približili na 40 m, naši su počeli da pucaju iz teškog i 7 lakih mitraljeza. Poginulo je 8 Nemaca, ostali su pobjegli. Oko pola tri stigla je autokolona od preko 100 Nemaca, koja se blizu zasede 3. čete zaustavila i dalje krenula peške. Zaseda ih je pustila na 10 m i onda na njih otvorila vatru iz teškog i dva laka mitraljeza. Tom prilikom je poginulo oko 35 Nemaca, a ostali su odmah zauzeli položaj. Treća četa se počela povlačiti, a u međuvremenu je stigla u pomoć 2 četa, napala Nemce iz boka i poterala ih u bekstvo. U 4 časa bataljon se povukao na zbornu mesto. Naši bez gubitaka.

U toj akciji je ukupno poginulo preko 100 Nemaca i više od 10 belih. Za ranjene još se ne zna. Naši bez gubitaka, 3 lako ranjena. Prema pričanju civilnog stanovništva ležalo je na cesti oko 200 mrtvih Nemaca.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Vojni dopisnik:
Rihter Srečko

IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG OTSEKA PETNAESTE SLOVENACKE NO BRIGADE OD 14 DECEMBRA 1943 OBAVEŠTAJNOM CENTRU SEDMOG KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE O SITUACIJI NEPRIJATELJA NA SEKTORU ZUMBERAK – KARLOVAC – OGULIN¹

STAB
XV SNO BRIGADE
(Obaveštajni centar)
Na položaju, 14 XII 1943
Br _____ 4 . . . /43

OBAVEŠTAJNOM CENTRU VII KORPUSA

Položaj

Patrola obaveštajnog voda javlja iz Broda Moravica (javlja ORC Vrbovsko):

U Ogulinu se nalazi 600 do 700 ustaša i domobrana.

Posada u Karlovcu broji oko 1.400 Nemaca (Ukrajinci), ustaša i domobrana sa 30 tenkova. Zaposeli su položaje oko mesta Karlovca i put do Dubovca u pravcu Netretića.

Posada u Netretiću broji 60 ustaša i 100 domobrana pod komandom zloglasnog bandita Zogornika Bergana. On stanuje u Sotulovićevoj kući. U istoj kući se nalazi i štab i telefonska centrala, veza sa Karlovcem.

Naoružani su sa dva teška i 6 lakih mitraljeza. Sem toga imaju jedan brzometni top i dva laka bacača. Nemci i ustaše patroliraju motorizacijom svakoga dana iz Karlovca u spomenuto uporište.

7 o.m. stiglo je u uporište Vrbovsko pojačanje od oko 400 ustaša. Brojno stanje spomenutog uporišta iznosi ukupno 800 ljudi, ustaša i domobrara. 10. o.m. su III primorska i naša IX brigada izvršile napad na Vrbovsko.² Napad nije uspeo, jer su ustaše došle našim i hrvatskim jedinicama iza leđa. 9 o.m. Nemci su napustili Fužine i otišli prema Sušaku. Imali su nameru da oprave elektriku, što im nije pošlo za rukom. Kad su se vraćali prema Sušaku, napale su ih kod Brda hrvatske jedinice. Neprijatelj je imao veće gubitke. Istih dana došla

je veća nemačka patrola u Lič. Naše i hrvatske jedinice su ih napale i ubile 35 Nemaca.

Prve manje posade prema moru nalaze se u Zlobinu i Grubišnom Polju, tj. na aerodromu kod Sušaka. Na Trsatu kod Sušaka nalaze se tri nemačke čete sa nešto artiljerije i nešto domobrana. U Rijeci se nalazi 800 Nemaca i fašista sa oko 15 tenkova.

Delnice, Lokve i čitav Gorski Kotar su u našim rukama.

Hrvatska obavestajna navodi, sem toga, da se očekuje neka nemačka ofanziva kroz Liku prema Senju.

Uspostavili smo vezu s jedinicama XVIII divizije, naime, sa IX brigadom, koja se nalazi na sektoru Ravna Gora – Mrkopalj. X brigada se nalazi sada u Brodu na Kupi.

Zumberačko-posavski sektor³ nalazi se sada na položaju Sošice – Pribič i Sv. Jana. XVI slavonska (omladinska) brigada nalazi se na sektoru oko Krašića – Lović Prekriški – Vrhovac i Prekrižje.

Jedinice I i II bataljona I karlovačkog odreda izvršile su 13 o.m. uveče napad na posadu Netretića. Još nismo primili tačne podatke kako se akcija završila. Primili smo izveštaj III⁴ bataljona XV SNO brigade koji se nalazi na položajima kod Kočevja. Spomenuti bataljon vodio je 12 o.m. teške borbe s neprijateljem koji je prodirao u pravcu Ribnice. Neprijatelj je prodirao u jačini od 500 ljudi, uz podršku 4 tenka i 1 aviona. Borba je trajala od pola 8 ujutru do 12 časova u podne. Neprijatelj je imao velike gubitke u mrtvima. Naši su se povlačili na nove položaje Stari Log.

Primio sam vaše dopise od 12 o.m. br. 25 b, br. 18 b i 21 b. Odmah ću početi s radom na upoznavanju obavestajca bataljona i četa¹ sa oznakom nemačke vojske. Spisak vodnih obavestajaca poslaću čim se vrati patrola iz Hrvatske i dobijem podatke od spomenutih obavestajaca.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Obaveštajac brig.:
Jernej⁵

(M. P.)

³ Odnosi se na komandu tog sektora.

¹ Greška u originalu. Odnosi se na Četvrti bataljon Petnaeste SNO brigade (vidi dok. br. 61).

⁵ Jernej Rovšek

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE
OD 15 DECEMBRA 1943 ŠTABU SEDMOG KORPUSA NOV
I PO JUGOSLAVIJE U VEZI S PRELAŽENJEM NEPRIJA-
TELJSKIH VOJNIKA U JEDINICE NOV I PO SLOVENIJE¹

GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
Br. 187/11

Na položaju, 15 XII 1943
u 16 časova

ŠTABU VII KORPUSA

U poslednje vreme bilo je više slučajeva prelaska vojnika iz nemačke vojske (Rusa, Mongola, itd.) u partizane. Da bismo pojačali dezertiranje vojnika iz nemačke vojske i prelaženje na našu stranu i utvrdili odnos prema tim dezerterima,

n a r e đ u j e m o :

1. Koristiti treba sve mogućnosti i mobilisati sve snage za uspostavljanje kontakta s vojnicima iz nemačkih uporišta. Za taj zadatak treba da se aktiviraju u prvom redu svi obaveštajci. Traženje veza i organizovanje dezertiranja je vrlo važan zadatak, kome svi štabovi treba da posvete potrebnu pažnju. Zato treba iskoristiti sve kanale, održavati što tešnje veze s političkim organizacijama i zajedno s njima izvršavati taj zadatak.

2. Vojnicima koji pređu na našu stranu treba posvetiti u našim redovima potrebnu pažnju. Treba ih uključiti u jedinice i pružiti im mogućnost da se bore protiv okupatora, ali računati s mogućnošću da se među njih može ubaciti i neki neprijateljski špijun, te zbog toga paziti da ne mogu vršiti kakvu špijunsku ili provokatorsku ulogu. Pred tom opasnošću treba biti na oprezu, ali ne preterivati s nepoverenjem.

3. Oficirima koji pređu na našu stranu treba omogućiti da dokažu iskrenost, poštenje i sposobnost, najpre kao borci, a ako se istaknu, treba im brzo dati odgovarajuća rukovodeća mf.sta.

4. Njih treba koristiti za pomoć jedinicama prilikom izdavanja letaka na jezicima koje razumeju vojnici neprijateljskog uporišta. Isto tako ih treba koristiti za traženje veza s tim uporištima i uopšte za organizovanje dezerterstva.

5. U propagandi među neprijateljskom vojskom treba voditi računa o njihovom prelaženju na našu stranu sa oružjem. Organizovanju dela sabotaže u neprijateljskim uporištima, organizovanju dezerterstva sa prethodnim ubijanjem nemačkih oficira, itd. Neprijateljske dezertere treba koristiti i za organizovanje napada na neprijateljsko uporište uz saradnju vojnika koji su ostali u uporištu.

6. Do neprijateljskih uporišta treba, od dezertera, slati njihove zemljake, koji će moći iz blizine, uzvikivanjem parola, itd., vršiti propagandu među njima.

7. Svi štabovi treba na političkim časovima i konferencijama štabova da objasne podređenim komandama važnost rada na dezorganizaciji neprijateljskih uporišta, rastrojstvu nemačke vojske i organizovanju dezerterstva.

8. Izveštavajte nas o dosadašnjem broju dezertera u vašim jedinicama, o uspesima rada prema gornjim uputstvima 1 o merama koje ste preduzeli u vezi s gornjim uputstvima.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
B. Krajger

Komandant – generalmajor:
Rozman Franc

(M. P.)

Dostavljeno: Štabu VII korpusa,
svim štabovima divizija,
svim komandama područja.

IZVEŠTAJ INFORMATIVNOG OTSEKA GLAVNOG ŠTABA
NOV I PO SLOVENIJE OD 15 DECEMBRA 1943 O BORBAMA
OSAMNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE U GOR-
SKOM KOTARU I O BORBAMA U KORUŠKOJ¹

GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
Otsek za informacije

15. XII. 1943
Br. 17

Vesti

Gorski Kotar

11. XII je 4 bataljon IX brigade napao utvrđenu **Kotu** kod Vrbovskog i selo Senjsko.¹ Naši borci su osvojili kotu na juriš, a u selu Senjskom vodila se borba za svaku pojedinu kuću. Neprijatelj je isteran. On je pružao ogorčen i organizovan otpor. Pretrpeo je gubitke u mrtvima i ranjenima.

12. XII su dva bataljona IX brigade vodila tročasovnu borbu s grupom domobrana u Ravnoj Gori u Gorskom Kotaru.³ Naši borci su proterali neprijatelja i gonili ga u pravcu Vrbovskog. Poginulo je 5 a zarobljeno je 18 neprijateljskih vojnika. Zaplenjene su 23 puške i mnogo municije i bombi.

Dolenjska

14. XII se naš bataljon, pod komandom kapetana Cetinjskog,⁴ sukobio s belogardistima kod Dol. Straže i Broda. Naš teški mitraljez otvorio je vatru u sredinu neprijateljske kolone. Gubici neprijatelja nisu tačno poznati.

13. XII je naša patrola ubila kod Škrjanči 3 belogardista. Druga naša patrola ubila je istog dana 1 belogardista u Šmihelu.

Koruška

21.X su naše koruške jedinice napale Nemce i zaplenile 3 puške, i 1 pištolj.

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

³ Vidi dok. br. 47.

³ Vidi dok. br. 53.

¹ Odnosi se na Prvi bataljon Pete slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« (vidi dok. br. 6. objašnjenje br. 5).

21. X je jedna naša jedinica napala Nemce, 3 ubila i 1 ranila.

27. X je vršen napad na železničku stanicu Otiški Vrh¹¹ između Dravograda i Slovenj Gradeca. Uništeno je i teško oštećeno 6 lokomotiva i zapaljena su 2 magacina sa rezervnim delovima lokomotiva i električnih delova. Uništeni su i demolirani stanica i skretnički uređaji i zaplenjeno je 56 čebadi.

27. X su oštećeni jamski uređaji u Žerjavu i Mežici.⁶

3. XI su naše jedinice zaposele St. Vid kod Pođune, uništile Hajmatbund i zaplenile 15 pušaka i 2 pištolja.

4. XI je uništen automobil kod sela Leše.

5. XI je oštećen most na pruzi Celovec – Dravograd. Saobraćaj je obustavljen za 5 dana. Istovremeno, je zapaljena stražarnica.

5. XI je oboren dalekovod Velenje – Mežica u dužini od 1 km.

6. XI su naše koruške jedinice na juriš zauzele žand. stanicu u Beli. Poginula su 4 žandarma, 4 su ranjena a 2 zarobljena. Plen: 1 teški mitraljez, 1 automat, 20 pušaka, 10 pištolja, 1.500 kom. municije za mitraljez, 500 kom. municije za puške, 300 kom. municije za automate i drugo.

6. XI je u Mežici ubijen SS-ovac i zaplenjena 1 puška.

Štajerska

27. XI je minerski vod VI brigade minirao prugu kod Zagorja i izbacio iz koloseka brzi voz. Voz s lokomotivom je potpuno uništen. Poginulo je preko 50 Nemaca, među njima više nižih i viših oficira. Saobraćaj je obustavljen za 2 dana.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Sef otseka za informacije:
Nedeljko⁷

NAREĐENJE ŠTABA DVADESET SEDME (»GORIŠKE«) DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 15 DECEMBRA 1943
ŠTABU OSAMNAESTE SLOVENAČKE (»SOŠKE«) NO BRIGADE ZA RASPORED JEDINICA I ZA ZAŠTITU BOLNICE'

STAB XXVII DIVIZIJE
NOV I PO JUGOSLAVIJE
Položaj, 15. XII. 1943

ŠTABU XVIII BRIGADE »SOŠKE«
UPRAVI BOLNICE

Pošto smo primili izveštaj da su Nemci saznali za mesto gde se nalazi bolnica i da su 15 o. m., u prepodnevnim časovima, na taj pravac već poslali i bojnu patrolu, koja je, verovatno, imala zadatak da nasilno izviđa.

n a r e đ u j e m o :

X"VIII SNOB neka odmah čim primi ovu naredbu, s bataljonom koji se nalazi trenutno u Krnu, zaposedne položaje na levoj i desnoj obali Tolminke, i to:

delom snaga položaj na Vodilu (k. 1044), s tim da zatvori prilaz iz Zatolmina u dolinu Tolminke cestom i stazom koje vode iz Zatolmina, delom snaga položaje u Javorci (k. 587). a delom svojih snaga greben iznad Cadre, i to put koji vodi iz Cadre na Zabče, odakle ovladati glavnom cestom u dolini Tolminke i samim vrhom grebena. Tome delu se priključuju i jedinice VOS-a koje se nalaze u Cadri.

Dužnost je svih tih jedinica da odbiju eventualni pokušaj nemačkog prodora i time spasu bolnicu. Jedinica koja će imati položaje na Javorci uveče se stavlja na raspolaganje bolnici radi premeštanja na položaj koji će biti javljen dr. Jaukoviću. upravniku bolnice. Jedinice neka se nalaze na položajima do 7 časova ujutru, a tokom sutrašnje noći neka se premeste na Ravne — Zabče.

Za blagovremeno zaposedanje položaja odgovoran je Štab brigade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:

IZVEŠTAJ PROPAGANDNOG OTSEKA TREĆE SLOVENAČ-
KE NOU BRIGADE »IVAN GRADNIK« OD 15 DECEMBRA
1943 PROPAGANDNOM OTSEKU DVADESET ŠESTE (»TRI-
GLAVSKE«) DIVIZIJE NOV I POJ O NAPADU NA NEPRI-
JATELJA KOD GODOVIĆA¹

STAB III SNOUB »IV. GRADNIK«

Br. 2

Na položaju, 15. XII. 43.

Propagandni otsek

ŠTABU TRIGLAVSKE DIVIZIJE

Propagandni otsek

14. XII, oko 2 časa, zaseda III bataljona, oko 20 boraca, naoružanih sa tri laka mitraljeza, napala je na cesti Godovič – Crni Vrh nemačku patrolu od 26 ljudi. Cestom je, kao izvidnica, najpre stiglo 6 Nemaca. Naši su ih pustili u neposrednu blizinu i mitraljezima ubili svih 6. Ostali Nemci su odmah posle toga zauzeli položaje i počeli da pucaju na našu zasedu. Zaseda se posle toga povukla. Naši bez gubitaka i ranjenih.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Vojni dopisnik:
Rihter Srečko

**IZVEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE SLOVENAČKE NOU BRIGADE
»MATIJA GUBEC« OD 15 DECEMBRA 1943 O BORBAMA I
POLITIČKOM RADU OD 1 DO 15 DECEMBRA¹**

STAB IV SNOUB MATIJA GUBEC«

Položaj, 15. XII. 1943

Br. 229

**CETRNAESTODNEVNI IZVEŠTAJ
za period od 1. XII do 15. XII. 1943**

Vojni izveštaj:

1 decembra 1943. I bataljon je izvršio pokret na položaje oko Zajčjeg Vrha sa zadatkom da obezbeđuje prema Vodencima i prokopava cestu Kostanjevica – Novo Mesto.

II bataljon se nalazio na svojim starim položajima oko Ceroveca. On je držao jake patrole i zasede u pravcu Smolenje Vas, Žabje Vas i Gotne Vas. Prokopavao je cestu Novo Mesto – Metlika.

III bataljon je ostao na položajima oko Jugorja u Beloj Krajini i prokopavao ceste.

IV bataljon se nalazio oko Podgrada. Držao je zasedu na Pogancima i patrole prema Crmošnjicima i Gornjoj i Dolnjoj Težkoj Vodi.

1 divizion se nalazio na svojim položajima i produžavao prokopavanje cesta.

2 decembra 1943. Na položajima I i III bataljona nije bilo nikakvih promena.

II bataljon je vodio borbu s belogardistima koji su hteli doći kolima u Stransku Vas. Zaseda ih je dočekala i naterala u panično begstvo. Uništila im je četvora kola, 2 konja i likvidirala 10 belogardista.

I divizion imao je manje sukobe s neprijateljskim patrolama na Ruperč Vrhu.

3 decembra 1943. Ni na jednom sektoru naših jedinica nije se desilo ništa naročito. Bataljoni su produžavali s prokopavanjem cesta.

4 decembra 1943. Usled novonastale situacije bataljoni su toga dana izvršili sledeće pokrete:

I bataljon je izvršio pokret na položaje oko Vel. Slatnika sa zadatkom da blokira Novo Mesto i ruši cestu Novo Mesto – Kostanjevica.

II bataljon je zaposeo položaje oko Dolnjih Težkih Voda sa zadatkom: obezbeđenje prema Novom Mestu i zasede na Pogancima.

III bataljon je zaposeo položaje oko Oreheka sa zadatkom da drži stalnu zasedu iznad Gotne Vasi i ruši cestu Novo Mesto – Stopiče – Orehek.

IV bataljon je otišao na položaj oko Kostanjevice, sa zadatkom da on blokira i ruši komunikacije u njenoj blizini.

I divizion artiljerije uzet je iz sastava naše brigade.

Sve jedinice su dobile zadatak da stalno napadaju neprijatelja na blokovima.

5 decembra 1943. Toga dana je vodio borbu samo II bataljon, kad je kolona od 11 automobila napala položaje bataljona, koji se morao delimično povući.- Odmah zatim prešao je u protivnapad i po neprijatelja, koji je pretrpeo prilično velike gubitke, proterao natrag u Novo Mesto. Ostali bataljoni su produžili s rušenjem komunikacija.

6 decembra 1943. I, II i III bataljon imali su na svojim položajima manje sukobe s neprijateljem koji je pokušao ispade iz Novoga Mesta.³ Bataljoni su minirali i prokopavali ceste.

7 decembra 1943. Na sektoru I bataljona naišao je na položenu minu oklopni automobil.⁴ Mina mu je raznela čitav zadnji deo. Pomoću tenkova koji su došli u pomoć, neprijatelj je uspeo da pokvareni automobil odvuče natrag u Novo Mesto.

III bataljon je čitavo poslepodne vodio teške borbe s neprijateljem koji je pokušao da prodre prema položajima bataljona.⁵ Naši su ga odbili jakom vatrom, tako da je u paničnom bekstvu pobeo prema Novom Mestu. Imao je 5 mrtvih i 4 ranjena. II bataljon je izvršio pokret u Stran. Vas.

8 decembra 1943. Toga dana je vodio borbu II bataljon, koji je na svojim položajima odbio ispad neprijatelja u pravcu Gotne Vasi.⁶ Neprijatelj se tokom noći evakuisao iz uporišta u Gotnoj Vasi, posle čega su naše jedinice minirale kuću i bunker gde se on ranije nalazio i potpuno srušile most u Gotnoj Vasi.

Likvidirano je uporište u Malom Slatniku.

Ostale jedinice stalno su napadale neprijatelja na blokovima.

² Vidi dok. br. 29.

³ Vidi dok. br. 29.

* Vidi dok. br. 29.

⁵ Vidi dok. br. 35.

⁸ Vidi dok. br. 35.

9 decembra 1943. Neprijatelj je, uz podršku tenkova i oklopnih automobila, napravio veći ispad u pravcu položaja I bataljona,⁷ koji se, zbog teškog oružja, morao delimično povući, pa je neprijatelj pljačkao u Malom Slatniku. I II bataljon vodio je borbu na svojim položajima oko Stranske Vasi, kad su u pravcu Gotne Vasi iz Grma stigli tenkovi i oklopni automobili. Istovremeno, neprijatelj je tukao položaje minobacačima. Bataljoni su produžili s rušenjem komunikacija.

10 decembra 1943. I i II bataljon vodili su borbe s neprijateljem koji je pokušao prodirati prema njihovim položajima.⁸ Usled koncentrične vatre, neprijatelj je morao da se brzo povuče natrag u Novo Mesto. I IV bataljon, na položajima oko Kostanjevice, imao je manje sukobe s belogardističkim patrolama. Produžuje se s prokopavanjem cesta.

11 decembra 1943. Toga dana su svi bataljoni – sem IV bataljona koji je imao samo manje okršaje s belogardistima – vodili teže borbe, kad je neprijatelj pokušao prodirati u pravcu Gotne Vasi, Ređerče Vasi i Slatnika." Neprijatelj je, posle dosta teških borbi, bio svuda prinuđen da pobegne natrag u Novo Mesto. Produžuje se s prokopavanjem i miniranjem.

12 decembra 1943. Toga dana, sem obostrane vatre, nisu vođene veće borbe.

13 decembra 1943. I bataljona je kod Žabje Vasi vodio borbu s belogardistima koji su stigli cestom. Neprijatelj se posle polučasovne borbe povukao natrag u Novo Mesto.

III bataljon je vodio borbu s belogardistima koji su pokušali doći iz Grma prema Gotnoj Vasi i naterao ih natrag na Grm.

IV bataljon je imao manje sukobe s belogardistima u blizini Kostanjevice.

14 decembra 1943. Neprijatelj je teškim bacačem tukao položaje I bataljona. Posle podne su prema njegovim položajima došli belogardisti, koje je bataljon posle sat i po borbe oterao natrag u Novo Mesto.

II i III bataljon vodili su borbu s neprijateljem koji je prodirao prema Gotnoj Vasi i Stranskoj Vasi. Neprijatelj je, posle duže borbe, i ovoga puta odbijen.

15 decembra 1943. Na položajima svih bataljona vladalo je relativno zatišje. Sem malih okršaja kod III bataljona, kod Gotne Vasi, i IV bataljona, iznad Vodenica, nije se doselio ništa naročito. Ponovo je izdato naređenje za energično prokopavanje cesta i rušenje svih komunikacija.

Politički izveštaj:

Uprkos ponovnom objašnjavanju i političkim časovima o štetnom uticaju krađa na civilno stanovništvo, jer to baca loše svetlo na čitavu partizansku vojsku, desile su se u II batalionu dve krađe. Mobilisali smo Partiju i obaveštajnu službu da pronađu krivca? koga ćemo egzemplarno kazniti.

Borbeni moral naših bataljona je dobar. Naročito u IV bataljonu, koji se razvija u naš najbolji bataljon. Novonaimenovani Stab bataljona posvetio se svom radu s velikom ljubavlju i disciplinovanosću.

Drug Risto Magister, komandant II bataljona, smenjen je s dužnosti (komandanta bataljona) zbog nedisciplinovanog ponašanja. Svojim nedisciplinovanim ponašanjem on je, u poslednje vreme, načinio mnogo nepravilnosti, naročito u odnosu prema civilnom stanovništvu i terenskim aktivistima. I komandir IV bataljona smenjen je s dužnosti zbog nediscipline. Oba smenjivanja s dužnosti objašnjena su partizanima na političkim časovima. Uopšte uzeto, partizani su disciplinovani.

Sa štabovima bataljona održali smo 1 sastanak sa sledećim dnevnom redom: vojni i politički pregled, izveštaji komandanta i politkomesara i kritika akcija, vojni referat o uličnim borbama, pregled kadra u kulturno-prosvetnoj grupi i odnosima prema njoj, odnos prema terenskim radnicima i civilnom stanovništvu, ishrana, odeća, obuća, intendantura, i razno. Sastanak je bio zanimljiv uprkos obimnom programu. Štabovi bataljona pažljivo su pratili program. Politkomesar brigade održao je dva sastanka s politkomesarima bataljona i njihovim zamenicama. Dnevni red prvog sastanka bio je sledeći: situacija u svetu, borbe protiv krađa i psovki i odnos prema civilnom stanovništvu. Na drugom sastanku smo raspravljali o situaciji u svetu, o popularisanju Nacionalnog komiteta, o Teheranskoj konferenciji, o popularisanju naših terenskih radnika i civilne uprave i o higijeni. Politk'omesari bataljona održali su po 4 sastanka s politkomesarima četa, na kojima su preneli iste stvari komesarima četa, a ovi, dalje, partizanima. Kontrolu su vršili komesar brigade i komesari bataljona. Na političkim časovima raspravljali su o sledećem: odnos prema civilnom stanovništvu, značaj partizanske borbe za situaciju u zemlji i u svetu, dve godine OF, o nužnosti naše borbe, o spoljnopolitičkom pregledu, o prvom kongresu slovenačke omladine, o rekvizicijama i konfiskacijama, o 1 decembru nekada i sada, o potrebi političkog rada u vojsci, o konspiraciji, o higijeni, o IV i V ofanzivi protiv naše oslobođene teritorije, o istoriji OF, o razvitku partizanskog pokreta, o budućem uređenju naše Mržave, o životu u SSSR-u i privrednom sistemu, o uspesima

naše XIV divizije, o potrebi kulturnofyostevnog i političkog rada u NOV, o nužnosti prokopavanja cesta, o dezerterstvu, o Teheranskoj konferenciji, o Nacionalnom komitetu, o naimenovanju druga Tita za maršala; i vršena je priprema partizana za akciju na Mali Slatnik. Partizani su sa interesovanjem pratili izlaganja na političkim časovima. Naročito ih interesuje pitanje budućeg uređenja. Da bismo podigli nivo politkomesara četa, održali smo 6-todnevni kurs, koji je pohađalo 15 komesara četa. Na tom kursu održali smo sledeće referate: potreba političkog i kulturnog rada u našoj vojsci, o rodovima vojske, partizani u selu (smeštaj i odnos prema civilnom stanovništvu), 0 kadrovima, istorija socijalnih borbi, zadaci politkomesara u našoj revolucionarnoj vojsci, o organizaciji vojske, čitanje karata, uzroci rasula Jugoslavije do AVNOJ-a, osnovne tačke OF, OF i KP, o taktičkim delima, o verskom i nacionalnom pitanju, o sovjetskom ustavu, odnos političkih rukovodilaca prema vojnim rukovodiocima, o budućem demokratskom uređenju, o beloju i plavoj gardi, o seljačkom pitanju, kratka istorija socijalizma, spoljna i unutrašnja politička situacija. Vojne referate održavali su načelnik štaba drug Miha¹⁰ i zam. komandanta drug Mitja,¹¹ a političke drug Heli,¹² član kulturno-prosvetne grupe, drug Zivko,¹³ koji je došao iz divizije, zamenik komesara brigade drug Marko¹⁴ i komesar brigade drug Janez.¹⁵ Kurs je uspeo vrlo dobro. Svi koji su posećivali kurs izrazili su želju da se takvi kursevi održavaju i ubuduće, što češće i u većem obimu.

Za civilno stanovništvo održali smo ukupno 13 mitinga, 1 to u Uršnim Selima, Zajčjem Vrhju, Cerovecu, dva u Podgradu, u Hrušici, u Stranskoj Vasi, u Vel. Slatniku, u Birčnoj Vasi, u Podgradu, Oreheku na Dolžu, u Hrušici i na Težkim Vodama. Devet mitinga održali su bataljoni a 4 kulturna grupa brigade i Borova grupa iz divizije. Mitinzi su uspeali vrlo dobro. Na njima je učestvovalo dosta civila, koji su sa inte-esovanjem pratili izvođenje šarenog programa. Primitili smo da je narod počeo da razmišlja. Neke mitinge održali smo zajedno s terenskim radnicima. Iz Stopiča i Šentjernejske doline oterali smo u nemačka uporišta tri porodice koje imaju svoje članove u Novom Mestu i Kostanjevici te su im nosile hranu i krijumčarile poštu uprkos našim zabranama. To proterivanje objasnili smo u Dolžu, Podgradu, Crmošnjicama, Hrušici, Oreheku i

¹⁰ Lado Mišica

¹¹ Alojz Grčar
Helij Modic

¹⁸ Ivan Bernot

¹⁴ Bogomir Peršič

¹⁵ Janez Vipotnik

Težkim Vodama na posebnim sastancima s civilnim stanovništvom, te im kazali da će se slično desiti svima koji imaju rođake u Novom Mestu i Kostanjevici a pomažu ih hranom. Terenski radnici objasnili su isto u selima oko St. Jerneja i **Brusnica**.

Novomobilisani su samo stariji muškarci, koji ne pokazuju nikakvo interesovanje za poboljšanje naše vojske. Oni stalno teže za tim da se pomoću lekara izvuku iz naših bataljona.

Dezertera je bilo 7. To su drugovi koji su bili mobilisani u poslednje vreme u Beloj Krajini. Podatke o njima poslali smo Belokranjskom odred. Uхватili smo dezertera Šalehara iz St. Ruperta, koji je organizovao bekstvo 6 partizana, i stavili ga pred sud. Sud ga je osudio na smrt. Smrtna presuda je pročitana pred postrojenim bataljonima i obrazložena na posebnim političkim časovima.

Naši kadrovi se polako izgrađuju. Politički kurs je jako povoljno uticao na razvitak komesara. Na štabove bataljona dobro utiču sastanci sa Štabom brigade i sastanci komesara s komesarom brigade. Stab brigade posvećuje, ličnim radom, mnogo pažnje naročito komandirima i politkomesarima četa.

S političkim vlastima imamo sada dobre odnose. Zovemo ih na naše mitinge, s njima održavamo uske veze, održavamo zajedničke sednice i zajednički rešavamo sva aktuelna pitanja.

Među partizanima vlada drugarski odnos.

Mobilisali smo 24 druga. Belokranjski odred poslao nam je 33 druga, ali je diviziski lekar 24 od njih vratio kući, jer su nesposobni za brigadu. To su bili samo stari, reumatični, bolesni muškarci.

U pogledu odeće i opreme nismo postigli nikakav napredak. Naše čete broje sada, zbog loše obuće, samo po 20 za službu sposobnih partizana. Sve drugo je boso ili pocepano, tako da ne može u sneg i blato. Dobili smo nešto kože, ali to je tako malo da se u brigadi, koja broji 830 ljudi, ništa ne poznaje.

Ishrana bi bila dobra da je slana. Bataljoni su već 14 dana bez imalo soli.

Sem običnih prehlada, u brigadi nema nikakvih oboljenja.

Kulturno-prosvetni rad je oživeo, naročito posle prve posete druga Bora koji je dao našoj grupi nove direktive za njen rad.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Janez Vipotnik

Komandant – major:
si. otsutan

IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE SLOVENAČKE (»SOŠKE«) NO BRIGADE OD 15 DECEMBRA 1943 ŠTABU TRECE (»ALPSKE«) OPERATIVNE ZONE O NEMAČKOJ OFANZIVI NA KOBARID¹

STAB XVIII SNOB »SOŠKE*
Položaj, 15. XII. 43.

Predmet: Izveštaj

ŠTAB III OPERATIVNE ZONE »ALPSKE«

Na dopis br. 71 od 28. XI. 43 šaljem sledeći izveštaj:
Nemačka ofanziva na *Kobarid*:²

Raspored bataljona:

- I bat. nalazio se na Crnom Vrh, gde je vršio mobilizaciju, slao patrole prema Čedadu i držao zasedu kod porušene ceste u Stupici.
- II bat. nalazio se u Ladri gde je vršio mobilizaciju i kontrolisao cestu Tolmin – Kobarid.
- III. bat. nalazio se na Zagi i branio prilaz iz Boveca i Učeje.
- IV bat. nalazio se u Breginju. Rušio je put prema Tarčentu i vršio mobilizaciju.
- V bat. se tek formirao od Rezijanaca i ljudi iz Beneške Slovenije u selu Crneji.

Podaci o neprijatelju:

Nekoliko dana ranije stiglo je 280 Nemaca u Ravencu. Bili su naoružani mitraljezima i sa dosta bacača. I u Bovec je stiglo pojačanje od oko 200 ljudi sa dosta artiljerije i bacača. U Tolminu su imali tenkove, a pojačanje je stiglo kasnije.

Porušeni putevi i mostovi:

- I bat.: Svi mostovi preko Nadiže, Sv. Kvirina, Sv. Petera i cesta između Loga i Stupice. Svaki prilaz s motorizacijom nemoguć.
- II bat.: Porušio je most kod Selišča i cestu Ladra – Kobarid, na levoj strani Soče.

III bat.: Porušen je most preko Soče na 2agi i cesta Trnovo – Kobarid.

IV bat.: Porušena je cesta Breginj – Platišče i još na dva mesta prema s. Neme.

Nemci su više puta pokušali da prodru do Čedadada i Boveca, ali su bili uvek krvavo odbijeni. Kad su videli da sa svojom motorizacijom ne mogu nikuda, poslužili su se pravom partizanskom taktikom. Dva dana pre ofanzive izvršili su teško bombardovanje³ iz Boveca.

Ofanziva na Kobarid:

24. X. 43 počeli su da napadaju na 2agu sa tri strane: iz Boveca, preko Polovnika, iz Učeje i Rezije, i to sve brdima. Tako su se naši našli opkoljeni i povukli se do Brezova. Nemci su zaposeli 2agu i Srpenicu. Slučajno smo vodili mobilisane u II bat. i odmah zaposeli položaje iznad barutane kod Brezova. Komandant bataljona pokazao se tu nesposobnim: on je prvi pobjegao s položaja, a za njim svi ostali. Osmatrao sam pokret Nemaca i kad sam izdao naređenje za napad, ostali su na položaju samo oni koji su se nalazili u mojoj neposrednoj blizini Tako su Nemci mirno šetali, a mi nismo mogli da ih napadnemo

Patrola od 18 Nemaca je u međuvremenu iza leve obale Soče neprimećeno došla u Trnovo. Tamo su ubili jednu ženu, posle čega su se bezbrižno vraćali putem prema Brezovu. Sačekali smo ih, koliko nas je ostalo, na položaju iznad barutane i napali ih u 5 časova posle podne. Patrolu smo delimično uništili. Nemci su otvorili jaku vatru iz mitraljeza i bacača od Brezova, s mesta do koga je stigla glavnina. Mi smo se povukli bez gubitaka. Nemci se nisu više nikuda pomerili sa svojih položaja. Pošto se III bat. ceo razbežao, poslali smo još isto veče na položaj II bat., i to dve čete na položaj iznad barutane, a jednu četvu na levu obalu Soče, dok smo poslali Nemcima iza leđa 1 četvu IV bat., pod komandom zam. politkoma brigade Mirka,⁴ sa zadatkom da napadne Nemce kod 2age. Nemci su odmah sutradan ujutru pokušali da prodru prema Kobaridu. Naši su ih napali i odbili. Posle teške borbe ostalo ih je na bojištu oko 40 mrtvih i ranjenih. Naročito se istakla ruska četa. Nemcima je stiglo pojačanje, pa su ponovili napad, najpre sa bacačima, zatim sa konjicom i pešadijom i prodrli do Trnova, ali su ih naši opet potisnuli natrag do Brezova.

U međuvremenu stigla je četa IV bat. iznad 2age i odmah se uputila na položaj. Postavili su zasedu iznad samog sela s

lakom i teškom »Bredom«. Nemci su upravo hteli da poprave mostove da bi prešli preko njih kamionima. Imali su i top. Naši su ih odmah napali i prinudili da prestanu s radom. Hteli su da gađaju iz topa naše položaje, ali vatra iz naših mitraljeza naterala ih je u bekstvo prema Bovecu sa svim kamionima i topom. Nemci su imali dosta mrtvih i ranjenih, ali su ih odvezli sa sobom.

Druga zaseda se nalazila kod Učeje. Ona je napala nemačku patrolu i ubila 3 Nemca.

27-og izradili smo plan da ih napadnemo sa sviju strana. Izvršili smo sledeći raspored:

Komandant Cene⁵ i načelnik štaba brigade izvršili su sa II bat. i ostacima III bat. napad na sektoru Trnovo – Srpenica. Zam. politkoma Mirko i ja izvršili smo sa IV bataljonom napad na sektoru Učeja – Sipenica.

Borbu smo počeli odmah ujutru, i to od Učeje i Sprenice. Glavnu ulogu igrala je zaseda kod Zage, koja je vatrom dočekala svaki nemački pokret. Tamo je uništen i luksuzni automobil, 1 kamion i 1 motocikl s prikolicom. Borba se vodila sve do dva časa posle podne. Nemci su pokušali da nas opkole. Da bi to sprečili, počeli smo da se pomičemo natrag. Nemci su imali dosta mrtvih i ranjenih. Mi smo imali 1 mrtvog i 2 ranjena.

II bat. je isto tako vodio borbu s jačim neprijateljem, koji je uspeo da prodre do Trnova. Naši su ih stalno napadali i naneli im dosta gubitaka u mrtvima i ranjenima. Od naših je poginuo jedan drug Rus, a 3 su bila ranjena.

II bat. se još uvek nalazio na položajima oko Trnova, dok smo čitavi IV bat. rasporedili na Stolu, sa zadatkom da napada Nemce koji su vršili pritisak preko Stola, i da brani prilaz iz Rezijske našima iza leđa. Tu su se ponovili organizovani slučajevi dezerterstva. Cim su Nemci došli na Stol, naši su ih napali i zaplenili im kuhinju s mesom i loncem meda. Nemci su se povukli. Uspeh nije bio kakav se očekivao, jer su naši pucali sa suviše velikog otstojanja. Nemci su imali svega nekoliko mrtvih i ranjenih, koje su, kao obično, odneli sa sobom. I bataljon trebalo je da dođe u Stanovišče, ali usled sabotiranja toga štaba stigao je 3 dana kasnije, i to samo jedna četa.

Upad u Kobarid:

1 XI su Nemci prodrli u Kobarid, i to sa tri strane. Jedna kolona je došla preko Stola, i to na taj način što je jedna kolona vodila borbu sa ostalih 20 drugova iz IV bat., dok je druga, veća, kolona nesmetano došla u Kobarid. Druga kolona je išla preko Globočnika i Drežnice, gde je vodila borbu s če-

tom II bat. Treća kolona je stigla iz Tolmina i tako je tog dana bio zauzet Kobarid. Tog dana imali su 30 mrtvih i ranjenih, među njima 4 oficira.

2 XI počeli su da prodiru prema Breginju sa oko 100 ljudi. Tamo ih je napala 1. četa I bat. Razvila se borba. Nemci su bili iznenađeni i nisu se odmah snašli, ali naši su se povukli, i Nemci su na taj način preuzeli inicijativu, prodrli u selo, zapalili ga i opljačkali (Stanovišče). Naših je poginulo 6, imali smo 2 ranjena, zaplenili su nam 4 mazge, 2 konja i dosta opreme. Da nije bilo sabotiranja u Štabu I bat., mogli bismo toga dana potpuno da uništimo nemačku kolonu. Istoga dana stigla je još jedna četa I bat., tako da smo postavili zasede Breginj – Logje.

3 XI stigla je nemačka kolona s tenkom, kamionom, 1 topom, konjima, bacačima i 90 ljudi. Kad su stigli do naših položaja, otvorili smo odmah vatru iz teških i lakih mitraljeza. Nemci nisu mogli ni da dahnu. Hteli su da gađaju topom, ali ih je naša »Breda« tako pokosila da je top posle tri pucnja učutao. Nemcima su pobegla 4 konja, koji su dojurili pravo na naše položaje. Konje smo zaplenili. Na konjima se nalazio teški bacač. Nemcima je stigla pomoć u kamionu i blindiranom automobilu, koje smo također dočekali vatrom iz mitraljeza. Pošlo nam je za rukom da svetlećom municijom zapalimo blindirani automobil. U međuvremenu je stigla i kolona od 80 ljudi iz Stola, pa smo se povukli prema Robidišću. Povlačenje je izvršeno u potpunom redu. Nemci su imali u toj borbi 50 mrtvih i ranjenih. Mi nismo imali gubitaka.

U Robidišću smo se odmarali dva dana i donekle prikupili što se razbežalo po Stolu. I bat. brojao je 150, a IV bat. svega 52 druga; ostali su bili većinom ljudi iz Beneške Slovenije i dezertirali su iz naših jedinica.

6 XI primili smo naredbu Divizije da treba odmah da se prebacimo na sektor Matajur, gde smo stigli 7 XI; Štab brigade i I bat. u selo Matajur a IV bat. u selo Pečine. Još istoga dana došlo je do sukoba između naše i nemačke patrole. Usled lošeg vremena i magle nismo mogli da uništimo tu patrolu. Tu smo ostali bez ikakve veze sa Divizijom, sa XVII brigadom i ostalim našim bataljonima. Poslali smo patrole na sve strane da bismo uspostavili vezu.

9 XI bili smo obavešteni da se približuje oko 30 Nemaca. Već smo se obradovali da ćemo ih dobro izmlatiti i na položaj smo rasporedili sve ljudstvo. Ali čim smo otvorili vatru na njih. počeli su da pucaju mitraljezi sa sviju strana. Nemci su se poslužili potpuno novom taktikom. Najpre sui zaposeli sve dominantne položaje, a posle toga poslali protiv nas borbene

patrole od po 15 ljudi. Višak nesreće bio je u tome što su nam usled zime otkazala 2 teška i 4 laka mitraljeza. Došavši na naše položaje, Nemci su ubili mitraljesce, ukoliko oni nisu pobjegli. To je unelo takvu paniku da je čitav bataljon počeo da se povlači preko Matajura. Izgubili smo: 25 mazgi, kuhinju, 2 teška i 4 laka mitraljeza. Imali smo 12 mrtvih i 4 ranjena druga.

U toj borbi istakao se komandir štabne patrole Mirko. Naša patrola nalazila se još u selu kad su Nemci prodrli iza leđa. Tu su ih zam. politkomesara drug Mirko i drug komandir Mirko dočekali automatima i zadržali, da bi se ostali mogli povući. Komandir Mirko je sam ubio 4 Nemca i nekoliko njih ranio. Ljudstvo se većinom razbežalo na sve strane, uprkos tome što je bilo zborna mesto određeno. Od I bat. bilo ih je još 90, a od IV bat. 8 – i to sami rukovodioci.

Krenuli smo prema Brdima da bismo dobili vezu s Divizijom ili našim bataljonima preko Soče. Komesar I bat. Sočenko" raspustio je u Zapotoku sve ljudstvo i poslao ga kućama, navodeći da posle takvih borbi ima pravo na to. Uhapsili smo njega i čitav štab kao sabotere. Vojni sud Brigade osudio je Sočenka na smrt, dok su ostali bili degradirani i poslani u Gorenjsku. Pošto je XX brigada bila rasformirana i priključena našoj, formirali smo nov bataljon od 220 ljudi i 10 puškomitraljeza. Ljudstvo koje je komesar raspustio dobili smo delimično na trag, a nešto ih nije bilo moguće naći, jer su se posakrivali. Otišli smo na Kambreško sa zadatkom da izvršimo kakve akcije na uporišta uz Soču. U noći između 17-og i 18-og napali smo centralu u Doblarjima gde se nalazilo 45 Talijana i 45 Nemaca. Pošto se ta akcija pripremala za sledeću noć i nismo bili temeljito pripremljeni, nismo mogli upotrebiti minobacač, zbog čega je akcija imala više demonstrativan karakter. Za zborna mesto, posle akcije, bila nam je određena Oblica u Beneškoj Sloveniji. Već ujutru čula se jaka topovska vatra od Čedadada i St. Lenarta. To je bio početak ofanzive na Benešku Sloveniju.⁷ Pucnjava se čula sa sviju strana. Stigli smo svi sem jedne čete, koja je bila u toku noći poslata u Ciginj i Kozaršče da napadne tamošnja uporišta, ali je na putu sama pala u nemačku zasedu u Oblici. S druge strane dolazili su u selo Nemci. Odjednom smo se našli u situaciji da su Nemci bili na tri strane. Preostalo nam je jedino da krenemo u uvalu na suprotnoj strani. Na položaju na suprotnoj strani ostali smo do noći. Borbu nismo vodili, jer nisu došli do nas, a sami nismo mogli da napadnemo. jer je neprijatelj bio brojčano suviše

nadmoćan a teren slab. Uveče smo se prebacili u dolinu Idrijce, gde smo ostali tri dana, posle čega smo krenuli preko Soče ka ostalim bataljonima naše brigade. Tako se svršila ofanziva na našu brigadu.

prema mome mišljenju, našim jedinicama nedostajao je ofanzivni duh. Činili smo uvek istu grešku što smo ih čekali na našim položajima, umesto da ih napadamo. Komandni kadar pokazao se jako nesposobnim, naročito komandiri, vodnici i desetari. U borbama smo stekli mnogo iskustva, pa ćemo sada moći ispraviti razne greške.

12 XII 43 Sadašnji raspored XVIII SNOB »Soške«:

I bat. nalazi se u Krnu: 120 ljudi. On ima zadatak da ruši puteve i most kod Kobarida i vrši mobilizaciju gde ona još nije bila izvršena. Posle završene mobilizacije prebaciće se na sektor Sv. Lucija – Podbrdo.

II bat. nalazi se u Nemškom Rutu: 160 ljudi. On ima zadatak da napada neprijateljska uporišta i železničku prugu.

III bat. nalazi se u Golobar planini: 149 ljudi. Ruši put Bovec – Rabelj i vrši mobilizaciju na svome sektoru. Posle izvršenog zadatka na tom sektoru prebaciće se na isti sektor kao I bat.

IV bat. nalazi se na Robidišču: 80 ljudi. Vršiti mobilizaciju. Priključiće se ostalim bataljonima. Na sadašnjem mestu ostaviće četvu od 30 ljudi koja će spadati u Briško-beneški odred i produžiti s mobilizacijom.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Zamenik komandanta:
Bavec Franc (Branko)

IZVEŠTAJ ŠTABA ARTILJERIJE PETNAESTE DIVIZIJE
NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 16 DECEMBRA 1943 ŠTABU
SEDMOG KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE O OPŠTEM
STANJU JEDINICA¹

STAB ARTILJERIJE XV DIVIZIJE
Položaj, 16 XII 1943

ŠTABU VII KORPUSA NOV i POJ

Položaj

U sledećem šaljem vam politički izveštaj o stanju naše jedinice za termin od 3 XII, kad su naša dva divizionna ponovo ušla u sastav Štaba artiljerije," do 15-og o.m.

Opšti moral je, po svoj prilici, dobar i na zadovoljavajućoj visini. Disciplina, doduše, još nije sasvim onakva kakva bi bila poželjna, jer se u jedinicama nalazi mnogo novomobilisanih ljudi, koji još nisu služili vojsku; ipak, zahvaljujući vojnim vežbama i političkoj pripremi, stanje se iz dana u dan brzo popravlja. Borbeni moral je naročito kod nekih delova naše jedinice na jako visokom stepenu, o čemu pružaju dokaz sjajni vojni podvizi koje ti delovi izvršavaju s najvećom požrtvovanošću i samopregorom. Gde god naše jedinice stupaju u borbu, vidi se da nema razloga za bilo kakvu žalbu ili prekor. Na političkim časovima prorađivani su materijali u vezi sa spoljnom i unutrašnjom političkom situacijom, kao što su: značaj AVNOJ-a, važnost Teheranske konferencije, uticaj pobeđa Crvene armije na opštu političku i društvenu situaciju u Evropi i kod nas, dvostruka igra naše emigrantske londonske vlade, izdajnička delatnost generala Mihailovića i, naročito, izdajnički rad slovenačkog generala Rupnika i njegove bele i plave garde, i odnos koji treba da vlada između naše vojske i civilnog stanovništva. Čitane su radio-vesti i komentari. Primećuje se da se drugovi raduju političkim časovima i da uvek sa interesovanjem prate temu koja se izlaže. Rado se upuštaju u diskusiju. Izgleda da pitanje budućeg socijalnog i društvenog položaja svih slojeva najviše budi njihovo interesovanje. Sem

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

toga, interesuje ih nacionalno pitanje, a naročito granice slovenačkog naroda i položaj Slovenaca u budućoj Jugoslaviji, kao i položaj celokupne jugoslovenske države u budućem međunarodnom svetu. Partizane sa sela, naravno, najviše interesuje buduće rešenje seljačkog privrednog pitanja.

Kod nas se o svim tim pitanjima obično govori i na mitinzima u kratkim popularnim govorima, upletenim u program. Oni imaju, u prvom redu, za svrhu prosvetavanje civilnog stanovništva, koje za te vrste priredbe uvek pokazuje vrlo veliko interesovanje i posećuje ih u velikom broju. U toku poslednjih četrnaest dana u našoj jedinici su održana četiri takva mitinga, i to jedan u Vavtoj Vasi, jedan u Sušicama, a jedan u Uršnim Selima. Pritom treba napomenuti da je miting u Vavtoj Vasi održan u prvom redu za naše ranjene i bolesne drugove, a ostala tri u prvom redu za civilno stanovništvo.

Novomobilisani drugovi se brzo uživljavaju u svoj položaj i skoro počinju uviđati da služba narodu i otadžbini nije samo potreba nego i njihova dužnost. Razume se da ih razne nove stvari donekle iznenade jer nisu na to navikli. Takav je slučaj u pogledu politkomesara. O njihovom značaju i zadacima imaju mnogi pogrešne pretstave. Tek kad upoznaju i vide njihovu delatnost u pravom svetlu, onda shvate da je to veoma potreban deo naših kadrova. Oni se rado i s poverenjem obraćaju njima u svim pitanjima koja su predmet njihovih briga ili interesovanja. S novomobilisanim drugovima postupaju se, kako u političkom tako i u vojničkom pogledu, kao sa starim partizanima, s tom razlikom što im se posvećuje još više pažnje i strpljivosti, sve dok se potpuno ne uvedu u njihov rad.

Sto se tiče mobilisanih belogardista i plavogardista, treba reći da ne pravimo nikakvu razliku između njih i ostalih partizana i da se pokušava učiniti sve da bi se što bolje uživali u situaciju i našli što više prijatelja među ostalim drugovima. Na taj način pokušavamo da ih dobijemo za nas. I politička izgradnja stoji im na raspoloženju kao ostalim partizanima. Treba napomenuti da u našoj jedinici nije primećeno da bi neki drugovi imali druge interese i ciljeve nego ostali, tj. izraziti belogardisti i plavogardisti nisu primećeni u jedinici, niti dolazi do skupova ili međusobnog sastajanja.

U tom periodu desio se samo jedan slučaj dezertiranja iz naše jedinice. Pobegao je jedan drug čiji brat je već stari i dobar partizan. Uzrok bekstva nije poznat. Poslali smo poternicu za njim.

Sada smo uspeli da kompletiramo sav politički i vojni kadar, sem nekoliko politedelegata koji još nedostaju. Bilo je prilično teško skupiti sposobne ljude i vaspitati ih i osposobiti za vršenje njihovih dužnosti, jer našu jedinicu sačinjavaju, uglavnom, novi drugovi. Te teškoće smo prebrodili srečno i na zadovoljavajući način. Nastojimo da se taj kadar što bolje osposobi.

Političke vlasti, komande mesta i područja ne interve-nišu za otpuste i odsustva, niti da se izdaju propusnice. Jednom je Toplički podokrug uputio žalbu da je neko od naših parti-zana izdao propusnicu za Novo Mesto. Optuženi drug je na saslušanju optužbu negirao, dok podokrug nema propusnicu u rukama, niti raspolaže podacima o njoj.

Među partizanima vlada drugarstvo, iako jedinicu sači-njavaju, u velikoj većini, novi drugovi. Sitne svađe ne kvare raspoloženje jer su one samo slučajna pojava. Odnos prema drugaricama je pun takta i ništa nije primećeno što bi reme-tilo pravilne odnose između drugova i drugarica. Nije se desio nijedan slučaj nemorala.

Mobilizacija je izvršena svuda gde se jedinica nalazila. Sto se tiče odeće, obuće i opreme, treba napomenuti da nedo-staje zimskih kaputa, a ponekad i rublja. Obuća se opravlja i postoji nada da će ljudstvo u dogledno vreme biti snabdeveno prilično dobrim cipelama.

Zdravstveno stanje je, uopšte uzev, zadovoljavajuće. Slu-čajeva zaraznih bolesti nije bilo, sem svraba, koji se pojavio u nekoliko slučajeva, a koji se ne širi. Vodi se briga da se par-tizani umivaju koliko god je to moguće i da se pere rublje.

U kulturno-prosvetnom radu postiže se u poslednje vre-me napredak koji može da obraduje. Izašao je prvi broj našeg lista »Topničar«, koji je naišao na jak odjek među drugovima. Ako nam pođe za rukom da nabavimo još više potrebnog mate-rijala, časopis će biti još bolje uređen. U divizionima počelo se intenzivno vežbati pevanje. Njime rukovodi i daje časove drug Cvetko, koji je za tu svrhu dodeljen u naš propagandni otek. Umnožavaju se vesti s naših domaćih i svetskih bojišta, prema potrebi izdaju se zidne novine i, uopšte, vodi se briga da dru-govi uvek budu u toku bilo političkih, bilo vojnih događaja. Dobro organizovani prapagandni otek brine se, s vremena na vreme, i za veselo raspoloženje među drugovima.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Zam. politkomesara:

Komandant, kapetan:

U tom periodu mobilisana su 23 druga.

IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE SLOVENAČKE (»SOŠKE«) NO BRIGADE OD 16 DECEMBRA 1943 ŠTABU DVADESET SEDME (»GORIŠKE«) DIVIZIJE NOV I POJ O AKCIJAMA OD 9 DO 16 DECEMBRA¹

STAB XVIII SNOB »SOŠKE«

Položaj, 16 XII 1943

Predmet: *Vojni izveštaj*

ŠTABU XXVII DIVIZIJE »GORIŠKE«

9 XII 43

- 1 bat. je u noći između 8-og i 9-og porušio put Zatolmin – Pologar.
- 2 bat. je otišao da prenese ekrazit u Podlubin.
- 3 bat. je bio napadnut od Nemaca. Napad je odbijen. Poginuo je 1 nemački podoficir, 2 ranjena. Naši nisu imali gubitaka.
- 4 bat.: Iz tog bataljona nemamo nikakvih vesti.

10 XII 43

- 1 bat. je izvršio pokret u selo Krn. Iste noći je izvršio akciju na most kod Kobarida. Akcija nije uspela jer ekrazit nije eksplodirao.
- 2 bat. se prebacio na sektor Sv. Lucija – Podbrdo.
- 3 bat. se pripremao za akciju na put Bovec – Rabelj.²

11 XII 43

- 1 bat. se pripremao da ponovi akciju na most. Održana je vojna konferencija s ruk. bat. Najviše smo raspravljali o obezbeđenju, slanju patrola i zaseda.
- 2 bat. se nalazi na putu prema novom sektoru.
- 3 bat. je otišao u akciju.

12 XII 43

- 1 bat. je u noći između 11-og i 12-og ponovio akciju na most kod Kobarida. Akcija, zbog nedostatka eksploziva, ni ovoga puta nije uspela. Nemci su naterali civile da poprave rupe i pukotine, nastale od eksplozije, i isto-

vremeno zazidali sve rupe i kamere za miniranje. Za ponovno miniranje nemamo odgovarajućeg eksploziva.

2 bat. je izvršio pokret iz Tolminskih u Kneške Ravne.

3 bat. se još uvek nalazi na putu u akciju.

13 XII 43

1 bat. je ponovo održao vojnu konferenciju sa zam. komandanta i nač. štaba brigade. Raspravljali smo o svim greškama koje su se pokazale prilikom zadnje nemačke ofanzive i šta treba preduzeti da se one ubuduće poprave, o disciplini i o novoj taktici neprijatelja.

2 bat.. Održana je vojna konferencija s kom. brig. Pripreme za akciju.

3 bat. je izvršio akciju s potpunim uspehom. Kod Kluža su porušili cestu koja vodi iz Boveca u Kobarid u dužini od 18–20 m.³

14 XII 43

1 bat. je u toku noći između 14-og i 15-og izvršio sabotažnu akciju na telefonsku liniju Tolmin – Kobarid. Srušili su 20 stubova, posekli žicu i bacili je u Soču. Postavio je jaku zasedu, u slučaju da dođe kakva patrola ili automobil, ali ništa nije stiglo.

2 bat.: Nemamo vesti.

3 bat. je otišao u novu akciju.

15 XII 43

1 bat.: Zaseda na glavnom drumu Tolmin – Kobarid, ali nije bilo nikakvog saobraćaja. Pošto je nemačka patrola došla u pravcu bolnice, bataljon je poslao patrolu od 15 ljudi sa 2 puškomitr. i 8 ljudi iz štapske patrole sa 1 puškomit. ali su Nemci već ranije otišli. Bataljon je uveče poslao 40 ljudi kao pomoć bolnici prilikom pokreta.

2 bat.: Nemamo vesti.

3 bat.: U akciji.

16 XII 43

1 bat. je izvršio pokret prema novom sektoru. On je imao obezbeđene sve položaje kako je naredila Divizija. Privremeno se zaustavio u Cadrugu radi transporta materijala iz bolnice. Obezbediće obe doline iz Tolmina, dok sve ne bude uređeno. Sem toga mora da ide i po mine

za bacač. Zajedno s bataljonom prebacio se i Stab brigade.

2 bat.: Nemamo vesti.

3 bat.: Nemamo vesti.

4 bat.: Nemamo vesti.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Zam. komandanta:
Branko¹

BR. 76

IZVEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG BATALJONA OSAMNAESTE SLOVENAČKE («SOŠKE») NO BRIGADE OD 16 DECEMBRA 1943 ŠTABU BRIGADE O BORBI KOD KRNICE I O STANJU BATALJONA¹

STAB I BENEŠKOG BAT.²
Na položaju, 16 XII 43

OPŠTI IZVEŠTAJ ŠTABU XVIII BRIGADE

Prema informacijama, primljenim 11 o.m., Nemci su se koncentrisali na svim stranama oko našeg položaja u Viškorši (Monteaperta). Nalazili su se na tri strane, a prema neproverenim podacima, i na četvrtoj. Koncentrisali su se u Sedlišču, u s. Neme, u Platišču (Breginju). Verovatno su imali nameru da dođu i preko brda (produženje Stola). Cim smo dobili sve informacije, mi smo u sporazumu s komesarom jedne čete bat. Pisačami napravili plan prema kome bi naš bataljon trebalo

¹ Franc Bavec

² Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

³ Za vreme borbi kod Kobarida (vidi tom VI, knj. 8, dok. br. 152) Osamnaesta slovenačka («Soška») NO brigada imala je u svojim sastavu pet bataljona (vidi tom VI, knj. 8, dok. br. 65). Posle teških borbi koje je Brigada vodila na planini Matajur 8 i 9 novembra 1943, i zbog gubitaka koje je tada pretrpela, ljudstvo iz Četvrtog bataljona je uključeno u sastav Prvog bataljona, a raniji Peti bataljon postao je novi Četvrti bataljon. Pošto se taj bataljon sve do polovine decembra 1943 god. nalazio na desnoj obali reke Soče i u Beneškoj Sloveniji, gde je samostalno vršio akcije i izvodio mobilizaciju, to se on samozvano nazivao i Prvim beneškim bataljonom.

da drži položaje prema Sedlišću i zaštiti prevoj na brdu (prelaz), dok bi talijanski bataljoni zaposeli položaje prema selu Neme i Platišću. Talijanski bataljoni brojali su oko 150 ljudi s najmanje 4 teška mitraljeza. Prema planu trebalo je da na svaki način pokušaju držati položaje jedan dan, a zatim da se u toku noći neprimetno povuku prema uzvišenjima iznad Crneje. Pošto je komandant bat. »Garibaldi« odbio plan i javio da će se oni odmah povući, to smo se i mi odmah prebacili u Krnicu. Tamo smo se čitavog sledećeg dana nalazili na položajima pod nemačkom vatrom. Mi smo odgovorili samo s nekoliko mina iz minobacača. Kakav je bio uspeh te naše vatre (12 dec.) nije nam poznato. Još isto večer prebacili smo se prema Robidišću. Od 94 ostalo nas je tamo samo još 86. Među nestalima, koje nismo našli, bila su i 4 Engleza (možda su ih Nemci već zarobili). Iste noći prebacio se u Robidišće i bat. »Garibaldi«, koji se smestio u selu, a ne, kao mi, u nekoj udaljenoj kućici. Time su jako kompromitovali naše prebacivanje. Preko dana smo se odmarali. U Robidišće su došli Nemci, koji su vršili i pretrese po kućama. Bat. »Garibaldi« se u brzini još ranije rasturio. Delimično je posakrivao svoj materijal i raspisao se preobučeni u civilna odela (13 o.m.).

Mi smo imali plan da se tokom noći prebacimo na drugi, bolji, položaj iznad Robidišća, gde nikako ne bi mogli da nas otkriju, i da se sledeće noći prebacimo preko Soče. To nam je pošlo za rukom samo delimično. Uveče 13 o.m., kad je ljudstvo već pošlo na počinak, stigao je komandir Bojan sa alarmantnom vešću da se približuje nemačka patrola i odmah dao znak za uzbunu. Komandant drug Mark³ je odmah izdao naređenje za pokret čitavog bataljona na brdo iznad kućica gde smo spavali, i to postepeno po vodovima. Tom prilikom niko se nije pobrinuo da se proverí vest koju je doneo drug Bojan, niti da se obezbedi veza za one drugove koji se trenutno nisu nalazili kod čete, uprkos upozorenju druga komesara čete Nazdara: da pokret treba da izvrši ceo bataljon, da se ne bi rasturio. Drug komandant Mark uputio je pojedine vodove napred, a za vezu između njih i politkoma Milana⁴ odredio je druga Bojana, koji je još ostao dole. Pošto se pokazalo da vest o patroli nije bila istinita, drugovi Marko (komandir) i Milan odmah su poslali kurira da izvesti bataljon: neka se ljudstvo najkasnije do 3 časa ujutru vrati na staro mesto i krene, kao što je bilo određeno, na novo mesto, a pre toga primi hranu, kao što je bilo dogovoreno s terenom koji je pripremio jela. Kurir je našao druga

Bojana, koji ga je poslao natrag obećavši da će već javiti dalje. Ujutru nije bilo nikoga. Ponovo smo poslali kurira da potraži bataljon na mestu gde je, prema uputstvima komandanta druga Marka, trebalo da se nalazi. Kurir se vratio sa svega 9 drugova, odvojenih od bataljona kojeg nisu mogli da nađu. Zatim smo se s tim drugovima prebacili na ranije određeni položaj iznad Robidišča i odmah poslali patrolu da potraži ostale drugove. Ona je našla samo druga komandanta Marka sa 27 drugova. Ukupno nas je bilo, dakle, 40. Nas 35 (od tog broja) krenulo je noću preko Stola. Prema uputstvu druga Ivka predali smo sve privremeno III bataljonu (30 drug. plus 6 drug. koji su došli sami s drugom Nazdarom odvojeno od nas – ukupno 36 drugova). Ostale rasturene drugove još očekujemo, ako ih nađu. O svemu tome (u pogledu predaje ljudi) nismo primili nikakva tačna uputstva.

Od 2 teška i 6 lakih mitraljeza, sa svom pripadajućom municijom, imamo ovde 1 teški i 4 laka mitr. sa 3 ranca municije. Minobacač smo sakrili još u Krnici, jer je pokret s njim bio nemoguć.

Politkom:
Milan

Zam. kom.:

NAREĐENJE ŠTABA DVADESET ŠESTE («TRIGLAVSKE»)
DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 17 DECEMBRA 1943
ŠTABOVIMA BRIGADA ZA PRELAZAK U OFANZIVU NA
SEKTORU GORENJSKE¹

STAB XXVI DIVIZIJE
»TRIGLAVSKE«

Na položaju, 17. XII. 1943

ŠTABU XVI SNOB »JANKO PREMRL-VOJKO«

Zbog ofanzive na oslobođenu teritoriju Hrvatske, Bosne i Crne Gore, nemački okupator povukao je veće snage i s našeg sektora, zapravo ih zamenio sa demoralisanim, prinudno mobilisanim Mongolima, belogardistima i domobranima. Da bi prikrrio svoju slabost, on u poslednje vreme pokušava manje ispade, s manjim kolonama, na našu oslobođenu teritoriju.

Tu njegovu slabost moramo iskoristiti i prinuditi ga da i na našem sektoru zadrži veći broj svojih snaga, te mu time sprečiti cilj glavne ofanzive. To ćemo postići ako odmah pređemo s našim jedinicama u ofanzivu. Zbog toga)

n a r e đ u j e m o :

1. S manjim diverzantskim grupama potrebno je stalno rušiti železničke objekte i izbacivati vozove na svim železničkim prugama. Naročitu pažnju moramo pokloniti železničkoj pruzi Ljubljana – Postojna.

2. Potrebno je da se temeljito poruše ceste oko Idrije i cestna veza Col – Crni Vrh – Godovič.

3. Smeli, demonstrativni napadi na velike centre i neprijateljska uporišta (Ljubljana, Idrija, Škofja Loka, Vrhnika).

4. Masovna mobilizacija na celoj teritoriji.

5. Razbijanje i napadanje slabijih neprijateljskih uporišta. Gornje direktive će se izvoditi na sledeći način:

VII UB »France Prešern« ima operativni sektor severno od ceste Škofja Loka – Železniki i zadatak da vrši diverzantske akcije duboko u pozadini neprijatelja, da pomaže Gorenjskom odredu prilikom prenosa njegovih operacija na levu

obalu Save i da naročitu pažnju skrene na železničku prugu Skofja Loka – Kranj – Radovljica i železničku prugu Nomenj – Soteska – Bohinjska Bela, ali da se ne ograniči samo na izbacivanje vozova, već mora paziti da izvede njihovu totalnu likvidaciju. Neka potraži slabija neprijateljska uporišta i neka ih likvidira. Neka raspredje dobru obavestajnu mrežu i alarmantnim vestima unosi zabunu među neprijatelje i vrši drske upade u njihove centre Kranj, Bled, Jesenice, Radovljica.

III UB »Ivan Gradnik« ima svoj operativni sektor na Idrijskom području, gde će joj biti glavna polazna tačka, sa zadacima da što dublje upada na Dolomitski sektor. Tamo ima zadatak da likvidira učestale belogardističke patrole, da vrši mobilizaciju i da likvidira manja utvrđena belogardistička uporišta. S manjim grupama neka na tom sektoru vrši akcije na pruzi Ljubljana – Trst, tj. putem miniranja i izbacivanja vozova. Dalje, treba da ruši cestu Crni Vrh – Col – Ajdovščina – Hrušica, te cestu Crni Vrh – Godovič – Idrija.

XVI brigada »Janko Premrl-Vojko« ima za svoj operativni sektor Zirovski Vrh i sektor Crni Vrh, s tim da kontroliše belogardistička uporišta Rovte, Gorenju Vas, Poljane i šalje jake vodove, pod sigurnim rukovodstvom, na železničku prugu Skofja Loka – Ljubljana u cilju pripremanja zaseda pojedinim kamionima i luksuznim automobilima u kojima se voze nemački oficiri, te rušenja pruge i izbacivanja vozova, s likvidacijom istih.

Pošto se dosada dešavalo da su naše naredbe bile površno izvršavane i u mnogim slučajevima, pod raznim izgovorima, ostale neizvršene, upozoravamo štabove brigada da *odmah* nakon prijema ove naredbe sazovu sastanak štaba brigade, gde treba o primljenoj naredbi prodiskutovati i na njenoj osnovi izraditi planove za potrebna premeštanja i predviđene akcije.

S obzirom na sadašnju tešku ofanzivu koju neprijatelj vrši protiv NOV na jugu, i s obzirom na dnevnu zapovest vrhovnog komandanta maršala druga Tita, naglašavamo ozbiljnost gornje naredbe i odgovornost svih rukovodilaca štabova brigada za neizvršavanje ili nedovoljnu ofanzivnost, zbog teških prilika u kojima se nalazi naša vojska u Bosni i Sandžaku."

Nakon poslednje nemačke ofanzive naša divizija nije postigla nikakvog vidnijeg uspeha samo zbog toga što je štabovima brigada bila data široka samoinicijativnost, a koju u najviše slučajeva nisu razvili, mada je naša snaga, tj. ljudstvo i oružje, ostala sačuvana, sa izuzetkom nekoliko dezertiranja, što je našoj vojsci samo koristilo jer se očistila.

Sem diverzantskih akcija, neka bataljonske akcije porastu u brigadne, a međusobni raspored bataljona neka bude takav, da će bataljoni dolaziti u obzir pri međusobnom potpomaganju. Pošto ćemo se od sada nalaziti većinom na terenu koji neprijatelj intenzivnije kontroliše i gde ima dobro raspoređenu obavestajnu službu, naše najbolje obezbeđenje će biti stalno premeštanje, čime ćemo neprijatelju onemogućiti koncentraciju većih snaga za plansko uništavanje naših jedinica. Zbog toga se brigade moraju nalaziti u stalnom pokretu, s tim da na pojedinim položajima ostaju samo toliko vremena koliko je potrebno za pripremu i izvršenje određene akcije. Ni u kom slučaju to ne sme da traje više od dva dana. Zbog toga neka budu pokreti kratki.

Rezultati i aktivnost pojedinih brigada, kao i bataljona, biće ogledalo aktivnosti i agilnosti samih štabova. Prilikom akcija potrebno je, pre svega, težiti za tim da se od uništenog neprijatelja dobije što više oružja. Sve dosadašnje akcije bile su samo upola uspešne, jer ni u jednoj nije bilo zaplenjeno oružje ili je pak to bilo minimalno.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Keršič Ciril

V. d. komandanta:
Švara Dušan-Dule

Poslato:
svim štabovima brigada
i Štabu III op. zone.

IZVEŠTAJ ŠTABA SEDME SLOVENAČKE NOU BRIGADE
»FRANCE PREŠERN« OD 17 DECEMBRA 1943 ŠTABU DVA-
DESET ŠESTE (»TRIGLAVSKE«) DIVIZIJE NOV I PO JU-
GOSLAVIJE O NAPADU NA STRAŽIŠČE¹

PROPAGANDNI OTSEK VII UB »FRANCE PRESERN«

Dopisnik

Na položaju, 17. XII. 43

DOPISNIKU TRIGLAVSKE DIVIZIJE

Noću uoči 16 decembra 1943 upali su I i II bat. VII UB »F.P.« u tvornicu »Heller« u Kranju.² Kad su naši stigli do stražara, pozvali su ih na predaju. Trojica stražara odmah su se odazvali pozivu i predali puške, dok je jedan stražar pobegao i opalio tri metka na naše. Nemci, koji su se nalazili u tvornici »Jugočeška«, pokušali su da prodru do mesta gde se vršila rekvizicija. Na drugom mestu Nemci su pokušali da u oklopnim automobilima prodru kroz naše položaje. Naše zasede zadržale su svoje položaje i svuda odbile neprijatelja. Grupa naših prodrila je u Hellerovu tvornicu i rekvirirala veliku količinu robe i 6 pisaćih mašina. Za vreme rekvizicije prateća četa je bacala teške mine na železničku stanicu i na tvornicu »Jugočeška«. Nakon eksplozije prve mine u gradu je nastala panika. Činilo se da su neke mine postigle pun pogodak. Žrtve i štetu koja je nastala prilikom bombardovanja teškim minama još nismo mogli ustanoviti. Posle završene rekvizicije naši su u tvornici razbili više velikih mašina i posle toga se u redu i bez žrtava povukli. Minereri naše brigade i G.O.³ minirali su betonski most na cesti Ljubljana – Kranj. Most se srušio na železničku prugu koja ide ispod mosta. Naši borci su se u borbi dobro držali.

Dana 14. XII. 1943 stiglo je u našu brigadu 15 Slovenaca koji su služili u nemačkoj vojsci. Moral civilnog stanovništva je zadovoljavajući.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Dopisnik: "

Branko

»

Načelnik otseka:

Borut⁴

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Odnosi se na tekstilnu tvornicu u Stražišču kod Kranja.

³ Gorenjskog odreda

* Albert Rajer

IZVEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE SLOVENAČKE NO BRIGADE »SIMON GREGORČIČ« OD 17 DECEMBRA 1943 ŠTABU DVADESET SEDME (»GORIŠKE«) DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE O BORBI NA SEKTORU SLAVCE – PODPOZNIK¹

STAB XVII SNOB »SIMON GREGORČIČ«
XXVII DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 17. XII. 43

ŠTABU XXVII DIVIZIJE

U jučerašnjem izveštaju,² koji sam Vam poslao, nisam Vas mogao izvestiti o tačnom brojnom stanju neprijatelja i njegovim namerama.

Jutros su se, pak, pojavili sa triju strana, sa automobilima i tenkovima, i počeli da napadaju.

Bataljoni su se nalazili na sledećim položajima: II bat. je bio u selu Krasnom, spreman da sa 54 druga prihvati borbu na položaju iznad sela Brega, ali su Nemci išli ispod Krasnog prema Gonjaču i Šmartnom. Svi drugovi ostali su na svojim mestima.

III bat. imao je svoj položaj u selu Slavče. U 9,10 stigla je ispod Slavča patrola od 11 Nemaca (4 Nem., 7 Mong.). Naši su ih odmah napali. Ja sam se sam nalazio s tim bataljonom. Izdao sam naređenje osmorici drugova da ih opkole, što je odmah i učinjeno.

U isto vreme stigli su, putem iz pravca Dolenja, 1 kamion i 1 tenk. Odmah je izvršen napad na kamion, ali već posle nekoliko minuta bilo ih je 11, sa 3 tenka, sa oko 300 ljudi. Kad su počeli da napadaju minobacačima, izdao sam naređenje za povlačenje. Bat. se povukao u redu. Samo se jedan vod, koji je bio u izviđanju iznad sela Gradno, nije još javio u bataljon. Niko u III bat. nije rinjen, dok su Nemci, prema iskazu druga kom., imali 3 mrtva.

IV bat. nalazio se u Podpozniku (samo jedna kuća) iznad sela Brezovika potpuno u šumi, samo zbog toga, što je primao sve nove mobilisane drugove. Brojno stanje tog bat. iznosilo je juče 102. Ali pošto sam imao nameru i noću 17 o.m. izdao

Štabu bat. naredbu da danas krene na put, ja sam još noću između 16-og i 17-og poslao 30 drug. iz oba bat. i mobilisao još 10 novih u selu Biljani. S tim brojem drugova bat. bi bio spreman za pokret.

Ujutru, upravo kad se održavao zbor bataljona, bili su napadnuti sa otstojanja od 8 metara. Nastala je panika. Još nemam tačnije vesti koliko ih je dezertiralo. Sada lično idem tamo.

Napadnuti su bili iz pravca Slapnika. Neprijatelj se privukao do samog logora.

Prema izjavi druga kom. čete Aleša, Nemaca je bilo 11, naoružanih, automatima. Našao sam ga ranjenog na putu ka njima. Ranjen je u ruku, a zakačilo mu je i nogu. Izvršiću detaljnu istragu zašto se to desilo i gde je krivica što su došli na tako malo otstojanje. Čim saslušam kom. bat., poslaću izveštaj (apsolutno je krivica Štaba bataljona).

Primećeno je da sa svakom nemačkom patrolom idu 2 do 3 civila (belogardista), jer, prema izjavama terenaca, govore ljubljanskim i dolenjskim dijalektom i nose automate ispod kaputa.

II i III bataljon menjali su do danas svakog dana nov položaj, s obzirom na konspiraciju. IV bataljon je pre 2 dana krenuo iz Brezovika.

Poštu, odnosno vesti, primio sam od Vas samo jednom.

Zato ću tokom sutrašnjeg dana skupiti sve drugove i krenuti iz Brda.

Upravo sam primio izveštaj da ih je bilo u Slavčama 17 kamiona, 3 mot. i 3 tenka. Zapalili su kuće gde se nalazio bataljon. U istom izveštaju stoji da su zapalili i kuću u Podpozniku gde se nalazio IV bat. i više kuća u Slapniku i Imenju.

Obaveštajac mi javlja da Nemci kupe sve muškarce do 50 godina starosti.

Podrobniji izveštaj poslaću sutra ujutru.

Odgovorite, molim, da li dobijate barem naše izveštaje. Saslušao sam kontrolora karaule o tome zašto se naša pisma vraćaju. Sada svako pismo ide samo uz potvrdu (potpis).

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

V. d. komandanta:
Maroko³

BR. 80

IZVEŠTAJ INFORMATIVNOG OTSEKA GLAVNOG ŠTABA
NOV I PO SLOVENIJE OD 18 DECEMBRA 1943 O NAPADU
ČETRNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ NA KOCEVJE I O AK-
CIJAMA DEVETNAESTE SLOVENACKE NO BRIGADE
»SREĆKO KOSOVEL«¹

GLAVNI STAB NOV I PO
SLOVENIJE
18. XII. 1943
Otsek za informacije
Br. 18

Izveštaj

Kočevska

XIV divizija je od 9 do 12. XII. 1943 vršila napad na utvrđeno nemačko-beiogardističko uporište u Kočevju.² Napad je izvršen s četiri strane. Neprijatelj, odlično naoružan puškama, mitraljezima, bacačima i protivtenkovskim topovima, uz podršku avijacije, očajnički se branio. Naši borci su, uz podršku artiljerije i minobacača, vodili teške borbe za svaki protivnički položaj, za svaki bunker i svaku kuću. Odlučivali su smeli juriši naših boraca. Oni su, u junačkoj borbi, prodirali prema zamku-centru otpora. Uspeli su da likvidiraju sve tačke otpora, da zauzmu čitav grad i potpuno opkole zamak. Oni su uspeli i da zapale zamak na tri mesta. Zamak je bio stalno pod vatrom naših mitraljeza i bacača a naša artiljerija razbila je vrata zamka. Neprijatelju je pošlo za rukom da jakim oklopnim i pešadiskim jedinicama prodre u Kočevje. Naše jedinice su se, usled suviše jakog pritiska, evakuisale iz grada.

Naši borci su u toku borbe uništili tekstilnu fabriku u Kočevju, železničku stanicu u Kočevju i 30 **železničkih** vagona i potpuno uništili rudnik smeđeg uglja kod Kočevja, zajedno sa rudničkom električnom centralom. Neprijatelj je imao oko 208 mrtvih. Naše jedinice su zaplenile: 2 haubice od 100 mm, 1 poljski top od 75 mm, 1 protivtenkovski³ top, 2 teška mitraljeza, 8 lakih mitraljeza, 40 pušaka, 5 sanduka mina za nemačke bacače i 2.000 kom. »Mauzer« municije.

Naši borci su napali položaje protivnika s velikim junastvom, prezirući smrt, i sve je rukovodila jedna jedina misao – uništiti zločinačkog okupatora.

U borbama s kolonama koje su dolazile u pomoć napadnutom uporištu, I SNOUB »T. Tomšič« je protivtenkovskim topom uništila 1 neprijateljski tenk. II bataljon V brigade zastavio je, između Škofljice i Šmarja, nemačku kolonu i pet puta odbio njen napad.³ Jačina kolone iznosila je 40 kamiona i 25 tenkova i oklopnih automobila. Naši borci su tom prilikom, protivtenkovskim topom, uništili oklopni vagon i 1 oklopni automobil.

Dolenjska

13. XII je XII brigada vodila borbe s Nemcima na položajima oko sela Zalovče. Naši borci su, u jurišu, isterali Nemce iz sela. Neprijatelj je imao 2 mrtva i 7 ranjenih.

15 XII su borci bataljona, pod komandom kapetana druga Cetinjskog,⁴ napali nemačku kolonu koja je prodirala iz Novog Mesta do Vavte Vasi. Nemci su u borbi kod Škrjanči imali najmanje 15 mrtvih.

15 XII je III bat. IV brigade, posle polučasovne borbe, odbio manju belogardističku grupu koja je prodirala od Grma prema Gotnoj Vasi. Neprijatelj je imao gubitke.

16 XII su Nemci napali bataljon IV brigade kod Vel. Bana." Neprijatelj je posle jednočasovne borbe odbačen natrag prema Kostanjevici. Nemci i belogardisti imali su 10 mrtvih i 16 ranjenih.

Primorska

9 XI je patrola II bat. XIX brigade" napala autobus Nemaca. Tri Nemca su poginula a jedan je ranjen.

19. XI su mineri IV bat. XIX brigade izbacili iz koloseka lokomotivu na pruzi Sežana – Občine.

³ Vidi dok. br. 58 i 114.

⁴ Vidi dok. br. 6, objašnjenje br. 5.

⁵ Odnosi se na Četvrti bataljon Četvrte slovenačke NOU brigade »Matija Gubec«.

" Devetnaesta slovenačka brigada »Srečko Kosovel« formirana je 24 septembra 1943. Kao jezgro za njeno formiranje poslužio je raniji takozvani Kraški bataljon. Prema planu Štaba brigade, na sastanku s komandantima bataljona, održanom 24 septembra u s. Gabrovici kod Komna, određeno je da se Brigada noću 24/25 septembra prikupi kod sela Kosoveljevo, gde je trebalo da položi zakletvu. Do tog okupljanja nije došlo, jer su Nemci još istog dana započeli ofanzivu na taj sektor i Brigada je tada vodila vrlo uspešne borbe. Prvi komandant bio je Ivan Turšič-Iztok, narodni heroj, a politkomesar Lado Bračić-Mirko. Do sredine decembra Brigada je bila pod neposrednom komandom Štaba Treće (»Alpske«) operativne zone, a tada je uključena u sastav Tridesete divizije NOV i POJ.

21. XI je jedan vod iste brigade zarobio 4 neprijateljska vojnika.

22. XI je jedna naša patrola napala kod Vrabča nemački policiski automobil. Dva Nemca su poginula a jedan je ranjen, među njima 1 oficir SS jedinica. Automobil je uništen. Zaplenjen je 1 nemački automat i 3 pištolja.

22. XI, iz straha od napada naših jedinica, pobjegli su karabinjeri iz Štanjela na Krasu i ostavili na mestu 2 puško-mitraljeza, 2.200 metaka, 700 metaka za teški mitraljez, 94 ručne bombe i drugi materijal.

23. XI su jedinice IV bataljona XIX brigade izbacile iz koloseka teretni voz između Sežane i Občina.

24. XI je patrola Štaba brigade napala na cesti Ajdovščina – Gorica nemački automobil i ubila 1 Nemca, dok su se 2 nemačka podoficira predala. Poginuo je oficir. Zaplenjena su 3 pištolja.

26. XI je II četa III bat. XIX brigade napala fašiste kod Rihemberga. U borbi su poginula 4 fašista a trojica su teško ranjena.

27. XI je četa IV bat. XIX brigade napala automobil skvadrista između Komna i Nabrežine. Poginulo je 13 skvadrista, među njima 1 kapetan. Automobil je zapaljen.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Šef otseka za informacije:
Nedeljko⁷

NAREĐENJE ŠTABA TREĆE (»ALPSKE«) OPERATIVNE
ZONE OD 18 DECEMBRA 1943 ŠTABU DVADESET SEDME
(»GORIŠKE«) DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE ZA FOR-
MIRANJE BRIŠKO-BENEŠKOG ODREDA¹

ŠTAB
III OPERATIVNE ZONE
ALPSKE

Položaj. 18. XII. 1943
Br. 129

ŠTABU XXVII DIVIZIJE GORIŠKE

Što pre formirajte Briško-beneški odred, koji neka broji
200 ljudi. Postavite dobar i pouzdan štab.²

Izvršite pokrete koje će vam usmeno preneti komandant
XVIII brigade drug Gliša.³ Prilikom svih pokreta neka Ko-
manda mesta Sela ostane na svojim mestima. Komandant XVII
brigade⁴ neka krene zajedno sa XVII brigadom ako se već
toliko oporavio, a inače treba ga transportovati na nosilima.

Bivši zamenik komandanta Tolminskog područja neka se
javi vašem štabu i odredite mu službeno mesto. Novac koji
posедуje od prodatog vina predaće našem štabu, ukoliko ga
ne utroše jedinice Divizije.

U Briško-beneški odred ne smete postavljati novopo-
stavljene oficire. Taj će odred biti podređen direktno našem
štabu.

Obavestite o dolasku oficira i o ovim merama druga
Vladu,⁵ zamenika politkomesara našeg štaba.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dušan Kveder-Tomaž, s. r.

Komandant:
Lado Ambrožič-Novljan, s. r.

¹ Kopija originala se nalazi u arhivi Instituta za istoriju rad-
ničkog pokreta u Ljubljani.

² Briško-beneški odred je formiran 24 decembra 1943 (vidi dok.
br. 122).

³ Raco Gliša

* Vladimir Knežević-Voloda. Poginuo marta 1944 kod sela Vitovlje.

⁵ Branko Babič

NAREĐENJE ŠTABA TREĆE («ALPSKE») OPERATIVNE
ZONE OD 18 DECEMBRA 1943 ŠTABU DEVETNAESTE SLO-
VENAČKE NO BRIGADE »SREČKO KOSOVEL« ZA FORMI-
RANJE JUŽNOPRIMORSKOG ODREDA¹

ŠTAB
III OPERATIVNE ZONE
ALPSKE

Položaj, 18. XII. 1943
Br. 128

ŠTABU XIX SNOB »SREČKO KOSOVEL«

Vaš štab već je primio direktive za formiranje od-
rednog bataljona, koji formirajte iz jednog od vaših bataljona.
Za komandanta tog bataljona postavljamo dosadašnjeg zame-
nika komandanta vaše brigade druga Jakeca.² Štab tog bata-
ljona će se preformirati u štab Južnoprimorskog odreda, a bata-
ljon u odred – našom posebnom naredbom.³ Do tog vremena
neka budući zadatak tog bataljona ostane u tajnosti. Za njega
neka zna samo drug Jakec. Tome bataljonu priključite jedan
vod Rusa, a budućem odredu će se priključiti i vaš italijanski
bataljon.⁴ U taj bataljon ne smete određivati bilo koga od
poslatih oficira. S vodom Rusa neka odredni bataljon broji
200 ljudi i neka je naoružan lakim pešadiskim naoružanjem.
O izvršenom javite.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:
Dušan Kveder-Tomaž, s. r. Lado Ambrožič-Novljan, s. r.

¹ Kopija originala se nalazi u arhivi Instituta za istoriju rad-
ničkog pokreta u Ljubljani.

² Karei Nardin

³ Južnoprimorski odred je formiran 25 decembra 1943 kod Gabro-
vice, iz Četvrtog bataljona Devetnaeste slovenačke NO brigade »Srečko
Kosovel«. Sastav: od tri čete (ukupno oko 200 boraca). Usled priliva no-
vih boraca, brojno stanje se u toku januara 1944 već toliko povećalo, da
su u prvoj polovini februara formirana četiri bataljona. Prvi bataljon je
operisao u Vipavskoj Dolini, drugi na sektoru Postojna – Pivka, treći
na Krasu, a četvrti, italijanski, bataljon imao je zadatak da što dublje
prodre u Furlansku niziju. Prvi komandant Odreda bio je Karei Nar-
din-Jakec, a politkomesar Lado Svirgelj-Mojzes.

⁴ Odnosi se na bataljon »Triestino d' assalto« koji se nalazio u
sastavu Devetnaeste slovenačke NO brigade »Srečko Kosovel«.

IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 18 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O SITUACIJI POSLE NAPADA NA VRBOVSKO¹

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
dana 18. XII. 1943
Položaj

Dnevni izveštaj

GLAVNOM ŠTABU

U vezi s tim što nam javljate da ne dostavljamo dnevne izveštaje, javljamo da smo dnevni izveštaj slali svakog dana. te smo zbog Vaše opomene poslali u kontrolu referenta našeg oteka za veze. Tačan izveštaj o celokupnoj akciji na Vrbovsko dostavićemo Vam sutra, a danas Vam dostavljamo samo stanje u kome se nalazimo.

Vrbovsko smo napadali od 15-og u tri časa izjutra pa do danas, 19 o.m., do 15 časova, kad je neprijatelju uspelo da trećim ojačanim napadom iz Ogulina probije blokadu koju je vršila III brigada XIII divizije, kojoj smo poslali u pomoć još jedan bataljon X brigade, a pored toga povukla je i bataljon koji je napadao Vrbovsko. Tu blokadu je probilo tek treće pojačanje, koje su dobili u Ogulinu. Pojačanje su dobili iz jedinica koje vrše ofanzivu na Kordun. Usled toga što je neprijatelj stigao u Vrbovsko idući šumom na Senjsko, iz kojeg su Vrbovsko napadali jedan naš bataljon i topovska baterija 75 mm iz XIII divizije, on im je upao iza leđa, te su se s teškoćom spasli. U sporazumu s komandantom XIII divizije drugom Veljkom Kovačevićem, odredili smo da naša IX brigada zatvori put iz Vrbovskog prema Srpskim Moravicama, a X brigadu da pomaknemo iz Lukovog Dola u Ravnu Goru sa zadatkom da sprečava upad u Gorski Kotar, koji je naša čvrsta oslobođna teritorija. Detaljniji izveštaj o borbama, koje su bile najteže što ih je imala naša divizija, uslediće.²

Primili smo naredbu kojom se sadašnji zamenik XVIII divizije poziva u Glavni štab, a na njegovo mesto se postavlja

komandant X brigade. U vezi s tim slobodni smo napomenuti da komandant X brigade, i pored svojih određenih vrlina, između svih brigadnih komandanata najmanje odgovara za zamenika komandanta divizije. Pored toga je Stab X brigade ionako već izgubio više članova, te smatramo da bi X brigadi u sadašnjem momentu mnogo nedostajao njen komandant. Bez obzira na navedeno smatramo za svoju dužnost da Vas upozorimo na činjenicu da bi bilo koji od komandanata brigada naše divizije bio sposobniji za to mesto. Molimo Vas da nam odmah javite ako i pored navedenih činjenica insistirate na svojoj naredbi, jer komandanta X brigade, zbog toga što se taj štab sada sastoji od svega dva čoveka, ne možemo povući iz jedinice.

K nama je stiglo 7 oficira »krajišnika«, koje ćemo postaviti u naše štabove bataljona, kako je to bilo s Vama već usmeno dogovoreno. Mnogo nas je obradovala vest da ćemo dobiti i našu VIII brigadu u svoj sastav.

Zbog veoma slabog brojnog stanja naših bataljona, i s obzirom na činjenicu da nemamo mogućnosti mobilizacije, jer moramo sve novomobilisane predati, molimo za dozvolu da ukinemo naše četvrte bataljone i njima pojačamo ostale bataljone, jer nam ionako svaki bataljon broji 100 ljudi.

S F. – S. N!

Politkomesar:
Janko Rudolf

Komandant – p. pukovnik:
Rade Pehaček

IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG OTSEKA DVADESET ŠESTE
(»TRIGLAVSKE«) DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE ŠTA-
BU DVADESET SEDME DIVIZIJE NOV I POJ O STANJU
NEPRIJATELJA U GORENJSKOJ¹

OBAVEŠTAJNI OTSEK
XXVI DIVIZIJE »TRIGLAVSKE«

~Na položaju, 18. XII. 1943

OBAVEŠTAJNOM OTSEKU XXVII DIVIZIJE

Pregled nemačkih uporišta u Gorenjskoj:

Selska Dolina:

Železniki: Od žandarmerije 64 žandara. Nastanjeni su u 4 zgrade. Naoružanje: jedan bacač, 2 teška mitraljeza i više lakog automatskog oružja, tako da 1 mitraljez dolazi na 8–10 ljudi. Prozore imaju obezbeđene peskom i daskama u kojima se nalaze puščani otvori. Ljudstvo je različite nacionalnosti i među njima je dosta Slovenaca. Moralno stanje je prilično dobro. Patrole su jačine 20, pa i do 30 ljudi. Zasede drže u jarugama Studenog i Smočeve, češće puta i u kućama, naročito u Gornjim Zeleznikima kod Matevča i Hribara. Uveče obično ne idu iz sela, ali često drže zasede po ulicama u samom selu.

Selca: Žandarmerije ima oko 50 ljudi. Nastanjeni su u župnikovoj kući i u kući kapelana. Naoružanje: 1 bacač i srazmeran broj automatskog oružja. Nacionalnosti su različite, moralno stanje je još prilično dobro. Patrole odlaze prema Dolenjoj Vasi, prema Studenom i Sevnici. U crkvenom tornju nalazi se osmatračnica.

Praprotno: Straža kod mosta, 10–12 ljudi. Na svakoj strani mosta nalazi se bunker sa žičanim preprekama. Posada je posle napada, koji je na nju izvršen 12. XII. 1943,² vrlo demoralisana.

Cestni saobraćaj je vrlo ograničen, prvo, što su mostovi minirani, drugo, što se plaše napada iz zaseda. Bez pratnje oklop-

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

* Napad na nemačko uporište u Praprotnom izvele su jedinice Sedme slovenačke NOU brigade »France Prešem«, ali bez vidnijeg uspeha.

nih automobila ne ide nijedno nemačko vozilo niti u Selsku niti u Poljansku Dolinu. Na mestima prikladnim za naše zasede oklopni automobil stane i sačeka vozilo koje prati, kako ne bi pali u zasedu. Ponekad i na mestima gde su već pali u zasedu slepo pucaju u šumu. Narod u Selškoj Dolini je skoro 100% na našoj strani i mnogo žrtvuje za našu vojsku.

Poljanska Dolina:

Gorenja Vas: Oko 200 financa i 40 žandara.

Naoružanje: na Trati imaju 1 teški i 1 laki bacač, 2 teška mitraljeza i srazmeran broj lakog automatskog oružja. U samoj Gorenjoj Vasi – 1 teški i 1 laki bacač, 3 teška mitraljeza i više lakog automatskog oružja. Municijom su dobro snabdeveni. Moralno stanje je na niskom stepenu. Među njima su sve moguće nacionalnosti. Patrole se kreću prema Hotavljam, Lajšama, na Tratu, Vršaje iznad Gorenje Vasi, Srednje Brdo. Po tornjevima imaju osmatračnice. Na mostovima prošle nedelje nije bilo zaseda.

Lučine: Stiglo je pojačanje, tako da se sada u Lučinama nalazi oko 200 ljudi graničara. Naoružanje: 1 teški i 2 laka bacača, 2 teška mitraljeza i srazmeran broj lakog automatskog oružja. Patrole se kreću duž granice prema Suhom Dolu, Crnom Vrh. Prema potrebi idu i u Gorenju Vas. Patrola nosi sa sobom po 3 mitraljeza.

Poljane: Oko 40 žandara. Naoružanje: 1 teški i 2 laka bacača, 2 teška i 6 lakih mitraljeza. Patroliraju po cesti prema Delnicama, Skofjoj Loki, a bio je slučaj da su išli i preko Gabrške Gore na Delnice. Sa sobom nose laki bacač i tromblonsku pušku. Moral nije na visokom stepenu.

Gabr: Oko 13 žandara. Naoružanje: 1 laki bacač, 2 teška i 2 laka mitraljeza. Nastanjeni su u školi. Patroliranje je ograničeno, jer je to uporište bilo već više puta napadnuto od strane Gorenjskog odreda (I četa).³ Moralno stanje nije najbolje.

Črni Vrh: 170 graničara. Naoružanje: 2 topa – jedan je bez nišanskih sprava (kal. 68 mm) 2 teška i 3 laka bacača. Nastanjeni su u školi i župnikovoj kući. U školi imaju 5 teških mitraljeza. Na Crnom Vrh. imaju svuda okolo bunkere. Do bunkera su iskopani rovovi. To uporište je vrlo jako utvrđeno. Moralno stanje te posade je još prilično dobro. Patroliraju duž granice Ločnica – Sv. Ožbolt – Ločnica. Na tu teritoriju, tj. Bukov Vrh, Lučine, Zirovski Vrh, u poslednje vreme su stigle jake belogardističke patrole, koje su pljačkale po onim kućama koje su naše. Još pre kratkog vremena su zapalili 3

kuće u blizini Lučina i potpuno ih opljačkali. Ljudstvo se zgražava nad njihovim postupcima.

Škofja Loka: U kasarni oko 800 SS vojnika, ali to su regruti, koji se svakog dana vežbaju. Dalje ima 100 policijaca, stalnih žandara ima oko 30. Gestapovaca ima 30, od kojih je malo pravih Nemaca, drugi su većinom bivši partizani, koji su dozvolili da ih zarobe i sada su gestapovske sluge. Prema narodu se ponašaju vrlo surovo. U vojnoj bazi Skofja Loka, gde su razne radionice, kao napr. puškarska, stolarska, više kancelarija i kovačnica, zaposlena su 64 radnika. U bazi stanuje jedan major i još 2 podoficira. Imaju dosta oružja i bombi. Straža: 44 čoveka. Kod glavnih vrata nalazi se 1 stražar. Patrola od 6 ljudi obilazi selo Tratu, kolodvor i Dolenčevu pilanu. Van baze nalaze se također 2 stražara. Baza ima direktnu vezu s kasarnom, a pored toga i preko stanice.

Šentvid: Pre nedelju dana smo primili izveštaj da je u Šentvidu 700 belogardista koji će da odu u Italiju. O tome još nismo primili izveštaj. Žandarmerija broji oko 15 ljudi. U Škofovím zavodima⁴ nalazi se dosta vojnog materijala, kao napr. odeće, cipela, pušaka i automatskog oružja.

Medvode: Žandarmerija ima oko 15 žandarma. Uglavnom čuvaju železničku prugu. U Mednom, kod Cirmana, nalazi se 10 avijatičara, koji imaju radio-predajnu i prijemnu stanicu i prislušne sprave za avione.

Preska: Nalazi se 120 SS vojnika. Namenu i pravac kretanja te vojske još nismo saznali. Verovatno da je zbog osiguranja železničke pruge.

Između Goričana i Medvoda nalazi se železnički most koji obezbeđuje oko 40 vojnika. Imaju bunkere sa žičanim preprekama.

U Mavčičama ima samo 7 žandara. Naoružani su normalno.

U Puštalu 30 graničara.

U Ločnici oko 50 graničara. Patroliraju prema Škofjoj Loki, Kozjeku, Sv. Katarini. Od tog uporišta je 1. četa GO već ubila 11 Nemaca i 1 zarobila.

Sv. Katarina: 30 graničara. Naoružanje: 1 bacač, 2 teška mitraljeza, 4 laka, 2 ili 3 automata. Nastanjeni su u župnikovoj kući i dobro su utvrđeni. Ulaze imaju obezbeđene bunkerima, a još se i dalje utvrđuju.

Novo nemačko uporište nalazi se u Sori, gde ima 30 graničara.

Zabnica: 10 žandara koji uglavnom služe za obezbeđenje pruge.

Stražišče: Još pre kratkog vremena nalazilo se u Stražišču 61) žandara i veći broj policije, ali, prema poslednjem izveštaju, sada ima tamo samo 40 žandara. Neprijateljske posade koje se nalaze uz železnicu uglavnom patroliraju duž pruge.

Kranj: Primili smo izveštaj da se u Kranju primećuje veći broj vojske i da se to koncentriše za napad na partizane. Neki nemački vojnici su izjavili da će ofanziva započeti čim padne malo snega, da bi nas mogli pratiti u stopu.

Radovljica: U Lectarevoj vili nalazi se oko 15 žandara sa dva policiska psa. Naoružani su normalno. Patrole kreću prema Lipnici i Bodešču, a najviše drže zasede na mostu i uz železničku prugu. U barakama pred zidom kupaonice nastanjeno je 25 policajaca, koji imaju 60 pasa. Pse dresiraju i šalju dalje. U vojnim barakama iza Novaka, prema Lescama, nalazi se sada vrlo malo vojske, oko 50 vojnika, koji većinom drže samo stražu.

Ribno: Oko 12 žandara, naoružanih puškama i automatima. Imaju jednog policiskog psa.

Kamna Gorica: 20 žandara, stanuju u gostioni »Penzion«. Moralno stanje na niskom stepenu. Poseduju jednog policiskog psa. Patrole kreću u pravcu Kroke.

Podnart: 25 žandara sa dva policiska psa. Naoružanje normalno, moral srednji.

Brezje: 15 policajaca. Pre neko vreme stigao je izveštaj da je na Brezje stiglo 100 belogardista, ali se o njima ništa više ne čuje.

Gorje: 25 žandara. Naoružani su puškama i lakim automatskim oružjem. Patroliraju po bližnjoj okolini i duž pruge.

Ljubno: 15 normalno naoružanih žandara. Imaju jednog policiskog psa. Stanuju u gostioni kod Ambrožiča. Moralno stanje je srazmerno dobro.

Bled: U hotelu »Park« nalazi se 40 gestapovaca, 20 policajaca i 40 žandara. Imaju više policiskih pasa. U Mlinom ima 290 policajaca, koji se nalaze u vojnim garažama iza Suvobora. U okolini Bleda su skoro u svakoj vili nastanjeni žandari i policajci za obezbeđenje Bleda. Za Bled i okolinu može se računati oko 500 žandara, koji služe samo za obezbeđenje Bleda, i ako se što desi u okolini, kreću odmah u pomoć.

Žirovnica: Zandarmeriska stanica sa 10 žandara i jednim psom. Češće dolazi pojačanje iz Jesenica.

U Lesce je 6. XII stigla jedna četa vojnika (120 vojnika) s konjima i 20 policajaca.

Kranjska Gora: Oko 40 žandara, ubrojivši i one koji se nalaze na sedlu Podkoren, a kojih ima 16. Na području Kranjska

Gora – Podkoren nalazi se još 200 vojnika, koji patroliraju severno i južno oko tih sela, gde imaju ukopanih nekoliko topova. Na planini Kranjska Dolina nalazi se 10 vojnika koji prate vozare prilikom prevoza drva iz Pokljuke.

Jesenice: 65 žandara, 60 policajaca, 50 tvorničkih stražara, 80 pripadnika železničke policije, 70 vojnika, 40 belogardista, 32 vojnika protivavionske odbrane. Imaju 3 topa kal. 35 mm.

Kod Sv. Križa nalazi se oko 20 vojnika sa aparatima za prisluškivanje. U Javorniškome Rovtu, kod električne centrale, 10 ljudi. U Radovni 10 i u Zasipu 10 vojnika, koji se nalaze u bunkerima. U rejonu Gorje nalazi se 180 žandarmerijskih pripravnika.

Bohinjska Bela: U kasarni se nalazi 400 vojnika. Na Ravni i Nemškem Rovtu ima oko 1.000 policajaca, koji služe većinom za bezbednost Bohinjskog tunela i za slučaj da tamo stigne kakva naša veća jedinica. Moralno stanje vojske je vrlo loše, naročito kod Austrijanaca, koji su već svega siti i psuju komandu i Pruse.

Bohinjska Bistrica: 30 žandara. Naoružanje: 1 teški i 6 lakih mitraljeza, 6 automata. Moralno stanje je srazmerno dobro.

Bohinjska Srednja Vas: 32 žandara. Naoružanje: 1 teški i 2 laka mitraljeza, 6 automata.

Stara Fužina: 10 graničara.

Sv. Duh: 30 graničara. Naoružanje: kao u Bohinjskoj Bistrici.

Nomenj: 28 žandara. Naoružanje: 1 teški, 2 laka mitraljeza, 4 automata. Osmatrački bunker kod železničkog mosta Soteska – Nomenj: 10 žandara; naoružanje: 1 teški i dva laka mitraljeza. Bunker kod železničkog mosta južno od stanice Soteska: 5 vojnika koji imaju 1 mitraljez i 1 automat. Stanice Bohinj i Soteska: 17 vojnika sa 3 laka mitraljeza i 3 automata. Bunker između železničkih mostova među stanicama Soteska – Boh. Bela: 7 žandara sa 1 teškim i 2 laka mitraljeza.

Trbiž: Glavni most kod stanice Trbiž je jako obezbeđen. Pored mosta, u trećem kutu, namešten je protivavionski četvorocevni top i reflektor.

Begunje: 10 žandara. U Begunjskoj kaznionici nalazi se sada zatvorenih 400 lica, od kojih ima 125 žena. Stražu drže 45 žandara. Pored toga ima još 15 gestapovaca koji su većinom Kocčevari.

Raniju policiju koja se nalazila u Begunjama – većinom su bili Austrijanci – sada su uglavnom svu poslali na front, a 6 policajaca se nalazi još u bunkeru.

U Poljčama kod Begunja nalazi se u državnoj domaćičkoj školi 15 policajaca. Moralno stanje vojske je uopšte slabije nego žandarmerije. U Kranju i većim mestima Gorenjske već su neko-

liko puta pokušali da organizuju belu gardu, što im dosada nije uspelo. Stanje narodnih masa se u Gorenjskoj u poslednje vreme mnogo poboljšalo i narod je oduševljen našim akcijama. U tvornicama je nepromenjeno. U nekim odeljenjima nedostaje sirovina.

O svim promenama u okupatorskim uporištima stalno ćemo obavestavati. Vojni transporti voze vrlo neredovno. Ponekad jedan ili dva na dan, a katkada nijedan. U protekloj nedelji išli su većinom u pravcu Nemačke. Voze teretni vozovi i na njima se primećuju pokvareni automobili, tenkovi itd. Vojsku prevoze i na način koji im se čini mnogo sigurniji: između vagona putničkog voza priklope vagona s vojskom.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Nač. obavestajnog otkar
Zigel Vencel

Poslato: Glavnom obavest. otkaru III op. zone »Alpske«,
XIV diviziji,
XXVII diviziji.

P. S. Molimo vas da nam i s vašeg sektora dostavite podatke o okupatorskim uporištima.⁵

IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG OTSEKA DVADESET SEDME
(»GORIŠKE«) DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 18
DECEMBRA 1943 ŠTABU TREĆE (»ALPSKE«) OPERATIVNE
ZONE O STANJU NEPRIJATELJA NA SEKTORU GORICA
– TOLMIN¹

ŠTAB XXVII DIVIZIJE
NOV I PO JUGOSLAVIJE
Obaveštajni centar

Položaj, 18. XII. 1943

ŠTABU III OPERATIVNE ZONE ALPSKE
ŠTABU TRIGLAVSKE DIVIZIJE

- Gorica: Približno 5.000 vojnika, od kojih jedan bataljon
10. XII SS odeljenja i oko 50 članova Gestapo-a, ostalo
Mongoli. Očekuju jedan bat. domobrana. Većina
Italijana, obučenih u nemačke uniforme, otišla je
na reku Po. Na Svetoj Gori nalazi se posada-od
55 ljudi sa 6 teških mitraljeza.
- Moša: Trenutno nema Nemaca. Lecima su pozvali sve
11. XII partizane neka se jave najbližoj komandi.
- Ločnik: Trenutno nema nikakve posade.
10. XII
- Kopriva: Posada od 300 ljudi, većinom Mongola i nešto Ita-
11. XII lijana.
- Krmin: Posada od 300 ljudi. Vršer se stalni pokreti.
Steversjan: Tog dana stiglo je u selo 30 Nemaca. Vršili su
7. XII premetačine po kućama, jer je baronica izjavila
da su joj seljaci pokrali robu i posakrivali je kod
kuća. Prenočili su u selu, a drugog dana stiglo je
još 60 vojnika sa 11 zaprežnih kola. Natovarili su
seno i odvezli u pravcu Gorice. Nakon dva dana
su otišli. Silovali su dve devojčice.

Plave:
8. XII Posada u Plavama i okolini iznosi približno 100 ljudi.
Patrole do Anhovog po železničkoj pruzi.

Cedad:
11. XII. 1.000 ljudi, 2 čete SS odeljenja i nešto lake konjice.
Imaju više tenkova i nekoliko oklopnih automobila.

Gradišče: 1 četa SS odeljenja i 2 četa alpskih lovaca.

Zagraj: U selu se nalazi 300 ljudi naoružanih ital. lakim oružjem.

Ronke: Posada je otišla u pravcu Italije.

Tržič: Nemačka komanda i posada broje ukupno oko 100 ljudi. Ostali su otišli u pravcu Italije.

Od Venecije do Trsta prave odbranbenu liniju. Miniraju, utvrđuju, stavljaju žičane prepreke.

Kobarid:
11. XII Kod Sv. Antona, kod Kobarida, nalazi se nemačko uporište sa 4 teška mitraljeza i 2 teška bacača. U Zagi ima 30 Nemaca, 300 Mongola, naoružanih lakim autom, oružjem.
U Bovecu ima 100 – 150 vojnika različite nacionalnosti, dosta Koruščana.

Tolmin: 35 gestapovaca nalazi se u ženskom konviktu, gde je i komanda. U žandarmeriskoj kasarni nalazi se 40 Mongola, a u vojničkoj kasarni 60 – 70 bersaljera. Vlasti su zvanično objavile da se 13. XII, do 7 časova, moraju javiti na rad svi muškarci od 15–50 godina.
Na pruzi Sv. Lucija – Podbrdo nema važnijih promena.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Kogej Vasja
Obaveštajac: Janko¹

P. S. Obaveštajac Triglavске divizije neka pošalje izveštaj sa svog sektora.³ Naročito nas interesuje sektor žel. pruge (Podbrdo). Neka javi šta bi ga najviše interesovalo na našem sektoru.

IZVEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE SLOVENAČKE NO BRIGADE OD 18 DECEMBRA 1943 ŠTABU PETNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE O BORBAMA I POLITIČKOM STANJU BRIGADE U VREMENU OD 1 DO 15 DECEMBRA¹

STAB
XII SNOU BRIGADE
položaj, 18. XII. 1943

ŠTABU XV DIVIZIJE NOV i POJ i GLAVNOM
ŠTABU NOV i POS

Položaj

Vojno-polit. izveštaj od 1 do 15. XII. 1943

1. XII. Brigada se nalazila na položajima oko Ajdoveca. Bataljoni ruše prugu Mirna Peč – Trebnje. Prokopavaju se putevi Novo Mesto – Straža i Novo Mesto – Mirna Peč.

Drugi divizion vodi borbu s Nemcima i belogardistima na pravcu od Novog Mesta – Kačja Rida i Jablana. Nemci su prodirali i tenkovima i oklopnim automobilima od Bršljina prema Prečni i prodrli do mosta preko Prečne. Nemci su se povukli posle borbi koje su trajale nekoliko časova. Naši su imali 2 mrtva i 4 teže ranjena. Neprijateljski gubici nisu ustanovljeni.

2. XII. Kontroliše se teren oko Žužemberka. Drugi bataljon ruši prugu Novo Mesto – Mirna Peč. Četvrti bataljon nalazi se na sektoru Gorenje Lakovnice. On je vodio borbu s Nemcima i belogardistima. Borba je trajala od 10 do 14,30 časova, posle čega se neprijatelj povukao. Neprijatelj je imao 11 mrtvih i više ranjenih. Naši su imali jednog lakše ranjenog.

3. XII. Situacija se nije izmenila. Ruši se pruga i prokopavaju se putevi. Uveče će se izvršiti pokret na novoodređene položaje, na sektoru oko Novog Mesta.

4. XII. Bataljoni su stigli na novoodređene položaje: I bataljon na položaj Trške Gore, sa zasedama na Mačkovecu i obezbeđenjem prema Beloj Cerkvi. Drugi bataljon se nalazi na položaju Kožarjev Kal i Gorenje i Dolenje Kamence. Četvrti bataljon je vodio borbu s Nemcima i belogardistima koji su, u jačini od 600 do 700 ljudi, prodirali na naše položaje Dolenje Lakovnice – Stranska Vas. Neprijatelj je upotrebljavao teške

bacalice i dva lakša topa. Neprijatelj je imao u tim borbama oko 40 mrtvih. Mi smo imali 3 mrtva, 2 ranjena i 6 nestalih, koji su se kasnije vratili. Bataljon je u tim borbama izgubio jedan teški i jedan laki mitraljez.

5. XII. Prvi bataljon je vodio borbu duž puta Harinja Vas. Sem toga, stiglo je iz Novog Mesta do St. Petera 20 kamiona neprijateljske vojske, odakle su krenuli prema Trškoj Gori. Bataljon je vodio s njima borbu na Češnjicama i Trškoj Gori. Bataljon je bio prinuđen da se povuče sa Trške Gore. Drugi bataljon je vodio borbu s neprijateljskom kolonom koja je izvršila ispad iz Novog Mesta prema Mirnoj Peči. Jačina te kolone nije se mogla tačno ustanoviti. Neprijatelj je imao 20 mrtvih.

6. XII. Neprijatelj toga dana nije izvršio ispad. Četvrti bataljon je stigao na položaje Kožarjev Kal.

7. XII. Situacija je nepromenjena. Bataljoni su ostali na svojim položajima. Neprijatelj tuče naše položaje teškim bacačima.

8. XII. Drugi bataljon je porušio mostove: Skocjan – Smarjeta, i to most kod Zaloga i most između Zbura i Smarjete.

9. XII. Situacija nepromenjena.

10. XII. Neprijateljska kolona stigla je u Mokronog sa dva tenka i 4 automobila. Iz fabrike su odvezli kožu, a seljacima pokupili nešto stoke. Vršeno je miniranje puta Bela Cerkev – Dobrava i Ločna – Novo Mesto.

11. XII. Neprijatelj je pokušavao da izvrši ispad iz Novog Mesta u dve kolone: prema Trškoj Gori i Harinjoj Vasi. Obe kolone odbačene su natrag vatrom iz bacača i teških mitraljeza. Vršeno je miniranje puta Novo Mesto – Straža, Novo Mesto – Mirna Peč.

12. XII. Nemci, jačine oko 350 ljudi, prodrli su iz St. Petera, Harinje Vasi preko Toplica i prodrli u samo selo Zalovče. Naša patrola, koja je bila u zasedi iznad Harinje Vasi, udarila je na njih i nanela im gubitke. Drugi bataljon se nalazio u selu Zalovče, ali se izvukao iz sela, pustio Nemce u selo, a odmah posle toga napao ih sa dve strane. Nemci su se borili svega par minuta a zatim su počeli da se skupljaju i pobjegli su na svoje polazne položaje. U selu Zalovče imali su 3 mrtva i 7 teže ranjenih. Prema pričanju civila, Nemci i belogardisti imali su istog dana oko 15 mrtvih i preko 30 ranjenih. Četa upućena prema Mokronogu uništila je u fabrici koža u Mokronogu nekoliko mašina koje su Nemci hteli da odvezu.

13. XII. Situacija na položajima je nepromenjena. Četa I bataljona, poslata s minerima u mokronošku fabriku koža, uništila je sve mašine u spomenutoj fabrici.

14. XII. Nemci su prodrli sa dva tenka, jednim blindiranim automobilom i tri kamiona do Prečne. Tu je kolona zastala, ljudstvo je sišlo i peške prodiralo dalje do Dolenje Straže. Četu koja se nalazila u zasedi neprijatelj je obišao. Isto se desilo 2 četi koja je išla iza neprijatelja; neprijatelj se neprimećen vratio pored Krke natrag prema Bršljinu.

15. XII. Na položajima nema bitnih promena. Zasede su se pomerile bliže Novom Mestu s namerom da se blokada Novog Mesta što više suzi.

Vojni rad: Od 1 XII do 10 XII u II bataljonu se održavao kurs za vodnike i desetare pod rukovodstvom operativnog oficira i druga komandanta. Drugi desetari i vodnici učili su na kursu o razvijanju vodova i desetina u borbeni stroj, o kretanju pod artiljeriskom, mitraljeskom i bacačkom vatrom i o ulozi desetara i vodnika u borbi. U III bataljonu je održan kurs za veze. Kursem je rukovodio drugi Dolšek.² Ukupno je održano 46 vojnih časova.

Politički izveštaj:

- a) Moral se diže. Primećuje se da se drugovi ponašaju pristojno. I među civilnim stanovništvom se primećuje da često hvale pojedine patrole zbog njihovog dobrog ponašanja. Borbeni moral isto tako sve više raste i dostigao je dosta visok stepen.
- b) Disciplina ne zadovoljava. Kursem održanim u II bataljonu postiglo se da je disciplina u tome bataljonu najbolja, što nas navodi da treba kurseve stalno održavati, kako bi se što pre postigla disciplina kakvu tražimo. Sem toga, nedostaje dovoljno vremena da bi se kursevi mogli redovno održavati, što nam otežava i redovno izvršavanje zadataka koje smo sebi postavili.
- c) Na političkim časovima prorađivao se sledeći materijal: o velikim pobedama Crvene armije; o uspešnoj borbi naše NOV; o našoj novoj vladi; o predsedniku vlade drugu maršalu Titu; o našim saveznicima; o odnosu prema civilnom stanovništvu; o svesnoj disciplini; o zaslugama KP u OF; o dezerterstvu; o Rupniku i njegovom izdajstvu; o londonskoj izbegličkoj vladi; o Narodnooslobodilačkoj vojsci u svetlu saveznika; o radniku 1 seljaku u Sovjet. Savezu. Održano je 49 političkih časova po četama, 13 političkih časova po bataljonima i 6 sastanaka sa svim političkim komesarima po bataljonima, kojima je rukovodio komesar brigade. Interesovanje je na političkim časovima vrlo veliko. Drugeve interesuje sve što se dešava u Sovjet. Savezu, u našoj Narodnooslobodilačkoj vojsci, a u prvom redu borbe na Istoku. Političkim časovima rukovode politko-

mesari bataljona i četa. Traži se da političkim časovima rukovode i politdelegati, i to onda kad je jedinica razmeštena na položajima i ne može se držati zajednički politički čas za čitavu četu.

č) Održali smo 10 mitinga za civilno stanovništvo u sledećim selima: u Srednjem Lipovcu, Brezovoj Rebri, Gorenjem Kamenju, Zalovčama, Srednjoj Vasi, Gorenjim Lakovnicama, Dolenjem Kamenju, Gorenjim Kamnicama, Kozarjevom Kalu i Karteljevu. Ukupan broj prisutnih od strane civilnog stanovništva iznosio je 308, uglavnom samo žene, odnosno devojke, jedino tu i tamo po neki muškarac. Narod je dobro raspoložen i u mnogim slučajevima želi da se mitinzi ponovo održe. U većini slučajeva na mitinge dolaze i partizani, pa se posle mitinga razvije slobodna zabava, i narod se posle završene priredbe razide radosna lica.

d) Nanovo smo mobilisali 45 drugova. Držanje tih mobilisanih ljudi je vrlo slabo. Oni ne pokazuju nikakvu volju za vojsku, iako im se posvećuje najveća pažnja, bilo u vojnom, bilo u političkom radu. Većina novomobilisanih je bolasma, tako da posle obavljenog lekarskog pregleda moramo mnoge pustiti kućama, odnosno vratiti u organizacije na terenu da im dadu lakše poslove, jer se ne mogu upotrebiti za operativne jedinice. I oni drugovi koje zadržimo biće u mnogo slučajeva nesposobni, ali pošto nam nedostaju ljudi, mi ćemo ih svrstati u naše jedinice. Retki su oni koji su zaista potpuno zdravi . . .

g) Kadrovi su dobri, jedino im nedostaje samoinicijativa, što se ispravlja na svakom sastanku.

h) U našoj brigadi nemamo radnih jedinica.

i) Odnosi prema političkim vlastima i organizacijama na terenu odlikuju se najlepšim međusobnim razumevanjem. S njima smo uvek usko povezani i tesno saradujemo.

j) U jedinicama vlada potpuno drugarstvo. Odnos prema drugaricama je potpuno pravilan. Slučajevi nemoralna nisu primećeni, jer se tome pitanju poklanja velika pažnja.

Obuća će se poboljšati. Dobili smo nešto kože od koje će se moći napraviti nova obuća. Odeća je više letnja i tu će biti teško rešiti pitanje toplije odeće.

Zdravstveno stanje je dobro. Zaraznih bolesti dosada nema. *Primedba:* Naša brigada se nalazi na prostranom terenu koji treba da drži pod kontrolom. Brigada je po brojnomo stanju mala. Broji 543 čoveka. Od tih otpadaju samo na Stab brigade 63 druga; to su kuriri, obaveštajni vod, kulturna sekcija, intendantura i tako dalje. Drugovi po bataljonima zaposleni su oko teškog oružja, teških i lakih bacača, teških mitraljeza, kao

konjovoci, itd. Ako bi ukupno izračunali i odredili za svako teško oružje najpotrebniji broj drugova, onda bi našli svega par drugova koje bi mogli upotrebiti kao pešake. Zato se pojavljuje teškoća prilikom određivanja patrole, jer u patrole i manje zasede uvek treba da idu jedni te isti ljudi. Primećuje se zamor, koji je, svakako, razumljiv. Prema poslednjoj naredbi morali smo još više suziti blokadu Novog Mesta, a za takvu čvrstu blokadu moramo odrediti sve ljude, te drugovi nemaju najpotrebniji odmor.

Osetio sam potrebu da Vam kao komesar iznesem pravilnu sliku. Ako sam u tome pogrešio, molim Vas da me upozorite na to.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:

BR. 87

IZVEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE SLOVENAČKE NO BRIGADE »SIMON GREGORČIČ« OD 18 DECEMBRA 1943 ŠTABU DVADESET SEDME (»GORIŠKE«) DIVIZIJE NOV I POJ O BORBI KOD KRASNA¹

STAB XVII SNOB »SIMON GREGORČIČ«
XXVII DIVIZIJE NOV I POJ
Na položaju, 18. XII. 1943

Predmet: Vojni izveštaj

ŠTABU XXVII DIVIZIJE

Na položaju

Bataljoni su se nalazili na svojim položajima: III bataljon iznad sela Breg, a II bataljon, uključno sa IV-tim iznad sela Krasno. O neprijatelju ili njegovom kretanju bilo s koje strane nije bilo nikakvog izveštaja. Posle toga smo III bataljon premestili u selo Gradno.

Stanje bataljona ostalo je delimice nepromenjeno i njihov moral je dosta dobar, izuzev IV bataljon koji se jednim delom razbio.

U cilju obezbeđenja pojedinih bataljona i radi kontrole celokupnog terena bile su na sve strane poslate izviđačke patrole, tako da smo bili stalno obaveštavani o pokretu neprijatelja.

Tokom noći se od IV bataljona zajedno s komandantom bataljona, bez ostalog štaba, na zbornu mesto javila 22 druga, koji su odmah poslani u patrole, da do uveče potraže, saznaju gde se nalaze i dovedu na zbornu mesto sve ostale drugove koji su se rasturili.

Stigli su novi izveštaji da Nemci sakupljaju sve muškarce do 52 godine starosti i da su ih već dosta odveli. Izdali smo još jednom proglas da se svi muškarci što pre jave u partizane. Taj rok je protekao već 17 o. m uveče.

Posle zadnjeg nemačkog »čišćenja« jasno se vidi da je Bela garda vrlo aktivna i da ona vodi Nemce po partizanskim putevima na naše položaje. Što se tiče delovanja Bele garde dostavljamo vam letak koji je bio prikucan na nekoj kući u selu Št. Lovrenc. Bela garda šalje svoje patrole u izviđanje u civilnom odelu. Te patrole nose pod kaputima automate. Govore nemački i slovenački (ljubljski dijalekt).

Mi vam svakodnevno šaljemo izveštaje, ali od vas do danas još nismo primili nikakvog odgovora, niti uputstva s obzirom na novonastale prilike u Brdima.

Izveštaj diviziskog obaveštajca: Iz Gorice je stigla vest da Nemci nastoje po svaku cenu da do Nove godine istrebe partizanstvo u Brdima, dok se iz doline Soče saznalo da će Nemci vršiti čišćenje na levoj obali Soče, a onda opet u Brdima.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara:
otsutan

V. d. komandanta:
Maroko²

IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE SLOVENAČKE »SOŠKE«
NO BRIGADE OD 18 DECEMBRA 1943 ŠTABU DVADESET
SEDME (»GORIŠKE«) DIVIZIJE NOV I POJ O BORBI KOD
CADRGA¹

STAB XVIII SNOB »SOŠKE«

Položaj, 18-XII-43

Predmet: *Izveštaj*

ŠTABU XXVII DIVIZIJE

Naš I bataljon je, prema vašoj naredbi, imao zadatak da izvrši prebacivanje bolnice na novo mesto koje je odredio Štab divizije.²

15-XII, oko 9 časova, brigadni obaveštajac je javio Štabu brigade da se čuje pucnjava u pravcu Čadrga. Odmah smo poslali prema bolnici u pomoć jak vod sa 3 puškomitraljeza. Kad je patrola stigla na mesto, zaštita bolnice je već naterala u bekstvo nemačku patrolu od 15~ljudi.

Oko 4 časa posle podne javio nam je upravnik bolnice da mu pošaljemo pomoć za prebacivanje. Pošto je skoro sve ljudstvo našeg I bataljona bilo u zasedama i patrolama, nismo mogli poslati ljudstvo odmah, nego tek posle 2 sata, i to 40 ljudi s politkomesarom bataljona.

Ostatak bataljona i Štab brigade izvršili su pokret, 16-XII ujutro, u selo Čadrg. Tamo smo stigli u 3 časa posle podne, gde smo našli i komoru bolnice i našu četu. Bataljon se smestio u selu Čadrg i preduzeo sve potrebne mere za svoje obezbeđenje i obezbeđenje bolnice, koja se nalazila u selu Ravne. Tamo smo uveče poslali i komoru bolnice.

17-XII, oko 8 časova, naša zaseda na Hudičevom mostu prihvatila je borbu s neprijateljskom patrolom koja je išla prema Čadrgu. Odmah smo poslali sve ljudstvo na određene položaje. Naša zaseda, koja je morala paziti da nam neprijatelj ne dođe iza leđa, nije izvršila svoj zadatak. Neprijatelj je došao direktno na vrh brda i nesmetano se spuštao prema selu Čadrg. Da bi u nekoliko poboljšali situaciju, poslali smo patrolu sa zam. komandanta da zauzme položaj iza sela, sa striktnim zadatkom da napadne iza leđa nemačku patrolu koja se spuštala prema selu, dok je Štab brigade zauzeo položaj ispod sela,

iznad Tolminke. Umesto da na taj način nijedan Nemač ne ode živ iz sela, desilo se da zam. komandanta bataljona nije izvršio povereni mu zadatak. Štabu brigade pošlo je za rukom da spreči nameru Nemaca da selo zapale i opljačkaju. Zadatak su izvršili i svi ostali koji su se nalazili na položaju i vodili borbu od 8 ujutru do 3 časa posle podne. Oni su uspeli da Nemce razbiju i nanesu im gubitke. Prema izveštajima bilo je oko 15 mrtvih i ranjenih. Naši gubici iznose: 2 mrtva i 1 ranjen. Jedan poginuli drug pripadao je VOS-u.

Naša četa koja je pratila bolnicu isto tako je zauzela položaje ispod Ravni s namerom da spreči neprijatelja da dođe do bolnice.

Moral ljudstva bio je dosta dobar.

Zamenika komandanta, koji nije izvršio svoj zadatak, pozvali smo na odgovornost. Postupak je u toku, dok ne ustanovimo uzrok.

Danas smo (bataljon i Stab brigade) izvršili pokret na Ravne, odakle krećemo uveče na planinu Kuk.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Nač. štaba:	Zam. komandanta:
Črnugelj M. Franc	Rad. Perović	Bavec Franc
Zorko	Radojica	Branko

BR. 89

IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE SLOVENAČKE »SOŠKE«
NO BRIGADE OD 18 DECEMBRA 1943 ŠTABU DVADESET
SEDME (»GORIŠKE«) DIVIZIJE NOV I POJ O STANJU
ČETVRTOG BATALJONA¹

ŠTAB XVIII SNOB »SOŠKE«

Položaj, 18. XII. 43

ŠTABU XXVII DIVIZIJE »GORIŠKE«

Danas su se javili u Štab brigade politkomesar Miloš- i zam. komandanta Zmago³ iz našeg IV bataljona.

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Jože Mavrin

³ Leopold Košir

Ukupno je došlo iz IV bataljona 59 ljudi. Ostali se sada nalaze kod III bataljona; s njima je i komandant Mark.⁴

Teške bacače nisu doneli sa sobom, jer je upravo bila hajka kad su primili naše naređenje da dođu ovamo.⁵

Tamo je ostalo deset ljudi s komandantom Markom i politkomesarom Prinčičem.⁶ Nešto ljudstva još je rastureno. Prikupeće ga drug Marko. Mislimo da vratimo natrag 20 ljudi, među njima 9 ljudi iz Beneške Slovenije.

Talijanski bataljoni su potpuno razbijeni. Nešto oružja su posakrivali.

Sve tražene spiskove poslaćemo čim primimo potrebne podatke o svim bataljonima.

Prilažemo nedeljne izveštaje. Nisu poslali blagovremeno usled pokreta i akcije.

U III bataljonu desila se nesreća. Jednom od drugova koji su došli iz Režijskog bataljona eksplodirala je bomba i ranila 3 čoveka iz IV bataljona, jednog teško, dvociju lako.

Doneli smo zaključak da deo IV bataljona koji je stigao ovamo, rasporedimo po ostalim bataljonima, a rukovodioce postavimo na odgovarajuća mesta.

Izvestite nas jeste li saglasni sa gornjim zaključcima i koliko ljudstva još treba da pošaljemo za formiranje Briško-beneškog odreda.

Prilažemo vam izveštaj i brojno stanje IV bataljona.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Načelnik:	Zam. komandanta:
Črnugelj Franc-Zorko	Rad. Perović	otsutan

IZVEŠTAJ ŠTABA PRVOG BATALJONA SEDAMNAESTE
SLOVENAČKE NO BRIGADE »SIMON GREGORČIČ« OD 18
DECEMBRA 1943 ŠTABU BRIGADE O NAPADU NA KO-
RITNICU¹

STAB I BATALJONA XVII SNOB

Na položaju, 18 dec. 1943

Predmet: Vojni izveštaj

ŠTABU XVIII SNOB

P o l o ž a j

Naš bataljon imao je zadatak da noću između 17 i 18 dec. !
napadne uporište bersaljera u Koritnici.

Naša I četa, koja je bila određena za napad, približila se
selu u određeni čas i rasporedila desetine, koje su dobile svoje]
zadatke: prva i druga da napadnu uporište sa obe strane, treća
da napadne stan tal. oficira, a četvrta da likvidira stražu na
mostu.

Kad su se desetine približavale položajima, stražar ne- j
prijateljskog uporišta je to primetio, otvorio vatru i alarmirao
uporište. Neprijatelj je otvorio jaku vatru i sprečio ih da se
približe uporištu i likvidiraju posadu. Uprkos mitraljeskoj vatri
bombaši su više puta dolazili u blizinu kuće. bacajući bombe na
njih. Bersaljeri su na pozive odgovarali da će se boriti do smrti j
i pevali fašističke pesme. Ali čim je bombaš drug Grosan Franc
bacio 2 mine, pesma je prestala.

Treća desetina, pod komandom nač. štaba, približila se
stanu tal. oficira, ali se, čim su ispaljeni prvi meci, razbežala 1
zajedno s vodičem Mrakom Vincencom, sem desetara s kojim
je nač. štaba tražio desetine po selu.

Četvrta desetina približila se mostu i otvorila vatru, ali je
uskoro ustanovila da se straža nije nalazila na mostu.

Pošto, usled jake vatre neprijatelja, nije bilo moguće zau- j
zeti uporište i pošto su svi mitraljezi zatajili, mi smo se, posle
sat i po borbe povukli.

Druga četa je imala zadatak da postavi zasedu između .
Grahova i Koritnice i poruši most. Usled nesposobnosti vodiča, i
koji je vodio četvu po skoro neprohodnim brdima, četa je, posle

6 sati marša, stigla na cilj u 10,30 časova. Ona je odmah postavila zasedu, prekinula telefonsku vezu i minirala most.

Treća četa je postavila zasedu od 15 ljudi između Koritnice i Hude Južne i prekinula telefonske veze.

Sve jedinice su u ranim jutarnjim časovima krenule na svoje položaje.

Prilikom napada na Koritnicu naročito su se istakli svi bombaši, u prvom redu drug Grosan Franc iz I čete, šef kuhinje koji je uprkos jakoj neprijateljskoj vatri bacio u kuću neprijateljskog uporišta preko 20 bombi i 2 mine, zatim komandir I čete drug Gorišek Janez i drugovi Prijan Otokar i Tome Ivan, oba iz I čete.

U borbi je poginuo mitraljezac I čete drug Zorko Jože. Ranjeno je 5 drugova.

Gubici neprijatelja iznose, prema proceni, oko 10.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Nač. štaba:
Ljubo Nenezić

BR. 91
IZVEŠTAJ ŠTABA ČETVORTE OPERATIVNE ZONE OD 1»
DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE
O POČETKU NEMAČKE OFANZIVE NA SEKTORU ŠTA-
JERSKE¹

STAB
IV OPERATIVNE ZONE
NOV I PO SLOVENIJE
Na položaju, dana 19. XII. 43
Br. 226

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO SLOVENIJE

Na sektoru koji kontroliše VI UB »Slavko Slander« Nemci' su započeli veću ofanzivu svojim SS trupama.² Prema podacima: koje smo primili od obaveštajne službe, jačina neprijatelja iznosi, preko 4.000, a još uvek pristižu nova pojačanja.

Prvog dana ofanzive Nemci su počeli s prodiranjem iz Savinjske Doline i Gornjeg Grada, te su prohajkali Meninu Planinu i Tuhinjske planine do Kamnika. Da bi sprečili povlačenje naših jedinica, oni su snažno blokirali Tuhinjsku dolinu, od Kamnika do Vranskog i utvrdili se ukopavanjem.

U momentu ove ofanzive naše se jedinice nalaze izvan blokade.

Pošto se predviđa produžetak ofanzive u pravcu Save, što se primećuje i po dovlačenju pojačanja, Štab naše zone je izdao jedinicama VI UB »Slavko Slander« naredbu za pokret i manevar. u cilju izbegavanja sukoba s daleko nadmoćnijim neprijateljem, pravcem Radomlje – Križ zapadno od Kamnika – Bistrica – Velika Planina – Luče – Travnik.

Na sektoru našeg kretanja mi ćemo izvršiti ofanzivne operacije. te nastojati da, u vezi s ofanzivom na oslobođenu teritoriju u Bosni i Hrvatskoj, izvršimo posebnu naredbu maršala TITA, vrhovnog komandanta NOV i PO Jugoslavije.

Tačnije izveštaje i tok ofanzive javićemo Vam naknadno.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Zam. politkomesara:
Gorjanc Bogdan – Bogo

Komandant:
Franc Poglajen-Kranjc

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Nakon svoje neuspele ofanzive protiv Pohorskog odreda (vidi dok. br. 164, 165, 166, 167 i 169) neprijatelj je započeo ofanzivu protiv* jedinica Šeste slovenačke NOU brigade »Slavko Slander«, ali se i taj poduhvat završio bez ikakvog uspeha (vidi knjigu: Jože Stok-Korotan, »Jeklena pest«, Ljubljana, 1953).

IZVEŠTAJ ŠTABA ČETV RTE SLOVENAČKE NOU BRIGADE
»MATIJA GUBEC« OD 19 DECEMBRA 1943 GLAVNOM
ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBI KOD REGERČE
VASI¹

STAB IV SNOUB »MATIJA GUBEC«

Položaj, 19. XII. 1943

Br.: 253

150

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO SLOVENIJE

Položaj

Izveštaj o današnjim borbama

Danas, 19. XII, Nemci i belogardisti izvršili su ispad iz Novog Mesta u dva pravca. Prvi ispad počeo je oko 8 časova ujutru iz Šmihela u pravcu ceste Novo Mesto – Birčna Vas. Prodirala su četiri tenka i dva oklopna automobila, od kojih su dva išla cestom Šmihel – Birčna Vas, približno 500 m dalje od sela Vel. Škrjanče. Stigli su do naših prokopa i mina, koje smo postavili na zavoj u sredini između Škrjanči i Ruperč Vrha, i tamo se zaustavili. Dva tenka su pošla preko njiva i livada prema položajima našeg II bataljona, na koti 249, iznad Regerče Vasi. Oba tenka su stigla do samih bunkera i porušila ih, udarivši o njih. Bataljon se povukao 150 m, na nove položaje, i teškim bacačem proterao oba tenka i dva oklopna automobila koja su se nalazila na putu ispred prokopa. Pešadija je prodirala prema položajima, ali ju je, vatrom s viših tačaka, bataljon proterao, posle čega se ona povukla u šumu iznad sela Škrjanče, gde je ostala. Zaseda II divizionu, sa tri puškomitraljeza, koja se nalazila na levom krilu II bataljona, povukla se ne ispalivši metak a da o tome nije izvestila naš bataljon. Bataljon Cankarve brigade bio je obavešten u 9 časova. On nije stigao u pomoć, odnosno nije udario na neprijatelja s boka, s motivacijom da nije mogao preko ceste, što, prema našem mišljenju, nije tačno, jer su tenkovi i automobili stigli samo do prokopa. Bataljon je posle toga ponovo zaposeo stare položaje, ali je dobio zadatak da u toku noći izvrši, uz pomoć divizionu, napad na selo Velike Škrjanče, gde se neprijatelj u 17 časova još nalazio. U toj borbi je poginuo komandir 1 čete II bataljona, jurišajući s puškomitraljezom na tenk. Prilikom prodora tenkova brdski top je s položaja Dolnja Težka Voda ispalio 10 granata prema njima: Pogoci su bili dobri. Granate su padale u blizinu tenkova.

Druga neprijateljska kolona je, isto tako oko 8 časova ujutru, krenula iz Žabje Vasi prema Cikavi. Jedan tenk je stigao do porušenog mosta u Cikavi, gađajući položaje našeg I bataljona između Žabje i Gotne Vasi, zbog naše vatre. Granata iz tenkovskog topa pala je kroz puškarnicu u naš bunker i tamo ubila jednog našeg partizana a dvojicu ranila. Ta zaseda se posle toga povukla nekoliko stotina metara prema zasedi našeg III bataljona, iznad Gotne Vasi. Kolona pešadije krenula je iz Žabje Vasi, između ceste i Krke, prema Smolenjoj Vasi i dalje na Mali Slatnik s namerom da dođe našoj zasedi kod Žabje Vasi iza leđa. Od Malog Slatnika krenula je šumom prema Velikom Slatniku. Tu ih je, s položaja iznad Velikog Slatnika, vatrom dočekaio I bataljon. Neprijatelj se posle toga povukao preko ceste i drugom stranom ceste vratio se u Novo Mesto.

Oba ispada iz Novog Mesta bila su organizovana zbog pljačke i skupljanja hrane. Još nemamo vesti koliko su te hrane pokupili u Velikim Škrjančama, Smolenjoj Vasi i Malom Slatniku.

Na cesti Smihel – Birčna Vas, odmah iza Vel. Škrjanči, položena je mina – namestio ju je Cankarev bataljon. Tenkovi i automobili na tu minu, kako izgleda, nisu naišli. Do naših mina na tome sektoru nisu došli, jer su položene iza prvog prokopa. Isto tako nije naišao na minu tenk koji je došao do Cikave, iako smo od Žabje Vasi do Cikave položili 7 mina. Tu činjenicu ne možemo da shvatimo; zato ćemo izvršiti tačan pregled mina.

Još ne raspoložemo svim izveštajima o borbama vođenim tokom današnjeg dana. Poslaćemo ih čim ih dobijemo.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar služ. odsutan.

Komandant – kapetan:
Hribar Janez

IZVEŠTAJ ŠTABA ČETRNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 20 DECEMBRA 1943 ŠTABU SEDMOG KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE O STANJU PRVE I TRINAESTE BRIGADE¹

STAB
XIV DIVIZIJE NOJ i POJ
Na položaju, 20. XII. 43
Br. 21

ŠTABU VII KORPUSA

Izveštaj:

Brojno stanje:	Na spisku:	Rashod:	Na mestu:
I UB	492	146	346
XIII brigada	328	76	252

Brojno stanje Šercerove brigade još nismo primili. Čim ga primimo, dostavićemo brojno stanje Divizije na propisanim formularima.

Naše jedinice nisu došle u dodir s neprijateljem. Na sektoru naših jedinica nisu primećeni pokreti neprijatelja. Jedna četa I bataljona I UB nalazila se u zasedi na Maloj Gori. Bataljon, upućen u pravcu Stari Log – Kleče – Mala Gora da napadne neprijatelja, za kojeg smo bili obavešteni da je prodro prema Klečama, vratio se 19 o.m. u 21 čas. Na tome sektoru nije bilo ni traga od neprijatelja. Ni ostale patrole nisu primetile nikakve patrole neprijatelja na tom sektoru. XIII UB imala je zasedu na putu za Velike Poljane. Iznad Poljana nalazila se stalna borbena patrola koja je osmatrala cestu Ribnica – Kočevje. Primećen je stalan saobraćaj kamiona. Usled guste magle nije bilo moguće ustanoviti broj kamiona, niti šta su oni prevozili. Put Polom – Zvirče je miniran. Pomoću patrola održavali smo vezu s Cankarevom brigadom.

Politički rad:

Na političkim časovima raspravljalo se o disciplini i odnosu partizana prema odgovornim rukovodiocima; dalje, čitan je »Partizan«, vođena je diskusija o priznanju naše nove vlade i odnosu vojske prema civilnom stanovništvu. Komesar XIII UB dao je pregled spoljnopolitičke situacije.

Vojnički i'ad:

Vežbanje na mestu i u pokretu, upoznavanje 3 mitraljezima i rukovanje njima, vežbe s mitraljezima na terenu, traženje zaklona, zauzimanje položaja, o stražarskoj službi.

Tokom jučerašnjeg dana održana su tri mitinga: u Hinjama, Zvirčama i Lipju. Kulturna grupa i referent za verska pitanja naše divizije, drug Lampret, učestvovali su na svim mitinzima. Na mitinzima je primećeno da se narod još nije opametio i da ga treba silom terati na miting.

Naša kulturna grupa uhvatila je 4 čoveka, koji su se krili, rodom iz Lipja. Pobjegli su još iste noći. Ti dezerteri su sledeći: Papež Anton, rođ. 3. XII. 1916, pekar, Papež Franc, rođ. 26. VIII. 1916, seljak, Papež Stanko, rođ. 25. VIII. 1918, krojač, Muhič Jože, 15. XII. 1921, pekar.

Molimo vas za posredovanje da dobijemo natrag drugove iz I UB koji se sada nalaze u XV diviziji.² Samo u XV brigadi nalazi ih se oko 120, a u bivšem Cankarevom bataljonu, koji se trenutno nalazi na sektoru Uršna Sela – Straža, oko 80.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
otsutan

Komandant – major:
Klanjšek Jože

(M. P.)

IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 20 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O NAPADU NA VRBOVSKO¹

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
Dana, 20. XII. 1943
Položaj

Dnevni izveštaj i izveštaj
0 akciji na Vrbovsko

GLAVNOM ŠTABU

Akcija na Vrbovsko počela je 15 o. m. u 3 časa² izjutra topovskom vatrom dveju haubica, koje su tukle utvrđene položaje oko Vrbovskog. Prema svim izveštajima koje smo primili, u Vrbovskom se nalazilo 800–1000 neprijatelja. Utvrđen je bio starim italijanskim utvrđenjima, koje je pojačao žičanim preprekama, iskopanim rovovima i saobraćajnicama. Samo Vrbovsko je za odbranu vrlo prikladno, zbog toga što se oko naselja nalaze manja uzvišenja s betonskim bunkerima, a daleko okolo je čistina, tako da je prilaz vrlo težak, a na nekim pravcima skoro nemoguć. Naročito dobro utvrđene su kote 506,485, ulaz u naselje iz pravca Stubica, gde se nalazi jednokatni bunker, i isto tako iz pravca Hambarišta. Pored zgrada, koje su skoro sve utvrđene, ima još i dve snažno utvrđene crkve. Prilaz iz Senjskog obezbeđen je rekom Dobrom, preko koje ima most koji je branjen jakim bunkerom. Raspored snaga prilikom napada vidi se iz naše zapovesti koju smo Vam dostavili,³ a uglavnom bio je sledeći: Malu crkvicu i kotu 506 napadao je 1 bataljon IX brigade, kotu 485 napadao je III bataljon IX brigade, iz pravca Stubice napadao je IV bat. X brigade, iz pravca Hambarišta napadao je IV bat. III brigade. IV bat. IX brigade, zajedno s I bataljonom II goranskog odreda, imao je zadatak očistiti Senjsko i pođupreti napade ostalih bataljona iz pravca Senjskog. Brdska baterija od 2 topa 75 mm bila je pridata u pomoć I bat. koji je napadao kotu 506. Tri bataljona III brigade

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Vidi dok. br. 83.

³ Dokument nije sačuvan.

osiguravali su akciju iz pravca Ogulina, dva bataljona X brigade iz pravca Karlovca, a jedan bataljon X-te i jedan bat. IX brigade iz pravca Sušaka. Vezu s III brigadom imali smo telefonom iz Stubice, dok smo ostale veze obavljali pomoću kurira. Stab divizije nalazio se u selu Hajdini. Odmah iza kuće u kojoj smo stanovali bila je odlična osmatračnica, s koje se dobro video ceo tok borbe. Odmah posle artiljerijske vatre haubica usledio je napad pešadije. Moral naših boraca bio je odličan, i razvile su se ogorčene borbe u kojima je neprijatelj pružao vanredno jak otpor, izazivao naše borce da se približe, te naše juriše odbijao protivjarišima i pojedinačnim ispadima, ali je to, čim bi se pokazao iz bunkera, uvek skupo plaćao. Borba se vodila preko celog dana i sledeće noći, i pritom su postignuti sledeći uspesi: III bat. IX brigade uspeo je da zauzme kotu 485, odakle su ustaše pobegle u veliku crkvu i bunkere koji se nalaze u naselju. Napredovanje iz pravca kote 485 bilo je potpuno onemogućeno. I bataljon je uspeo da isprazni sve bunkere oko kote 506 i severnu stranu same kote 506. Napredovanje bataljona sprečila je vatra iz male crkvice koja se nalazi ispod same kote 506. IV bat. X brigade očistio je sve manje bunkere i zaustavio se pored jednospratnog bunkera koji je branio pristup u sam centar. IV bataljon III brigade je takođe uspeo stići do bunkera u samom centru varoši, iz pravca Hambarišta, ali dalje nije mogao nikako da prodre. IV bat. IX brigade uspeo je da očisti Senjsko i prodro je do reke Dobre i mosta koji veže Senjsko sa Vrbovskim. Brdska baterija i naši protivtenkovski topiči bili su dovučeni na najbliže rastojanje i direktno su tukli pojedine bunkere. Borbe su se produžile preko celog dana 16 o.m., ali ipak nekih značajnijih uspeha nismo imali. Istoga dana krenula je iz Ogulina pomoć vrbovskoj posadi u jačini 300 ljudi. Pošto je bila magla, iznenadili su osiguranje III brigade, i u prvo vreme stigle su vrlo panične vesti, koje su kuriri objavili pre no što su stigli u Stab divizije, te su se odjednom sve jedinice počele povlačiti. To smo odmah energično suzbili, vratili jedinice na njihova mesta, a bataljon koji je napadao od pravca Hambarišta okrenuli, ako bi pomoć stvarno probila blokadu III brigade. Ipak se III brigada snašla, i pomoć je bila poterana natrag u Ogulin. Pošto je nedostajalo artiljerijske i minobacačke municije, poslali smo po nju. U toku noći izveli smo reorganizaciju i raspored promenili utoliko što smo I bat. IX brigade, koji je imao najviše žrtava i koji se prilikom nereda malo rasturio, povukli u rezervu, te ga zamenili s I bat. X brigade, koji se nalazio u rezervi u Lukovom Dolu, a i jedan bataljon Karlovačkog odreda se ojunao i došao na ovu stranu Kupe. U toku 17 o.m. vodile su se samo-

postavili udarce nazaj na svoja mesta bataljon ki je napredal iz smeri
 Sambarište pa očrtili če bi blokada tretje brigade res poroč predrla. Vendar
 se je tretja brigada znašla in je bila poroč pogumna nazaj v Ogulin. Ker je
 priamnikovalo artilerijske in barižne municije smo vzajemno poslali ponjo
 v teku noči izvedli reorganizacijo in izpremenili v toliko da smo 1. bataljon
 II. brigade ki je imel največ štev in se je ob onem nastalem neredu malo r
 razbehal potegnili nazaj v rezervo ter ga zemanjali s 1. bataljonom I. brigade
 ki je bil v rezervi v Lukovcu doba in ker se je en bataljon Karlovačkera'odreda
 okorašil in prišel na to stran Kolpe. V teku 17. t. m. so izvršile se vršile le
 manjše borbe ker smo priškovali artilerijske municije in svoje pripravili za
 ponoven očetni napad. Tega dne je prišlo iz Ogulina okrog 500 Ustašov ki pa so
 bili prv teko z izgubami vrženi nazaj. Istoga dne je do odstranjanja s
 vodnih prišlo iz Sušaka 150 Nemcev ki pa so po kratki borbi v kateri so imeli
 6 mrtvih in več ranjenih odšli nazaj v Sušak. V teku noči je prišla v Ravno goro
 municija za baterijon ter je baterija zavzela položaje na Sanjskem in od tja
 toliko južno stran kota 506 in center mesta in to preko večnega dneva dne
 18. t. m. Prav tako smo z vsami besaši in proti tankovski topovi toliko bunkerje
 in rove. Istoga dne je prišlo v Ogulin pojašanje 500 Nemcev ki so jih pripri-
 jeli od trup ki vrše ofenzivo na Kordun. Vrbovskemu smo prerazeli vodovod in
 branili dostop do Dobro in edini vodnjak, ki se je nahajal v smeri proti Tuku.
 Pritisnili smo na vse registre da bi se v teku noči 18. na 19. Vrbovsko zvezelo.
 Naši borei so izgnali sovražnike iz vseh manjših utrdbic in se približali
 glavni bunkerjem na lo do 15 m bližje pa nikakor niso mogli ker so bunkerji
 obdani z močnimi žičnini ovirami ki jih nismo mogli odstraniti. Napred, se je
 očetno nadaljeval še 19. t. m. do tretje ure popoldne ko je uspelo, pomoči
 sestojedi in loo rež preureti blokado in prispoti preko gozda zedaj za Sanjsko
 in za hrbet 4. bataljona naše II. brigade in odrednemu bataljonu ter brški bato-
 riji. Prisiljeni so bili umakniti se in so brške baterije le s tekovo rešili
 ter tako spustili sovražnike v Sanjsko in Vrbovsko. Z napadom smo prenehali
 v teku noči postali X. brigade v Ravno goro da bi preprečili nepobitno nastopa-
 nja sovražnika proti Ravni sori II. brigade pa postavili na Lufijeno med
 Vrbovskim in Orškini kovanicami v Prasiki tako da kontrolira ceste Vrbovsko-
 Srbake Moravice in Vrbovsko - Lukov dol. Stab divizije se bo vrnil nazaj v
 Krapolj. Akcija je bila v dogovoru s komandantom XIII divizije tov. p. po lko-
 vlnim Voljom Kovečevićem ki se je za ves čas akcije nahajal pri nas. Sovražnik
 je imel zelo veliko izgub. Samo do 15. opoldne smo dobili poročilo da ima 50
 mrtvih. To število se je moralo še precej povečati posebno ker je bilo na to
 še odbitih per njihovi izpadov in so se precej očetene borbe vršile 5 dni.
 Tudi artilerija je imela dobre posledke in smo dobili poročilo da je imela
 posledek v sobo kjer se je nahajala 48 Ustašov od katerih po eksploziji baje
 ni ostal nihče živ. S strani Hrvatskega štaba smo šuli da so izredni medvojni
 šeprev Vrbovsko ni padlo ker so morali za pomoč Vrbovskemu odvzeti moštvo ki
 vrši ofenzivo v Kordun in Liku. Naše izgube so slojede: II. brigada ima 9
 mrtvih in 23 ranjenih. X. brigade pa 1 mrtvega in 8 ranjenih. Ranjence smo oddali
 v Hrvatske bolnice. Šef pacifini je komandant bataljona Novi, nesostnik
 komandant 3 bataljona in dva komandirja šest med ranjenici pa komandant 1. bat.
 brigade in bivši komandant bataljona v Zelenciški brigadi ker je eden ki
 je bil trenutno operativni oficir v Štabu II. brigade. Tako je razčiščen tu
 situacija ki je nastala v Vrbovskem boju v sporezumu s komandantom III. div.
 z akcijami nadaljevali.

Spart fašizma - svoboda narodu!

Pokrajnikiser:

Jure Rindić

25 XII

Adjuvant-p. polkovnik:

Proletičević

manje borbe, jer smo očekivali artiljerisku municiju i pripremali se za ponovan ogorčen napad. Tog dana stiglo je iz Ogulina oko 500 ustaša, ali su bili također sa gubicima odbijeni. Istog dana je do osiguranja na Mrzlim Vodicama stiglo iz Sušaka 150 Nemaca, koji su se nakon kraće borbe, u kojoj su imali 6 mrtvih i više ranjenih, vratili u Sušak. U toku noći stigla je u Ravnu Goru municija za bateriju. Baterija je zauzela položaje u Senjskom i otuda tukla južnu stranu kote 506 i centar varoši preko celog dana, 18 o.m. Bunkere i robove smo također tukli svim bacačima i protivtenkovskim topovima. Istoga dana stiglo je u Ogulin pojačanje od 500 Nemaca, koji su dovedeni iz jedinica koje vrše ofanzivu na Kordun. Vrbovskom smo preselili vodovod i branili smo pristup do Dobre i jedinog bunara, koji se nalazi prema Tuku. Pritisnuli smo na sve registre da bi se u noći 18-og/19-og Vrbovsko zauzelo. Naši borci proterali su neprijatelja iz svih manjih utvrđenja i približili se glavnim bunkerima na 10–15 m. Bliže nisu nikako mogli jer su bunker okruženi snažnim žičanim preprekama, koje nismo mogli da uklonimo. Napad se ogorčeno produžavao i 19 o.m. do tri časa posle podne, kad je neprijateljska pomoć od hiljadu ljudi, uspela da probije blokadu i kroz šumu, iza Senjskog, zađe za leđa IV bataljonu naše IX brigade, odrednom bataljonu i brdskoj bateriji. Prinuđeni su bili na povlačenje. S teškoćom su spasli brdsku bateriju i propustili neprijatelja u Senjsko i Vrbovsko. S napadom smo prestali i u toku noći poslali smo X brigadu u Ravnu Goru, kako bi sprečili eventualno nastupanje neprijatelja prema Ravnoj Gori. IX brigadu postavili smo na Luzijanu, u Presiki, između Vrbovskog i Srpskih Moravica, da kontroliše cestu Vrbovsko – Srpske Moravice i Vrbovsko – Lukov Dol. Štab divizije vratiće se u Mrkopalj. Akcija se vršila u dogovoru s komandantom XIII divizije drugom potpukovnikom Veljkom Kovačevićem, koji se za sve vreme akcije nalazio kod nas. Neprijatelj je pretrpeo vrlo velike gubitke. Samo do 16-og u podne imao je, prema izveštaju, 50 mrtvih. Taj broj se morao prilično povećati, naročito zbog toga što je posle toga odbijeno još nekoliko njihovih ispada, a prilično ogorčene borbe vodile su se 5 dana. I artiljerija je imala dobre pogotke. Dobili smo izveštaj da je imala jedan pogodak u sobu u kojoj se nalazilo 48 ustaša, od kojih posle eksplozije, navodno, nije niko živ ostao. Od strane Hrvatskog štaba smo čuli da su vanredno zadovoljni, iako Vrbovsko nije palo, jer je za pomoć Vrbovskom morao neprijatelj uzeti jedinice koje vrše ofanzivu na Kordun i Liku. Naši gubici su sledeći: IX brigada ima 9 mrtvih i 23 ranjena, a X brigada 1 mrtvog i 8 ranjenih. Ranjenike smo predali u hrvatsku bolnicu. Među poginulim nalaze se komandant

bataljona Novi,⁴ zamenik komandanta III bataljona i dva komandira četa. Među ranjenicima nalaze se komandant IV bat. X brigade i bivši komandant bataljona u Zelezničarskoj brigadi drug Jazbec,⁵ koji se trenutno nalazio na dužnosti operativnog oficira u Štabu IX brigade. Odmah nakon raščišćavanja situacije koja je nastala u Vrbovskom, mi ćemo u sporazumu s komandantom XIII divizije produžiti s akcijama.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Janko Rudolf

Komandant – p. pukovnik:
Rade Pehaček

BR. 95

NAREDBA ŠTABA DVADESET SEDME (»GORIŠKE«) DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 20 DECEMBRA 1943 ŠTABOVIMA BRIGADA O POSTAVLJENJU NOVOG KOMANDNOG KADRA¹

**STAB XXVII DIVIZIJE
NOV I POJ - GORIŠKE
Položaj, 20. XII. 1943**

ŠTABU XVII BRIGADE »S. GREGORČIČ«
ŠTABU XVIII BRIGADE »SOŠKE«

Vrhovni komandant maršal drug Tito poslao je jedinicama Primorske zone više izvrsnih novoimenovanih oficira Narodnooslobodilačke vojske, stare, iskusne borce, prekaljene u brojnim borbama, sa zadatkom da povedu naše jedinice do sjajnih pobjeda, da ih reorganizuju i od njih stvore takvu udarnu snagu koja će biti sposobna da neprijatelju zada poslednje smrtno udare. Istovremeno nam je time dokazano bratstvo među narodima Jugoslavije, te briga i veliko interesovanje vrhovnog komandanta druga Tita za nas Slovence.

* Jože Grabljevec

⁵ Franc Zidar. Poginuo jula 1944 u Koroškoj Vasi kod Novog Mesta.

Prema naredbi Štaba III operativne zone »Alpske«, za komandanta XVIII brigade »Soške« postavljen je drug Gliša G. Raca, kapetan VII krajiške brigade.

Ostale drugove oficire raspoređuje Stab divizije po sledećem:

- 1) Za komandanta 2. bat. XVIII brig, postavlja se drug Sreto B. Đenadija, poručnik V krajiške brigade.
- 2) Za komandanta 1. bat. XVIII brigade postavlja se drug Mitar J. Dabanović, potporučnik I. proleterske brigade.
- 3) Za zam. komandanta 3. bat. XVIII brigade postavlja se drug Boško Dedejić, potporučnik I. proleterske brigade.
- 4) Za komandanta 1. bat. XVII brigade »Simon Gregorčič« drug Dragomir Munjica, potporučnik VII krajiške brigade.
- 5) Za zam. komandanta 2. bat. XVII brig, drug Dušan Mijić, potporučnik VII krajiške brigade.

Štabovi brigada dužni su novopostavljene oficire uvesti na njihova mesta sa svom počašću koja pripada takvim iskusnim borcima za slobodu naroda Jugoslavije. Primanje se mora izvesti pred zborovima bataljona, a politkomesari su dužni da tom prilikom objasne borcima i komandnom sastavu da su to drugovi dobrovoljci, poslati od vrhovnog komandanta druga Tita. Pobrnuti se treba za njihovu spremu i naoružanje automatima, jer je njihov odlazak s juga bio toliko brz da se nisu mogli svime da obezbede. Sto više pomoći treba im pružiti u pogledu jezika.

Dosadašnje komandante i zamenike neka štab brigade prema svom nahodjenju upotrebi za zamenike komandanata ili komandire četa, komandire četa za vodnike itd. Niko se ne sme smatrati degradiranim, već mora kao dobar partizan i komunistu taj postupak smatrati kao jedino pravilan i opšte koristan.

Nakon reorganizacije štabova odmah nam dostavite spisak štabova bataljona.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

V. d. komandanta

NAREĐENJE ŠTABA DVADESET SEDME (»GORIŠKE«) DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 20 DECEMBRA 1943
ŠTABU OSAMNAESTE SLOVENAČKE (»SOŠKE«) NO BRIGADE ZA FORMIRANJE REZIJSKE ČETE¹

STAB XXVII DIVIZIJE
GORIŠKE NOV I POJ
Položaj, 20. XII. 1943

ŠTABU XVIII BRIGADE SOŠKE

Zbog formiranja Briško-beneškog odreda i koncentracije snaga vaše jedinice

n a r e đ u j e m o

1. Formiranje Rezijske čete, jačine 40 ljudi.²
2. Postavljenje dobrog komandnog kadra za tu četu.
3. Prenos oba bacača iz Rezije sa svim upaljačima za mine koji su tamo na raspolaganju, ali bez mina, koje su suviše teške za prenos.
4. Sve bataljone vaše brigade opremite što većim količinama, ekrazita.
5. Sve teško oružje potrebno je hitno uzeti iz magacina i njime opremiti jedinice.
6. Ukoliko ne možete uzeti municiju za bacače sa sobom, od ostatka uzmite upaljače i dopunska punjenja, jer je mina svuda dovoljno a upaljača nedostaje. Zbog toga prekontrolišite sve magacine. Posebnu pažnju obratite na municiju za laki bacač.
7. Izvršenje ove naredbe smatrajte *vrlo hitnim* i *odgovornim* i odmah nakon prijema pristupite izvršenju.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
otsutan

V. d. komandanta:
Kajtimir³

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

* Rezijska četa je, pretežnim delom, formirana od boraca Četvrtog bataljona Osamnaeste slovenačke (»Soške«) NO brigade, koji su bili rodom iz Rezije i Beneške Slovenije. Četa je uključena u sastav Briško-beneškog odreda, formiranog 24 decembra 1943.

³ Albert Jakopič

IZVEŠTAJ ŠTABA ČETVIRTE SLOVENAČKE NOU BRIGADE
»MATIJA GUBEC« OD 20 DECEMBRA 1943 GLAVNOM
ŠTABU NOV i PO SLOVENIJE O BORBI KOD REGERČE
VASI¹

STAB IV SNOUB »MATIJA GUBEC«
Položaj, 20-XII-1943
Br.: 258

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO SLOVENIJE
Položaj

Dodatak izveštaju o borbama 19-XII-1943

S obzirom na naš jučerašnji izveštaj o borbama koje su vodile naše jedinice protiv ispada neprijatelja,² dajemo Vam sledeći dopunski izveštaj:

Ujutru u 7 časova neprijatelj je počeo da tuče položaje našeg I bataljona iz topa, teških bacača i mitraljeza. Oko 8 časova stigao je putem prema Zabjoj Vasi najpre jedan tenk, a odmah posle toga još jedan. Pod zaštitom tenkova prodirala je pešadija iz Žabje Vasi prema magacinima. Pod jakom vatrom tih tenkova i kolone kod Žabje Vasi neprijatelj je počeo da prodire drugom kolonom iznad puta prema Malom Slatniku, a putem su stigla još dva tenka. Tenkovi su zaobišli blok kod Žabje Vasi i produžili put preko njiva pored puta. Time je objašnjena situacija zašto neprijateljski tenkovi nisu naišli na mine koje se nalaze na putu od bloka kod Žabje Vasi i Cikave. Tenkovi su produžili put i stigli do položaja 3 čete I bataljona, usled čega je ona morala da se povuče sa svog položaja. Na levom krilu 3 čete je topovska granata pogodila tačno u puškarnicu bunkera i ranila 2 druga. Jedan drug je poginuo kad je pokušao da, pod topovskom i minobacačkom vatrom, pobjegne s položaja. Zatim je 3 četa zaposela nove položaje iznad Št. Jošta i prešla u protivnap*jd, te je u 16h ponovo zaposela svoje stare položaje.

Druga neprijateljska kolona prodirala je iznad puta, tj. između glavnog puta i Krke, do Smolenje Vasi, a zatim na

brdo Veliki Slatnik. Nju je odmah primetila 2 četa I bataljona, koja je imala položaje iznad Vel. Slatnika. Usled vatre kojom ju je četa zasula, kolona se podelila na dve kolone. Jedna je prodirala prema Potovom Vrhju i bila odmah proterana od 2 čete I bataljona. Druga kolona je prodirala prema Vel. Slatniku i otuda šumom prema položajima 3 čete I bataljona, koja ju je preciznom i jakom vatrom otuda proterala.

U toku poslepodneva sve su čete prešle u protivnapad i do uveče ponovo zaposele svoje stare položaje.

Oko 8,30h Nemci i belogardisti došli su sa 3 tenka i 3 blindirana automobila prema položajima II bataljona na koti 249, iznad Ređerče Vasi, do samih bunkera, usled čega je četa morala da se povuče oko 200 do 250 m od starih položaja. Povlačenje je bilo potrebno zbog činjenice što se divizion artiljerije, koji se nalazio u zasedi na levom krilu čete, ponovo povukao bez prethodnog upozorenja i bez otpora sve do Ruperč Vrha, usled čega je četi pretila opasnost da bude opkoljena. Tenkovi i blinde stigle su do ispod Ruperč Vrha, do našeg prvog prokopa, ali dalje nisu mogli. Bataljon je odmah rasporedio sve čete na položaj i teškim bacačem počeo tući neprijatelja oko crkve Sv. Roka i ispod Ruperč Vrha, gde su se nalazili tenkovi i blinde. Čete II bataljona zaposele su položaje i grebene iznad Ruperč Vrha i udarile na neprijatelja koji je pokušavao da očisti put od mina, tako da je isti bio prinuđen da se povuče u selo Škrjanče, gde su ga i dalje obasipali vatrom i prešli u napad, tako da se morao oko 16 časova povući natrag u Novo Mesto. Ukupan broj neprijatelja ceni se na 350–400 ljudi.

III bataljon je vodio borbe s neprijateljem na Barončevom Hribu kad je kolona neprijatelja, koja je prodirala prema položajima II bataljona, išla u tom pravcu. Zaseda je gađala kolonu, ali se ne zna s kakvim uspehom.

Oko 12,30h kolona od oko 150 belogardista i Nemaca pokušala je da prodire prema položajima 3 čete III bataljona iznad Gotne Vasi. Borba se vodila iznad Gotne Vasi do 14 časova. Prema pričanju civila, neprijatelj je imao u toj borbi 4 mrtva i više ranjenih i morao je da se povuče.

Oko 13 časova neprijateljska kolona od oko 150 ljudi pokušala je da prodre duž šume, od položaja I bataljona prema 3 četi, koja je odmah otvorila na nju jaku vatru, tako da se morala povući natrag u Gotnu Vas, gde se podelila u dve kolone. Od njih je jedna prodirala prema Barončevom Hribu, a druga duž potoka prema Brulčevoj vodenici. Zaseda je otvorila na njih jaku vatru, i neprijatelj se povukao. Neprijatelj je deli-

mično porušio bunkere na Barončevom Hribu, koji su bili tokom noći popravljani.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Janez Vipotnik

Zam. komandanta – kapetan:
Mitja*

BR. 98

DIREKTIVA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE
OD 21 DECEMBRA 1943 ŠTABU TREĆE («ALPSKE») OPE-
RATIVNE ZONE ZA RAD DEVETOG KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE¹

GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
21-XII-1943
Br. 237/11

ŠTABU III OPERATIVNE ZONE (ALPSKE)

1. Čudimo se malim rezultatima srazmerno velike vojske na vašem terenu. Vojska 31 (Triglavske) divizije još se uvek nalazi na istim položajima na kojima se nalazila pre dva meseca. S obzirom na to imamo sledeće primedbe:

a) Vojska je suviše raštrkana po širokom terenu. Treba planski pripremiti napade sa većinom jedne divizije, ili čak Korpusa, na jedno uporište ili nekoliko bližih uporišta. Organizovano, iz štaba divizije, ipak treba manjim patrolama kontrolisati što širi teren. Štab divizije treba da šalje te patrole u udaljene krajeve, sa tačno određenim zadacima: izvršiti tu i tu diverzantsku akciju, sprovesti mobilizaciju, itd. Divizija treba da uvek ima po 10 takvih patrola u raznim pravcima. Sve one moraju imati tačno određen termin povratka. Za površno izvršenje, zakašnjenje, itd., treba kazniti odgovorne rukovodioce.

b) Sa glavninom treba vršiti mnogo pokreta, pojedine jedinice prebacivati na nove susedne položaje, itd. Time se omogućuje iznenađenje i sprečava neprijateljska obaveštajna služba.

* Alojz Grčar

c) I odredi neka brzo menjaju svoje položaje na svome sektoru i vrše operacije po sistemu planskih operacija koncentrisane glavnine i diverzantskih akcija sa patrolama.

d) U cilju organizovanja tih operacija, Stab korpusa treba da daje divizijama sasvim konkretne zadatke. Vaše naredbe su u tom pogledu suviše uopštene. Ne treba samo tražiti akcije na dolomitskom sektoru i slično, nego odrediti uporište i zajedno sa štabom divizije izraditi detaljan plan za akciju.

2) Osnovni udarac vaših snaga treba upraviti prema domobranskim uporištima, čim se ona pojave. Pritom treba u prvom redu napadati Gorenjska i uporišta u Dolomitima.

3) Na Krasu i oko Trsta biće zasada dovoljno ako tamo zadržite jedan odred. 19 brigadu priključite 32 diviziji, a inače dajte toj diviziji zadatak da gustim diverzantskim, mobilizacionim i obaveštajnim patrolama kontroliše taj teren.

Trst i Gorica su vrlo važni gradovi. Omogućiti treba dobre veze i dobru obaveštajnu službu. Ipak, ne treba preterivati. Prilikom kapitulacije nemačke vojske biće, razumljivo, prva briga da se ti gradovi zaposednu. Prvi korak u tom smislu moći će omogućiti odredi, a inače u tom slučaju odmah bacite na te gradove i veće jedinice iz divizija.

4) IX korpus sačinjavaju 31 i 32 divizija i svi odredi u Siovenačkom Primorju, uključno sa odredima u Gorenjskoj i Koruškoj.

5) Stab IX korpusa je postavio vrhovni komandant, maršal Tito.

Komandant: drug Ambrožič-Novljan,
politkomesar: drug Janez Hribar,
zam. politkomesara: drug Vlado Babić,
nač. štaba: drug kapetan Milutin Dapčević,
operativni oficir: drug Danilo Šorović.

Druga Novljana smo morali da žrtvujemo sa njegovog položaja u Glavnom štabu, jer posle smrti druga potpukovnika Mirka Bračića, koji je već bio naimenovan za komandanta, nismo raspolagali dovoljno jakim komandantom za to mesto.

6) Drug Tomaž¹ je postavljen za vršioca dužnosti načelnika Glavnog štaba. On treba da se vrati k nama čim novi Štab korpusa bude mogao preuzeti poslove i čim oba nova komandanta divizija odu na svoja mesta.

Janez Hribar se trenutno nalazi u partizanskoj školi i otići će na svoje mesto čim kurs bude završen.

- 7) Za komandanta 31 divizije postavljamo druga potpukovnika Pera Popivoda, za 32 diviziju druga majora Staneta Potočara-Lazara.⁴

Preduzmite sve potrebno da se Peri vrati njegov autoritet, koji su neki petokolonaši uspeli da potkopaju i u našim redovima u Gorenjskoj.

8) Slažemo se da druga Kajtimira⁵ odredite za komandanta zone u slučaju da Korpus napusti teren — što je danas već vrlo malo verovatno. Zato predlažemo da ga postavite za operativnog oficira u Štabu Korpusa, gde će u prvom redu biti odgovoran za sve odrede, tako da će biti već uveden u posao.

9) Organizacija oteka u Štabu korpusa i štabovima divizija pravilno je sprovedena. Ali smo mišljenja da će biti nemoguće sprovesti isto u brigadama i da je bolje da se tamo većina oteka ograniči na referente.

10) Naše je mišljenje da kod komandi područja treba preduzeti energične mere, kako nam ta organizacija ne bi porasla preko glave. Komande mesta treba da se nalaze samo u najvažnijim centrima. Broj partizanskih straža treba ograničiti na minimum. Najviše jedan bataljon na komandu područja, sa najvećim brojnim stanjem do 120 ljudi. Tu treba zadržati samo za operativnu vojsku nesposobne ljude, a sve ostale poslati u vojsku. Sve pozadinske jedinice u tuđim mestima treba držati strogo vojnički.

Kod komandi područja također je potrebno oteke ograničiti na minimum. Nikada to ne treba uzimati po istom principu kao u divizijama, jer stvar neće moći da se sprovede, a otseci će samo postati utočište za sumnjive oportunističke elemente koji izbegavaju mobilizaciju.

11) Razviti treba pravu kampanju za mobilizaciju. Među jedinicama treba organizovati takmičenje ko će više mobilisati. To je u prvom redu vojna stvar. Svi izgovori terenskih odbora na sakrivanje [ljudi] i na druge prepreke samo su izgovori. Principijelno treba odbiti sve intervencije za otpust pojedina iz vojske, u smislu saradnje u tom pogledu sa PK-om za Slovensko Primorje i Gorenjsku.

12) Treba razviti kampanju za iskrenu saradnju između vojske i terena. Zbog toga upravo u pitanju mobilizacije treba

⁴ Naredba o postavljenju komandanta divizije nije ostvarena. Drug Stane Potoear je u februaru 1944 preuzeo komandu Trideset prve divizije NOV i POJ, dok je Pero Popivoda postavljen za komandanta Sedmog korpusa NOV i POJ.

⁵ Albert Jakopič

tesno saradivati sa PK-om, kako borba protiv oportunističkih tendencija ne bi dobila izgled suprotnosti između vojske i terena.

Jedna od najvećih slabosti naše vojske danas jeste nezdrav odnos između vojske i terena. Zato treba, političkim radom, u klici ugušiti u vojsci svako pogrešno gledanje na »terence«. Taj izraz treba izbrisati iz našeg rečnika. Naročito treba u tom pogledu udariti po »vojvodskim« slabostima komandnog i komesarskog kadra.

13) U smislu okružnice IOOF i Glavnog štaba treba razviti maksimalnu kampanju za popularisanje AVNOJ-a i svih odluka AVNOJ-a. U tom pogledu treba razviti kampanju u smislu najšireg jedinstva stranaka i grupa.

14) Imamo mogućnosti da s Nemcima razmenjujemo zarobljenike. Zato treba što više hvatati oficire iz vojske i izveštavati nas o rezultatima.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
B. Krajger

Komandant – generalmajor:
Rozman Franc

IZVEŠTAJ OFICIRA ZA VEZU SA JEDINICAMA NOV I PO
HRVATSKE OD 21 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU
NOV I PO SLOVENIJE O SITUACIJI U POGRANIČNIM
DELOVIMA HRVATSKE I O MOGUĆNOSTI PRELASKA
ČETRNAESTE DIVIZIJE NA SEKTOR ŠTAJERSKE¹

GLAVNOM ŠTABU NOV i POS

Izveštaj o prelasku naših
jedinica preko Save.

Izveštava Dore.²

Stigao sam u Štab Zumberačko-posavskog sektora u Sošicama.

0 toku nemačke ofanzive³ dobio sam sledeće podatke:

Nemci su nastupali u jačini od dve divizije koje su imale i nešto motorizacije. Polazne tačke za napad bile su Karlovac i Ogulin. Nemci su stigli u Karlovac i Ogulin iz Austrije preko Zagreba. Imali su nameru da prodru do Bihaća. Naša VII i VIII divizija napale su Glinu ali je nisu likvidirale. Tada je počela ofanziva. Ofanziva je bila, po svoj prilici, u vezi sa ofanzivom u Bosni, da bi vezala snage hrvatske NOV. VIII divizija je krenula natrag u pravcu oslobođene teritorije i na sektoru Vrginmost – Vojnić – Slunj razbila Nemce koji su prodirali sporrednim putevima i stigli na tu liniju. Borbe su se vodile tri dana. VIII divizija je uništila 2 tenka od 35 tona i zaplenila jedan tenk tipa »Panter« od 35 tona. Istovremeno, VII divizija je vodila borbe na liniji Dvor – Glina. Nemci su imali 200 mrtvih i izgubili skoro sav napljačkani plen, 30 kamiona. Umesto da prodiru pravo na-Bihać, Nemci su morali da naprave ogroman zaobilazak na Topusko – Glinu – Petrinju – Kostajnicu – Novi – Bihać. U Štabu nisu mogli da mi odgovore na pitanje gde se te dve divizije sada nalaze. One su, po svoj prilici, išle preko Karlovca prema Italiji. Put Bučice – Vrginmost – Vojnić – Slunj – Plaški – Otočac je potpuno slobodan.

Neprijateljska uporišta na sektoru važnom za prelazak naših jedinica jesu sledeća:

Lug: 80 Nemaca-gestapovaca; Samobor: 800 Nemaca, domobrana, ustaša, od kojih daju jedan vod na Sv. Helenu, jedan

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Edo Mihevc

* Odnosi se na Šestu neprijateljsku ofanzivu protiv NOV i POJ.

vod na Vrhovčak; Sv. Nedelja: 30 ustaša; Kerestinec: ustaška škola, 300–400 ustaša, imaju 12 topova; Kalinovica: 90 domobrana; Rakov Potok: 150 Nemaca. Od Zagreba do Karlovca nalaze se dva puka jačine 2.000–2.500 Nemaca, ustaša, domobrana. Oko Zagreba se nalazi pojas manjih uporišta; na Kurilcu je aerodrom; Turopolje: 200 Nemaca, ustaša, domobrana; Peščenica: 50–70; Lekenik: 70; u Dužicama i Zažinama ne nalaze se stalno. Iza Save nema neprijatelja, samo se u Oberovom nalazi, nestalno, oko 200 Nemaca. Martinska Ves: 70; Ljubljana: 80; Sisak: 2.000 Nemaca-esesovaca, 25 manjih tenkova. Niže dole su Banija i Kordun oslobođeni. Veća uporišta su samo u Petrinji (1.500–2.000), Glini (800–1.200), Kostajnici (800–1.000), Dvoru (400–500).

Naše snage na desnoj obali Save su sledeće :

Zumberačko-posavski sektor ima: 16 omladinsku brigadu, od oko 1.000 ljudi, koja se nalazi oko Sv. Jane; Zumberački odred, u Okiću, od oko 800 ljudi; Turopoljsko-posavski odred, od oko 1.000. u Lučenici, 28 diviziju, koja se nalazi od Turopolja do Pokuplja.

Na levoj obali Save:

II operativna zona, koja ima 6 odreda: Zagrebački, koji se nalazi jugoistočno od Zagreba do Save; Kalnički; Krapinski, koji se nalazi od Klanjeca do Desenica; Zagorski, oko Ivančice; Bjelovarski; sem toga ima još brigadu »Braća Radić« i Moslavačku brigadu.

Prelazak naših jedinica preko Save

Prelaz iznad Zagreba: Štab sektora nema nikakvu vezu sa Hrvatskim Zagorjem. Sem pojedinih kurira, dosada nije prešla Savu između Brežica i Zagreba nijedna jedinica. Prelazak otežavaju komunikacije sa jakim saobraćajem i blizina uporišta u Brežicama, Samoboru i Zagrebu. Komandant sektora, koji je iz Zaprešića, rekao je da je prelazak iznad Zagreba nemoguć.

Prelaz ispod Zagreba: Taj prelaz je moguć. 16 omladinska i 28 divizija prešle su Savu kod Oborova. Kod Oborova se nalazi skela kojom može da se prebaci 60 ljudi odjednom. Pokret naše jedinice bio bi sledeći:

Metlika – Pribić – Okić – Dubranec – Oborovo (tu bi prešla Savu) – Moslavačka planina – Kalnik – Ivanščica. Jedinici bi trebalo do svake tačke jedan dan marša i jedan dan odmora, tako da bi iz Metlike do Ivanščice stigla za 13 dana. Ishrana na pokretu bila bi obezbeđena. Ona dosada dođe još nije funkcionisala, ali su ini obećali da će se pobrinuti za to. Vodiči će biti na raspolaganju.

Situacija na levoj obali Save

Narod u Hrv. Zagorju bio je slab, ali se u poslednje vreme jako popravio. Prema mišljenju polit, komesara sektora, jedinica bi se teško zadržala uz samu Sutlu. Ali ona bi mogla da se zadrži od Ivanščice do Kalnika. Hranu u Zagorju trebalo bi tražiti severnije, u Podravini, gde je 28 divizija imala dovoljno hrane. Najslabiji, odnosno najmanje obrađeni teren, o kome nisam mogao pribaviti nikakve informacije, jeste teren oko Kalnika, Zagrebačke Gore i do naše granice. Pruga Ivanec – Lepoglava ne funkcioniše. Prekinula ju je 28 divizija.

Podaci o Hrvatskom Zagorju su tako oskudni, da ću morati da se uputim u 28 diviziju, koja je sada stigla sa toga terena. Ona će svakako imati stvarnije podatke.

Razgovarali smo o saradnji naših jedinica (15 brigade) ali do konkretnih predloga nije došlo, jer Stab sektora zasada nema u vidu nikakvu konkretnu akciju.

U obzir bi došao napad na Ozalj. Za taj napad trebalo bi, u prvom redu, srušiti železnički most kod Zorkovca.

Sektor dosada nije imao nikakvu vezu sa Karlovačkim •odredom. Predlagao sam da se povežu i da se Karlovačkom odredu tačno preciziraju njegovi zadaci, naročito što se tiče terena Karlovac – Ozalj – Metlika, koji nije u dovoljnoj meri kontrolisan. Ustaše stalno dolaze da pljačkaju sve do Broda kod Metlike.

Naša 15 brigada drži položaje severno od Ozlja.

O daljim predlozima za saradnju javiću čim stignem u 16 omladinsku brigadu i 28 diviziju.

Drug Muso,⁴ koji će stalno ostati na sektoru, moći će stalno javljati o situaciji na tom terenu i održavati čvrstu vezu između Hrvata i nas.

Poručio sam sektoru da odmah potraži vezu preko Save sa jedinicama koje se nalaze u Hrvatskom Zagorju.

Sošice

21. XII. 43

u 11 časova

Dore Trdina

P. S. Prelazak preko Kupe između Karlovca i Siska je moguć:

Kod Lasinja (Gradac) prevoz brodom za 150 ljudi ili četvora kola.

Kod Leve Stefanke čamac za 20 ljudi. Tu može i da se gazi. Kod Pokupskog brod za 100 ljudi ili troja kola.

' Ivo Stok

IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG OTSEKA ČETRNAESTE DIVI-
ZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 21 DECEMBRA 1943
ŠTABU SEDMOG KORPUSA NOV I POJ O STANJU NE-
PRIJATELJA NA SEKTORU KRŠKOG POLJA¹

OBAVESTAJNO ODELJENJE
XIV DIVIZIJE NOV I POJ
Na položaju, 21. XII. 43

OBAVEŠTAJNOM ODELJENJU VII KORPUSA

Patrola koju smo poslali u Kostanjevicu da konstatuje istinu oko vesti da se tamo prikuplja veća snaga neprijateljske vojske – vratila se i javila sledeće:

Došli smo u kontakt sa O. C. XV divizije, koji nam javlja: Krška Vas – 900 vojnika sa tri protivavionska topa.

Cerklje – 800 vojnika (tu se nalazi na aerodromu 81 avion i 15 protivavionskih topova).

Na Klancu kod Cerklja – 200 vojnika sa 4 topa, Malence – 120 vojnika sa 4 topa.

Krško – 600 vojnika i 400 regruta.

Brod ob Krki – oko 140 ljudi, belogardista i Nemaca. Pričaju da će uskoro preduzeti ofanzivu na Gorjance. Na Krškom polju nalazi se ukupno oko 4.000 Nemaca i domobrana.

Novo Mesto: Tu se očekuje 5–6.000 SS-ovaca i gestapovaca. (Javlja O. C. XV divizije.)

Dana 18 o.m. otišao je iz Novog Mesta prema Kostanjevici izvestan broj Nemaca i belogardista. Prikupljaju se oko Kostanjevice. Izjavili su da nameravaju preduzeti ofanzivu na Gorjance, na naše položaje. (Javlja O. C. artiljerije.)

Ustaške vlasti na Krškom² pozvale su sve civile da se prihvate oružja i napadnu svaku partizansku patrolu koja bi se nalazila u njihovom selu.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODUf

Načelnik O. C.
Kamnik ar³

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG OTSEKA DVADESET ŠESTE
(»TRIGLAVSKE«) DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD
21 DECEMBRA 1943 OBAVEŠTAJNOM OTSEKU DVADESET
SEDME (»GORIŠKE«) DIVIZIJE O STANJU NEPRIJATELJA
NA SEKTORU DOLOMITA¹

OBAVEŠTAJNI OTSEK
XXVI DIVIZIJE
»TRIGLAVSKE«

Na položaju, 21. XII. 1943.

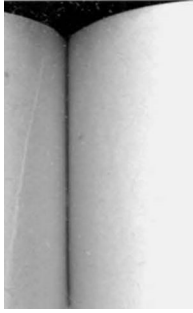
OBAVEŠTAJNOM CENTRU XXVII DIVIZIJE

Neprijateljska uporišta u Dolomitima

- Dravlje: 70 ljudi; naoružanje: 7 lakih i dva teška mitraljeza. Stanuju u barakama. Među njima ima 50 domobrana, koji su meštani i dobrovoljci. Obezbeđuju blok i kasarnu. Patroliraju danju i noću. Selo broji 300 kuća. Naklonost civilnog stanovništva iznosi 80%.
- Dobrova: Posada od 97 ljudi. Među njima ima 25 dobrovoljaca, ostali su prinudno mobilisani. Naoružani su sa 3 teška i 3 laka mitraljeza, 1 lakim bacačem. Stanuju u župnom domu. Patrole od 20 ljudi patroliraju danju i noću. Straža se nalazi kod kasarne i na cesti pod župnim domom. Na mostovima drže stalne zasede. Selo broji 50 kuća. 70% stanovništva naklonjeno je nama.
- Polhov Gradec: 140 domobrana, među kojima ima 40 dobrovoljaca. Nastanjeni su u zamku. Naoružanje: 4 teška i 13 lakih mitraljeza, 2 teška bacača. Oko kapele imaju 5 bunkera. Zasede drže samo noću kod mostova. Patroliraju u jačini 30 ljudi danju i noću. Straža se nalazi kod kasarne i kod bunkera. Selo broji 50 kuća. Naklonost civilnog stanovništva prema našoj vojsci iznosi 30%.

- Log pri Brezovici:** Posada broji 60 domobrana. Polovina među njima su dobrovoljci. Polovina se nalazi u zamku. Naoružanje: 2 teška bacača, 2 teška mitraljeza, 8 lakih mitraljeza. Oko zamka imaju 4 bunkera. Selo ima 100 kuća. 60% je nama naklonjeno.
- Koreno:** Posada broji 60 domobrana, među kojima 20 dobrovoljaca. Nastanjeni su u crkvi. Naoružanje: 2 teška i 5 lakih mitraljeza i bacač. Osmatrače imaju kod Križa. Straže se nalaze kod kasarne. Patroliraju neredovno po 20 ljudi. 60% stanovništva je za našu vojsku.
- Horjul:** Posada broji 120 ljudi, među kojima ima 40 dobrovoljaca. Naoružanje: 2 teška i 1 laki bacač, 4 teška i 8 lakih mitraljeza. Nastanjeni su u školi, koja nije zabarikadirana. Okolina škole je rasvetljena. Prilaz je moguć na 50 m od rasvete. Naklonost civilnog stanovništva prema nama iznosi 50%.
- Št. Jošt:** Posada broji 250 domobrana. U posljednje vreme je u uporište prebegao priličan broj posade iz Gorenjske. Naoružanje: 1 teški i 1 laka bacača, 6 teških i 20 lakih mitraljeza. Danju stalno patroliraju u jačini od 20–30 ljudi. Zasede postavljaju oko Kandola, Zažara, Butajnovce i na cesti prema Rovtama. Stanovništvo nam nije naklonjeno.
- Sv. Trije Kralji:** Posada broji 70–80 domobrana. Skoro svi su dobrovoljci. Naoružanje: 1 laki i 1 teški bacač, 2 teška mitraljeza, 8 lakih. Imaju 8 bunkera, streljačke rovove oko brda. Na 30 metara od rova nalazi se žica. Patroliraju danju, u jačini 10 – 15 ljudi, do Izgorja i Hlevnog Vrha. Patrola je naoružana sa 4 laka mitraljeza. Naklonost civilnog stanovništva prema nama iznosi 30%.
- Rovte:** Posada broji 250 – 300 domobrana, većinom dobrovoljaca. Naoružanje: 2 topa, 2 teška i 4 laka bacača, 8 teških, 16 lakih mitraljeza, 14 bunkera, oko kojih se nalazi rov, a na 25 m od rova nalazi se žica. Na 50 m od te žice je druga

bodljikava žica, širine 1 m. Uporište je osvetljeno. Iz uporišta odlaze patrole na Hlevni Vrh, Smrečje, Praprotno Brdo. Druga patrola odlazi prema Petkovecu, Cesti, Spodnjim Rovtama, Kurjoj Vasi. Naklonost prema nama 10%. Mogućnost ishrane je sjajna. Selo ima oko 250 kuća.

- Vrhnika: Uporište broji 60 domobrana među kojima 25 dobrovoljaca i 80 – 100 Nemaca. Domobrani obezbeđuju železnicu. Nemci patroliraju Vrhnikom. Nemci su svi SS-ovci i gestapovci, i to regruti. Domobrani obezbeđuju železničku prugu od Logateca do Borovnice. Naklonost stanovništva prema nama iznosi 90%.
- Lučine: Uporište je sastavljeno od 140 Nemaca. Nastanjeni su u školi i župnom domu. Komanda se nalazi u župnom domu. Naoružanje: 2 laka bacača, 12 mitraljeza. Škola je zabarikadirana i oko nje se nalazi rov. Osmatračnicu imaju u crkvenom tornju. Patroliraju po obližnjim selima.

Neki bivši zagrizeni belogardisti su u nedelju, kod jednog našeg poverljivog terenskog lica, dali izjavu da će za tri nedelje njih i Nemce odneti đavo. Dalje: da je Rupnik hteo proširiti stranku i na Slovenačko Primorje i na Gorenjsku, ali je uvideo da taj teren nije pogodan.

U nedelju, 12 o.m., u Ljubljani je održana svečana parada Rupnikove vojske, i tom prilikom je Rupnik izjavio da nemački komandanti treba da preuzmu vlast nad njegovom vojskom. Mnoge domobrane već su presvukli u nemačke uniforme i poslali ih u Bosnu i Srbiju, u borbu protiv partizana, a nešto i u Gorenjsku. Od tih se oko dve trećine priključilo našim jedinicama, dok su se ostali razbegli.

Prilikom svečane parade u Ljubljani domobrani su vršili teror i istukli onog ko nije hteo da pozdravlja. U Staroj Vrhniku su uhapsili 30 bivših interniraca i zatvorili ih u ljubljanski sud.

U ponedeljak, 13 o.m., vozili su prema Ravniku 6 venaca. Ti venci su bili namenjeni žrtvama napada na Hotedršicu,² koje su bile rodnom iz Ravnika.

11 o. m. stigli su belogardisti iz Rovti u Zelin i opljačkali kuće, te odveli 5 terenskih radnika. Izjavili su da nije ništa strašno ako imaju nemačku komandu, jer sada imaju veću dozvolu za pljačkanje po kućama. U Skofju Loku je stiglo 25 novih gestapovaca, nad kojima je komandu preuzeo Kopač Maks iz Zirja.

18. XII. su Nemci i belogardisti pretražili šumu u okolini Novog Sveta – Dednog Vrha – Godoviča i iznad Hotedršice. U tom pretraživanju učestvovalo je 300 belogardista, koje su pokupili iz okolnih uporišta.

Ajdovščina: Ima 200 – 300 vojnika, većinom Mongola. Motornih vozila nemaju. Vipava i St. Vid su prazni.

Brigadni obaveštajci već su postavljeni u Prešernovoj i Vojkovoju brigadi, dok iz Gradnikove brigade o tom pitanju još nemamo izveštaja. Karakteristike bataljonskih obaveštajaca već smo primili, ali, zbog nedostataka, još vam ih nismo mogli da pošaljemo. Bio sam u VII i u Vojkovoju brigadi, gde sam održao sastanak sa brigadnim i bataljonskim obavešt.

Načelnik otseka:
Matejka³

IZVEŠTAJ ŠTABA SEDMOG KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 22 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O SITUACIJI NA SEKTORU KORPUSA¹

STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
22. XII. 1943
u ... časova

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO SLOVENIJE

Položaj

Odmah po prodoru nemačke vojske iz Kočevja, a to je 21 o. m. u 2,30 časova, mi smo vam po dva specijalna naša kurira poslali izveštaj o trenutnoj situaciji (vojničkoj) na sektoru našeg Korpusa, a naročito na sektoru XIV divizije, gde se trenutno nalazi naš štab.

Kuriri koji su nosili poštu nisu mogli preći preko ceste Kočevje – Dvor, jer je ista u momentu njihovog dolaska na cestu, odnosno do ceste, bila jako zastražena nemačkom motorizacijom, pešadijom, i osvetljena vatrom koju su Nemci uz put ložili. Odmah po povratku kurira mi smo ih poslali drugim pravcem preko Krke, Ajdoveca, Soteske i napred kod vas. Kuriri su uspeli da dođu do Cankareve brigade na Ajdovecu, odakle su se vratili, jer se preko ceste Dvor – Novo Mesto nisu mogli prebaciti. Znači da taj izveštaj niste dobili.

Drugi izveštaj poslali smo vam po direktnom specijalnom kuriru noću 21/22 o.m., koji je već do sada morao stići kod vas.

Da bi vam situacija bila što jasnija, dostavljamo vam sledeće podatke o stanju neprijatelja i našim planovima u vezi novonastale situacije:

1) U Kočevju se trenutno nalazi oko 500 neprijateljskih vojnika. U Ribničkoj dolini, po zadnjim podacima, nema neprijateljskih vojnika, izuzev manjih odeljenja na mostovima. Na liniji Rakek – Sodražica neprijatelj ima manja uporišta duž ceste, koja mu služe kao direktno osiguranje same komunikacije. Pored toga neprijatelj kontrolira cestu tenkovima i motorizacijom.

* Original, na srpskohrvatskom jeziku, nalazi se u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

2) Osnovne nemačke snage iz Sodražice. Ribničke, Kočevske doline i samoga Kočevja, u jačini oko 3.000 pešadije, 200 motornih vozila i 600 komore, Nemci su povukli pravcem Kočevje – Dvor – Novo Mesto. Nemamo još tačnih podataka da li je sva ta vojska stigla do Novoga Mesta, jer je na celom putu vodila borbe sa našim jedinicama.² Znamo pozitivno da je cilj neprijatelja stići do Novoga Mesta i dalje prema Sevnici. To zaključujemo iz sastava te kolone i po izjavi samih Rusa.

3) Na sektoru XVIII divizije nema neprijateljske koncentracije. Vesti koje su se pronosile o koncentraciji u Sušaku ne odgovaraju tačnosti. U Sušaku se trenutno nalaze svega tri čete neprijateljske vojske. Cesta Kočevje – Brod na Kupi – Delnice, sve do Ogulina i južno do Primorja, pod kontrolom je naših jedinica. Na sektoru Ljubljana – desni breg Save, sve do Brežica. nema nikakvih koncentracija.

4) U vezi napred iznetog neprijatelj trenutno ne preduzima nikakve mere i ne postoji nikakav izgled za neku ofanzivu protiv naše vojske. Izgleda da neprijatelj svoje snage izvlači dobrim delom preko Rakeka, Kočevja, Novoga Mesta, Sevnice. To zaključujemo iz razloga da je zadržao na tom pravcu manja uporišta i da pokušava na sve načine održati pomoću motorizacije tu komunikaciju pod svojom kontrolom. Većinom su na pojedine tačke postavili domobrane, koji osiguravaju pod kontrolom Nemaca. U koloni koja je krenula iz Kočevja bio je veliki broj domobranaca u nemačkim uniformama. Sama domobranska uporišta se do sada nisu pojavila.

5) Nova situacija nam hitno nalaže da težište svoga rada usmerimo na komunikacije, da ih rušimo i na istima uništavamo neprijateljsku živu silu u pokretu. Pošto je najpogodniji teren za napad na neprijatelja na liniji Kočevje – Dvor, to se cela XIV divizija nalazi na toj komunikaciji, sa zadatkom napada na neprijateljske kolone i rušenja ceste. Ukoliko utvrdimo da su neprijateljski transporti stali, mi ćemo celu XIV diviziju prebaciti na čišćenje Ribničke doline od okupatora.

6) XV diviziji postavili smo u zadatak da pusti blokadu Novoga Mesta sa severne strane i da napada neprijateljske kolone na komunikaciji Dvor – Novo Mesto i Novo Mesto – Mokronog. U tu svrhu se Cankareva brigada prebacila na sektor Ajdovec – Lipovec sa zadatkom napada na cestu Žužemberk – Straža. XII brigada će sa svojim snagama napadati neprijatelja u slučaju njegovog pokreta iz Novog Mesta prema Trebnju i Sevnici. Povezuju se pritom sa Cankarevom briga-

dom. Za Gubčevu brigadu smo dali zadatak da ima držati i dalje blokadu Novoga Mesta sa južne strane i napadati neprijatelja ukoliko se pojavi na komunikaciji Novo Mesto – Kostanjevica. XV brigada ostaje i dalje da sarađuje na hrvatskoj strani. XVIII diviziji smo postavili zadatke operacija u Gorskom Kotaru i Hrvatskom Primorju.

7) Mislimo da smo ovakvim načinom obuhvatili rad svih naših jedinica i u operativnom planu Korpusa dali jedinicama konkretne direktive, koliko je to izvodljivo u ovakvoj situaciji. Cim bude uslova za napad na Novo Mesto, Kočevje i ostala neprijateljska uporišta, naš štab će preduzeti operacije sa XIV i XV divizijom i rukovoditi napadom. Ukoliko se Glavnom štabu ne sviđa ovakav rad našeg štaba i misli da nismo pravilno postavili operacijske zadatke ili ih pravilno ne vodimo, molimo Glavni štab da nam da druge direktive i ukaže na naše nepravilnosti, jer hoćemo dati sve od sebe i po svaku cenu odgovoriti zadacima koje nam je Glavni štab poverio.

8) Napominjemo da štabovi divizija uspešno rade samo ako se direktno nalazimo kod njih i za najmanju stvar dajemo svoje sugestije. To je dokaz kod XIV divizije, gde ni bataljon u zasedu nisu poslali dok im nismo naredili, niti napadali neprijatelja dok im nismo dali raspored za svaku njihovu brigadu. Da li je došlo do toga što smo bili kod njih ili iz drugih razloga – ne znamo. Slučaj sa XV divizijom: čim se n[^]š štab odvojio od njih, držali su se uglavnom defanzivno i sam štab se pomakao u G. Sušice, gde se i sada nalazi, premda je njima naređeno da rasterete taj teren i prebace se preko Krke. Logično je da ne mogu uspešno voditi Cankarevu i XII brigadu kada se nalaze sa desne strane Krke; mi im samo možemo pomoći da im damo detaljne direktive i kontroliramo izvođenje. Ne mislimo ovde optuživati naše štabove, već samo izneti stvarno stanje u pogledu snalaženja i samoinicijative štabova divizija. Štab XVIII divizije još nam nije poslao nijedan izveštaj i pored toga što smo poslali dve svoje patrole i oficira. Svest toga štaba i odgovornost nikako nam nisu jasni.

9) Mi smo vam već ranije javili da je potrebno našu XIV diviziju pojačati, i to mobilizacijom u drugim pokrajinama, i da im damo u sastav XV brigadu XV divizije, jer cela XIV divizija je jaka oko 800 ljudi na licu, dok napr. sama XV brigada je jaka 1000 ljudi. To je nužna stvar i molimo da nam po tome odmah odgovorite i odobrite naše predloge, da bi izjednačili donekle naše divizije i mogli pred njih postavljati iste zadatke (mislimo da XV brigada dođe u sastav XIV divizije).

10) Moramo apsolutno izmenjati obaveštajce u XIV diviziji. Podatke smo morali, komesar i komandant korpusa, lično

prikupljati, jer drukče nije išlo i pored stalnih naređenja i usmenih objašnjenja. Pošto je to u kompetenciji Glavnog štaba, a stvar je nužna, molimo da pošaljete jednog vašeg ob. organa da te stvari uredi. Naš obaveštajac drug Stipe¹ sam prikuplja podatke i na druge se ne može osloniti. Sam je pošao na prikupljanje onda kada smo se zbilja uverili da nam divizija ne dostavlja pravo stanje situacije za najbližu svoju okolinu.

11) Komandant i komesar korpusa su dva dana, usporedo i noći, imali sastanke sa rukovodiocima XIV divizije. Održali smo konferencije sa svim bataljonskim štabovima XIII i Tomšičeve brigade, sa štabovima te dve brigade i dva puta sa Štabom divizije. Nastojaćemo da to uradimo u celom Korpusu.

Radio-veze ne funkcioniraju. Kod nas je iz tehničke radionice došao drug Petar⁴ i jedna drugarica da isprave stanice. Razgovarali smo lično sa njima i oni daju drugojačiju sliku po tom pitanju. Drug Petar nam izjavljuje da se od njih traži da izbacuju stanice koje ne mogu na terenu dugo služiti, da drug Stane³ traži samo »mora biti« i da neće da čuje za tehničke predloge i savete radnika u radionici. Govori i to da se nekada i složio, ali posle toga, odnosno kratkog razgovora sa Klisom,⁶ sve je promenio i otstupio od onog što je ranije dao. Po izjavi druga Petra, sve stanice koje su date nama nisu bile garancija za dužu vezu iz čisto tehničkih razloga, za koje su oni znali kada su ih poslali na teren. Također nam javlja da po njegovom mišljenju mogu se urediti za stalnu vezu samo tri stanice od svih ovih, jer baterija nema. On također izjavljuje, kao i drugarica koja je došla kod nas, da vladaju nezdravi odnosi kod njih u radu i da im je nemoguće neposredno o tome obavestiti Glavni štab. Želeli bi da razgovaraju sa drugom Rudijem⁷ itd. Sa ovakvom situacijom kakvu nam on daje po pitanju ispravnosti i vremenskog kapaciteta rada tih stanica, naš štab se stavlja pred svršen čin, jer od nas se zahteva da mora biti veza, a stanice su neispravne i iz radionice ih izbacuju sa unapred jasnim ubeđenjem da neće raditi ili da duže vreme neće delovati. Ne mislimo drugove optuživati ali nam je dužnost da

³ Drago Stepišnik

⁴ Ing. Peter Gruden

⁶ Stane Osvald. U koncentracionom logoru Dahau, u Nemačkoj, pristao je na saradnju sa Gestapoom, i ovaj ga je, kao školovanog gestapovca, uputio u NOV sa određenim zadacima. Postao je načelnik odeljenja za vezu Glavnog štaba NOV i PO Slovenije. Njegova neprijateljska delatnost otkrivena je tek 1947 god., kad je produžio saradnju sa raznim špijunskim centrima u inostranstvu. God. 1948 osuđen je na smrt i streljan.

^c Miroslav Klavs

⁷ Viktor Avbelj

vam te stvari javimo, jer možda vi niste to ni sami znali. Naravno, vi ćete videti koliko je tačno što je drug Petar izjavio i drugarica koja je kod njega. Mi konstatujemo da je glavna greška tehničkog smisla, pored, naravno, i naših grešaka u tom smislu. Javite nam da li ih je moguće popraviti i uspostaviti sa njima radio-mrežu koja će sa sigurnošću da radi.

Molimo po pitanju premeštanja XV brigade u XIV diviziju da nam odmah javite, jer je to neophodno, a ta brigada izgleda da ništa ne radi na hrvatskoj strani. Imamo nameru da je prebacimo odmah, ako nam to vi dozvolite.

13) Organizovali smo mobilizaciju na primorskom, s tim što smo poslali nekoliko ljudi da za to sa terenskim organizacijama urede teren, pa ćemo poslati jedan bataljon koji će ih dovesti u sastav divizije.

Saobraćaj neprijatelja cestom Kočevje – Dvor je obustavljen. Na toj cesti su naše jedinice.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Bolko Brilej

Komandant – p.pukovnik:
Rajko Tanasković

NAREDBA ŠTABA DEVETOG KORPUSA NOV I PO JUGO-SLAVIJE OD 22 DECEMBRA 1943 POVODOM UKIDANJA TREĆE (»ALPSKE«) OPERATIVNE ZONE¹

STAB
X KORPUSA NOV I POJ"
Položaj, dana 22. XII. 1943
br. .

ŠTABU XVI SNOB »JANKO PREMRL-VOJKO«
XXXI DIVIZIJE X KORPUSA NOV i POJ

Naredbom Vrhovnog štaba NOV i POJ formira se Deseti korpus NOV i POJ iz svih jedinica III operativne zone NOV i POS.

Za komandanta X korpusa postavlja se dosadašnji komandant III operativne zone drug Lado Ambrožič-Novljan, za politkomesara se postavlja dosadašnji politkomesar XVIII divizije VII korpusa drug Janez Hribar-Tone, za zamenika politkomesara dosadašnji zamenik politkomesara III operativne zone drug Branko Babič-Vlado, za v.d. načelnika štaba drug Milutin Dapčević, kapetan.

Dosadašnji politkomesar III operativne zone drug Dušan. Kveder-Tomaž postavljen je za v.d. načelnika Glavnog štaba NOV i POS.

Tom naredbom ukida se III operativna zona. Sve jedinice, uključno odredi i komande' područja, koje su dosada pripadale sastavu III operativne zone otsada pripadaju sastavu X korpusa.

Naredbom Vrhovnog štaba NOV i POJ. XXVI i XXVII divizija dobile su nove brojeve. Dosadašnja XXVI divizija »Triglavska« otsada se naziva XXXI **divizija X korpusa NOV i POJ**. XXVII divizija »Goriška« otsada se naziva **XXXII divizija X korpusa NOV i POJ**.

XIX SNOB »Srečko Kosovel« pripada sastavu XXXII divizije X korpusa NOV i POJ.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
otsutan

Komandant:
Lado Ambrožič-Novljan
Ambrožič

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

" Zbog greške prilikom dešifriranja radiograma kojim je najpre bilo poslato naređenje Vrhovnog štaba o ukidanju Treće (»Alpske«) operativne zone i formiranju novog korpusa, ovaj se, sve do prijema pismene naredbe, pogrešno nazivao: Deseti korpus umesto Deveti korpus (vidi dok. br. 93).

2 2 1 3
KORPUS NOV IN POJ
Politični delovni načrt

19. SRB "Srečka Kosovca" pripada v sestav
XVIII. divizije X. KORPUSA NOV IN POJ

Iz odloka Vrhovnega štaba NOV in POJ se formirajo iz vseh edinic III. Operativne zone NOV in POJ deset korpus NOV in POJ.

Za komandanta I. korpusa je imenovan dosežni komandant III. Operativne zone tov. Lado Ambrozič - Novljan, za politkomisarja je imenovana dosežni politkomisar X. divizije VII. Korpusa tov. Janez Hribar - Toma. Za namestnika politkomisarja dosežni namestnik politkomisarja III. Operativne zone tov. Branko Babič - Vlado, za v.d. načelnika štaba tov. Milutin Dapočević, kapetan.

Dosežni politkomisar III. Operativne zone tov. Bujan Kveder - Toma s je imenovan za v.d. načelnika Glavnega štaba NOV in POJ.

S tem odlokom se ukinja III. Operativna zona vse edinice, vključno z odredi in komando področja, ki so doslej pripadali v sestavi III. Operativne zone, spadajo odslej v sestavi I. Korpusa.

Iz odloka Vrhovnega štaba NOV in POJ ukinja X. divizija in XVII. divizija nove številke. Dosežni X. divizija "Trig glavca" se bo odslej imenovala X. divizija X. KORPUSA NOV IN POJ. XVII. divizija "Geriska" se bo odslej imenovala XVIII. divizija X. KORPUSA NOV IN POJ.

19. SRB "Srečka Kosovca" pripada v sestavi XVIII. divizije X. Korpusa NOV in POJ.

Št. 19. SRB "Srečka Kosovca" - svobodno narodu!

Politični delovni načrt

Komandant:
Lado Ambrozič - Novljan l. r.

645

[Handwritten signature]

NAREĐENJE ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I PO
JUGOSLAVIJE OD 22 DECEMBRA 1943 ZA NAPAD NA NE-
PRIJATELJA U DOLINI KRKE¹

ŠTAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 22. XII. 1943

ŠTABOVIMA SVIH BRIGADA i ARTILJERIJE

Stanje na sektoru XV divizije:

U noći između 20 i 21 o.m. neprijatelj je stigao iz pravca Kočevja do Dvora sa 40–50 kamiona i pešadijom. Usled porušenog mosta kod Dvora motorizovane jedinice su se zaustavile u Jami, a nešto pešadije prebacilo se preko reke Krke u Dvor. Motorizovane kolone krenule su desnom obalom reke Krke prema Žužemberku, a nešto pešadije levom stranom reke Krke prema Žužemberku. Brigada XIV div.² je 21 o.m. danju napadala nemačke kolone i razbila zaštitnicu od 100 ljudi. Sudeći prema svim izveštajima, neprijatelj je imao nameru samo da pređe iz Kočevja za Novo Mesto i dalje prema Celju. Moral vojske je jako slab i izbegavaju sukobe sa našim jedinicama. Tu vojsku sačinjavaju uglavnom Rusi, koji traže vezu sa nama i izjavljuju da ne misle terorisati naše civilno stanovništvo, niti napadati našu vojsku. Prednje motorizovane kolone sačinjavaju Nemci. Na sektoru II i IV brigade dosada nisu primećene nikakve koncentracije, kao ni kod XV brigade. S tim u vezi.

n a r e đ u j e m o :

V brigada ima zadatak da napada neprijatelja gde god se on pojavi, udarajući na neprijateljske kolone svim svojim snagama. U slučaju prodora neprijatelja prema Novom Mestu, ona treba da ga napada, uništava i goni do samog Novog Mesta. Ona treba da se poveže sa jedinicama XIV divizije, koje operišu na desnoj obali Krke, i sa našom XII brigadom, koja se nalazi na starim položajima. Ona treba da je stalno u dodiru s neprijateljem, kako bi odmah otkrila njegove namere i pravac njegovog kretanja. V brigada treba da zaposedne položaje odre-

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

* Vidi dok. br. 117.

đene naređenjem Štaba divizije od 19. XII. koga se mora pridržavati. Ako se neprijatelj već nalazi na levoj strani Krke, treba ga napasti i ne dozvoliti mu da se prebaci i sa ostalim snagama preko Krke. Položaji za sDrečavanje prelaza preko Krke jako su dobri, tako da će se, ako se oni pravilno zaposednu, lako sprečiti neprijatelj da pređe Krku, naročito zato što se on ne oseća sigurnim zbog jedinica XIV divizije koje ga stalno napadaju na desnoj strani Krke.

XII brigada treba da se upravlja prema naredbi od 19 o.m. i 22 o.m. koju je primila od Štaba XV divizije.

IV brigadi, XV brig, i artiljeriji ostaju isti zadaci, s tim što će XV brig, pojačati kontrolu reke Kupe, a u slučaju da neprijatelj namerava da se prebaci preko nje, ona treba da ga odmah napadne svim svojim snagama i da mu spreči prelazak preko Kupe.

Upozoravamo štabove brigada da održavaju čvrstu vezu preko relejnih stanica i da stanice kontrolišu. Dugove koji se nalaze na relejnim stanicama savetujte da se prebace na sigurnija mesta i odmah izvestite susedne relejne stanice o takvom prebacivanju. Relejnim stanicama treba dati uputstva i novac za ishranu.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Borštnar

Komandant, major:
Ciril¹

(M. P.)

IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 22 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O SITUACIJI U GORSKOM KOTARU¹

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
dana 22. XII. 1943.
Položaj
Br. 244

Dnevni izveštaj

GLAVNOM ŠTABU

VIII brigada je na putu u sastav divizije,² i baš sada smo primili izveštaj da se jedan bataljon sa Štabom brigade nalazi na putu iz Broda za Delnice.

IX brigada nalazi se na položaju Srpske Moravice. Jedan bataljon je na položaju Presika. Ima zadatak obezbeđenja od Vrbovskog, a pored toga i stalno uznemirava neprijatelja u Vrbovskom. Jedan bataljon je još uvek na položaju Mrzle Vodice i ima zasedu na G. Jelenju.

Dva bataljona X brigade nalaze se na položaju Ravna Gora, jedan bataljon u Lokvama a jedan u Slavici. Bataljon koji se nalazi na Ravnoj Gori – Jablanice vrši obezbeđenje prema Senjskom – Vrbovskom. U noći 21–22 o.m. pomakli smo dva bataljona X brigade iz Ravne Gore na sektor Lokve, sa zadatkom obezbeđenja prema Fužinama.

Prema izveštajima koje smo primili, juče ujutro u 8 časova neprijatelj je sa dva tenka i 15 kamiona napadao Fužine, gde se nalazio bataljon I brigade Hrvatske, koji se zajedno sa komandom mesta povukao u šumu. Neprijatelj je pored Fužina blokirao i Lič. Danas neprijatelj nije pokušavao da izađe iz tih mesta.

Neprijatelj je jučer također pokušavao ispad iz Vrbovskog prema Hajdinama, ali je bio odbijen. U Vrbovsko je, prema nak-

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

* Osmo slovenačka NO brigada »Franc Levstik« nalazila se, posle odlaska Osamnaeste divizije na sektor Gorskog Kotara, privremeno u sastavu Četrnaeste divizije NOV i PO Jugoslavije, te je vršila obezbeđenje napada na Kočevje i Velike Lašče (vidi dok. br. 41).

nadnim vestima, stiglo oko 800 ustaša i domobrana, te 150 četnika koji nose šubare sa slovom U ispod kojeg se nalazi mrtvačka glava. Pričaju da neće prestati ranije dok ne dobiju sve partizanske topove. Zaposeli su i Senjsko, oko kojeg drže jake zasede i svuda popravljaju porušena utvrđenja, kopaju nove robove i stare bunkere prerađuju u jednospratne. Naše jedinice ih stalno uznemiravaju u tom poslu. Izveštaji dalje javljaju da su jednog dana zakopali 16 ustaša, koji su bili ubijeni u crkvi, dok su sve ostale sahranili noću, te se dosada još nije mogao utvrditi broj mrtvih neprijatelja. Za sve vreme akcija nastradala su samo dva civila. Sve ostale detalje poslaće Vam naš obaveštajni otek.

Od štabova brigada primili smo obračune, te Vas s tim u vezi molimo da nam objasnite da li da te obračune sa pripadajućim potvrdama pregledamo i overimo mi, ili pak moramo te obračune sa svim potvrdama poslati Vašem štabu.

U pogledu transporta soli dogovorili smo se sa Štabom XIII divizije, koja nam javlja da so još nije prispela u Jasenak. Preduzeli smo sve potrebno da se so, čim stigne, počne transportovati dalje. To ćemo učiniti sporazumno sa drugom Golobom,⁴ čim stigne do nas.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Janko Rudolf

Komandant – p.pukovnik;
Rade Pehaček

NAREĐENJE ŠTABA DVADESET ŠESTE («TRIGLAVSKE») DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 22 DECEMBRA 1943 ŠTABU ŠESNAESTE SLOVENAČKE NO BRIGADE »JANKO PREMRL-VOJKO« ZA LIKVIDACIJU UPORIŠTA U GOROPEKAMA¹

STAB XXVI DIVIZIJE
»TRIGLAVSKE«

Na položaju, 22. XII. 1943
u 17 č.

^ ŠTABU XVI BRIGADE »JANKO PREMRL-VOJKO«

Primili smo vaš izveštaj br. 601 od 22. XI. 1943.

Pošto na sektoru na kome se sada nalazi vaša brigada nema nikakvih izgleda za ozbiljnije akcije, te vam nekako ne izgleda potrebno ozbiljnije napadati uporišta ispod sadašnjih vaših položaja, mi vas ovim pismom poslednji put upozoravamo da u ceo vaš štab unesete mnogo više ofanzivnosti i planskog rada.

U noći 23–24 o.m. u prvoj etapi vašeg opšteg pokreta, premestite se na sektor oko Trebije i Hotavlji, s tim da odmah sledeće noći učinite pokret na sektor oko Žirija. Usled odsutnosti naših jedinica, belogardisti su na tom sektoru pojačali svoja patroliranja i teror nad civilnim stanovništvom, te obećavaju Zirovcima da će im za Božić doći u posetu. Na tom sektoru je teren za akciju odličan, naročito još zbog toga što se na Goropekama formiralo malo uporište vrlo slabe jačine, te je, kao zainat, pripremljeno za likvidaciju s vaše strane. Odmah po primitku ovog pisma pošaljite u tom pravcu obaveštajce i možete uporište već u noći 24–25 o.m. da likvidirate.² Kad se prebacite na nov sektor, odmah pošaljite na neiscrpni teren oko Crnog Vrha – Lučina i Polhovog Gradeča jedan svoj bataljon pod dobrim rukovodstvom. Javite šta ste preduzeli u vezi s dobivenom naredbom.

Pošto vam je prema poslednjim naredbama prepuštena široka inicijativnost, ubuduće ne čekajte naredbe za akcije, već stvarno samoinicijativno učinite nešto što bi bilo na ponos

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Napad na belogardističko uporište u Goropekama nije izvršen, jer se Četvrti bataljon prilikom priprema za napad sukobio sa belogardistima u selu Logu kod Goropeka (vidi dok. br. 153 i 163).

borcima i štabu vaše brigade. Ako štab vaše brigade bude malo više udaran, sutra će štabovi bataljona biti bolji, a već prekosutra će se čuti o prekaljenim Vojkovim borcima. To neka vam bude zlatno uputstvo u borbi sa okupatorom, dok sedite na toliko visokim i odgovornim položajima.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
otsutan

V. d. komandanta:
Švara Dušan-Dule

P. S. Da li ste išta mislili na to da u obližnjim danima pripremite okupatoru ili belogardistima božično slavlje, kao što je to stari partizanski običaj? One čete koje ste poslali van okrilja brigade neće same podići udarnost brigade.

D

BR. 107

IZVEŠTAJ PROPAGANDNOG OTSEKA TREĆE SLOVENACKE NOU BRIGADE »IVAN GRADNIK« OD 22 DECEMBRA 1943 ŠTABU DVADESET ŠESTE (»TRIGLAVSKE«) DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE O NAPADU NA NEMACKU KOLONU KOD GODOVIČA¹

STAB III SNOUB »IV. GRADNIK«
Propagandni otsek
Na položaju. 22. XII. 43

Br. 5

ŠTABU XXVI DIVIZIJE »TRIGLAVSKE«
Propagandni otsek

U danima 18, 19, 20 i 21. XII nije bilo nikakve akcije.

U noći između 21 i 22 decembra je II bataljon postavio zasedu na cesti Godovič – Hotedršica. 22. XII. oko 9 časova, do zasede je stigla kolona od 16 zaprežnih vozila koja je išla iz Godoviča prema Hotedršici. Kod svakog vozila bila je pratnja od 3 do 4 nemačka vojnika, tako da je bilo ukupno oko 50

ICemaca. Zaseda je pustila kolonu u neposrednu blizinu i posle toga odjednom otvorila vatru iz dva teška i dvanaest lakih mitraljeza. Posle 10 minuta na cesti je ležalo 28 konja i 35 do 40 mrtvih i ranjenih Nemaca, te jedan luksuzni automobil tipa »Fijat«, koji je, takoreći, bio sav izrešetan mecima. Ostali Nemci su se panično razbegli. U međuvremenu je Nemcima već dolazila pomoć iz Godoviča i iz Hotedršice, te se bataljon, zbog neugodnog položaja i nadmoći, morao povući.

Naši bez mrtvih i ranjenih. Moral bataljona na visini. U toj akciji su se odlikovali obojica nišandžija teških mitraljeza, i to drugovi Znidaršič Anton, 3 četa. i Kranjc Vincenc, 2 četa.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Vojni dopisnik:
Rihtar Srečko

BR. 108

IZVEŠTAJ ŠTABA SEDME SLOVENAČKE NOU BRIGADE
»FRANC PREŠERN« OD 22 DECEMBRA 1943 ŠTABU TRI-
DESET PRVE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE O BORBI
TREĆEG BATALJONA NA GORELJEKU¹

ŠTAB VII SNOUB
»FRANCE PRESERN"
Na položaju, 22. XII. 1943.
Broj 548

Predmet: izveštaj III bataljona.

ŠTABU XXVI DIVIZIJE »TRIGLAVSKE«

Dana 21. XII. 1943. u 17 časova. III bat. se vratio u sastav Brigade.² Članovi štaba III bat. javili su se Štabu brigade i podneli izveštaj, koji vam dostavljamo.

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Treći bataljon Sedme slovenačke NOU brigade »France Prešern« otišao je sredinom decembra 1943 u predeo Bohinja da izvrši mobilizaciju na tom sektoru

14 o.m. uveče nalazili smo se u Koprivniku. Deo bataljona je otišao na prehranbenu akciju u Cešnjicu kod Bohinja, dok je ostali deo bataljona izvršio pokret na letnjikovac (vile) na Goreljeku (Pokljuka). Ujutru 15 o. m. vratio se na Goreljek drugi deo bataljona. Postavili smo dva stražarska mesta i poslali jednu patrolu u pravcu Koprivnika. U podne je sa svim četnim komandama održavan čas kritike zbog rekvizicija. Utom stražar dvaputa opali, zatim dotrča u Stab bataljona i obavesti ga da dolaze Nemci. Stab bataljona i komande četa odmah su se uputili ka borcima koji su se, u kućama oko 100 m niže, umorni usled noćnog pokreta, odmarali. Za to vreme su Nemci već zauzeli položaje oko kuća, i započela je borba, koja se vodila 5 časova.

Nemci su za tri četvrtine kruga stvorili obruč oko kuća. usled čega je deo naše posade ostao pod stalnom unakrsnom vatrom i povlačenje iz kuća bilo nemoguće. Ostali, koji su uspeli da se probiju iz tog kruga i da se pridruže Štabu bataljona i komandama četa, izvršili su juriš na Nemce, kako bi spasli opkoljene drugove, ali to, zbog suviše jake mitraljeske vatre od strane Nemaca, nisu uspeli. Opkoljenim drugovima nije drugo preostalo nego da vode borbu do poslednjeg metka, što su i učinili. Na opkoljene drugove su Nemci triput jurišali. Pošto je našima ponestala municija, Nemci su uspeli da se probiju do kuće u kojoj se nalazilo samo još nekoliko ranjenika. Ostali su se jednim delom probili, a delom su poginuli.

Nemci su napadali jačinom od 500 ljudi. Oni su imali 100 mazgi, teške bacače i mitraljeze, koje su također upotrebljavali[^]

Naši gubici u ljudstvu iznose 30–40 mrtvih, 11 ranjenih, koje su Nemci zarobili i povelili sa sobom. Pored toga ima i 11 nestalih. Gubici u materijalu su sledeći: 1 laki bacač, 10 lakih »Breda«, 53 puške. 62 lake mine za bacač, nešto eksploziva, sva kuhinjska oprema i polovina lične spreme.

Neprijatelj je imao 20–25 mrtvih i 80 ranjenih.

Dan pre napada dezertirao je partizan **Kamin**³ iz II bataljona, koji je bio III bataljonu dodeljen kao vodič.

Detaljnije ćemo vas izvestiti naknadno.

Načelnik štaba brigade drug **Slavko**⁴ nije bio prisutar* prilikom tog napada, jer je oboleo i leći se još uvek na istom terenu.

U ambulanti odreda se također nalazi politkomesar III bataljona drug Stojan,⁵ koji se razboleo na putu u Brigadu. Prilažemo dopise terenskih radnika bohinjskog terena.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara:
Borutin⁶

V. d. komandanta:
Krtina⁷

BR. 109

IZVEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE SLOVENACKE NO
BRIGADE »SIMON GREGORČIČ« OD 22 DECEMBRA 1943
ŠTABU DVADESET SEDME (»GORIŠKE«) DIVIZIJE NOV
I PO JUGOSLAVIJE O PREMEŠTAJU BRIGADE NA SEK-
TOR BRDA¹

**STAB XVII BRIGADE SNOB »SIMON GREGORČIČ*
XXVII DIV. NOV I POJ
Na položaju. 22. XII. 43
Predmet: vojni izveštaj**

ŠTABU XXVII DIVIZIJE

U noći između 21 i 22-og sva tri bataljona su izvršila pokret sa starog položaja na nove položaje u Brdima, sa zadatkom da svaki bataljon zaposrdne svoj sektor koji mu je određen za vršenje akcije i rušenje komunikacija. Bataljoni su, uprkos njihovom malom brojnom stanju, dobili naređenje da odmah otpočinu akcije protiv belogardista (domobrana) i da njihove patrole stalno drže kontrolu i inicijativu u rukama, bilo danju, bilo noću. U tome cilju su i štabovi bataljona postavili dobre komande četa, sa zadatkom da i na vlastitu inicijativu vode pojedine borbe i akcije, ako bi to bilo potrebno, ili ne bi bilo moguće brzo izvestiti štab bataljona, odnosno drugu višu komandu.

⁵ Ivan Ribič
⁶ Franc Čopi
⁷ Albin Drolc

Bataljoni su izvršili pokret u potpunom redu i disciplinovanom. Sela su jutros prosto oživela od naših partizanskih patrola. Svaki bataljon je dobio naređenje da, do daljeg, odredi po jednu četvu u obližnje selo, blizu štaba bataljona, koju treba stalno da kontroliše ili da se uopšte nalazi kod nje jedan član štaba bataljona. Time se mreža naših partizanskih jedinica proširila po svim selima i kontrola je postala opšta, nad svakim delom bele garde. Bataljoni su zaposeli sledeće sektore:

1. II bataljon je zaposeo sektor od Slovrenca do Gradnog i dalje u Nozno, sa zadatkom da stalno šalje patrola prema Kožbani, u pravcu Krmina, i da oba bataljona zaštiti sa zapadne strane Brda.
2. III bataljon je zaposeo sektor od Vrhovlja, Smartnog i Biljane, te ima zadatak da spreči svaki dolazak neprijatelja iz Plava ili od Medane u sredini Brda. Taj bataljon treba da svojim patrolama & država stalnu vezu sa II bataljonom, i da stalno drži izviđačku zasedu iznad Vrhovlja.
3. IV bataljon je zaposeo sektor Vipolže, Cerovo, prema Števerjanu. sa zadatkom da šalje patrola prema Moši, Koprivi i Ločniku, da time spreči svaki dolazak neprijatelja i da javi o njegovom kretanju prema našim položajima.

Oni treba da odmah otpočnu akcije. Molimo Stab divizije da nam da tačna uputstva o daljoj delatnosti.

Vaš izveštaj u pogledu naše delatnosti — ie li ona pravilna ili nije — još nisam primio.

Sa zadatkom koji su primili bataljoni, moraće se podići i moral civilnog stanovništva. Samo u tom smislu mi ćemo pokazati da smo borci Narodnooslobodilačke vojske.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. komandanta;
Maroko²

Jože Vodnik

IZVEŠTAJ ŠTABA DRUGOG BATALJONA OSAMNAESTE SLOVENAČKE (»SOŠKE«) NO BRIGADE OD 22. DECEMBRA 1943 ŠTABU BRIGADE O SUKOBU KOD NEMŠKOC, RUTA I GRANTA¹

STAB II BAT.
XVIII SNOB RFSOŠKE«

Na položaju, dana 22. XII. 43.

ŠTABU XVIII SNOB »SOŠKE«

Drugi bataljon, koji se nalazio u Nemškom Rutu, obezbedio se zasedama i patrolama, i to: zaseda, jačine 15 ljudi sa 3 puškomitraljeza, prema Koritnici; druga, jačine 5 ljudi sa jednim puškomitraljezom, prema Stržišču; straža kod kasarne i jake patrola prema Koritnici. Dana 21. XII. 43 u ranim jutarnjim časovima, u 6,30, obe naše zasede bile su napadnute. Prva zaseda, od 15 drugova, odmah je otvorila vatru na neprijatelja, koji je prillegao i raspršio se. Odmah, čim nam je zaseda javila, poslali smo kao pojačanje rusku četvu, koju je vodio zam. komandanta. Prema iskazima drugova koji su stigli iz zasede, priličan ih je broj ostao; točan broj ne znamo, jer nam se komandant sa ljudstvom još nije javio. Neprijatelj, koji nije odmah mogao da prodre kroz našu zasedu, povukao se i iznad naše zasede, drugim pobočnim putevima i grebenima, otišao u Rut. Zaseda se povukla i razbila na nekoliko manjih grupa. Jedna takva grupa, pod voćstvom druga desetara Griše ... mitraljesca, na svom je povlačenju naišla na nemačku patrolu, koja je odmah upala u vatru našeg mitralieza. Prema pričanju, ubijen je jedan nemački oficir i 2 vojnika. Odmah nakon sukoba zasede, druga četa je krenula prema Stržišču ovoj u pomoć, ali se zaseda, pod prevelikim pritiskom neDrijatelja, već povukla, s jednim drugom ranjenim u nogu. Druga četa, s kojom su se nalazili pol. kom. Miloš- i komandant Zmago,³ koji su uvideli da je položaj, posle povlačenja zasede, slobodan za neprijatelja, odmah je krenula prema Stržišču, da neprijatelja, koji je na vrhu grebena ostavio zasedu, napadne sleđa. To je bilo izvedeno i nakon kraćeg juriša imali smo 3 nemačka zarobljenika, 4 puške »mauzer«, 4 kasete municije, 6 bombi i još neke sitnice koje smo našli kod zarobljenika.

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.
² Jože Mavrin
³ Leopold Košir

Ostala četvorica su pobjegli. Zarobljenici su bili Korusčani; jedan je podoficir, a ostala dvojica su obični vojnici-alpinci. Prilikom saslušanja nisu hteli mnogo da govore; rekli su samo da su svakog dana sve gladniji i da im oficiri pričaju o Hitlerovoj pobjedi. Oni sami u to ne veruju, već žele da se rat što pre završi, ali ne u korist nacionalsocijalizma. Iz uporišta Podbrdo krenuli su u 4,30 i nisu znali gde idu. Njihov broj iznosio je 26 vojnika, koji su bili svi Nemci, dok za ostale ne znaju ... Mi smo ... krenuli u pomoć I bat., nameravajući da proteramo neprijatelja koji se povlačio i napadnemo ga slede, ali se on već pre našeg dolaska povukao iz sela Granta i Ruta. Naša ih je zaseda napala i na povratku, ali tačnijih izveštaja još nemamo.

Prema pričanju drugova koji su stigli iz zasede, ruska četa je imala 2 ranjena, koje do našeg odlaska na nove položaje još nismo prihvatili. Druga četa ima jednog ranjenog u nogu i taj je stigao s nama. Imamo i jednog poginulog. Taj je bio kao kurir poslat u I bat., ali kad se vraćao sa drugom komandantom Cenetom⁴ po nekom jarku, bio je zarobljen, postavljen uza zid i streljan. Također još jedan drug iz komore. Kad primimo podatke, uslediće naknadni izveštaj.

Na novom položaju bataljon je obezbeđen stražom, zasedom u pravcu doline Koritnice, borbenim patrolama u istom pravcu i borbenom patrolom u pravcu Pečina. Brojno stanje II bat. XVIII brie. »Soške« iznosilo je 22. XII. 43, prema spisku, 126 drugova. Nakon akcije, kako smo već javili, nisu se još vratile zasede i pojedinci koji nisu učestvovali u borbi.

Na mestu se nalazi sledeći broj drugova:

1 četa: 5, sa politkomesarom;

2 četa: 25, sa komandrom i politkomesarom;

3 ruska četa: 21, sa desetarom;

komora: 4;

Stab: 5, sa komandantom, zam. kom., politkomesarom; ukupno: 60 drugova.

Izvršeno je rušenje ceste sa drvenim preprekama, što će se tokom dana uvećati kopanjem nasipa (zaseke).

Patrola koja je bila poslata po ekrazit još se nije vratila.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Mavrin Jože-Miloš

Komandant:
poručnik
S. Đenadija

IZVEŠTAJ ŠTABA TREĆEG BATALJONA OSAMNAESTE
SLOVENAČKE (»SOŠKE«) NO BRIGADE OD 22 DECEMBRA
1943 ŠTABU BRIGADE O AKCIJI U RUDNIKU RABELJU¹

XVIII SNOB »SOČA«
STAB III BAT.

Izveštaj o akciji

Još istog dana, 14 o.m., nakon prijema naređenja za izvršenje akcije na sprave za crpenje rude u Rabelju, krenuli smo predveče na put. Bilo nas je 15, među kojima ja, kom. bat., i moj zamenik. Još iste noći stigli smo u selo Koritnicu, Usput sam otišao do sekretara rejona i s njim se dogovorio o pitanju mobilizacije.

Iz Koritnice smo iduće veče otišli dalje. Kod Kluža je bilo teško stići u Lošku Dolinu,² jer su zbog akcije koju smo nedavno izveli na putu, bile pojačane straže u tvrđavi. Jedini put vodio je preko brda Izgora, i to preko skoro neprolaznih staza, kojima nas je vodio jedan meštanim. Šest drugova je napravilo krug i pošlo preko Bavšice, gde su podigli neki ekrazit koji smo tamo čuvali. Posle celonoćnog marša jedva smo stigli do nekog majura u blizini Spodnjeg Loga.

Kod terenca u Logu saznao sam mnogošta potrebnog o situaciji u Rabelju, a ono što nije znao naredio sam mu da sazna.

Do 17-og uveče imao sam sve potrebne informacije i izradili smo plan. Dana 18-og u 4 časa izjutra krenuli smo na put, mada je ceo prošli dan i još celu noć padao sneg. Pošli smo kroz Gornji Log na planinu Mangart, a odatle između Vršiča i Gaspica³ na planinu Rabelj, gde smo stigli u 3 časa posle podije. Put je usled snega bio krajnje naporan. Pripremili smo sve što je potrebno za izvršenje akcije i međusobno, po planu podelili ekrazit. U mraku je komandir drug Bovčan⁴ sa još 4 druga krenuo prema selu Mrzla Voda, gde se nalazi električna centrala. On je imao zadatak da 15 minuta pre 11

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

⁵ Odnosi se na dolinu u kojoj se nalazi selo Log pod Mangartom.

³ Verovatno: Vraška Skrb (k. 1799).

časova preseče telefonsku žicu između Rabelja i Trbiža, da poruši jaz za vodu i da uništi mašine u centrali.

U planini, koja je jedva pola sata udaljena od Rabelja, mi ostali smo čekali na određeno vreme, i tačno u 11 časova bili smo kod kabine. To je prilično velika zgrada u kojoj se nalaze vrlo komplikovane sprave za raspodelu električne energije u rudniku, jer sva rudnička postrojenja imaju električni pogon. U njoj su se nalazila dva velika diesel-motora, koji su služili za dobivanje električne struje u slučaju da se ne može dobiti sa drugog mesta. Dvojica drugova su bila određena da zapale veliku električnu pilanu, ali im to nije uspelo zbog mokrog drveta.

Napad na kabinu izvršili smo nas četvorica: ja i moj zamjenik, te još dva rukovodioca. U unutrašnjosti su se nalazila dva radnika, od kojih je jedan bio naoružan pištoljem, i dva italijanska žandara. Bez otpora s njihove strane, mi smo ih razoružali i kod njih zaplenili dva karabina i tri pištolja.

Kad sam pregledao i odredio najdelikatnije tačke u objektu, stavili smo ispod njih ekrazit, a također ispod ranije navedenih motora. Dok sam ja palio mine, ostali drugovi su ručnim bombama razbili druge aparate. Prema informacijama koje smo kasnije primili, oba motora i svi aparati bili su potpuno uništeni, tako da u Rabelju nemaju električne struje.

Crpke za vodu, koje su bile u unutrašnjosti rudnika, prestale su da funkcionišu jer su bile na električni pogon, te je zbog toga voda sve preplavila.

Drugovima koji su otišli da zapale pilanu, pridružio se, na njihovom povratku, jedan nemački vojnik, koji je bio uveren da su to njegovi »kamerati«. Pošto se nije odazvao pozivu da ih sledi, bio je ubijen.

Drug koji je u bataljonu odgovoran za kulturu, a koji se također nalazio s nama, za vreme naše akcije ispisao je po svim zidovima u okolini parole: Ziveli drug Staliin, drug Tito, partizani i OF, i udario štambilj sa srpom i čekićem.

Drug Bovčan je sa svojom grupom dignuo u v*azduh vodovodne naprave koje su dovodile vodu ka centrali i time je ovo onesposobio za dalji rad.

U određeno vreme njega još nije bilo na zbornom mestu, a ni sledeća dva dana; pre no što sam pošao iz Loga nisam imao vezu s njim. U Logu sam ostavio jednog druga meštana sa zadatkom da ga potraži.

Iz Rabelja do Loga vratili smo se istim putem. Svi smo bili, zbog snega, sasvim iznureni.

Nemci strogo kontrolišu put iz Rabelja do Kluža.

I. S. N. O. B. Seca
Stab III bat.

60
Porecilo o akcij

Se isti dan 14. t.m. po prejemu ukaza da lanko izvršimo akcije naprave za crpanje rude v Rajbelnu, smo proti večeru krenili na pot, bilo nas je po številu 15, med temi jaz kom. bat. in moj namestnik. Prišli smo se isto noč v vas Koritence, ob isti poti sem šel do rajbonskega sekretarja s katerim sem se dogovoril radi mobilizacije.

Iz Koritence smo odšli dalje drugi večer. Pri Kluzah je bilo težko priti v Loake dolino, in to zaradi peščene stras v trdnjavi, kar je bila vzrok akcija ki smo jo pred nedavnimi pripravili na pot. Edina pot je bila čez hrib Izgara, in se ta pe skoraj nedostopnih stezah po katerih nas je vodil en domacin. 6 tovarisov je napravilo krog in šle čez Buvsee, in je vzelo s se nekaj ekrazit ki smo ga imeli tam shranjenega. Po celonočni hujši smo komaj prišli do neke pristaje v bližini spodnjega Loga.

Pri terencu v Logu sem pozvedel marsikaj potrebnega o situaciji v Rajbelnu, kar pa se ni vedel mi povedati, sem mu naročil naj poizve.

Do dne 17. zvečer sem izel za vse potrebne informacije, in pripravil smo načrt. Dne 18. od 4 uri zjutraj smo krenili na pot, ceravno je šel prejani dan sneg petem pa se celo noč. Šli smo akosi gorenji Log na planino Mangart, od tam nad Vrtačo in Gopspicima na planino Rajbel, kamor smo dospeli ob 3 po poldne. Pot je bila skrajno naporna, ekrazit in to radi snega. Pripravili smo vse potrebno za izvršenje akcije, in sicer ekrazit smo si načrtne poraz delili med seboj. Ob zrakcu je krenil tov. komandir Bovečan s skupino 4 tovarisov za gozdu proti vsi Mrzlavoda, kjer je elektricna centrala. On je imel s se malo da ob 1/4 pred II ure prereze telefonske zice med Rajbelnom in Trbisen dalje da poruši jez za vodo in unici stroje v centrali.

V planini ki je oddaljena od Rajbelna komaj pol ure, smo ostali čakali delečenega časa, in točno ob II uri smo bili pri kabini katera je precej velika stavba, v kateri so zelo komplicirane naprave za razdeljevanje elektricnega toka po rudniku kakaj vse rudniške naprave imajo elektricni pogon. V njej sta bila tudi dva velika "Dizel" motorja, katere so uporabljali za pridobivanje elektricnega toka, v slučaju da bi ga od drugod ne dobavljali. Dva tovarisa sta bila delečena da zagata veliko elektricne zago, kar pa ima ni uspelo radi ker je bil les moker.

Napad na kabine smo izvršili v 4 med temi jaz in moj namestnik, in se dva druga funkcionarja. V notranjosti sta bila dva delavca, od katerih eden eboren s pistole, in dva italijanska orožnika, vse smo brez odpora z njih otrani, razorožili z-plenili smo pri njih 2 karabinki in tri pistole.

Ke sem ogledal in delocil najbolj delikatne pakte v objektu; smo podložili pod nje ekrazit, med temi tudi pod se prej omenjene motorje. V času ko sem jaz prizgal, so ostali tovarisi z ročnimi granatami, razbili ostale aparate. Po informacijah ki smo jih poznaje dobili, sta bila popolnoma uničena oba motorja in vsi aparati, tako da v Rajbelnu nimajo elektricnega toka.

Crpalke za vodo ki so imeli v notranjosti rudnika, ker se bile na elektricni pogon, so končale delovati, in voda je radi tega vse zalila;

Tovaris ki sta bila zažigat zago po povratku se ima je pridružil en nemški vojak, mialec da so njegovi kamerati. Ker se ni odzval pozivu, naj in sledi, sta ga ustrelila.

Kulturnik bataljonski ki je bil tudi z nami; je po vseh zidovih tam v okolici, med tem ko smo mi vraali akcije, popisal uslikke: Živ. tov. Stalin, tov. Tito, Partizani, in O.F. in s stapelnom srp in kl-dive.

Tov. Bovečan z njegovo skupino je pognal v zrak kondukturo za vodo ki pelje k centrali, in jo s tem onesosebil za nadaljnje delovanje.

Rudari koji su tamo radili – pušteni su kućama; tu ćemo priliku iskoristiti da ih mobilišemo.

Proizvodnja je iznosila 600–700 tona olovne i kalajne rude dnevno.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Kom. bat. – rukovodilac akcije

Uršič Franc

Joško

Na položaju, dana 22. XII. 43.

BR. 112

IZVEŠTAJ OPERATIVNOG OTSEKA DEVETOG KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 23 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O TOKU NEMACKE OFANZIVE U GORENJSKOJ OD 13 DO 20 NOVEMBRA¹

STAB

IX KORPUSA NOV I POJ

Operativni otsek

Položaj, 23. XII. 1943

GLAVNOM ŠTABU NOV i POS (na uvid)

Prema nepotpunim podacima iz izveštaja Štaba XXVI divizije od 27.XI. o.g.² i prema oceni razvoja nemačke ofanzive i reagovanja jedinica te divizije na tu ofanzivu, Štab korpusa je izradio grafičku analizu toka nemačke ofanzive protiv sektora XXVI divizije za vreme od 13 do 20 XI 1943.³ Usled nedostatka podataka može se desiti da budu redni brojevi pojedinih bataljona u rasporedu brigada zamenjeni, dok su mesta svih jedinica brigada (općenito uzevši) tačno obeležena, tj. na mestima gde su se one stvarno nalazile u pojedinim momentima.

Na osnovu svega toga, operativni štab daje, hronološkim redom po danima, sem grafičke analize, sledeće primedbe:

¹ Kopija originala se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

* Dokument nije sačuvan.

³ Vidi tom VI, knj. 8, dok. br. 152.

Posle izvršene koncentracije u Idriji neprijatelj je jednom jakom kolonom od preko 700 ljudi, potpomognutom tenkovima i polubindiranim automobilima oko 15 časova izvršio prodor do Zelina. Ta kolona je bez smetnji prešla put Idrija – Sp. \ Idrija – Zelin, zauzela Zelin, a zatim poslala patrole u pravcu Cerknog i Reke. Istovremeno je jedna slabija neprijateljska kolona (kao desna pobočnica) stigla u Otalež. Neprijatelj se zadržao na dostignutim tačkama, postavljajući jake zasede duž puta Sp. Idrija – Zelin i patrolirajući oklopnim kolima po tom putu.

Raspored jedinica XXVI divizije bio je u to vreme sledeći:

a) 3 SNOUB »Ivan Gradnik« na sektoru: Ledine – Go-¹vejek – Vrsnik – Ravne, sa dve čete kod Otaleža i jakom zasedom kod Razpotja.

b) 16 SNOB »Janko Premrl-Vojko« na sektoru: jugozapadno od Nove Vasi, Zirovski Vrh, Trebija (uključno).

c) 7 SNOUB »France Prešern« na sektoru: Mlaka – Robidnica – Davča, sa jednim bataljonom na putu iz Bukova, koji je ostao kao rezerva.

Ove su brigade slale jake patrole u pravcima prema uporištima i koncentraciji neprijatelja.

Prema podacima obaveštajne službe o koncentraciji neprijateljskih snaga i kretanju njihovih kolona toga dana, moglo se zaključiti da je otpočela nemačka ofanziva na taj sektor. Stab divizije i 3 brigada (koja je bila najbliža neprijateljskim kolonama u pokretu) nisu bili u stanju da ocene namere neprijatelja i ništa nije bilo preduzeto, sem što su se povukle čete iz Otaleža. Nepravilno shvatanje situacije od strane Štaba divizije i 3 brigade i nedostatak svakog reagovanja imali su za posledicu veliko zakašnjenje, što je prouzrokovalo da su potpuno ostavili inicijativu neprijatelju.

Toga dana se jasno pokazao prvi krak tipičnih nemačkih »klešta« za okruženje i to se moglo videti pri prvom pogledu na kartu.

Već toga dana trebalo je oceniti nameru Nemaca, i došlo bi se do zaključka da je to početak ofanzive. Odmah zatim trebalo je prići izradi plana i energično reagovati, kako bi se u samom početku sprečile namere (planovi) neprijatelja.

Taktika i namera neprijatelja postale su još jasnije, jer su nastavljane njegovih pokreta u pravcu Cerknog, patroliranje

u pravcu Novaka i postavljanje zaseda u pravcu Sp. Idrija – Cerkno imali za cilj da jakim napadom sa suprotne strane one-moguće prelazak te linije od strane naših snaga, koje bi bile prebačene na Idrijcu i Cerknicu.

Stab divizije i sve jedinice nisu ni toga dana ništa preduzeli.

15 XI

Nemci su počeli da koncentrišu svoje snage u Novake i Davče i na taj način pojačavaju vrh klešta, sa očiglednom namerom da ne dozvole našim snagama prelazak u tom pravcu. Istovremeno je počelo prvo nastupanje neprijatelja iz Poljanske Doline i Dolomita i napad na delove 16 brigade.

Dve brigade (7-ma i 3-ća) ostale su i tog dana potpuno neaktivne. To je očigledan dokaz da nisu postojale veze, niti koordinacija između brigada, niti pravi uticaj Štaba divizije, osim naredbe izdate toga dana. Ta naredba Štaba divizije predviđa mogućnost jačeg neprijateljskog pritiska, a ne ofanzivu te vrste kakva je ona bila. Naredba je napisana u neodlučnom tonu. Ona je neodređena i naređuje samo napade s jačim borbenim patrolama na mesta u kojima se smešta neprijatelj. Brigadama su zadaci dati na neodređen način, a za neke ne postoji mogućnost za izvršenje (7 brigadi). Rušenja se naređuju u trenutku kad je već dockan za to. Da naredba nije odgovarala situaciji pokazali su kasniji događaji. Predviđanja u tački 4 bila su dosta dobra, ali reakcija na njih bila je slaba ili je uopšte nije bilo. Naredba je u preterano defanzivnom duhu, te je ulivala neaktivnost svim jedinicama.

16 XI

Neprijatelj i dalje pojačava svoju koncentraciju. Toga dana otpočinje napad na sve jedinice 3 brigade.

S obzirom na slabo izviđanje i obaveštavanje o neprijatelju i slabe veze, vidi se da se 3 brigada posle prvih udara, i inače dobre odbrane pojedinih jedinica, razbila i da se do kraja ofanzive nije mogla u potpunosti koncentrisati. Šesnaesta brigada pruža otpor, uspeva da sačuva kompaktnost i uspešno vrši protivnapad kod Fužina; opšte uzevši, vidi se rad po planu i da taj štab drži jedinicu u svojim rukama.

Sedma brigada i toga dana ostaje neaktivna. Stab divizije ni toga dana ne pokazuje dovoljno uticaja na borbu, niti radi po nekom planu. Od prvog časa vidi se da naredba Štaba divizije od 15. XI neće biti izvršena, jer je već toga dana inicijativa prepuštena neprijatelju.

Delovi 5 i 2 bataljona 3 brigade i Stab brigade prešli su Idrijcu. To je pokazalo da je prelazak bio moguć i da nije bio ni suviše težak. Stab 3 brigade, od prvog trenutka nije imao nikakav uticaj na svoje jedinice i za sve vreme ofanzive ostao je s jednim nepotpunim i polovinom drugog bataljona, ne znajući ništa za ostala četiri bataljona brigade. Stab divizije je u svojoj naredbi od 15-XI pomogao u razbijanju divizije, jer nije dao tačne zadatke i izdao energična naređenja svojim jedinicama. To razbijanje imalo je za posledicu da brigade nisu pružale pomoć jedna drugoj, niti su bile u stanju da se tokom noći prikupe, organizuju otpor i preuzmu inicijativu.

Sedma brigada je ostala toga dana neaktivna.

18 XI

Sem dosadašnjih pokreta i koncentracija neprijatelja, vidt se jači prodor neprijatelja iz pravca Škofje Loke, Zeleznika i Davča i pojačano dejstvo iz pravca Sovodenja, Žirija i Poljanske Doline, verovatno s ciljem sužavanja obruča, opkoljavanja i uništavanja naših snaga na malom prostoru. 16 brigada pruža otpor ali ne uspeva u potpunosti da zadrži jedinice u ruci, niti kontrolu nad kretanjem neprijatelja, usled čega je iznenađena.

Sedma brigada je napadnuta iz dva pravca i pruža otpor, ali u pružanju otpora nije jedinstvena, niti se vidi uticaj Štaba brigade, sem na dva bataljona. Veze unutar brigade i sa ostalim brigadama su slabe. Tu se primećuje uticaj Štaba divizije, naročito na delove 3 brigade. Novom operativnom štabu 3 brigade (ta brigada ima sada dva posebna štaba) uspeva da prikupi, takoreći, sve jedinice 1, 3 i 4 bataljona i nešto 2 bataljona i da njima dalje uspešno rukovodi.

Manevar neprijatelja: da spoji novostvoreni krak klešta? iz Poljanske i Selške Doline sa ranije stvorenim krakom u oblasti Novaka – nema uspeha.

19 XI

Jedinice 3 brigade i delovi 7 brigade sa Štabom brigade i Štabom divizije vode kratke borbe kod Labinja, a zatim se uspešno povlače u pravcu Oreheka i Jesenice. Drugi delovi T brigade odmiču od Ratitoveca u pravcu Jesenice, vodeći manje borbe na Crnom Vrh.

Šesnaesta brigada se srećno izvlači iz obruča i jednim delom dolazi preko Idrijce u Jagršče, a drugim u pravcu Konomlje.

Stab divizije pokazuje svoj uticaj na 3 i 7 brigadu. Brigade su se izvukle iz obruča i, uglavnom, izbegle i dodir sa neprijateljem.

20 XI

Šesnaesta brigada se koncentriše na Sebreljama.

Treća brigada (bez većeg dela 5 bataljona i dela 2 bataljona) skuplja se po selima na Sentviškoj visoravni, hrani se i odmara; 7 brigada u Jesenicu i Orehek.

Tako su se izvukle iz obruča i dodira s neprijateljem sve jedinice XXVI divizije i ofanziva se završila.

Zaključak

Iz ove kratke analize, iz skica, iz izveštaja jedinica i iz ocene stvarnog stanja i namera neprijatelja mogu se izvući sledeći kratki zaključci:

1) Nemci su imali nameru da manevrom opkoljavanja u obliku klešta unište sve naše snage unutar obruča (u Gorenjskoj) koji je trebalo da se spoji na prostoru Blegoš – Črni Vrh – Porezen.

2) Prethodno stvaranje zatvarajuće linije Sp. Idrija – Novaki, sa uporištima i zasedama na toj liniji, imalo je za cilj da spreči prelazak svih naših jedinica preko te linije i da sve naše snage zadrži dotle dok se, jakim pritiskom iz Poljanske i Selške Doline i Dolomita, ne odbace sve naše snage na tu zatvorenu liniju i unište na malom prostoru. Sto to nije uspelo možemo zahvaliti sledećem:

a) šablonskom, tipično nemačkom, radu svih neprijateljskih jedinica: krajnjem nedostatku inicijative neprijateljskih jedinica i čekanju na vreme predviđeno za neku akciju, pa da dođe do akcije (da stignu do planom predviđenih tačaka ili linije), bez obzira na stvarnu situaciju;

b) jer je zatvaranje obruča od strane Nemaca bilo predviđeno na tačkama koje su našim snagama pružale najviše mogućnosti za odbranu (Blegoš – Crni Vrh – Porezen).

3) Takvim dejstvom Nemci su pružili mogućnost za protivudar i očuvanje svih naših snaga – da su obaveštajna i patrolna služba funkcionisale kao što bi trebalo, da su štabovi blagovremeno imali potrebne podatke o neprijatelju, da su pravilno uočili namere nemačke komande u toj ofanzivi i blagovremeno preduzeli potrebne mere. Nemci su sporim radom omogućili da štabovi detaljno ocene situaciju, da izrade potrebne planove i preduzmu protivmere. a sem toga su i suviše

rano pokazali svoj plan. Štabovi brigada i divizije sve to nisu umeli da iskoriste.

4) Borbe su vodene samo tamo i tada kada i gde je to želeo neprijatelj. Naše jedinice nisu nigde pokazale inicijativu (osim delova 16 brigade kod Fužina). To je dokaz da štabovi brigada i divizije nisu imali jedinice u rukama, niti su umeli da se snađu u situaciji, a obaveštajna služba je u toku ofanzive (od 13 do 20-XI) slabo funkcionisala. S druge strane, vidi se da su se svi štabovi oslonili jedino na stalne obaveštajne organe, a nisu iskoristili sva druga sredstva za prikupljanje podataka o neprijatelju.

Štabovi brigada i divizije nisu rukovodili operacijama, niti upravljali događajima (osim nekih momenata), nego su akcijama rukovodile jedinice; prepustili su se događajima i nisu radili skoro ništa na tome da izmene njihov tok u svoju korist i uzmu inicijativu u svoje ruke. Do toga je došlo najviše zato što prvih dana (13-og i 14-og) nije bilo ništa učinjeno. Štabovi divizije i brigada, osim nekih slučajeva, nisu uspeli da u potpunosti sačuvaju jedinstvo jedinica i vezu.

Naše jedinice su prva dva i po dana nemačke ofanzive ostale potpuno neaktivne (7 brigada 5 dana), što je imalo za posledicu: prepuštanje inicijative neprijatelju i razbijanje većine jedinica, tako da su one za čitavo vreme ofanzive odbijale udarce neprijatelja, dobijajući pritom – na sreću – manje ogrebotine.

Za razbijanje ofanzive nisu bile preduzete mere kao što su traženje slabih tačaka rasporeda neprijatelja od samog početka i, zatim, vršenje udara na te slabe tačke u cilju razbijanja planova neprijatelja.

Ofanziva faktički nije uspela zahvaljujući tome što neprijatelj nije imao dovoljno snaga za ostvarenje svojih planova, jer je učinio velike greške i pokazao začudo malu aktivnost, tako da su naše osnovne snage imale vremena i mogućnosti da se izvuku i ne dozvole da budu uništene; pored toga, zahvaljujući dobrom instinktu naših boraca i sreći.

Da bi ubuduće izbegli iznenađenje, zakašnjenje i rad bez plana i zadržali inicijativu u svakoj prilici, štabovi brigada i divizija izradiće svakog dana skice svoga rasporeda i susednih sektora i, isto tako, ocrtaće raspored neprijatelja i nove koncentracije (pokrete). Zatim će, na osnovu takvih skica, izraditi planove za sve eventualne reakcije i razne slučajeve, imajući u vidu: inicijativu, veze i držanje jedinica u svojim rukama po svaku cenu. Nikada ne zaboraviti na osnove partizanske tak-

tike: iznenadni, odlučni i kratki udari u vreme i na mestu koji su najpovoljniji za nas, a najnepovoljniji za neprijatelja, udari manjih jedinica na krila i bokove neprijatelja, a u povoljnim uslovima i udari s većim jedinicama, stalno uznemiravanje neprijatelja u mestu njegovog smeštaja, preventivne ofanzivne akcije koje imaju za cilj da poremete planove neprijatelja za vreme njegove koncentracije pred početak ofanzive, iskorišćavanje mogućnosti za rušenje do maksimuma, sprečavanje pokreta motornih vozila itd. Štabovi brigada i divizije prodiskutovaće o spomenutim skicama i potom će doneti odluke.

Štabovi brigada i divizije će detaljno prodiskutovati na svojim konferencijama o priloženim skicama (grafičkim predstavama ofanzive) (svaki štab za sebe, a, prema mogućnosti, jedanput svi štabovi zajedno sa Štabom divizije).

Ova analiza ima za cilj da se vide sve greške i mogućnosti koje su postojale u ofanzivi, kako bi to bila pouka za slične slučajeve i kako se ne bi ponavljale greške koje su se dešavale u toj ofanzivi. To treba da bude škola za sve vojne i ostale kadrove, i to ne treba shvatiti kao kritiku i slabu ocenu štabova.

Prilog: 8 skica i naredba (sa skicom) nemačke komande za neku sličnu ofanzivu.⁴

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
otsutan

Komandant:
Lado Ambrožič-Novljan

V. d. načelnika štaba
Milutin J. Dapčević

IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 23 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O ZAPOSEDANJU VRBOVSKOG¹

ŠTAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
23. XII. 1943
Položaj

ŠTABU VII KORPUSA I GL. ŠTABU

Dnevni izveštaj

VIII brigada još nam se nije javila.² Poslali smo patrolu da s njom uspostavi vezu i ujedno joj dali naređenje da s jednim bataljonom ostane u Brodu na Kupi, a dva bataljona da postavi na položaj Delnice, zbog daljih operacija koje su predviđene i o kojima ćemo noćas da konferišemo s načelnikom divizije, koji se već nalazi na putu k nama.

IX brigada se nalazi s jednim bataljonom u Vrbovskom, dva bataljona ima u Srpskim Moravicama a jedan u Mrzlim Vodicama.

X brigada ima jedan bataljon na položaju Vrbovsko – Senjsko, jedan bataljon u Ravnoj Gori, a dva bataljona na položaju Lokve – Slavica, gde su s tih položaja blokirali one Nemce u Fužinama.

Danas u 3 časa izjutra neprijateljska posada u Vrbovskom pospremila je svoje stvari i probila se kroz blokadu preko Gomirja u pravcu Ogulina. Na taj postupak neprijatelja je prisnudila činjenica što je u krvavim borbama, za sve vreme našeg napada na njihovo uporište, imao 75 mrtvih, 100 teže i veći broj lakše ranjenih. I pored vrlo brojne pomoći koja je došla u Vrbovsko, i pored toga što je oko kuća gde su se nalazili ranjenici izgradio poseban utvrđeni pojas, neprijatelj je hteo da se utvrdi na celom sektoru oko uporišta. Pošto su ga naše jedinice neprestano napadale, ne dajući mu mira ni danju ni noću, i nekoliko njegovih napada, u kojima su sudelovali najzagriženiji četnici iz okoline, s krvavim gubicima po neprijatelja, odbile, neprijatelj je smatrao položaj u Vrbovskom za beznadežan i neizdrživ, te je odlučio da se po svaku cenu probije iz

obruča. Tom prilikom se morao žilavo boriti s jedinicama III brigade, a i neprijateljske zaštitnice uporno su se branile pred našim jedinicama, koje su tog momenta još jače pritisle prema Vrbovskom. Civilnom stanovništvu, koje je ustaški nastrojeno, izjavljivali su da će se za Božić vratiti, time su ga hteli bar delimice utešiti. Padom Vrbovskog oslobođena teritorija se ogromno uvećala i sada su nam u tom pravcu najbliže neprijateljske posade Ogulin i Karlovac. Sve detalje o akciji poslaćemo naknadno.

Bataljon IX brigade koji se nalazi u Mrzlim Vodicama zarobio je neprijateljsku patrolu sastava 6 ljudi, koja se odmah predala. Cim ih naš brigadni obaveštajac tačno sasluša, poslaćemo vam odmah njihova saslušanja, odnosno izjave. Zarobljenike predaćemo hrvatskim vlastima.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Janko⁸

Komandant – potpukovnik:
Rade Pehaček

BR. 114

IZVEŠTAJ ŠTABA PETE SLOVENAČKE NOU BRIGADE
»IVAN CANKAR« OD 23 DECEMBRA 1943 GLAVNOM
ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKTIVNOSTI BRIGADE
OD 1 DO 15 DECEMBRA¹

STAB
V SNOUB »IVAN CANKAR <
Položaj, 23-XII-43

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS

Položaj

Petnaestodnevni vojni izveštaj
Od 1 do 15-XII-43

1-XII su se bataljoni nalazili na sledećim položajima: I bat. u Dobravi, gde se nalazio u brigadnoj rezervi. II bataljon u Dubravi kod Višnja Gore, sa zadatkom da vrši mobilizaciju

u toj okolini, spreči kretanje civila prema Ljubljani i ruši komunikacije. III bataljon: Vrbovec – Rdeči Kal, sa zadatkom da ruši puteve i postavlja zasede na cesti Novo Mesto – Mirna Peč i Trebnje – Žužemberk. IV bataljon: Žužemberk – Zafara, sa zadatkom da ruši cestu Straža – Zagradec i vojnički izgrađuje ljudstvo. Taj bataljon je nedavno preformiran iz topovske baterije u pešadisku jedinicu.

2-XII je brigada, po naređenju Štaba divizije, krenula prema Grosuplju, da ga napadne i likvidira. Ta akcija je bila u koordinaciji sa akcijom XIV divizije, koja je napadala Kočevje, a mi bismo je tom akcijom obezbedili iz toga pravca. Cim smo stigli na nove položaje, obaveštajna služba nas je izvestila da se neprijatelj ne nalazi u Grosuplju (tu uopšte nije bilo uporište) a iz Šmarja se povukao već prethodno več. Brigada se rasporedila na položajima oko Višnje Gore, oštetila i minirala put i postavila zasede na Peščeniku iznad Višnje Gore i na Čušperku. Za vreme napada XIV divizije na Vel. Lašče² neprijatelj nije nadirao na te naše položaje. Na tome sektoru rušili smo i minirali ceste.

5-XII primili smo od Štaba VII korpusa naređenje da se prebacimo na položaje Grosuplje – Škofljica – Pijava Gorica. Uspostavili smo vezu s Levstikovom brigadom, s kojom smo se, u saglasnosti sa XIV divizijom, dogovorili da ona vrši obezbeđenje od Pijave Gorice i Iga, a mi da svoje glavne snage rasporedimo oko Šmarja i 1 bataljon (postavimo) prema nemačkoj granici, na Lipoglav. Za to vreme nije bilo većih borbi na našem sektoru, jedino je svakog dana dolazilo do okršaja s neprijateljskim patrolama jačine po oko 30 ljudi.

6-XII je patrola I bat. zarobila kod sela Tlake 3 Nemca i zaplenila 2 puške i 1 pištolj.¹ Posle podne stigao je do sela Lanišče oklopni voz. Posle našeg napada on se povukao među kuće u Škofljici i otud počeo gađati naše položaje u Šmarju topovima i teškim bacačima. Neprijatelj je prilikom našeg napada imao najmanje 6 mrtvih i više ranjenih, dok su na našoj strani 2 ranjena od artiljerijske vatre.

9-XII primili smo od Štaba XIV divizije naređenje da, u toku akcije XIV divizije na Kočevje,⁴ osnujemo operativni štab V i VIII udarne brigade, u kome su drug komandant-kap^an Džems⁵ – i politkomesar VIII UB drug politkomesar Pelko.*

* Vidi dok. br. 45.

" Vidi dok. 26.

* Vidi dok. br. 51.

' Ivan Majnik

* Janez Perovšek

Treba da izvršimo obezbeđenje od Ljubljane. Naša brigada je dobila od operativnog štaba naređenje da izvrši obezbeđenje na cesti Škofljica – Grosuplje i od nemačke granice. Izvršili smo sledeći raspored: I bat., brigadna rezerva, nalazi se u selu Bičje; II bat.: Šmarje – Huda Polica; III bat.: Lipoglav – Repče – Pleše; IV bat.: St. Jurje – Predole. Prokopali smo i minirali ceste i porušili mostić i prugu kod Šmarja. I bat. je porušio oko 1 km pruge između Šmarja i Grosuplja i zapalio pragove i potpuno uništio stanicu u Grosuplju.⁷ Tu smo porušili i sve mostiće koji vode prema Stični – St. Jurju i Račni.

11-XII je neprijatelj počeo da vrši pritisak iz pravca Škofljice i od nemačke granice na naše položaje.* Iz Škofljice je stigao voz sa dve lokomotive i 6 vagona. Naši su ga proterali natrag. Posle pet pokušaja da stignu do tunela i preko njega izbiju iza naših položaja morali su da se povuku ne postigavši uspeh. Naš protivtenkovski top je opalio četiri puta, svaki put imajući pun pogodak. Neprijatelj je bio prinuđen da na pruzi kod Lanišča ostavi 1 vagon. Vagon je uništen. Isto tako su pokušali da automobilom priđu našim položajima, ali se automobil, čim smo otvorili vatru, zaklonio iza jedne kuće. Kad se on vraćao, protivtenkovski top je prema njemu ispalio jedan pucanj i uništio ga.

Pošto je neprijatelju pošlo za rukom da tenkovima i teretnim automobilima probije zasedu Levstikove brigade na Pijavi Gorici, koja se povukla, i pošto su naše snage bile izložene i napadima s levog boka, rasporedili smo naše snage na još ranije predviđene položaje St. Jurje – Predole – Čušperk – Hočevje. I bat. smo poslali za neprijateljem koji je prodirao. Otprilike pola sata kasnije primili smo naređenje XV divizije da se prebacimo na položaje oko Trebnja sa zadatkom obezbeđenja prema Tem.⁹ – Mokronog. Izvršili smo koncentraciju brigade i 12 o.m. krenuli, u dve etape (zaustavili smo se na položaju oko Stične), prema Trebnju, gde smo stigli 14 o.m. u 12 časova. Bataljone smo rasporedili na sledeće položaje: I bat.: Rihpovec – Radna Vas, II bat.: Temenica – Praproče – St. Vid, III bat.: Trbinc – Mirna, IV bat. u rezervi u Rodinama. Uveče istoga dana stigao je politkomesar XV divizije drug Jože¹⁰ i izdao nam naređenje da odmah krenemo natrag na iste položaje oko Ljubljane, u cilju obezbeđenja ponovnog napada XIV divizije na Kočevje.

⁷ Vidi dok. br. 32.

⁸ Vidi dok. br. 58.

⁹ Temenica
Jože Borštnar

15-XII u 5 časova ujutru brigada je krenula prema Ljubljani sa zastankom oko Vrhova i Žalne, a otuda smo krenuli na položaje Pijava Gorica – St. Jurje – Račna – Predole.

U razdoblju od tih 15 dana brigada je prilično očvrsla za marševe i stekla iskustva za borbu s neprijateljem na terenu. Vojska je, usled marša na Trebnje i natrag, doduše prilično fizički zamorena, ali se ne primećuje da su pritom opali disciplina i borbeni moral. Štabovi bataljona stekli su prilično iskustvo u rukovođenju svojim jedinicama. Nedovoljno poverenje u vlastitu jedinicu prilikom samostalnih zadataka primećeno je u II bat., što će se sigurno popraviti u najskorije vreme. Borbeni moral partizana dostigao je, posle postignutih uspeha, zadovoljavajuću visinu.

Brigada je posle dolaska na bilo koji sektor posvećivala najviše pažnje rušenju, onesposobljavanju i miniranju svih komunikacija. Za to vreme smo porušili na cestama 12 mostova, napravili oko 13 prokopa pravilnih dimenzija i 15 većih zaseka, od kojih je jedna, i to na putu Grosuplje – Krka, dugačka preko 300 m i do 3 m visoka, načinjena od drva, dugačkih 1 m, i minirana minama na potez. Potpuno smo uništili stanice i stanične uređaje u Šmarju, Grosuplju, Predolama i Čušperku i zapalili selo Policu, u koje je neprijatelj nameravao da se smesti. Između Šmarja i Grosuplja porušili smo preko 1 km pruge.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Frenk-Zornada Josip

Komandant – kapetan:
Majnik Janez-Džems

27. XII

IZVEŠTAJ ŠTABA PRVOG BATALJONA SEDAMNAESTE
SLOVENAČKE NO BRIGADE »SIMON GREGORČIČ« OD 23
DECEMBRA 1943 ŠTABU OSAMNAESTE SLOVENAČKE
(»SOŠKE«) NO BRIGADE O BORBI KOD RUTA¹

ŠTAB BATALJONA*
XVII BRIGADA »S. GREGORČIČ«
Položaj, 23-XII-43

Predmet: Izveštaj o napadu ne-
prijatelja 21-XII-1943³

ŠTABU XVIII SNOB »SOŠKE«

U 8 časova ujutru, kad se začula pucnjava naše zasede, data je uzbuna. Čete su upućene na položaje. Prva četa, od 30 drug. sa 4 puškomitraljeza, pod komandom komandira druga Janeza, komandanta bataljona, politkomesara Draga i zam. politkomesara, zaposela je položaj na zapadnoj strani sela, od ceste na grebenu do sedla. Cim je četa stigla na položaj, primećila je neprijateljsku kolonu od 30 ljudi, koja se kretala putem sa Granterske Planine. Kad je kolona stigla u dolinu na kolski put, naša jedinica je otvorila vatru na otstojanju od 50 m. Neprijatelj se povukao u jarak. U tom trenutku je druga jedna kolona, sa suprotnog brega, počela da tuče naš položaj jakim mitraljeskom vatrom. Napadnuta kolona izvukla se iz jarka i grebenom se približila kućama, zapalila ih i počela pucati na našu jedinicu. Četa je ostala na položaju uprkos neprijateljskoj vatri sa dve strane i svi su se borci odlično pokazali. Tek po komandantovom naređenju četa se povukla više uzbrdo. Ona je obezbedila položaj iz obe doline i sa dva puškomitraljeza držala pod vatrom neprijatelja na suprotnom bregu, ispod sebe i u selu i prilikom njegovog povlačenja iz sela. Odmah nosle njegovog odlaska, došla je u selo i pokupila ranjene i mrtve drugove. Gubici neprijatelja nisu tačno ustanovljeni. Prema pričanju civila, napunili su dvojica zaprežna kola mrtvih i ranjenih. Gubici 1 čete: 1 mrtav, 7 ranjenih, od kojih jedan smrtonosno.

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Odnosi se na Prvi bataljon, koji se nalazio na sektoru Tolmin – Podbrdo. Ostala tri bataljona brigade »Simon Gregorčič« nalazila su se u to vreme u Brdima (vidi dok. br. 87).

³ Vidi dok. br. 110 i 141.

Druga četa je odmah posle alarma uputila ispod sela zasedu od 5 ljudi sa 1 puškomitraljezom, pod komandom vodnika druga Janežiča. Zaseda je ostala na svome položaju sve dok nije bila prinuđena da se, usled nadmoćnosti neprijatelja, povuče na brdo. Dva druga su poginula na položaju. Druga grupa od 5 ljudi sa 1 puškomitraljezom, pod komandom druga zam. komandira, upućena je kao pojačanje 1 četi. Jedan vod, pod komandom komandira i uz prisustvo nač. štaba i zam. komandanta, zauzeo je položaj na grebenu između Granta i Ruta. Kad je vod počeo da tuče vatrom neprijatelja u selu, opkolila ga je kolona koja je dolazila iz Ruta. Vod je prihvatio borbu i ubio 2 Nemca, posle čega se neprijatelj povukao. Neprijateljski gubici iznose 4 mrtva. Naši gubici: 3 mrtva, 2 ranjena. Ranjen je i zam. komandanta. Treća četa je bila dežurna. Ona je imala ljudstvo u patrolama, zasedama i na straži. Komandir, politkomesar i njegov zam. pošli su, kad je počeo napad, uvalom iznad sela, gde su ubili jednog neprijateljskog mitraljesca, zatim se povukli naviše i otišli po komandantovom naređenju, sa 5 ljudi i 1 puškomitraljezom, u zasedu na put Rut – Koritnica. Napali su neprijateljsku patrolu od 6 ljudi koja se vraćala iz Ruta. Jedan neprijatelj je pogođen. Naša zaseda se povukla kad je neprijateljska zaseda, postavljena pored puta, pokušala da je opkoli.

Gubitke neprijatelja nije bilo moguće tačno ustanoviti.

Naši gubici: 5 mrtvih, 10 ranjenih, 21 nestao. (Dva druga za koje smo ujutru naveli u raportu da su nestala – javila su se tokom prepodneva svojoj četi.)

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:
○

DIREKTIVA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD
24 DECEMBRA 1943 ŠTABU SEDMOG KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE ZA POJAČANJE AKTIVNOSTI I ZA ORGA-
NIZACIJU OBAVEŠTAJNE SLUŽBE I SLUŽBE VEZE¹

24-XII
u 10 časova

ŠTABU VII KORPUSA

1. Iz vaših izveštaja se vidi da vam još uvek nije jasna situacija u Dvoru i u Žužemberku.² Isto tako nije još jasna situacija u Kočevju, Ribničkoj dolini i prema Ljubljani. Pošaljite sami patrole koje će vam dati potrebne podatke i odmah nas izvestite.

2. Držanje vaših jedinica prilikom prodora Nemaca do Dvora nije pravilno. Treba kontrolisati cestu Dvor – Kočevje, a pre svega napasti nemačke snage u Dvofu. Isto tako, odmah treba stupiti u direktnu vezu sa V brigadom i angažovati je sa druge strane u ometanju prodora Nemaca preko Krke.

Na osnovu vaših izveštaja izgleda kao da su Nemci već prešli Krku i prodrli prema Novom Mestu. Ali naše patrole i XV divizija nam javljaju da Nemci doduše grade most, ali da, sem manjih patrola, još niko nije prodro preko Krke, niti je uopšte pokušavao da prodire prema Novom Mestu.

Na svaki način treba angažovati sve snage, kako bi prelaz Nemaca preko Krke bio povezan sa što većim gubicima. Jedino tako ćemo moći postići da se Nemci više ne usude da bez sistematski pripremljene ofanzive pokušaju prodor kao što je bio poslednji prodor iz Kočevja na Dvor. Stvoreni su bili svi uslovi da bi Nemcima zaista mogli naneti veće gubitke. U tom smislu mi smo odmah prvoga dana čim smo doznali za nemački prodor kako vama tako i Štabu XV divizije, dali sva potrebna uputstva. Treba zaista napeti sve snage da se ta uputstva izvrše.

3. Smatramo da bi bilo pogrešno napuštati blokadu Novog Mesta. Pritom ne mislimo da bi za blokadu Novog Mesta naše jedinice trebalo da ostanu u potpunosti na dosadašnjim položajima. Naprotiv, položaje treba što pre promeniti, kako bi do-

mobrane i Nemce time naveli prilikom ispada iz grada, ali prethodno treba izvršiti sve pripreme, da bi bili u mogućnosti da ih prilikom svakog ispada na otvorenom terenu odmah napadnemo. Prilikom blokade Novog Mesta s leve strane Krke treba čvrsto povezati jedinice XII brigade s jedinicama V brigade i obezbediti blokadu, a istovremeno imati na raspolaganju snage koje bi sprečile Nemce da upadnu iza leđa XII brigade i raspolagati rezervom snaga za uništavanje nemačke kolone kada bude prodirala iz Dvora prema Novom Mestu.

4. Pošto smo XIV diviziji odredili nove zadatke⁵, trenutno ne možemo da odobrimo predlog za priključenje XV brigade XIV diviziji. XIV diviziju treba što pre koncentrisati (ništa nam niste još javili o II UB), s njom napadati Nemce kod Dvora, držati obezbeđenje prema Kočevju i Ribnici, a ne angažovati je suviše daleko u Ribničku dolinu i prema Ljubljani, jer je, prema jednoj od naših poslednjih naredbi koju ste primili, pravac XIV divizije prema istoku, na žumberački sektor.

5. Na svaki način treba odmah uspostaviti redovnu vezu sa XVIII divizijom. Istražite uzroke zašto iz XVIII divizije nema tako dugo nikakvih izveštaja i krivce kaznite. Ako je krivica do štaba, treba preduzeti najstrože mere, možda i smeniti komandanta. No mislimo da je zabuna u vezi s vašim pokretom i da s vaše strane niste preduzeli dovoljne korake da bi Štab divizije mogao blagovremeno da vas nađe.

6. Odobravamo vaše mere u pogledu mobilizacije. I XVIII diviziji treba dati zadatak da šalje veće patrole u Primorje, mislimo u Brkine i Pivku, za mobilizaciju, a XIV divizija treba da preduzme zaista sve što je potrebno da se mobiliše sve što je iole moguće u Suhoj Krajini, u Ribničkoj dolini i na sektoru prema Ljubljani.

7. Obaveštajac Korpusa ima na svaki način mogućnosti, i čak je dužan, da sam preduzima sve što je potrebno za poboljšanje i usavršavanje obaveštajne službe u jedinicama Korpusa. U tom smislu razgovarali smo i s načelnikom obaveštajnog odeljenja, koji daje slična uputstva drugu Stipetu.⁴ Svako drugo jačije postavljanje bilo je izvršeno bez našeg znanja i može samo da ometa razvitak obaveštajne službe. Smatramo da se obaveštajna služba trenutno nalazi u takvom stanju, da je prilikom njene reorganizacije potrebna vaša neposredna pomoć Stipetu. Pošaljite nam predloge za nove ljude. Sasvim je jasno da se

³ Odnosi se na odluku da Četrnaesta divizija NOV i POJ krene preko Hrvatske za Štajersku.

⁴ Drago Stepišnik

novi obaveštajci neće moći naći drugde nego jedino iz jedinica vašeg Korpusa.

8. Pitanju veza treba isto tako posvetiti zaista temeljitu pažnju, a ne jednostavno ostaviti ga Urbanu.⁵ Na noge treba postaviti pre svega kurirske veze, odabrati zaista sposobne i pouzdane ljude za radiotelegrafski i radiotehnički kurs i temeljito kontrolisati vaše sadašnje radiotelegrafiste. Činjenica je da su vaši radiotelegrafisti, s vaše maskirane stanice, prvi pobjegli u staro utočište paničara Stare Zage, i da se, verovatno, još i sada tamo nalaze. Dalje, činjenica je da vaša maskirana stanica ni danas još ne radi iako bi mogla. Stvari koje postavlja drug Peter spadaju u red dvogodišnjeg filozofiranja tih »radiospecialista«, zbog tih stvari pozvaćemo ih ponovo na odgovornost. S njima ćemo razgovarati neposredno. Zasada konstatujemo to da su vaši radiotehničari i radiotelegrafisti dosada izgubili jednu stanicu, s drugom gnjave već 2 meseca, i da ste u pogledu treće konačno ustanovili da je neupotrebljiva. To su stvari zbog kojih bi bilo potrebno da se temeljito prekontroliše delatnost vaših radiotelegrafista i, po svoj prilici, telegrafista Lado preda sudu.

9. Stab XV divizije mora na svaki način da se ponovo preseli na levu obalu Krke, jer je tamo težište njegovih operacija. Izdali smo mu naređenje da pošalje jednog svog člana na Zumberačko-pokupski sektor, u cilju vođenja zajedničkih operacija jedinica XV divizije, Belokranjskog odreda i hrvatskih jedinica na sektoru Ozalj – Netretić – Karlovac.

10. Slažemo se da preduzmete potrebne oštre mere protiv belogardističkih elemenata u Suhoj Krajini, ali sve treba sprovesti po sudskom postupku. Smatramo da hinjskog kapelana treba predati sudu, te mu, uz dokaz otvorene belogardističke propagande, suditi kao svakom drugom belogardističkom organizatoru, bez obzira na crnu mantiju. Mišljenja smo da ne bi bilo pametno paliti crkvu na Hinjama ako za to ne postoji zaista velika potreba. Slažemo se u pogledu paljenja ostalih strateških važnih tačaka u Hinjama.

Još jednom upozoravamo da se sve mere preduzete protiv belogardističkih organizatora, protiv porodica onih koji se kriju, moraju sprovesti jedino pod rukovodstvom politkomesara i na osnovu sudskog postupka. Strogo treba kontrolisati u kakvu svrhu je iskorišćena zaplenjena imovina. Najstrože treba kazniti svako lice koje bi pri sprovođenju tih mera pokušalo pljeniti najmanju sitnicu u svoju korist. Dobro treba paziti na prstenje, satove i slične stvari. Sve mere treba sprovesti posle

temeljite prethodne pripreme, uz konferencije politkomesara, intendantata, obaveštajaca, političkih radnika i uz političke časove za sve partizane.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant – generalmajor:

BR. 117

IZVEŠTAJ INFORMATIVNOG OTSEKA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD 24 DECEMBRA 1943 O AKCIJAMA JEDINICA NOV I PO SLOVENIJE OD 12 DO 21 DECEMBRA¹

GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
Otsek za informacije
24. XII. 1943
Br.: 22

Vesti

Dolenjsko

- 17 XII. Na putu Turjak – Pijava Gorica uništen je 1 nemački teretni automobil i ubijen 1 šofer.
- 18X11. Na putu Turjak – Pijava Gorica uništena su 3 automobila. Pre nego što su zapalili automobile, naši borci V brigade pokupili su sa automobila sav plen. Jedan od automobila bio je sanitetski.
- 19 XII. Jedinice I bat. V brigade vodile su borbe s nemačkom kolonom na položajima Veliki Ločnik – Sv. Ahac i Gradež. II bat. iste brigade je docnije, u borbama na položajima Brezje – Pijava Gorica, dvaput odbio tu nemačku kolonu, nakon čega se ona povukla prema Škofljici. Pri naletu nemačkih oklopnih automobila na naše mine bila su uništena 2 protivtenkovska topa i 3 mitraljeza, montirana na oklopnim automobilima.
- 18 XII. Na cesti Kronovo – Novo Mesto II bat. XII brigade napao je nemačku automobilsku kolonu od 6 kamiona i 1 luksuzni automobil. Gubici neprijatelja nisu poznati.

Suha   Krajina

- 21 XII. Borci I SNOU brigade »Tone Tomšič« napali su veliku nemačku kolonu na cesti Hinje — Dvor. Vođene su ogorčene borbe, u kojima je učestvovala i XIII SNOU brigada. Potpuno razbijena neprijateljska zaštitnica od 100 ljudi bila je delom pobijena, a delom su neprijateljski vojnici pobjegli u šume.

Gorenjska

- 12 XII. VII SNOU brigada »France Prešern« napala je, zajedno sa Gorenjskim odredom, Stražišče kod Kranja.² Uporišta u okolini bila su sva blokirana. Potpuno je bila uništena tekstilna fabrika i zaplenjeno 10 bala štofa. Pobijena je sva fabrička straža. Dva stražara su zarobljena. Pomoć koja je dolazila iz Kranja, ojačana sa tri tenka, bila je odbijena. Naši su teškim bacačem bombardovali Kranj. Pogođeni su stanica i »Jugočeška«.

Primorje

- 16X11. XIX UB »Srečko Kosovel« potpuno je uništila teretni voz kod Divače, na pruzi Ljubljana — Trst. Uništeno je i 50 m pruge.
- 12 XII. III SNOU brigada »Ivan Gradnik« napala je uporište Hotedršicu u Notranjskoj.³ U ogorčenim borbama s kolonama neprijatelja, koje su pristizale u pomoć napadnutom uporištu, poginulo je 90 Nemaca, a veliki broj ih je ranjeno.
- 17 XII. XIX SNOU brigada »Srečko Kosovel« likvidirala je utvrđeno neprijateljsko uporište Rihemberk⁴ kod Gorice. Posada je bila sva zarobljena ili ubijena. Sačinjavali su je Talijani i Mongoli. Zaplenjeno je sve oružje. Posada je brojala 60 ljudi.
- 18X11. Kosovelova brigada razbila je neprijateljsku kolonu koja je prodirala iz Sv. Lucije. Gubici neprijatelja nisu poznati. Naše jedinice su napale neprijateljsku kolonu kod Čepovana.⁵ Ubijeno je 7, a zarobljeno 6 neprijateljskih vojnika. Plen: 3 mitraljeza i 10 pušaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Šef otseka:
Nedeljko⁸

¹ Vidi dok. br. 78.

² Vidi dok. br. 66.

³ Vidi dok. br. 142.

⁵ Vidi dok. br. 142.

⁸ Dušan Majcen

IZVEŠTAJ ŠTABA SEDMOG KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 24 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O SITUACIJI U SUHOJ KRAJINI¹

STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Položaj, 24. XII. 1943.

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO SLOVENIJE

Položaj

2

1) Kao što smo već javili u jednom od poslednjih izveštaja, sadašnja politička situacija u Suhoj Krajini je sledeća: Civilno stanovništvo u Dobropoljskoj dolini (Zdenska Vas – Kompolje – Hinje) jako je belogardistički raspoloženo. Muškarci su skoro svi otišli u Ljubljanu domobranima i preko svojih kanala održavaju vezu sa svojim porodicama, koje vrše na terenu prikrivenu i otvorenu belogardističku propagandu. Tako su, prema izveštaju rejonskog odbora u Strugama i jedne obaveštajke, belogardisti održali u Strugama sastanak na kome su 25 naših ljudi, među njima i žene, osudili na smrt, čim dođu domobrani. Jedna takva porodica je, u strahu od njih, već zamolila za propusnicu da se sakrije kod rođaka u Primorju. U vezi s tim sporazumeli smo se sa rejonskim odborom u Strugama da se 5 najzagriženijih porodica, koje sve svoje imaju u domobranima, protera u nemačka uporišta i da im se zapleni sva imovina. Među njima ima i nešto takvih čiji su se članovi krili od naše mobilizacije, prilikom akcije na Velike Lašče bili zarobljeni, a zatim pobjegli na Ribničko područje.

U ostalom delu Suhe Krajine (Lašče kod Dvora – Građene, Brezov Dol, Ambrus – Korinj) muškarci doduše nisu otišli u domobrane, ali se kriju. Tako se iz sela Građene kriju 42, iz Velikog Lipja 12, itd. Stanovništvo nije tako belogardistički zagriženo. Ono je u mnogo većoj meri oportunističko i ima samo nekoliko zagriženih belogardista. Dosadašnji lov na skrivače koje domaći stalno obaveštavaju o svakom pojavljivanju partizana, pokazao se bezuspešnim, a ukoliko smo uspeli da ih uhvatimo, oni su najkasnije za 24 sata ponovo dezertirali.

I što se tiče ovih, drugovi Jošt³ i Mitja,⁴ članovi podokruga, predlažu da se istera par porodica. Tako bi iz Gradenca proterali porodicu čija se tri sina kriju, dok je gazda izjavio da više voli da mu volove pokupe Nemci nego li šumski ljudi.

Molimo vas da nam i u tome pogledu što pre pošaljete direktive, koje bismo odmah sproveli, jer se u tom predelu nalazi čitava XIV divizija.

2) Kapelan iz Hinja,⁵ koji je i članovima Glavnog štaba poznat kao zagriženi belogardista, intenzivno vrši belogardističku propagandu na čitavom svom terenu i seje strasnu mržnju prema našoj vojsci. Tako se desilo drugu Lampretu, kad je pozvao stariju seljanku da prisustvuje misi koju će on služiti, da mu je ona odgovorila: »Vi imate vašu veru, a mi našu«. On je pokušao da zabrani drugu Larppretu da služi misu u Hinjama. Ubeđeni smo svi, politički radnici i vojska, da je on organizator čitavog belogardističkog rovarjenja na tom sektoru, ali nemamo u rukama takve dokaze na osnovu kojih bismo mogli da ga izvedemo pred sud i javno streljamo. Zato smo mišljenja da ga proteramo u Ljubljano, a da u Hinje dođe jedan od izbegličkih sveštenika, kojih ima puno u tom kraju i koji su barem nešto bolji.

3) Već smo vam pisali o radio-vezama, koje su nam također mnogo potrebne. Dosada smo imali u našem štabu tri radiostanice, i to tri odjednom. Uprkos tome nismo mogli da uspostavimo radio-vezu ni s vama, ni s divizijama, jer nijedna od tih radiostanica nije bila ispravna. Inženjer Gruden Peršič⁶ i drugarica Jelka⁷ ustanovili su prilikom svoje posete da nam je otek za veze poslao stanicu koja ne funkcioniše i koja ne može da se opravi. Isto je sa ostalim stanicama. Peršič je sam izjavio da, po naređenju oteka za veze, na teren šalje stanice za koje je već unapred ubeđen da neće funkcionisati. Sem toga, on je rekao da bi voleo da porazgovara s članovima Glavnog štaba o svim tim pitanjima i da im izloži pravu sliku.

Zasada smo uzeli za naš korpus radiostanicu XIV divizije i pokušaćemo da pomoću nje uspostavimo vezu s Glavnim štabom. dok ne dobijemo nešto drugo.

4) Da bismo povećali brojno stanje XIV divizije, naredili smo da Stab XIV divizije pošalje 6 dobrih, iskusnih partizana u Primorje (u Brkine i Istru), sa zadatkom da potraže vezu sa

* Franc Smrke

⁴ Angel Venturini

¹ Franc Kern. Kao ratni zločinac je 21 aprila 1944 od narodnog suda u Metliki osuđen na smrt i streljan.

" Peter Gruden

: Jelka Lasić

Istarskim odredom i političkim organizacijama, da unapred pripreme mobilizaciju, posle čega će Stab XIV divizije uputiti tamo jedan bataljon da preuzme mobilisane ljude.

Sem toga, zamolili smo da se XV brigada XV divizije uključi u XIV diviziju, koja je brojčano vrlo slaba, kako se može videti iz brojnog stanja u prilogu. Diviziji je teško davati zadatke kakvi se postavljaju na tom sektoru dok ima tako mali broj boraca. Primili smo vaše naređenje da se III bat. XV brigade uključi u tu diviziju, ali vas molimo da nas izvestite o vašoj odluci u pogledu čitave XV brigade.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant, potpukovnik:
(M. P.)

BR. 119

NAREĐENJE ŠTABA SEDMOG KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 24 DECEMBRA 1943 ŠTABU PETNAESTE DIVIZIJE NOV I POJ ZA PREDUZIMANJE NAPADA NA NEPRIJATELJA NA SEKTORU DVOR – ŽUŽEMBERK'

STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Položaj, 24. XII. 1943
U – časova

ŠTABU XV DIVIZIJE NOV i PO SLOVENIJE

Primili smo vašu poštu koja je pisana 23 o.m., i to izveštaj o rasporedu snaga i akcijama i predloge za pitomce za vojnu školu.

Do sada, odnosno u zadnja tri dana poslali smo vašem štabu tri naređenja i konkretne direktive za rad vaših jedinica. Sva tri naređenja je vaš štab dobio.

Iz vaših izveštaja ne vidimo da ste ma šta uradili da se postavljeni zadaci izvršavaju. Iz izveštaja koji ste nam poslali

vidimo samo manje okršaje sa neprijateljem i borbe između patrola. Nigde se ne vidi šta ste preduzeli za uspešan napad na neprijatelja koji se nalazi u Žužemberku i Dvoru.

Sa ovakvim radom jednog štaba divizije je nemoguće izvršavati zadatke koje postavljaju pred vas viši štabovi.

Situacija u Žužemberku i Dvoru vam je poznata. Neprijatelj ima nameru povući svoje snage i zadržao se samo do opravke mostova sa prevozom komore i motornih vozila. To se vidi iz pasivnosti neprijatelja i da apsolutno drži se defanzivno.

Vaš štab mora uraditi sledeće:

1. Premaknuti se na sektor Cankareve brigade, i to odmah, i voditi neposredno Cankarevu i XII brigadu u napadu na neprijatelja.

2. Zadatak: Postoji verovatnoća da neprijatelj krene cestom Žužemberk – Soteska – Prečna – Novo Mesto. U tom slučaju moraju snage Cankareve brigade dejstvovati sa svim bataljonima u neprijateljski levi bok, s tim da sa dva bataljona postave zasede na položajima Plešivica – Grmada – Soteska i tu udare u čelo neprijateljske kolone težeći za tim da se neprijatelj zadrži u klancu Soteske i spreči mu se napredovanje. Sa druga dva bataljona mora brigada pratiti neprijateljsku kolonu i tući je sa začelja, ne dozvoljavajući neprijatelju da se razvija van Krškog klanca. Neprijateljsku kolonu treba pustiti u zasedu postavljenih snaga te brigade i u dolini je dotući. To je rad brigade, ako neprijatelj krene tim pravcem. U slučaju da neprijatelj krene pravcem Žužemberk – Dobrnič – Trebnje, mora Cankareva brigada postaviti svoje snage sa obe strane te ceste, mislimo sa težištem napada sa sev. zapadne strane, dok bi se istočno od ceste nalazio jedan bataljon. U tom slučaju zasede postaviti manjim snagama sa automatskim oružjem po dubini dok glavne snage u blizini zaseda postaviti tako da se težište brigade usmeri gde se u trenutnoj situaciji nađe najrentabilnija tačka.

3. Treći slučaj: ukoliko se neprijatelj još zadržava u Žužemberku i okolnim selima morate izvideti položaj, proceniti neprijateljske snage i na neprijatelja izvršiti energičan napad sa celom brigadom. U tom slučaju morate blagovremeno izvesti naš štab, da bi izdali naređenje XIV diviziji da napada sa desne strane Krke i sjedini dejstvo sa vašom V brigadom. XIV divizija inače napada neprijatelja stalno. Naprimer, samo u borbi noću 23 do 24. XII ubili su 100 neprijateljskih vojnika i uništili jedan kamion. Zbog toga neprijatelj forsira popravku mosta i izgleda da će se pod pritiskom naših snaga uskoro prebaciti. Potrebno je bilo da vaša brigada napada neprijatelja još

pre tri dana, a ne da drži položaje oko Volčje Jame itd., mada su vam jasna bila naređenja.

Rad XII brigade bio bi sledeći: ona mora pustiti blokadu Novog Mesta i postaviti se uglavnom duž ceste Novo Mesto – Mirna Peč – Trebnje, i biti spremna svakog momenta napadati neprijatelja na toj liniji. Naravno, sa manjim snagama kontrolisati Novo Mesto i pravce Skocjan i nemačku granicu. Štab divizije mora tesno povezati i sjediniti rad te dve brigade, da može u slučaju potrebe sektore pojačati brzom pregrupacijom snaga.

Gubčeva brigada mora ostati na starim položajima, sa tesnom blokadom Novog Mesta sa južne strane, i održavati vezu sa Hrvatima.

Ceo problem je rad vaše XV brigade, koja skoro 30 dana nije izvršila nijednu akciju. Toj brigadi morate dati, u sporazumu sa Hrvatima, najpogodnije ciljeve i postaviti joj rok izvršenja akcije. Nećemo dozvoliti da nam 1.000 partizana sa puškama 30 dana ne dejtstvuju.

Još jednom, vodite računa da apsolutno svaki dan dobijemo vaše detaljne izveštaje, koji moraju obuhvatiti rad svih jedinica, stanje neprijatelja, vaše planove za akciju. Držite se naredbe u pogledu slanja izveštaja i brojnog stanja.

Mora vaš štab biti svestan odgovornosti u vodstvu divizije u akcijama, koje svaki dan moraju biti izvedene tako da odgovaraju sastavu i brojnoj jačini vaše jedinice.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Bolko Brilej

Komandant – potpukovnik:
Rajko Tanasković

NAREĐENJE ŠTABA TRIDESET PRVE DIVIZIJE NOV I PO
JUGOSLAVIJE OD 24. DECEMBRA 1943. ŠTABU SEDME
SLOVENAČKE NOU BRIGADE »FRANCE PREŠERN« ZA
POJAČANJE AKTIVNOSTI I IZVRŠENJE MOBILIZACIJE¹

XXXI DIVIZIJA X KORPUSA
NOV I POJ
Položaj, 24. XII. 43.

Br. 30

ŠTABU VII UB »FRANCE PREŠERN«

U vezi sa starim, više ponavljanim naređenjem IOOF
0 opštoj mobilizaciji, Štabu VII udarne brigade ponovo

n a r e đ u j e m o :

Svoju brigadu držite na sektoru na kom se sada nalazite
1 pokrete vršite u vezi s poslednjom naredbom koja vam je
dostavljena, tj. kratke, na području terena koji uglavnom sada
zaposedate. Svoju ofanzivnost upravite pre svega *na prugu* i
cestne komunikacije, a pored toga ne zaboravite na smeđe upade
sa *manjim snagama*- u neprijateljske centre kao što su Kranj,
Škofja Loka, Kropa itd., a veće snage postavljajte u zasede.

Namena tih upada je razbijanje nemačke industrije u
centrima i ujedno *masovna mobilizacija* gorenjskog radništva.
Pri mobilizaciji ne budite kruti i izvršavajte je na sve moguće
načine. Napr. slanje poziva, prisilno odvođenje prilikom noćnih
pokreta, razbacivanje letaka sa opomenom stanovništvu da se
seli iz tih centara zbog svakodnevne mogućnosti bombardova-
vanja od strane saveznika itd.

U svrhu mobilizacije koju izvodi Gorenjski odred na levoj
strani Save, održavajte s njim najtešnje veze i svestrano mu
pružajte pomoć pri odašiljanju mobilisanih na našu stranu Save.

Nakon prijema ovog pisma pošaljite do našeg štaba jednu
četu (oko 50 ljudi), sa dobrim komandrom i politkomesarom,
kao i nekoliko dobrih vodnika. Ta četa će kod nas da dobije
potrebne vodiče i otići će po puške za vašu brigadu. Kroz neko-
liko dana dobićete natrag u brigadu kompletno naoružanu četu,
koja će se za to vreme i izvežbati.

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog po-
kreta u Ljubljani.

* Dopisano mastilom: »Ne smete smatrati da su »manje snage«
samo patrole. To neka budu brigadne akcije.«

Pored akcija neka bude vaše težište što veća mobilizacija bez obzira na mišljenje terena, kao i na pitanje oružja. Sve novomobilisane, ukoliko ih ne budete mogli održati u brigadi, slaćete nama.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Keršič Ciril-Metod

V. d. komandanta:
Švara Dušan-Dule

Prema izveštajima Štaba XXXI div. i Komande div. kursa, vaša brigada uopšte ne šalje pitomce na kurs ili ih pak šalje slabe. Takav postupak je oport. i lokalpatriotski, te šteti napretku brigade. Istovremeno je to i grubo neizvršavanje naređenja višeg štaba. Uбудuće ćemo takav postupak kazniti smenjivanjem i degradiranjem odg. štabova³.

Ambrožič⁴ kom. X korpusa

BR. 121

**IZVEŠTAJ INFORMATIVNOG OTSEKA GLAVNOG ŠTABA
NOV I PO SLOVENIJE OD 25 DECEMBRA 1943 O BORBA-
MA U DOLENJSKOJ OD 19 DO 23 DECEMBRA¹**

**GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE**
Otsek za informacije
25 XII 1943
br. 23

Vesti

Dolenjsko

19. XII. na položajima oko Sloke Gore, II bat. V brigade je vodio borbe sa jačom nemačkom grupom. Neprijatelj je imao dosta mrtvih i ranjenih.

³ Tekst je dopisan mastilom.
• Lado Ambrožič

Istoga dana je II bataljon te brigade, na položajima Brezje – Pijava Gorica, dvaput odbio Nemce koji su pokušali da napadnu iz pravca Škofljice.

21. XII. je III bataljon napao nemačku kolonu koja je u Žužemberku gradila most preko Krke.

22. XII. je I bataljon IV brigade vodio borbe sa nemačko-belogardističkom kolonom na položajima iznad Žabje Vasi. U borbi se istakao drug Zeko, zamenik politkomesara čete. Opkoljen od belogardista, on je revolverom ubio 2 napadača. Naši borci su u protivnapadu spasli politkomesara na taj način što su u jurišu zauzeli položaj. Neprijatelj je imao 3 mrtva i više ranjenih.

23. XII. III bataljon V brigade je napao na cesti od Žužemberka prema Dobrnič, neprijatelja, koji se u paničnom bekstvu povukao prema Žužemberku.² Jedna četa I bataljona te brigade je u isto vreme, u blizini Dvora napala neprijatelja, koji se povukao u Dvor.

23. XII. je III bat. IV brigade napao neprijatelja koji je napravio ispad iz Grma prema Gotnoj Vasi. Četa je pustila neprijatelja da joj se približi na 200 m i zatim na neprijateljsku kolonu otvorila jaku vatru iz pušaka, puškomitraljeza i teških mitraljeza. Neprijatelj je imao 2 mrtva i više ranjenih.

Na položajima na Barončevom Hribu jedna naša jedinica sukobila se sa neprijateljem. U tim okršajima istakli su .se: komandir 3 čete III bat. drug Može,³ politdelegat iste čete drug Maks⁴ i vodnik drug Dežan.

Kočevsko – Suha Krajina

22. XII. je XII brigada čitav dan napadala neprijateljsku kolonu koja je opravljala most na Krki kod Žužemberka i nanela joj velike gubitke.

Nemci su toga dana hteli da svoje mrtve sahrane u Jami pri Dvoru. Naše jedinice su napale povorku i preciznom vatrom prinudile neprijatelja da ostavi mrtve i pobegne. Nemci su tu imali mnogo mrtvih, kao i ranjenih, koje su spasavali tenkovima.

22. XII. na cesti Mala Gora – Kočevje, jedna jedinica II UB je uništila 1 nemački kamion i ubila vojnike.

22. XII. je jedna jedinica XIII brigade uništila kod Podgozda 1 nemački kamion.

U toku noći između 23-eg i 24-og jedinice I i XIII brigade napale su nemačku kolonu na putu Dvor – Jama – Sv. Rok –

² Vidi dok. br. 118 i 128.

® Jože Može

' Maks Lužar

Stranska Vas. Naši borci su se približili neprijateljskim položajima na 50 m kad je putem naišao velik otvoren autobus pun nemačkih vojnika. Koncentrična vatra naših boraca potpuno je uništila autobus i vojnike koji su se nalazili u njemu. Ubijeno je preko 60 Nemaca.

Druga kolona naše vojske je u Trškom Borštu kod Stranske Vasi napala Nemce koji su se grejali kraj vatre. U toj borbi je poginulo preko 100 okupatorskih vojnika i mnogo ih je ranjeno.

23. XII. su jedinice II brigade kod Male Gore uništile nemački kamion pun vojske. Poginulo je 17 Nemaca a 3 su pobjegli.

Zumbe rak

22. XII. je II bataljon XV brigade napao okupatorsku kolonu koja je prodirala iz Ozlja prema položajima na Vrhovcu, Plepetić Dvoru i Grandić Bregu. Bataljon je zadržao neprijatelja, proterao ga iz Plepetić Dvora, u jurišu ga proterao iz Vrhovca i gonio u Ozalj. Tom prilikom je zaplenio nešto oružja i municije i zarobio 1 domobrana.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Sef otseka za informacije:
Nedeljko³

IZVEŠTAJ ŠTABA DVADESET SEDME («GORIŠKE») DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 25 DECEMBRA 1943 ŠTABU TRECE («ALPSKE») OPERATIVNE ZONE O AKCIJAMA BRIGADA I O FORMIRANJU BRIŠKO-BENEŠKOG ODREDA¹

STAB XXVII DIVIZIJE
»GORIŠKE«
Položaj, 25. XII. 1943.

ŠTABU III OPERATIVNE ZONE »ALPSKE«

Obaveštavamo Vas da se prema Vašem naređenju deo naše divizije prebacio na ovu stranu linije Sv. Lucija – Podbrdo i zaposeo sledeće položaje:

I bat. XVII brigade – Pečine,
I bat. XVIII brigade – Ponikve,
II bat. XVIII brigade – Jermolc – Gomilca,
III bat. XVIII brigade – nalazi se u Lepenji kod Boveca,
II, III, IV bat. XVII brigade nalaze se još uvek u Brdima.

Akcije:

Naknadni izveštaj obaveštajne službe o napadu na Koritnicu javlja nam da je neprijatelj imao 6 mrtvih i 25 ranjenih. Dana 21. XII. 43. – I bat. XVII brig, i II bat. XVIII brig, vodili su borbe s Nemcima koji su prodirali iz Koritnice i Stržišča prema Grantu i Nem. Rutu.² Borba se vodila od 7 časova izjutra do 3 časa posle podne. Neprijatelj je imao 11 mrtvih i mnogo ranjenih, te se pod našim pritiskom povukao. Za vreme borbe naši su zarobili 3 Nemca. Mi smo imali 6 mrtvih i 1 ranjenih. Među poginulima nalazi se i sekretar SKOJ-a za Primorsku drug Jože Planine. Bivši komandant XVIII brigade Cene-Bavec Anton je zarobljen. Borbi su prisustvovali i zam. politkomesara III OZ i politkomesar divizije. Prema vestima koje smo primili, III bat. XVIII brigade, koji se nalazi iznad Boveca, toliko je uništio cestu između Boveca i Predila, da je ona neupotrebljiva najmanje 3 meseca. Isti bataljon je također uništio i sve sprave u Rabeljskom rudniku, te je mobilisao radnike. Tačnijih izveštaja ipak još nemamo³.

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

* Vidi dok. br. 110, 115 i 141.

¹ Vidi dok. br. 111.

Prema izveštajima, Nemci su ponovo napali Brda i razbili nam IV bat. koji je brojio 150 ljudi.

Prema naredbi koju smo im poslali, moraju sada odmah da se premeste na ovaj sektor, a tamo da ostave dve čete od po 40 ljudi, odabranih od najboljih i sa najboljim komandnim kadrom. Isto tako je i u Reziji formirana četa od 40 ljudi, te Briško-beneški odred broji trenutno 120 ljudi. Ono što mu nedostaje do 200 moći će da prikupi od skrivača, koje brigada nema vremena da traži. U Štab odreda smo postavili i predložimo za odobrenje:

komandant: Jože Gačnik (dosad. kom. I bat. XVII brig.),

zam. kom.: Mark⁴ (dosad. kom. Režijskog bat.),

politkom: Mavrin Ivan⁵ (Miloš) (dosad, politkom II bat. XVIII brig.),

zam. politkoma: Jelko (dosad. zam. politkoma XVII brigade).

Prema Vašoj naredbi mi smo također uključili u odred i ljude iz komande mesta Šmartno.

Također Vas obavestavamo da su k nama stigli oficiri Nar. osi. vojske i mi smo ih rasporedili prema priloženoj naredbi. Ljudi su sa njima zadovoljni, a i oni sami umeju da ih pridobiju.

Za božić je sve ljudstvo bilo obdareno paketima. Komandant Voloda® već se nalazi u I bat. XVII brigade. U toku 10 dana biće potpuno zdrav.

Sa bataljonima se premestila i cela naša diviziska bolnica. Teže ranjenike je primila bolnica Triglavске divizije, a našoj bolnici smo odredili novo mesto.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Kogej Vasja

V. d. komandanta:
Kajtimir⁷

Marko Redelongi
Jože Mavrin
¹ Vladimir Knežević
⁷ Albert Jakopič

NAREĐENJE ŠTABA TRIDESET PRVE DIVIZIJE NOV I PO
JUGOSLAVIJE OD 25 DECEMBRA 1943 ŠTABOVIMA BRI-
GADA ZA POJAČANJE BUDNOSTI I MERA OBEZBEĐE-
NJA¹

STAB
XXXI DIVIZIJE X KORPUSA
NOV I POJ
Na položaju, 25. XII. 43

ŠTABU XVI BRIGADE »JANKO PREMRL-VOJKO«

I pored svih izašlih naredbi, kao i odluka na konferen-
cijama štabova o pitanju obezbeđenja naših jedinica protiv
neprijateljskog iznenađenja u logoru ili na maršu, primetilo se
da se tim naredbama poklanja vrlo mala pažnja.

Odgovorni rukovodioci nisu preduzeli dovoljne mere obez-
beđenja, što je imalo kao posledicu da su u poslednje vreme
naše jedinice pretrpele nepotrebne gubitke u ljudstvu i oružju².

Odgovorni štabovi, komandanti, komandiri i svi ostali ru-
kovodioci nisu dovoljno podučavali organe obezbeđenja, tj.
stražare, patrole, zasede, osmatračice, i nisu im davali tačna
uputstva za izvršavanje njihovih zadataka.

Izvršavanje zadataka drugova kojima je bila poverena slu-
žba obezbeđenja nije bilo dovoljno kontrolisano.

Zbog navedenih i drugih nepravilnosti u vršenju službe,

N a r e đ u j e m o :

1. Svi štabovi i komande, kao i ustanove, moraju da preduzmu
sve potrebne mere bez obzira na stanje i položaj gde se na-
laze, tj. u borbi, maršu, selu ili logoru, kao i bez obzira na to
gde se nalazi neprijatelj, kako bi time sprečili iznenađenja
od strane neprijatelja.
2. Mada raspoložemo podacima da je neprijatelj daleko od po-
ložaja, ne smemo time isključiti mogućnost neprijateljskog
napada, bez obzira na doba dana i vremenske uslove. Uvek
moramo računati s tim da nas neprijatelj može svakog časa
iznenaditi i napasti, i zbog toga je potrebno u svim sluča-
jevima preduzeti potrebne mere.

3. Moramo biti svesni da se u neprijateljskim redovima nalaze naši domaći izdajnici belogardisti i plavogardisti, kojima su poznati svi putevi kroz šume, i da se Nemci pomoću njih mogu neprimetno približiti našim jedinicama.
4. Straže, zasede i osmatračice treba postaviti na vidna i pregledna mesta, i na takvu udaljenost od naših položaja da je neprijatelju nemoguće neprimetno se približiti jedinicama, i da ove mogu, na upozorenje od strane straža, zaseda i osmatrača da se neprijatelj približava, na vreme posesti položaje za borbu. Sem toga, obezbeđenja moraju biti toliko jaka da zadrže neprijatelja bar toliko vremena da bi jedinica mogla preduzeti sve mere za borbeni raspored, odnosno, u slučaju kad je neprijatelj u velikoj nadmoći, da jedinica izvede blagovremeno i organizovano povlačenje.
5. Nakon dolaska jedinica na nove položaje, bilo to u logor, zasedu ili naseljena mesta, moraju komandanti lično pregledati teren i rasporediti straže, osmatračice i zasede i odrediti broj i jačinu na pojedinim mestima. Potrebna uputstva i komande za izvršavanje zadataka komandant lično izdaje komandirima odeljenja za obezbeđenje. Lično i preko rukovodilaca kontroliša izvršavanje naređenja koja se odnose na obezbeđenje njegove jedinice, odnosno, ukoliko se na istom mestu nalazi više jedinica, izdaje naredbe i komande u sporazumu sa ostalim komandantima i komandirima.
6. Prilikom marševa potrebno je pre svega paziti na verovatni susret s neprijateljem, zato se treba obezbediti patrolama – prethodnicama i zaštitnicama, i – na terenu gde postoji mogućnost da nas neprijatelj napadne sa strane – bočnim patrolama.

Na marševima treba paziti i na održavanje veze među pojedinim jedinicama, kao i među izviđačkim i bočnim patrolama. Prilikom određivanja patrola, straža, zaseda i izvidnica posebno treba paziti na određivanje njihovih vođa.

Pored navedenih tačaka, potrebno je da se uvede i stalna logorska patrola, koja će kontrolisati teren oko logora i sela gde su jedinice nastanjene.

Na sektoru gde se civilno stanovništvo nalazi pod uticajem Bele i Plave garde potrebno je svu pažnju pokloniti kretanju civilnog stanovništva.

Svi obaveštajci moraju svu svoju pažnju pokloniti kretanju neprijatelja, njegovim namerama i jačini, kako bi jedinice o svemu tome bile tačno i blagovremeno obavestene.

Upozoravamo sve štabove da paze na konspiraciju naših pokreta i akcija, kako se ne bi desilo da je neprijatelj o'oaavešten o našim namerama.

Da budu, po gore navedenim tačkama, obezbeđenja jedinica u celini izvršena – odgovorni su svi komandanti jedinica i svi članovi štabova, a naročito politkomesari, koji imaju zadatak nadziranja da se služba obezbeđenja jedinica vrši po izdatim naređenjima.

U slučaju da se u našim jedinicama desi još kakav slučaj iznenađenja, rukovodioci će biti smenjeni sa svojih mesta i stavljani pred vojni sud. Takođe će biti pozvani na odgovornost i svi članovi štabova brigada.

Napominjemo da ćemo od strane našeg štaba preduzeti najstrože mere i u svakom takvom slučaju preduzeti najstrožu istragu.

Naredbu treba tačno proučiti na konferencijama štabova brigada i bataljona.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Keršič Ciril

V. d. komandanta:
Dušan Švara-Dule

Poslato:
Štabu VII UB »France Prešern«,
Štabu III UB »Ivan Gradnik«,
Štabu XVI brigade »Janko Premrl-Vojko«,
Štabu X korpusa NOV i POJ,
Komandi vojne škole,
Komandi mesta Cerčno.

IZVEŠTAJ PROPAGANDNOG OTSEKA ŠTABA SEDME
SLOVENAČKE NOU BRIGADE »FRANCE PREŠERN« OD 25
DECEMBRA 1943 PROPAGANDNOM OTSEKU TRIDESET
PRVE DIVIZIJE NOV I POJ O BORBI KOD JAMNTKA¹

PROPAGANDNI OTSEK
VII UB »FRANCE PREŠERN«
Vojni dopisnik
Na položaju, 25. XII. 1943.

VOJNOM DOPISNIKU TRIGLAVSKE DIVIZIJE I
VOJNOM DOPISNIKU GLAVNOG ŠTABA

Dana 21. XII. 43 neprijatelj je započeo ofanzivu protiv VII UB »France Prešern«, koja se nalazila u P.ozirnom i okolini. O toj nemačkoj akciji bio je Štab brigade blagovremeno obavješten, te je povukao svoju brigadu prema Jelovici, u selo Jamnik.

22. XII. 43 zaseda II bataljona sukobila se sa Nemcima kod Jamnika. Uskoro posle prvih rafala naših mitraljeza Nemci su se povukli. Posle toga su počeli da naše položaje gađaju bacačima. Borba se vodila od 4 časa posle podne do noći. U mraku su se Nemci povukli i odneli svoje mrtve i ranjene. Broj mrtvih i ranjenih neprijatelja nismo mogli tačno ustanoviti. Prema izjavama boraca poginula su tri Nemca. Naših žrtava nije bilo. Moral ljudstva bio je zadovoljavajući.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Vojni dopisnik:
Branko

Načelnik otseka:
Borut*

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

* Albert Rajer

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD
26 DECEMBRA 1943 ŠTABU DOLENJSKOG ODREDA O ZA-
DACIMA NA SEKTORU GROSUPLJE – SV. KRIZ¹

GLAVNI STAB
operativni oficir
Položaj, 26-XII-43

ŠTABOVIMA DOLENJSKOG I NOTRANJSKOG ODREDA

Na položaju

Pošto je situacija promenila raspored naših operativnih snaga i što su odredi određeni da izvršuju sve zadatke dobivene od gore navedenog štaba, novi raspored pomenutih odreda je sledeći:

Na sekciji Novo Mesto – Cerknica 1 : 100.000

Naređujemo:

Odmah po primitku ovog dopisa Dolenjski odred mora da se prebaci na sektor Grosuplje – Pijava Gorica, tako da će jednim bataljonom kontrolisati cestu Pijava Gorica – Turjak i sve dovodne puteve koji vode od neprijatelja prema nama.

Drugim bataljonom treba da vrši kontrolu od Grosuplja do Sv. Križa- u Dolenjskoj. Odred će tu kontrolu moći izvršiti jedino pod uslovom ako kontrolu nad pomenutim sektorom bude vršio samo pomoću patrola, a svoje glavne snage držao koncentrisane kako bi, u slučaju prodiranja neprijatelja, mogao pružiti jak otpor, prema potrebi i sa oba bataljona.

Detaljna uputstva kako će bataljoni vršiti svoje zadatke usmeno su dana komandantu i politkomesaru Dolenjskog odreda, a da se ta stvar ne zaboravi i omalovaži, ponavljam dopisom.

Bataljon na sektoru Pijave Gorice treba da kontroliše čitav sektor od Pijave Gorice, Turjak i Zalna, a, prema potrebi, može i dublje da šalje svoje patrole, i to: *u pogledu mobilizacije*, izviđačke patrole. Mobilizaciju treba da sprovodi striktno na sektoru koji mu je određen. Da bataljon ne bi shvatio da treba izvršavati samo spomenute zadatke, navodim i sledeće detalje: on treba da prokopava i minira puteve, da poruši sve bunkere nedovoljno porušene za vreme rasula Italije

¹ Kopija originala nalazi se u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

¹ Danas: Gabrovka.

i posle ofanzive i da temeljito sruši sve ostale objekte koji nisu bili porušeni pre ili posle ofanzive. Prilikom svakog takvog posla on može da mobiliše civilno stanovništvo, uvezuići se sa organizacijom na terenu. U bilo kom pravcu usmerio svoju delatnost, on će morati svakog dana slati izveštaje, tj. izveštaj 0 situaciji, o broju mobilisanih, o svojoj delatnosti i brojnom stanju. U cilju što boljeg upotpunjavanja ove delatnosti, štabovi bataljona treba da kontrolišu i istovremeno izdaju uputstva, čak i pojedinim patrolama upućenim na izvršenje datih zadataka.

Drugi bataljon, koji će Stab odreda smestiti na sektoru Grosuplja do Sv. Križa u Dolenjskoj, sa zadatkom da manjim patrolama vrši kontrolu na čitavom sektoru od Grosuplja do Sv. Križa i Save, treba da se poveže sa IV operativnom zonom 1 sa svakom drugom jedinicom koja bi se nalazila u njegovoj neposrednoj blizini. Ostalo uputstvo važi kao i za prvi bataljon. Stab odreda je dužan da izda i detaljnija uputstva svakom pojedinom bataljonu i da kontrolišu izvršavanje svih tih zadataka. Sve ostale mobilisane koji premaše broj odreda, koji treba, bez Štaba odreda, da broji oko 200 ljudi, treba slati najkraćim putem u XIV diviziju, sa dopisom: odakle su došli, gde su mobilisani, kakvog su kvaliteta i sa svim ličnim podacima. Istovremeno, Stab odreda je dužan da svakog dana šalje izveštaj kako 0 delatnosti tako i o rasporedu svojih snaga i broju mobilisanih na određenim sektorima, također – koliko ih je dobio iz IV operativne zone, kada su došli i kada su bili upućeni. Čitav taj izveštaj on treba da šalje Glavnom štabu preko operativnih jedinica ili stanica na terenu. Naglašavam da i sve ostale promene na određenim sektorima treba uzimati specijalno u obzir 1 slati [izveštaje o tome] i specijalnim patrolama, koje će sigurno stići na određeno mesto. Za sve ostale zadatke, koji ne bi bili dovoljno razumljivi, Stab odreda može da dobije detaljnije informacije od druga Rudija,³ zamenika politkomesara Glavnog štaba, i operativnog oficira Glavnog štaba druga Maroka.⁴

Notranjskom odredu biće dati detaljni zadaci posebnom naredbom u vremenu kad se budemo nalazili kod njega.

Zadatke navedene u ovom dopisu treba izvršavati striktno i svakodnevno slati izveštaj.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Zamenik politkomesara:

Operativni oficir:
major

**NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD
26 DECEMBRA 1943 ŠTABU SEDMOG KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE ZA PREGRUPACIJU I RAD JEDINICA'**

»

26 decembra 43

ŠTABU VII KORPUSA

1.) Posle odlaska Turkestanske divizije iz Dvora i Žužemberka i posle svih pokreta u Ribničkoj dolini i prema Raketu, treba ne samo nemilosrdno progoniti neprijatelja, nego i ponovo organizovati sistematsko rušenje cesta, miniranje cesta, uništavanje svih mostova itd. Za taj zadatak treba odmah mobilisati sve snage.

2.) Radi većeg jedinstva u rukovođenju svih operacija, pod operativno rukovodstvo Korpusa spadaju i svi odredi u Ljubljanskoj pokrajini i Istarski odred. Svi odredi šalju redovne izveštaje, u kopiji, direktno Glavnom štabu, dakle, na isti način kao sve divizije.

Štab korpusa treba da vodi računa o tome da odredi budu vezani za svoje teritorije i da na svojoj teritoriji imaju organizaciju obaveštajne službe. Za pojedinačne operacije on može da ih podredi određenom štabu divizije ili da formira operativni štab sa najbližom brigadom. Veze sa odredima treba da organizuje preko divizija i brigada, a istovremeno neka koristi redovne karaule.² Svaki štab odreda treba da je, u cilju održavanja dobrih veza, povezan sa određenom karaulom.

3.) Pošto je situacija u Dvoru trenutno raščišćena, XIV divizija treba odmah da krene kompletna, sa čitavim svojim propagandnim otkom i propagandnim aparatom i svim svojim ostalim jedinicama (sa svim topovima), na položaje XV brigade i tamo privremeno saraduje sa hrvatskim jedinicama.

Obezbedenje prema Kočevju i Ribnici neka preuzme XV divizija svojom V brigadom, s tim što će na sektor bliže prema Ljubljani prebaciti i svoju XV brigadu. To prebacivanje ona treba da izvrši što pre, ali na takav način da u operacijama, za koje je trenutno vezana XV brigada, sa hrvatskim jedinicama ne dođe do zastoja. Zbog toga neka na taj sektor pre dođe XIV divizija, a XV-ta treba da se prebaci odmah posle dolaska XIV divizije, bez ikakvog odugovlačenja.

4.) Hrvatski Glavni štab javlja da XVIII divizija na terenu Gorskog Kotara ne može da se snabdeva hranom. Da bi joj obezbedili snabdevanje hranom i prelazak preko Kupe, neka XVIII divizija ostavi jednu svoju brigadu na putu Brod – Kočevje. Ta brigada treba da služi i kao baza za snabdevanje hranom za čitavu diviziju. Mi smo javili hrvatskom Glavnom štabu da će divizija svakako morati da se i dalje snabdeva hranom na hrvatskom terenu; ipak smo mišljenja da Gorski Kotar treba rasteretiti na taj način što će XVIII divizija slati patrole za snabdevanje hranom, u prvom redu stokom, u okolinu Kočevja i u Ribničku dolinu.

5.) XIV divizija dobiće kod nas novu radiostanicu. Sa otkomom za veze sredite pitanje radioveza i dogovorite se o korišćenju dosadašnje stanice XIV divizije koja se, kako izgleda, još uvek nalazi negde oko tačke 18.³

U Korpusu treba, na svaki način, postaviti i organizovati veću kontrolu nad vašim radiotelegrafistima i šifrantima. Lice koje ima šifru pripada štabu, odnosno aparatu pri štabu, a ne radiotelegrafistima. Na mestu gde se nalazi stanica, i gde je radiotelegrafista, ne sme biti nikakvih veza sa šifrom. Ako posle istrage ustanovite da drug Lado može ostati na mestu telegrafiste, pridodajte mu na svaki način sigurnu desetinu sa dobrim desetarom ili politkomesarom. koji će kontrolisati delatnost telegrafista i odgovarati za radioaparat.

6.) Na cestu Dvor – Kočevje, negde bliže prema Kočevju, šaljemo i III bat. XV brigade, koji je pod direktnom komandom Glavnog štaba. I taj bataljon treba, u operativnom pogledu, da dobija uputstva od vas, kako bi mogao biti uključen u vaš celokupni operativni aparat. Njegov sektor je neposredno obezbeđenje Roga sa kočevske strane. Na svaki način treba da stalno izveštava i da je preko direktnih kurira u direktnoj vezi sa Glavnim štabom. Treba da javlja o svim pokretima koje je učinio po vašim direktivama, a vaša je dužnost da ga u vašem operativnom planu nikako ne koristite na nekom drugom sektoru bez odobrenja Glavnog štaba.

Ista uputstva šaljemo I bat. Cankareve brigade, koji je pod direktnom komandom Glavnog štaba koji ima zadatak da vrši obezbeđenje od Novog Mesta. Dakle, oba bataljona treba da na svojim sektorima u operativnom pogledu spadaju pod komandu onih štabova divizija kojima ih vi podredite.

7.) Mi ćemo, razumljivo, neposredno, prema potrebi, slati u sve brigade, divizije, odrede i bataljone naše operativne ofi-

cire, sa zadatkom da kontrolišu sprovođenje uputstava koja te jedinice dobijaju od vas i nas. Tako ćemo, u prvom redu, u odrede slati našeg operativnog oficira druga Maroka,⁴ a predstavnici našeg Inženjerskog oteka – drugovi Kocjan⁵ i Tavzes⁶ – kontrolisaće prokopavanje puteva u svim jedinicama i davaće konkretna stručna uputstva za rušenje puteva, mostova, miniranje, itd. Isto tako slaćemo, svakako, i direktne obavještajce u cilju prikupljanja podataka.

Bilo bi potrebno da Štab korpusa što pre okupi oko sebe više ljudi, kako bi, na sličan način kao mi, mogao pomoću njih neposrednije kontrolisati izvršavanje svojih naredbi.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
B. Krajger

Zam. komandanta – generallajtnant:
Jaka Avšič

BK. 127

**IZVEŠTAJ INFORMATIVNOG OTSEKA GLAVNOG ŠTABA
NOV I PO SLOVENIJE OD 26 DECEMBRA 1943 O BOR-
BAMA U DOLENJSKOJ I GORSKOM KOTARU¹**

GLAVNI STAB NOV I POS

Otsek za informacije
26. XII. 1943
Br. 24

Vesti:

Dolenjsko

24. XII je V brigada napala veliku neprijateljsku kolonu koja se kretala od Žužemberka prema Dobrničju.² Naše patrole su napale neprijateljsku kolonu na više mesta. Kolona je bila napadnuta ispod sela Reber i po grebenu Cvibelj. Sa brda

* Alojz Kolman

⁵ Ing. Danilo Kocjan

⁷ Ing. Bojan Tavzes

Lisec naši su napadali kolonu teškim bacačem. Jedna zaseda je oštetila neprijateljski kamion. Neprijatelj je dvaput pokušavao da manjim snagama proдре prema našim položajima, ali je oba puta bio odbijen. Isto tako bio je odbijen i juriš neprijatelja na brdo Lisec. I taj juriš je bio krvavo odbijen. Neprijatelj je imao teške gubitke u mrtvima i ranjenima, ali se tačan broj nije mogao ustanoviti. Zaplenjeno je nešto neprijateljske komore.

25. XII je V brigada napadala neprijateljsku kolonu na položajima između Rdečeg Kala i Jordankala, pored puta Dobrava – Mirna Peč. Naši su uspjeli da se približe neprijatelju na 30 m, zatim su sve automatsko oružje koncentrisali na kolonu. U koloni je nastala panika. Poginulo je dosta vojnika, koje su sahranjivali na samom polju. Posle toga je neprijatelj velikim snagama napao naše redove. Naš protivtenkovski top tukao je udarnim granatama pravo u nemačku kolonu. Borba se vodila do mraka, kad su naši borci počeli da gone neprijateljsku zaštitnicu. Neprijatelj je imao najmanje 30 mrtvih i velik broj ranjenih.

25. XII su jedinice XIV divizije, posle šestodnevnih teških borbi sa neprijateljskom kolonom, opet zaposele Žužemberk i Dvor i ponovo porušile pomoćne mostove koje su izgradili Nemci.

23. XII je prateća četa XII brigade vodila iznad Češenca, kod Mirne Peči, borbu sa nemačko-belogardističkom grupom. Poginula su 2 neprijatelja a 1 je ranjen.

Gorski

Kotar

Od 15 do 19. XII je XVIII divizija NOV i PO Slovenije, pod komandom potpukovnika druga Pehačeka, napala zajedno sa jedinicama NOV i PO Hrvatske dobro utvrđeno ustaško-nemačko uporište Vrbovsko u Gorskom Kotaru.³ Uporište je branila posada od 1.000 ustaša i domobrana naoružanih najmodernijim oružjem.

Borci X i IX brigade, pod voćstvom svojih hrabrih oficira, sa velikim junaštvom su proterali neprijatelja iz svih okolnih uporišta, između ostalog i iz uporišta Senjsko, i zauzeli čitav niz utvrđenih kota i položaja oko Vrbovskog. Prodrli su u neposrednu blizinu glavnih ustaških utvrđenja. Borbe su se vodile 5 dana. Neprijatelj je pružao ogorčen otpor. Odbijen je čitav niz neprijateljskih protivnapada i ispada. Odbijeno je više kolona ustaša i Nemaca koji su dolazili u pomoć ugroženom uporištu. Tek je velika kolona Nemaca uspela, petog dana,

da probije našu blokadu, i naše su jedinice bile prinuđene da odustanu od daljeg napadanja.

Naša vojska je, pomoću artiljerije i bacača, nanela neprijatelju ogromne gubitke. Jedna sama granata, koja je eksplodirala u jednoj sobi, ubila je 49 ustaša. Neprijateljski gubici iznose preko 100 mrtvih i najmanje toliko ranjenih.

XVIII divizija produžuje operacije oko Vrbovskog.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

BR. 128

IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 26 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBI PETE SLOVENAČKE NOU BRIGADE »IVAN CANKAR« KOD DOBRNICA«

ŠTAB

XV DIVIZIJE NOV I POJ

Položaj, 26. XII. 1943, u 10 čas.

GLAVNOM ŠTABU I ŠTABU VII KORPUSA

Šaljemo izveštaj V brigade od 25. XII. 1943.

U noći između 23 i 24 o.m., oko ponoći, zaseda III bataljona, koja se nalazila na raskršću ceste prema Dobrnič – Žužemberku, primetila je neprijateljsku kolonu u jačini od 150 ljudi koja je imala pobočnicu na desnoj strani ceste Žužemberk – Dobrnič.² Kolona je imala nameru da postavi zasede na toj strani ceste, u čemu je i uspela. Bojne patrole tog bataljona stalno su napadale te zasede. Neprijatelj je imao u zasedama 1 teški bacač, više teških i lakih mitraljeza i nešto lakih bacača. Oko 9 časova ujutru počela je da se iz Žužemberka kreće motorizacija. Na čelu je išlo nekoliko tenkova i blindiranih automobila, zatim kamioni. Zajedno sa motornim vozilima, pomešanim među čitavom kolonom, bilo je ukupno oko 200 motornih vozila. U koloni su vodili i vozili stoku i sav napljačkani

materijal. Kraj kolone je stigao na raskršće ceste prema Dobrnič i Žužemberku oko 17 časova posle podne. Nekoliko blindiranih automobila išlo je kao zaštitnica. Zaseda koja se nalazila ispod sela Reber stalno je napadala tu kolonu. Patrole za napadanje na neprijatelja poslate su i grebenom Cvibelj i duž puta Žužemberk – Dobrnič na brdo Lisec, te su i otuda napadale na bok neprijatelja. Iz teškog bacača na cestu su ispaljene 4 mine, što je na kolonu učinilo poražavajući utisak. Već pri ispaljivanju vojnici su poskakali iz kolone i plegli po zemlji. Rano posle podne iskopali su na raskršću jarak da bi se zaštitili od vatre, te se posle toga kolona kretala jarkom. Zaseda se zbog toga prebacila bliže cesti, jer drukčije ne bi mogla da tuče neprijatelja. Bataljon je pustio motorizaciju da prođe, jedino je I četa napala poslednja 2 kamiona, kojom prilikom je komandir ranjen u ruku. Poslednji kamion bio je sigurno oštećen, jer se zaustavio, te su na kamionu vršili opravke. Cesto se dešavalo da su skupljali mrtve i ranjene, jer se kolona češće zaustavljala. U toku borbi je, od Žužemberka, tenk s topom triput stigao na vrh grebena, jer se put prema Dobrnič penje, tj. oko 200 m ispred raskršća. Otuda je iz tenkovskog topa ispaljeno najviše do 6 granata prema našim položajima. Posle toga se tenk vratio prema Žužemberku. Neprijatelj je dvaput pokušavao manjim snagama da prođe prema našim položajima, ali je oba puta odbačen natrag. Isto tako su jurišali na brdo Lisec, da zauzmu naše položaje, ali su to pošteno platili. Po svoj prilici neprijatelj je imao velike gubitke u mrtvima i ranjenima, čiji tačan broj nije bilo moguće ustanoviti. Bataljon je tom prilikom zaplenio nešto komore. Moral ljudstva bio je odličan. Svi su istrajali u borbi i na položajima čitav dan, uprkos lošem vremenu. Neprijatelj je ostavljao na nas utisak da mu je stalo jedino do toga da sprovede kolonu kroz naše zasede. Bio je čitavo vreme u defanzivi. Pri najmanjem rafalu kolona bi se prekidala i svi bi se razbežali po zaklonima. Kolona se kretala uz jaku viku raznih komandi. Sav otpor, koliko ga je bilo, oružale su zaseda i bočne patrole. Primećeno je da su pojedinci među njima sabotirali, naročito kod teškog bacača i u tenku, - jer su stalno tukli pored naših položaja, i to uvek u jedno mesto.

Prema prvim izveštajima koje smo primili, neprijateljska kolona je imala nameru da vrši pokret iz Žužemberka i Dvora preko Soteske prema Novom Mestu. Ali pošto smo kasnije primili izveštaj da će ona krenuti prema Dobrnič, izmenili smo raspored naših snaga. II i III bat. ostali su na svojim položajima, tj. Vel. Lipovec odn. Reber. II bat. je imao zadatak da tuče neprijatelja gde god mu se ukaže prilika za to, u kom

cilju su izdata jako elastična uputstva. III bat. je dobio, sem zadatka da vrši napade, i zadatak da kontroliše teren prema Ljubljani. IV bat. je dobio zadatak da krene na Vrh iznad Dobrnica, gde je stigao u noći između 23 i 24 o.m. I bat. je dobio zadatak da krene na položaje Stranje kako bi tukao kolonu na putu Dobrnica – Trebnje. Taj bataljon je, na svom pokretu, oko 5,30 časova ujutru pao u zasedu kod sela Artmanja Vas kod Dobrnica. Neprijatelj je mitraljezima udario po našoj koloni, usled čega se ona podelila na dva dela. Jedna četa i komora zaklonile su se desno u obližnjoj šumi, dok je ostali deo bataljona krenuo natrag. Prvi deo, sa komorom, krenuo je na Vrh Trebnje, odakle je poslao patrole da uspostave vezu sa drugim delom, koji je krenuo na Vrh pri Dobrnici gde se već nalazio IV bat. Kad je veza uspostavljena, bataljon se koncentrisao u selu Dol. Vrh, jer smo doznali da se kolona ne kreće preko Dobrnica prema Trebnju, nego od Dobrave za Korita, a zatim na cestu prema Mirnoj Peči i Novom Mestu. To se desilo u toku dana. Noću smo nameravali da napadnemo neprijateljsku kolonu, ali nam to nije bilo moguće, jer je ljudstvo usled čestih pokreta bilo jako premoreno i tokom čitavog tog dana nije ništa jelo, te nije moglo da se bori. No danas smo odmah ..³

**IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JU-
GOSLAVIJE OD 26 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU
NOV I PO SLOVENIJE O BORBI DESETE SLOVENAČKE
NO BRIGADE (»LJUBLJANSKE«) KOD SELA VRATA¹**

ŠTAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
26. XII. 1943
Položaj

GLAVNI ŠTAB

Dnevni izveštaj

Brojno stanje je nepromenjeno i vidi se iz jučerašnjeg izveštaja u kome smo poslali tačno brojno stanje.²

Jedan bataljon VIII brigade nalazi se u Brodu na Kupi, sa zadatkom: kontrola Kočevja i obezbeđenje od tog pravca. Dva bataljona se nalaze u Delnicama, gde se vrši vojna i politička reorganizacija brigade.

IX brigada se nalazi u Vrbovskom, gde je zajedno s Komandom mesta Vrbovsko rušila utvrđenja u Vrbovskom i odmotala žicu kojom su Vrbovsko i pojedina utvrđenja bili ograđeni. Danas se nalazi u pokretu na nove položaje oko Ogulina, gde je smenila III brigadu XIII divizije, koja se, zbog koncentracija u Zadru i Karlobagu, prebacila prema Primorju.

Jedan bataljon X brigade nalazi se u Slavicu iznad Fužina, u kojima se nalazi oko 200 Nemaca sa motorizacijom, sa kojima je svakog dana imao manje borbe. Juče u 8 časova izjutra stigla je patrola od 25 Nemaca u selo Vrata, gde se sa njima sukobila zaseda II bataljona. Nemci su pobjegli u samo selo i sakrivali se iza kuća. Zaseda ih je napala, ali nije bila u stanju da ih likvidira zbog vrlo pogodnog položaja koji su imali Nemci. Zaseda je dobila pomoć od bataljona, ali su je i Nemci dobili iz Fužina, tako da se prolaz između Vrata i Fužina nije mogao zatvoriti. Nemci koji su stigli u pomoć odbijeni su sa gubicima koji nisu poznati. Patrolu u Vratima držao je bataljon do noći i sve pripremio za likvidaciju. Čim se spustila noć, Nemci su iz Fužina i Zlobina otvorili jaku minobacačku i artiljerisku vatru, te napravili ispad iz Fužina, kojim su uspeli da spasu

patrolu iz Vrata. Akciju je otežavala tamna noć i gusta magla, tako da nije bilo ni najmanje preglednosti, i borci se nisu snašli, a kad su se snašli, Nemci su već bežali, te su ih naši gonili do Fužina. U Fužinama se nalazi elektrana, i ima drva, kojih u Primorju nedostaje. Nemci pokušavaju da ih odvoze. Dok je Fužine imao u vlasti I bataljon I brigade XIII divizije, otklopio im je struju koju su dobivali iz Fužina. Po pričanju Nemaca, oni su došli u Fužine samo zbog struje, i sada kad je imaju, oni su je otklopili nama. Nadamo se da će u najskorije vreme elektrana biti opet u našim rukama. U tom cilju izdali smo X brigadi naređenje za pokret u blizinu. Jedan bataljon X brigade nalazi se još u Vrbovskom, na rušenju bunkera, a jedan bataljon smo poslali u Jasenak radi osiguranja prevoza materijala iz Jasenka u Delnice. O tome će detaljnije javiti drug Ferdo,¹ koji se nalazi kod nas. Jedan bataljon X brigade nalazi se u Lokvama, sa zadatkom, da u slučaju potrebe pođe u pomoć bataljonu koji se nalazi u Mrzlim Vodicama ili pak kod Fužina.

Uspostavili smo telefonsku vezu sa štabovima svih triju brigada. Svuda se obavlja vojnički i politički rad u smislu budućih ofanzivnih operacija. S tim u vezi očekujemo člana Štaba XIII divizije, koji se, prema primljenim izveštajima iz Štaba, trenutno nalazi na odmoru, gde sređuje i popunjava brigade iz dopunskih bataljona, koji su završili jednomesečno uvežbavanje novomobilisanih. Nakon akcije na Vrbovsko kod nas je pitanje popune ljudstvom ..⁴ iz stroja IX i X 40 . . . Belokrajinaca i Kočevara opet dezertiralo, a pored toga morali smo da damo 120 ljudi za Notranjski odred. Pitanje popune je toliko akutno da smo morali da ukinemo četvrte bataljone,⁵ jer se nekoliko bataljona sastoji skoro iz samog komandnog kadra, te su takvi bataljoni za akciju . . . Krajišnike ćemo rasporediti po jedinicama prema njihovoj oceni u školi. Ocene smo primili tek luče. Od vašeg štaba već pet dana nismo primili nikakvog obaveštenja. Na relejnu liniju smo poslali referenta za vezu, da konstatuje u čemu je uzrok. Situacija kod nas nije bitno pramen-ena.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
otsutan

Komandant – p.pukovnik:
Ra ie Pehaček

¹ Ferdo Setrajčić

¹ Deo teksta je nečitak.

⁵ Odnosi se na četvrti bataljon u svakoj brigadi. (Brigade su zatim imale po tri pešadiska bataljona.)

IZVEŠTAJ PROPAGANDNOG OTSEKA TREĆE SLOVENACKE NOU BRIGADE »IVAN GRADNIK« OD 26 DECEMBRA 1943 PROPAGANDNOM OTSEKU DVADESET ŠESTE (»TRIGLAVSKE«) DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE O NAPADU NEMACA NA TRECII BATALJON U SELU JAVORNIKU¹

STAB III SNOUB »IV. GRADNIK«
Propagandni otek
Na položaju, 26. XII. 43.

Br. 8

ŠTABU XXVI DIVIZIJE »TRIGLAVSKE«
Propagandni otek

Dana 23. XII bio je III bataljon iznenada napadnut od' 250—300 Nemaca. Među njima se nalazilo i nešto belogardista. Kao vodiči služile su im dve izdajnice, koje su ih dovele među zasedu i stražu, tako da ih je zaseda primetila tek kad su bili udaljeni 50 m. Odmah je otvorila vatru, ali je već bilo kasno. Nemci su se u međuvremenu približili kućama na 10 m, počeli da pucaju i da bacaju bombe u kuće. U kućama se nalazila kuhinja i jedna četa partizana. Nešto ih je pobeglo, a druge su Nemci zarobili i na najokrutniji način poubijali. Posle toga su obe kuće zapalili, a ranije ubili još dvoje dece, dok su ostale ukućane odveli.

U borbi je poginulo 6, zarobljenih i posle poubijanih je bilo 31 i ranjenih 7 drugova. To se desilo u selu Javorniku kod Crnog Vrha.

Istog dana je nemačka zaseda napala našu patrolu koja se iz Loma vraćala sa hranom. Jedan naš mrtav.

Naši gubici toga dana iznosili su: 38 mrtvih i 7 ranjenih. Nemački gubici iznose 8—10 mrtvih i nekoliko ranjenih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Vojni dopisnik:
Rihter Srečko

IZVEŠTAJ INFORMATIVNOG CTSEKA GLAVNOG ŠTABA
NOV I PO SLOVENIJE OD 27 DECEMBRA 1943 O BORBA-
MA U GORSKOM KOTARU I U ŠTAJERSKOJ¹

GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
Otsek za informacije
27. XII. 1943
Br. 25

Vesti

Gorski Kotar

23. XII posle teških borbi i napada koje je XVIII divizija NOV i PO Slovenije vodila za Vrbovsko,² jako ustaško uporište u Gorskom Kotaru, ustaše su se, u noći između 22 i 23-XII, probili kroz našu blokadu i pobjegli preko Gomirja u pravcu Ogulina. Na povlačenje ih je prinudila činjenica što su u borbama, koje su se vodile počev od 15. XII, imali preko 100 mrtvih, oko 100 teško ranjenih i velik broj lako ranjenih. Naše su ih jedinice napadale bez prestanka, ne mirujući ni danju ni noću, i odbile nekoliko njihovih očajničkih ispada, kojom prilikom je neprijatelj pretrpeo krvave gubitke. Neprijatelja su pri povlačenju napadale jedinice III brigade Hrvatske, a neprijateljsku zaštitnicu jedinice XVIII divizije, koje su u tom trenutku izvršile još jači pritisak prema Vrbovskom.

Jedinice XVIII divizije odmah su umarširale u zauzeto Vrbovsko i zaposele ga. Oslobođena teritorija se padom Vrbovskog ogromno povećala.

22. XII je bataljon IX brigade zarobio u Mrzlim Vodicama neprijateljsku patrolu od 6 ljudi.

Štajerska

15. XI. je Kozjanska četa prekinula važnu telefonsku liniju.

20. XI. su jedinice Pohorskog odreda zaposele železničku stanicu Janževski Vrh-Resnik. Na tom mestu je bila pokvarena železnička pruga i voz se čitav survao u Dravu. Uništena je lokomotiva i 15 vagona. Poginuo je 1 nemački vojnik. Sta-

nica i svi železnički, telefonski i telegrafski uređaji su uništeni a stanica je i zapaljena.

21. XI. na putu Ribnica – Brezno pod Pohorjem, jedna naša četa je porušila telefonski vod i još iste noći napala nemačku kolonu i naterala je u panično bekstvo. Nemci su tom prilikom imali mnogo ranjenih i mrtvih.

26. XI. su jedinice II bat. Pohorskog odreda izvršile napad na neprijateljsku kolonu na putu kod Oplotnice. Nemci su se, posle kraće borbe, povukli. Imali su više mrtvih i ranjenih. Naše jedinice nisu imale gubitaka.

28. XI. su jedinice Koruškog bataljona iz zasede napale nemačke propagandiste koji su među civilnim stanovništvom u Solčavi vršili propagandu za Nemačku. Ubijena su 3 nacista i 1 policajac. Svi su bili nacionalsocijalistički funkcioneri. Plen: 4 automata, 3 pištolja, uniforme i drugi materijal. Automobil je zapaljen. i

5. XII. su se jedinice II bataljona VI UB »Slavko Slander« sukobile kod Kolovrata sa jakom nemačkom kolonom SS vojnika. Nemci su u teškoj borbi imali više mrtvih i ranjenih.

13. XII. se isti bataljon brigade »Slavko Slander« sukobio kod Podšentjura kod Zagorja s jakom nemačkom patrolom SS vojnika. Nemci su se povukli, pretrpevši velike gubitke.

14. XII. na cesti Domžale – Litija, jedinice II bataljona VI UB »Slavko Slander« napale su nemački vojni kamion koji je prevozio opremu za belogardističko uporište u Medvodama. Poginulo je 5 Nemaca. Plen: 5 pušaka, 1 revolver, 42 pokrivača, 5 uniformi i drugi vojni materijal. Naši borci su zapalili kamion i nemački luksuzni automobil koji im je tom prilikom pao u ruke.

14. XII. su mineri VI UB »Slavko Slander« minirali prugu Litija – Zagorje Voz. koji je iskočio iz šina, bio je napadnut od I bataljona VI UB, pod komandom komandanta druga Grče.³ Borci su jurišali na voz i potpuno uništili lokomotivu i 30 vagona. Plen: 2 puške, 1 revolver, nešto uniformi, priličnu količinu sanitetskog materijala i 320 pokrivača. Jedna zaseda te jedinice vodila je tom prilikom borbu s jakom neprijateljskom patrolom koja je htela da spreči uništavanje voza. Svi nemački napadi su odbijeni. Nemački gubici nisu poznati. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Gorenjsko

24. XII. je jedan bataljon VII SNOU brigade »France Prešern« vodio borbe s Nemcima u Bohinjskoj dolini.⁴ Bata-

Ijon je bio potpuno opkoljen iznad Koprivnika u Bohinju. Nemaca je bilo 500. Naši borci su se veoma hrabro držali u borbi koja se razvila i probili kroz nemački obruč. Pretrpevši i sami gubitke, oni su ubili 20 i ranili 70 Nemaca.

Primorska

23. XII. je jedan bataljon XVIII SNOU brigade odbio kod Cadra, istočno od Gorice, napad Nemaca. U toj sedmočasovnoj borbi neprijatelj je imao 25 mrtvih i više ranjenih. Zaplenjeno je bilo i nešto oružja.

Gorski Kotar

Borci VIII i X brigade su opkolili Fužine⁵ i u njima Stegh u obruč nemačku kolonu koja je iz Sušaka dolazila u pomoć napadnutom Vrbovskom. Podrobniji izveštaj sledi.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Šef oteka za informacije:
Nedeljko"

BR. 132

IZVEŠTAJ ŠTABA SEDMOG KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 27 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O STANJU I RASPOREDU JEDINICA'

STAB
VII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Br.

Položaj, 27. XII. 1943.

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO SLOVENIJE

Položaj

Primili smo Vaše naređenje br. 276/11 od 24. XII. o.g.²

U vezi dodeljivanja odreda pod komandu našeg štaba napominjemo sledeće: sam raspored sviju četiri odreda, njihova

¹ Vidi dok. br. 129.
² Dušan Majcen

vezanost za pojedine terene, kao i trenutna udaljenost od naših osnovnih snaga (Istarsko-brkinski, Notranjski odred), tehnički nam prilično otežava operativno rukovođenje snagama tih partizanskih odreda. Što se tiče taktičkog rada, jedinstva u vodstvu operacija, jeste dobro što su odredi potpali pod našu komandu. Mi smo u vezi toga Dol.³ part, odred stavili privremeno pod komandu XV divizije. Ostala tri odreda ostaće pod neposrednom našom komandom i već smo im poslali prve direktive za rad. Sve dok ne preduzmemo operacije širih razmera sa našim snagama, gde bi u okviru plana obuhvatili odrede, odredi neće moći naročito da dođu taktički do izražaja.

Samim tim što nam se XVIII divizija cela nalazi na hrv. strani, XIV po vašem naređenju također odlazi na specijalni zadatak, neophodno dolazi do širokog rasporeda snaga XVIII divizije u cilju uspešnog kontrolisanja celog terena koji su do sada kontrolisale sve tri divizije.

Mislimo da bi bar XVIII diviziju prebacili na našu stranu i na taj način mogli uspešno vršiti akcije većeg stila. Trenutno se na našem sektoru nalaze jača uporišta u Kočevju i Novom Mestu, pored manjih posada duž komunikacije Rakek. Sadržica, Kočevje. Samo sa snagama XV divizije i odreda ne možemo računati na uspešnu likvidaciju trenutno ni Novog Mesta niti Kočevja. Za čišćenje Ribničke doline je također neophodno potrebno više snaga, računajući s tim da Novo Mesto ne možemo pustiti i da odredi nisu u stanju da kontrolišu uporište za duže vreme, u kojem bi mi event, celu XV diviziju odmakli od Novog Mesta. Time mislimo da kažemo da odvajanje XIV i XVIII div. sa naše teritorije parališe naše snage i u stvarnosti nam onemogućava uspešno vođenje Korpusa, kao udarne grupe, ne vezujući se na teren. Obratno, sada smo neophodno vezani, ako ne sasvim, ono sa dobrim delom svojih snaga, za kontrolu osnovnih neprijateljskih garnizona. Ovu činjenicu navodimo iz razloga da bi mogli bar XVIII diviziju da vratimo na naš sektor i neposrednije ju voditi. I pored svih tih stvari mi ćemo da nastojimo da što racionalnije iskoristimo udarnu snagu naših jedinica i tučemo neprijatelja na primernim tačkama.

Novim rasporedom jedinica našeg Korpusa i stavljanjem odreda pod našu komandu nama se u velikoj meri otežava neosredno rukovođenje tim snagama. Za kontrolu rada bilo bi također potrebno da se pojača naš štab. S obzirom da smo pored divizija dobili pod komandu četiri odreda i još dva samostalna bataljona,⁴ to je ukupno 9 osnovnih oper. jedinica.

Sto se tiče dodeljivanja bataljona pod našu komandu morali smo oba bataljona da stavimo pod neposrednu komandu Štaba XV divizije, jer se jedino ta divizija nalazi na teritoriji Slovenije.⁵ Po pitanju tih bataljona mi smo mišljenja da ih je neophodno potrebno staviti pod komandu najbliže brigade, jer bi time najbolje iskoristili njihove snage i način komandovanja bio bi mnogo jednostavniji. Sve dok naše jedinice, trenutno jedinice XV divizije, kontrolišu neprijateljske garnizone i vode akcije na tačkama oko njih, mislimo da ta dva bataljona apsolutno ne trebate vezati za teren. Najbolje bi bilo dati ih pod komandu pojedinih brigada, u kojima bi ostali sve do definitivnog odvajanja tih bataljona iz našeg sastava.

Vi nam u vašem dopisu javljate da je opstanak XVIII divizije na hrvatskoj strani težak radi ishrane. Mi znamo da je Gorski Kotar iscrpljen, ali zato Hrv. Primorje nije i Hrvati imaju više baza za ishranu nego mi. Ako uporedimo Gorski Kotar sa Kočevskom u Sloveniji, vidimo da ima kod njih još uvek više uslova za prehranu. Po vašem naređenju mora XVIII divizija postaviti jednu brigadu na sektor Brod na KuDi – Kočevje, koja bi služila kao prehranbena baza za celu XVIII diviziju. Na celom tom sektoru nema hrane, izuzev u Ribničkoj dolini, a tu je nabavka hrane skopčana sa akcijama. Pored toga se mora na taj način stvar urediti. Važnija je stvar ta što će ta cela brigada biti odvojena od ostalih snaga XVIII divizije i njen će rad biti ograničen samo na kopanje puteva i prikupljanje hrane. Molimo, ukoliko Hrvati ne mogu da hrane diviziju, da se ista prebaci na naš sektor, te će pored akcija biti uređena i ishrana te divizije.

XIV divizija ne može tako brzo da krene na put, jer su joj artiljeriska oruđa daleko zakamuflirana, i kad bi čekali da to sve prikune, potrebno im je naimanje sedam dana. To usled toga što je transport artiljerije skopčan s velikim teškoćama usled prekopanih cesta. Uredili smo tako da će divizija odrediti jednu jaku četu koja će uzeti topove, njihovu tehniku sa tačke i njihovu školu, koja se nalazi u Loškoj dolini. Njima će dati maršrutu, a divizija će 29 XII krenuti na put.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Bolko Brilej⁶

Komandant – potpukovnik:
Jiajko Tanasković

zbog specijalnih zadataka izdvojeni iz sastava brigada i stavljeni pod neposrednu komandu Glavnog štaba NOV i PO Slovenije (vidi dok. T>x. 126).

⁵ Odnosi se na teritoriju Dolenjske i Notranjske.

⁶ Dr Jože Brilej

NAREĐENJE ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 27 DECEMBRA 1943 ZA PROMENU RASPOREDA BRIGADA¹

STAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 27. XII. 1943, u 23 h

SVIM ŠTABOVIMA BRIGADA i ARTILJERIJ

Prema naređenju Gl. štaba NOV i POS, XIV divizija odlazi privremeno sa sektora Ljubljanske pokrajine jer je dobila specijalan zadatak na sektoru Zumberka.² Time je došlo do izvesne promene u rasporedu jedinica naše divizije. S tim u vezi

n a r e đ u j e m o :

V brigada treba da se, odmah po **primitku** ovog naređenja, prebaci na sektor Polom – Zvirče, sa obezbeđenjem u pravcu Kočevje – Ribnička dolina. Bataljoni treba da se rasporede na sledećim položajima: Jedan bataljon u Zvirčama, sa zadatkom: obezbeđenje od Ljubljane i Ribničke **doline** i **stalno** prokopavanje cesta Hinje – Zdenska Vas i Zvirče – Ambrus. Jedan bataljon u selu Vrbovec, sa obezbeđenjem prema Kočevju i Ribničkoj dolini. On treba da raskopava i minira cestu Kočevje – Dvor. Jedan bataljon u Kuka Vas, koji ima zadatak da raskopava cestu u Ribničkoj dolini i energično napada **nedrijateliske** patrole i automobile **u toj** dolini. Štab brigade treba da odredi tome bataljonu mesta za zasede i mesta gde treba da ruši cestu. Taj bataljon treba da bude dan–dva kompletan u zasedama i na rušenju ceste, a posle toga Štab brigade treba da ga zameni drugim bataljonom, koji će se za to vreme odmoriti. Taj bataljon treba da se nalazi u Polomu ili Seču. Štab V brigade treba da, pomoću obaveštajne službe i **oatrola**, za najkraće vreme dozna za sva uporišta u Ribničkoj dolini i njihovu jačinu. Što se tiče najmanjih i za likvidaciju najodrednijih uporišta, treba da dostavi plan Štabu divizije. V brigada treba da, odmah posle dolaska na novo mesto, notraži vezu s Dolenjskim i Notranjskim odredom, da se kod njih obaveštava o situaciji na njihovim sektorima, da dalje održava

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Četrnaesta divizija NOV i PO Jugoslavije primila je zadatak da preko Bele Krajine i Hrvatske krene za Štajersku.

stalne veze s tim odredima i traži od njih da je izveštavaju 0 svim promenama i situaciji na njihovom sektoru. Stab brigade treba da najmanje jedanput dnevno šalje izveštaje u Stab divizije. Izveštaji treba da budu tačni i da se iz njih vidi *ta se odnosi na sektor te brigade i na sektore Dolenjskog i Notranjskog odreda. Uspostaviti treba dobru i sigurnu vezu sa svojim bataljonima, sa štabovima Dolenjskog i Notranjskog odreda i Štabom divizije. O svakoj promeni i kretanju neprijatelja, u bilo kome pravcu, štab divizije treba da bude izvešten najbržim putem. U slučaju da dođe do borbe između vaše jedinice i neprijatelja, istoj treba odmah pružiti pomoć. Čim XV brigada stigne na sektor koji joj je određen, odmah uspostavite vezu s njom i najtešnje sarađujte. Do tog Vremena, neka ta brigada kontrolise taj teren pomoću obaveštajne službe.

XV brigada neka se, posle dolaska XIV divizije na sektor Zumberka, odmah i bez ikakvog odugovlačenja prebaci na sektor Grosuplje – St. Jurje, sa zadatkom da vrši obezbeđenje od Ljubljane – Ribničke doline i da ruši i minira ceste Ljubljana – Grosuplje, Grosuplje – Zdenska Vas, Mlačevo – Krška Vas 1 Pijava Gorica – Turjak.³ Jedan bataljon treba da se prebaci na položaje Vel. Lipljene, sa zadatkom: da vrši obezbeđenje od Ribničke doline, te ruši i minira ceste Grosuplje – Zdenska Vas i Mlačevo – Krška Vas. Jedan bataljon u Hudu Policu, da vrši obezbeđenje pravca Ljubljana – nemačka granica, te ruši i minira cestu Grosuplje – Ljubljana iako bi je on koristio na toj cesti zasede postavlja neprijatelju. Jedan bataljon u Smerjene ili Gradišče, da obezbeđuje pravac od Ljubljane i cestu Ljubljana – Turjak – Ribnička dolina; i da raskopava i minira cestu Pijava Gorica – Turjak. Sto se tiče veza sa svim jedinicama i kontrole terena, treba na svome sektoru doznati za sva uporišta i njihovu jačinu i izraditi plan. Sto se tiče postavljanja zaseda neprijatelju, važi isto što smo naveli i naredili V brigadi. XV brigada neka odmah izvesti Stab divizije: kada će krenuti na put, dokle će stići, i kad stigne na položaje koji su joj određeni. Napominjemo da ona treba da stigne na određeni sektor za najkraće vreme i bez odugovlačenja.

IV brigada ostaje na starim položajima sa zadatkom: da vrši obezbeđenje od Novog Mesta i ovo drži u blokadi, vrši obezbeđenje od Kostanjevice te ruši i minira ceste na svome sektoru. Ona mora da održava vezu sa hrvatskim jedinicama,

³ Petnaesta slovenačka NO brigada, koja se u to vreme nalazila na sektoru Zumberak – Bela Krajina, nije pošla na izvršenje tog zadatka, već je zadržana na svojim položajima sa zadatkom da pripremi i izvrši napad na Netretić (vidi dok. br. 149).

da uspostavi sigurnu i brzu vezu sa Štabom divizije i svakog dana izveštava o svom radu i svim promenama na svom sektoru.

XII brigada treba da ostane na sektoru severno od Novog Mesta i ovo drži u blokadi, vrši obezbeđenje od Skocjana – nemačke granice i ruši ceste na tom sektoru. Glavni zadatak te brigade sastoji se u tome da spreči dalje utvrđivanje neprijatelja duž puta Novo Mesto – St. Peter – Kronovo – Zameško i da napada i likvidira manje posade na toj cesti. Napad na ta uporišta treba izvršiti prema planu, a jedinicama koje će napadati ili će biti u zasedama dati tačna uputstva. Prilikom napada treba se dobro obezbediti, kako neprijatelj ne bi mogao da proдре do napadnutog uporišta i na taj način iznenadi naše jedinice koje napadaju. Redovno šalјite tačne izveštaje Štabu divizije pomoću obaveštajne službe, kontrolišite i teren preko granice i o svakoj promeni odmah izvestite. Jedinici koja bi bila napadnuta, ili onoj koja napada neprijatelja, odmah, i to što brže, pošaljite pomoć. Uspostavite vezu sa Dolenjskim odredom ako se nalazi negde u blizini, održavajte dalje vezu s njim i izvestite Štab divizije gde se on nalazi.

Štab artiljerije ostaje na svojim položajima sa istim zadacima. U slučaju da dođe do veće borbe kod IV brigade. Štab IV brigade ima pravo da izda potrebno naređenje za pomoć, koje je Štab artiljerije dužan da izvrši. Izveštaje šalјite stalno i pravilno Štabu divizije.

Sve brigade moraju na svojim sektorima stalno da ruše i raskopavaju ceste, i to organizovano i brže nego dosada. Isto tako treba ceste minirati. Odgovorni rukovodioci neka taj rad stalno kontrolišu. Takođe treba kontrolisati bataljone: jesu li pravilno postavili obezbeđenje, gde se nalaze zasede i da li su one pravilno postavljene. Gde god se neprijatelj pojavio, treba ga energično napadati, razbijati i uništiti do kraja. Veza sa Štabom divizije treba da bude organizovana 100%, za to odgovaraju štabovi brigada.

Veza sa Štabom divizije nalazi se u Gornjoj Straži.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant, major:
Ciril

(M. P.)

**NAREĐENJE ŠTABA TRIDESET DRUGE DIVIZIJE NOV I
PO JUGOSLAVIJE OD 27 DECEMBRA 1943 ŠTABOVIMA
SEDAMNAESTE I OSAMNAESTE SLOVENAČKE NO
BRIGADE ZA PROMENU RASPOREDA JEDINICA¹**

ŠTAB XXXII DIVIZIJE²
X KORPUSA NOV I POJ
Položaj, 27. XII. 1943

ŠTABU XVII BRIGADE »SIMON GREGORČIČ«
ŠTABU XVIII BRIGADE »SOSKE«

Nemačka uporišta na sektoru XXXII divizije sastavljena od vojnika različitih nacionalnosti, jako su oslabljena, i demoralisana, a mi, i pored naredbe maršala Tita, nikako ne možemo da pređemo u ofanzivu, za koju smo već predvideli planove. Naprotiv, sve naše borbe koje smo dosada vodili većinom su defanzivnog karaktera. Uzrok je u tome što se naše jedinice suviše dugo zadržavaju na istom mestu i time pružaju neprijatelju mogućnost da dobije tačne informacije o brojnom stanju ljudstva i o vrsti naoružanja i potrebno vreme da izradi tačne planove za napad. Dosada su ti njegovi planirani napadi na naše jedinice bili delimično uspešni, neprijatelj je uspevao da naše jedinice razbije ili je pak, onim malim snagama koje mu stoje na raspolaganju, zadržavao naše ofanzivne udare, a time i našu ofanzivu. Da bi se ubuduće to sprečilo i da bismo svoje planove sproveli u akciju,

n a r e đ u j e m o :

jedinice koje operišu samostalno, kao brigade ili bataljoni, smeju se pri pogodnoj situaciji, zadržavati na jednom mestu najviše 3 dana, a u suprotnom slučaju 1 ili 2 dana. Na taj način ćemo sprečiti planske napade neprijatelja, kojima naš komandni kadar nije do sada dorastao. Istovremeno ćemo moći da u miru pripremimo uspešne ofanzivne udare na neprijateljska uporišta i komunikacije. U smislu te naredbe

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

n a r e đ u j e m o :

da se I bat. XVII brigade noću između 27 i 28. XII premesti na sektor Prapetno (Prapeno). jugoistočno od Pečina,
II. bat. XVIII brigade na Sentvišku Goru i
I bat. XVIII brigade u Brdo – Ostrožnik.
Prilikom dolaska na nova mesta neka se bataljoni međusobno povežu patrolama i obez'oede sve prilaze od neprijateljskih uporišta.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
otsutan

V. d. komandanta:
Kajtimir³

BR. 135

IZVEŠTAJ ŠTABA DRUGOG BATALJONA OSAMNAESTE SLOVENACKE NO BRIGADE »SOŠKE« OD 27 DECEMBRA 1943 ŠTABU BRIGADE O NAPADU NA ZELEZNICKU PRUGU KOD HUDAJUZNE¹

STAB II BATALJONA XVIII SNOB
Položaj: 27X11 43

ŠTABU XVIII BRIGADE

Vojni izveštaj:

Na osnovu podataka dvaju zarobljenih Italijana, 26 o.m. smo pripremili akciju za tu noć. Iz logora smo krenuli u 5 časova uveče sa 26 ljudi, kojima je rukovodio komandant bataljona. Napad je započeo u 24 č. Napadnuta je čuvarnica između dva mala tunela na pruzi između Hudajužne i Grape (kod mosta). Zarobili smo 6 bersaljera i jednog podoficira. Zaplenili: laki mitraljez, 6 pušaka, dva sanduka metaka, – 600 za P.M. i 300 za puške. 20 ručnih bombi. 6 cebadi. 6 šatorskih krila, 1 časovnik – vekericu, 1 lampu, 6 opasača i 2 kame. Po izvrše-

⁵ Albert Jakopič

nju akcije mi smo na osnovu podataka podoficira, ponovili napad na čuvarnicu pred stanicom Hudajužna, gde se nalazilo 45 bersaljera, 3 oficira i šef železničke stanice, fašist. Tu smo uspeali da razoružamo stražara pred samom stanicom. Pošto je bilo vreme smene straže, osetila se naša buka i odmah je bila data uzbuna. Neuspeh je usledio zbog malog broja partizana. Prilikom uzbune nestali su podoficir i onaj koji nas je vodio i razoružavao stražu. Mada je vodič služio u neprijateljskoj vojsci, on nije bio izdajica, jer su podaci bili tačni: mnogo nam je **Domogao** jer se i sam interesovao da likvidiramo to uporište. Telefonska žica je bila prekinuta.

U našim redovima nije bilo ni ranjenih ni mrtvih. Neprijateljski gubici nisu poznati, jer još nemamo detaljnijih izveštaja o tome. Culi smo pucnjavu iz automata odmah čim su ušli u stanicu podoficir i njegov pratilac s namerom da razoružamo posadu. Pod vatrom bacača i mitraljeza uspelo nam je blagovremeno povlačenje. Da je bio veći broj partizana, uspeh bi bio veći. Bili bi potpuno uništili uporište i zaplenili mnogo vojnog materijala, oružja, municije, 2 teška bacača, veliki broj mina za t.b., 3 teške »Brede«, protivavionski top 20 mm, 4 mazge sa opremom, 2 motocikla, puno skladište namirnica itd. Kod šefa stanice bila je najavljena velika suma novca.

U borbi su se odlikovali drug politkomesar I čete Kefce Anton, Simončič Janez i Gojko. Gujaniš . . . vodnik I čete.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Smrkoelj Stojan

Komandant:
poručnik
Sreio Đenadija

**DIREKTIVE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO SLOVENIJE OD
28 DECEMBRA 1943 ŠTABU SEDMOG KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE U VEZI KOMANDOVANJA JEDINICAMA
U BORBI¹**

28. XII. 1943

280/11

Iz izveštaja koji smo primili od Štaba XV divizije vidi se da okupatorska kolona koja je prodirala od Žužemberka prema Novom Mestu nije bila razbijena zbog toga što je Štab Cankareve brigade nepravilno izvršio raspored bataljona i na taj način, zbog dekoncentracije svojih bataljona, omogućio da se neprijateljska kolona uspešno probije do Novog Mesta. S obzirom na to, stavite Štab Cankareve brigade pod istragu, oštro raščistite stvar i ako se pokaže da komandant brigade stalno vrši takav raspored svojih bataljona te se na taj način pokaže slabim komandantom, smenite ga i predložite novog komandanta.

Štabovi brigada treba da imaju komandu nad bataljonima neposredno u svojim rukama i ne smeju jedinice rasporediti tako da ostanu nepovezane. Štab brigade treba da se uvek nalazi kod bataljona, a ne kao u ovom slučaju, kad štab brigade nije imao neposrednu komandu nad svojim bataljonima, niti je imao pregled nad kretanjem neprijateljske kolone. Cankareva brigada je, s obzirom na svoju snagu, postigla mali uspeh, mada Štab korpusa u svom izveštaju javlja da borci Cankareve brigade nemilosrdno gone okupatorsku kolonu i napadaju je na svakom koraku. Postignuti uspesi su zasluga samo pojedinih komandira i komandanata bataljona, koji su te napade izvršili potpuno spontano, bez pravog rukovođenja od strane Štaba brigade.

Naglašavamo da svaki štab brigade treba da ima komandu nad bataljonima neposredno u svojim rukama. Usled nepravilnog raspoređivanja bataljona, koji su nepovezani i nisu neposredno pod komandom štaba brigade, štabovi bataljona postaju defanzivno raspoloženi. To nije primećeno samo u Cankarevoj brigadi nego i u ostalim brigadama. Zato Štab korpusa i štabovi divizija treba da preuzmu sve što je potrebno da se spremi

defanzivnost i da se obnovi ofanzivni duh. Protiv takvih štabova treba odmah povesti istragu, i, ako je potrebno, takve štabove treba smeniti i predlagati nove.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant – generalmajor:
Rozman Franc

Dostavljeno: Štabu VII korpusa,
Štabu XV divizije.

BR. 137

IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 28 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBI KOD ŠKRJANCA I REGERCE VASI¹

STAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 28. XII. 1943,
u 12,30 čas.

GLAVNOM ŠTABU i ŠTABU VII KORPUSA

IV *brigada* je 27 o.m. vodila borbu sa neprijateljem koji je vršio ispad iz Novog Mesta.² Oko 8 časova ujutru neprijatelj je iz Novog Mesta počeo da tuče naše položaje topovima i teškim bacačima. Oko 10 časova su Nemci i belogardisti počeli da vrše jak pritisak na položaje II bat. koji drži položaje od ceste Novo Mesto – Uršna Sela do Poganaca. Bataljon je zauzeo položaje iznad škole Ušivec kod Birčne Vasi. Jednu četu je imao kod zamka Ruperč Vrh a jednu iznad Stranske Vasi. Neprijatelj je jednom kolonom prodirao dolinom iz Škrjanča prema Ruperč Vrh, dok je drugom išao grebenom levo i desno od glavnog puta. Glavni pritisak je vršio prema Ruperč Vrh. Bataljon je pružio jak otpor i prinudio neprijatelja da se povuče u Škrjanče, gde je pokušao da iz sela odveze jedna za-

prežna kola napljačkanog materijala. II bat. je gonio neprijatelja do Skrjanča i napao ga u samom selu, dok je, u međuvremenu, Cankarev bat. napao na bok neprijatelja. Neprijatelj je bio prinuđen da ostavi kola s materijalom, koji je pao u naše ruke. Neprijatelj je pobjegao u Novo Mesto. U toj borbi se jako dobro držao II bataljon. Prema proceni, oni su ubili najmanje 20 Nemaca i belogardista. U tim borbama bataljon nije imao gubitaka. On je oslobodio jednog zarobljenog partizana, kojeg su Nemci hteli da ubiju. Oko 13 časova neprijatelj je pojačao pritisak na položaje III bat., prodirući u tri kolone: dvema kolonama u pravcu Poganaca i Teške Vode, a jednom prema Gotnoj Vasi i dalje prema položajima I čete III bat. Neprijatelj je stigao do Stopiča i Verduna. III bat. je zauzeo ove položaje: I četa na Plemberku, jedna četa u Gornjoj Teškoj Vodi a jedna četa iznad Koroške Vasi. S'tih položaja bat. je napao neprijatelja i oterao ga natrag u Novo Mesto. Tri druga iz III bat. bila su lakše ranjena. Bat. se u tim borbama nije baš dobro držao. Četiri njegova mitraljeza zatajila su usled lošeg maziva, a komandni kadar nije dovoljno kontrolisao svoje puškomitraljesce. Na položaju I bat. neprijatelj nije prodirao. U 15 časova je I bat. obavješten da Nemci drže zasedu oko St. Jošta, gde su stigli preko položaja III bataljona. I bat. je, s četom i po napao zasedu i proterao je u Novo Mesto. 27 o.m. predao se I bataljonu Agadžan Azirov iz Bakua. koji je pobjegao iz Novog Mesta. S njim je pobjegao još jedan ali su ga Nemci, dok je bežao, ubili. Grupa koja je pobjegla brojala je, prema njegovoj izjavi, 15 ljudi. Svi su hteli da pobjegnu k nama.

V *brigada*. Nalazi se na položajima: Ajdovec – Lipovec, Sadinja Vas i Kožarjev Kal. Tokom 27 o.m. nisu vođene borbe, niti su primećeni neki pokreti neprijatelja.

XII *brigada*. Prema usmenom razgovoru druga komesara Jože³ sa drugom Gagovičem,⁴ komandantom I bat., kojeg je susreo (ovaj je ranjen u borbi na Trškoj Gori), brigada je vodila teške borbe na putu Novo Mesto – Bela Cerkev. Tačan izveštaj još nismo primili, pa ćemo ga poslati naknadno.

XV *brigada* još nije dostavila izveštaj.

Stab artiljerije. I divizion se nalazi u Podgradu sa zadatkom da ruši cestu i železničku prugu. Rad se odvija uz pomoć mobilisanih civila. Patrola tog diviziona, upućena u Belu Krajinu, javlja da tamo nema nikakvih novosti. II divizion se nalazi u Uršnim Selima sa zadatkom da vrši obezbeđenje prema Novom Mestu. Divizion je juče čitav dan vodio borbe sa nepri-

teljem koji je prodirao u dve kolone, u jačini od 200 ljudi, prema Sv. Roku. Neprijatelj je više puta pokušavao da prodre kroz naše položaje, ali je bio odbijen. U 15 časova je [II divizion] dobio pojačanje od I divizona i poterao neprijatelja na-
trag. U toku borbi ubio je 5 Nemaca i jednu mazgu. Naši nisu imali gubitaka. Divizion je u toku noći rušio železničku prugu Uršna Sela – Laze i razrušio ostatak mosta kod Uršnih Sela. Sem toga, raskopana je zemlja na prokopu Dobindol i D. Sušice. Na putu Uršna Sela – Laze započeto je kopanje novog prokopa iznad železničke stanice Uršna Sela.

Upravo smo primili izveštaj XV brigade. Javljaaju nam da nema nikakvih promena. Bataljoni se nalaze na starim položajima. U brigadi se obavlja vojni i politički rad po četama.

Veza sa divizijom se nalazi u Gorenjoj Straži, a 29 o.m. u Žužemberku.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Borštinar

Zam. komandanta, kapetan:
Raco³

BR. 138

IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 28 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBI DESETE SLOVENACKE (»LJUBLJANSKE«) NO BRIGADE KOD BELOG SELA¹

**STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
28. XII. 1943 u 7 časova
Položaj**

Dnevni izveštaj

GLAVNOM ŠTABU

Naše jedinice su razmeštene ovako:

VIII brigada u Delnicama. U Brodu na Kupu je jedan bataljon sa zadatkom: obezbeđenje u pravcu Kočevja. U tom cilju

⁵ Radomir Božović

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

bataljon daje zasedu, jačine jedne čete, na cestu Brod – Kočevje. Noćas je jedan bataljon premešten na položaj Mrzle Vodice sa zadatkom da vrši obezbeđenje prema Sušaku, što je dosada vršio bataljon IX brigade.

IX brigada se nalazi na položajima Gomirje sa zadatkom: obezbeđenje prema Ogulinu i uznemiravanje neprijateljske posade u tom mestu. Jedan bataljon se nalazi u Ljubošini, drugi u B[^]isićima, a treći na Trnovo Poljani.

X brigada se i ostalim delom snaga premestila na sektor Sunger – Lokve – Slavica. Juče oko 13 časova vratio se i I bataljon, koji je bio poslat u Jasenak zbog pitanja transporta, te je bio odmah poslat u sastav brigade.

Na sektoru X brigade neprijatelj je juče izvršio napad iz Fužina preko Vrata i Belog Sela prema položaju II bataljona na Slavici. Zaseda od jedne čete odmah se sukobila s nemačkom kolonom i ubila tri Nemca, a nekolicinu ih ranila. Jedna* četa je odmah poslata u zasedu između Belog Seife i Vrata, sa zadatkom da udari neprijatelju u leđa i da mu spreči povratak u Fužine. Odmah nakon dolaska na položaj ta se četa sukobila sa trećom nemačkom kolonom, jačine 100 ljudi, i tom prilikom ubila 15 neprijatelja. Odmah posle toga stigla je još jedna neprijateljska kolona, jačine 120 ljudi, koja je htela da opkoli naše jedinice. Jedinice II bataljona vodile su borbu do 18 časova, ali su se, usled snažnog pritiska, povlačile preko Slavice prema Sungeru. U međuvremenu je jedna nemačka kolona, dosada još nepoznate jačine, obišla bataljon i preko Brestove Drage stigla šumskim putem u blizinu Sungera. Tu su se s njom sukobile jedinice I bataljona, koje su proterale neprijatelja, i ovaj se povukao prema selu Belo Selo. Prilikom tih sukoba naše su jedinice imale tri mrtva, dok se neprijateljski gubici još nisu mogli konstatovati. X brigada je poslala za neprijateljem izviđačke patrole sa zadatkom da tačno ustanove situaciju, posle čega će se izvesti napad na neprijatelja.

U X brigadi smo ukinuli IV bataljon. Također ćemo biti prinuđeni da ukinemo IV bataljon i u IX brigadi, kome će, odmah nakon raščišćavanja situacije na sektoru X brigade, komandant divizije otići i urediti sva pitanja koja su, s tim u vezi, najaktuelnija. Zbog malog brojnog stanja naših jedinica bilo bi nužno potrebno da dobijemo ljudstvo iz Slovenije, pre svega ono koje je pobeglo iz naših jedinica, te se sada nalazi u jedinicama koje su na slovenačkoj teritoriji.

Politički rad u jedinicama obavlja se u smislu uputstava Glavnog štaba, pre svega u pogledu odnosa prema civilnom stanovništvu, i to s naročitim obzirom na to da se nalazimo na hrvatskoj teritoriji, kao i u pogledu odnosa prema Hrvat-

skim vojnim jedinicama i političkim radnicima. Također se obavlja i kulturno-prosvetni rad, sa mitinzima za vojsku kao i za civilno stanovništvo. 26 o.m. VIII brigada je priredila miting u Delnicama, na kome je pored domaćih političkih funkcionera, govorio i komesar brigade drug Pelko.² Posle toga je usledio šaroliki program i slobodna zabava, te je miting vrlo dobro uspeo. Istoga dana je X brigada učestvovala u mitingu koji su priredili terenski politički radnici u Ravnoj Gori. Tu je među ostalim govorio i drug Skala Tomaž³ iz Gl. št. I ovde se nakon šarolikog programa produžila zabava, kojom su domaćini bili vrlo zadovoljni.

Čim bude objavljena reorganizacija bataljona, poslaćemo vam o tome detaljniji izveštaj, spisak novih bataljonskih rukovodilaca, kao i predloge za popunu brigadnih štabova naše divizije.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Janko Rudolf

Komandant – p. pukovnik:
Rade Pehaček

* Janez Prrovšek
'Julii Sočan

**IZVEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE SLOVENAČKE NOU BRIGADE
»MATIJA GUBEC« OD 28 DECEMBRA 1943 O BORBI KOD
ŠKRJANCA I REGERČE VASI¹**

STAB II BAT.
IV SNOUB »MATIJA GUBEC«
Na položaju. 28. XII. 1943

I z v e š t a j

Juče, 27. XII, ujutru u 9 časova, Nemci i beli su išli iz Šmihela prema Regerča Vasi.² Naši su ih odmah napali i otvorili tako jaku vatru da se neprijatelj počeo u neredu povlačiti u Šmihel. Istovremeno je neprijateljska kolona prodirala iz Grma prema Gotnoj Vasi, a zatim krenula levo. prema položajima I i III bat. Neprijatelj je istovremeno zaposeo položaje između Šmihela i Škrjanča, tako da je sa visine tukao položaje diviziona koji se nalazio na našem levom krilu. — Naša zaseda je udarila na neprijateljsku kolonu koja je prodirala iz Šmihela prema Regerčoj Vasi. U toj koloni je bilo oko 40–50 mazgi. Kad se neprijateljska kolona nalazila na čistini, mi smo je napali svim mitraljezima i bacačima. Polovina te kolone povukla se u Šmihel, dok je ostala palovina pobešla u Regerču Vas. Neprijatelj je imao 3 mrtva, koje smo videli da su ostali na zemlji. Broj ranjenih nije nam još poznat. — Napali smo i kolonu koja je iz Grma išla prema I bataljonu. Pošto neprijatelj, usled dejstva naše vatre, nije mogao da se kreće, on se u velikom rastojanju i u trku prebacivao do druge kuće. Prilikom toga napada na bojištu su ostala 2 neprijateljska vojnika.

U međuvremenu, dok smo gađali neprijateljsku kolonu, neprijatelj je stalno gađao naše položaje topom i bacačem. Našu četvrt koja se nalazila na položaju kod Sv. Roka novukli smo natrag, jer se na levom krilu povukao divizion a na desnom krilu III bataljon. Svi smo otišli na položaj. — Neprijatelj je također pokušao prodirati prema Ruperč Vrhu. Prodirao je levo i desno duž puta Birčna Vas — Škrjanče. Naša zaseda je napala neprijatelja koji je prodirao prema Ruperč Vrhu, dok je četa koja se nalazila na položaju na uzvišenju između Ruperč Vrha i tunela napala neprijatelja koji je prodirao šumom. —

Nemci su tom prilikom zarobili jednog našeg druga. Uzeli su mu pušku, istukli ga i stavili pod stražu. Dok je on čekao u šumi, dovezli su do njega nešto ranjenika, a pokazivali su i mrtve koji su se nalazili u blizini. U međuvremenu naši su udarili mitraljezima i bacačem. Neprijatelj je počeo da se povlači u paničnom bekstvu. Naš drug je iskoristio priliku i pobjegao. ponevši svoju pušku, koju su mu razbili, i svu mitraljesku municiju. Prema njegovom pričanju neprijatelj je imao na tome sektoru 4 mrtva i 8 ranjenih. Ostale nije video. Bežeći natrag neprijatelj se zaustavio na Škrjančama, gde je napljackao 1 kola materijala. Pošto su ih naše čete pratile u stopu i pošto smo ih opkolili sa 3 voda, Nemci nisu mogli da odvezu kola, pa su ih ostavili tamo. Patrola Cankarevog bataljona stigla je u selo u isto vreme kad i naša. Ona je odmah krenula prema kolima i zaplenila materijal koji se nalazio na njima.

Ukupan broj mrtvih iznosio je 9, a ranjenih 8. Za ostale doznaćemo tokom dana. Mi nemamo nikakvih žrtava, ni ranjenih, ni mrtvih.

Neprijatelj je nadirao samo pešadijom.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

28. XII

Politkomesar:

Zam. komandanta – poruč.:
Dušan¹

(potpis nečitak)

IZVEŠTAJ PROPAGANDNOG OTSEKA OSAMNAESTE SLO-
VENAČKE (»SOŠKE«) NO BRIGADE ŠTABU TRIDESET
DRUGE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE O BORBI
TREĆEG BATALJONA KOD SELA SOČE¹

STAB XVIII »SOŠKE
Propagandni otsek
Ratni **dopisnik**

ŠTABU XXXII DIVIZIJE

Vojni izveštaj

Danas smo primili izveštaj o akcijama našeg III bat. od 26–27. XII. 43.

26. XII je patrola III bat., u jačini od tri čoveka, napala nemačku patrolu od 5 ljudi, od kojih je jednog ubila, trojicu zarobila, dok je jedan pobjegao.

27. XII je kolona od 150 Nemaca došla u selo Soču. odakle smo doznali da imaju nameru da nas napadnu na našim položajima u selu Lepenju. U . . . naša zaseda je počela da otvara vatru. Odmah smo se razvili u borbene linije. Levo krilo je preuzeo drug politikom Stjenka- a desno zam kom. potporučnik drug Pope.¹ U rezervi je ostala jedna četa Hrvata, koju bismo upotrebili prema potrebi. Nemci su prodirali sa tri strane. Mi smo im suprotstavili tri naše kolone i postavili im zasede na mestu gde je trebalo da se spoje. Tu smo otvorili vatru na njih. Nemci su se nalazili na samoj čistini i nije im preostalo drugo nego da pobjegnu natrag. Naši su izvršili juriš sa sviju strana, ali zbog lošeg terena nisu mogli da zarobe ili ubiju svih 60 Nemaca koji su došli da nas napadnu. Naime, to je bila samo prethodnica, ostali su ostali u selu Soči.

Zaplenili smo dva puškomitralj. sa 1.200 komada municije, tri »mauzerice«, oko 30 kabanica, cipela i mnogo drugog materijala. Ukupno smo ubili devet Nemaca. Jedan od naših bio je ranjen. Karakteristično je da su se među napadačima nalazili samo Nemci, Austrijanci i Slovenci; među devetoricom našli smo dva Mariborčanina.

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

= Anton Konavec

* Boško Đedajić

Ljudstvo se u borbi odlično pokazalo. Ono je htelo da produži juriš sve do Soče. Komandanti su jedva mogli da ih zaustave.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba:
Rad. Perović

Ratni dopisnik:
Orel Tone-Miha

BR. 141

**IZVEŠTAJ PROPAGANDNOG OTSEKA OSAMNAESTE SLOVENAČKE (»SOŠKE«) NO BRIGADE OD 28 DECEMBRA 1943
ŠTABU TRIDESET DRUGE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE O BORBI KOD GRANTA I NEMŠKOG RUTA¹**

STAB XVIII BRIGADE" »SOSKE
Propagandni otek

Na položaju, 28. XII. 1943

ŠTABU XXXII DIVIZIJE

Na položaju

Vojni izveštaj

22 o. m. Nemci su izvršili naĐad na II bataljon XVIII brigade i I bataljon XVII brigade. Prvi se nalazio u Nemškom Rutu, drugi u Grantu.¹

Nemci su napali iz sledeća tri pravca:

1.) Iz sela Stržišća preko grebena iznad naše izvidnice koja je brojala 5 ljudi sa jednim puškomitraljezom.

2.) Grebenom iznad Granta, tj. severno od sela, gde je imao izvidnicu I bataljon XVII SNOB.

3.) Putem Koritnica – Nemški Rut, gde se nalazila naša zaseda od 15 ljudi sa tri puškomitraljeza.

... 7 časova Nemci su napali našu zasedu prema Koritnici, koja je otvorila vatru i prinudila neprijatelja da se rasturi i povuče. Nemci su pokušali da grebenima zađu našoj zasedi iza leđa i uspeli su da primoraju našu zasedu da se povuče.

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

³ Odnosi se na Osamnaestu slovenačku (»Sošku«) NO hrigadu.
• Vidi dok. br. 110 i 115.

Ova se podelila u tri grupe. Jedna od njih, pod komandom desetara Gliše, naišla je na nemačku kolonu i, odmah otvorivši vatru, oborila jednog nemačkog oficira. Čim je dat znak za uzbunu, gore pomenutoj zasedi je pošla u pomoć Ruska četa, ali nije mogla zadržati neprijatelja, te se vratila poviše u brdo, prema Nemškom Rutu. Nemci su našoj izvidnici prema Tržišću došli iza leđa i prinudili je na povlačenje. Oni su uspeli da sporednim putevima dođu do grebena između Granta i Nemškog Ruta ne ispalivši ni metak. Otud su otvorili vatru na prvi bataljon XVII SNOB, koji je morao da se povuče prema Gradići i Kneškim Ravnama. Deo bataljona je zadržao položaje na grebenu zapadno od Granta.

I II bat. XVIII SNOB morao je da se povuče sa Nemškog Ruta u malim grupama i stigao je iznad Nemškog Ruta.

Politkomesar drug Miloš⁴ i komandant drug Zmago³ sa trideset drugova izvršili su juriš na nemačku zasedu na grebenu prema Stržišću. Zarobili su tri Nemca, ranili dvojicu i zaplenili četiri sanduka municije za nemački mitraljez, četiri puške, više ručnih bombi i četiri opreme.

U međuvremenu Nemci su pretresli oba sela, pokupili dosta stoke, namirnica i drugog materijala. Zaplenili su i četiri naše mazge i dva konja. Jedan nemački vojnik bacio je u Grantu ručnu granatu i teško ranio jednu našu drugaricu, obučenu u civilno odelo.

Oko 3 časa posle podne Nemci su počeli da se povlače iz sela, prinudivši civilno stanovništvo da im kolima preveze napljackani materijal, ranjenike i mrtve. Pri povlačenju naši su ih napali iz zasede. Nemci su i pri povlačenju izgubili nešto ljudi. Tai napad na naše položaje Nemci su platili sa trinaest mrtvih i većim brojem ranjenih.

II bat. je izgubio dva druga, dvojica su ranjena, jedan je nestao. Prvi bataljon je izgubio 4 druga, a dvanaestorica su ranjena.

Neprijatelj je zarobio druga Ceneta.⁸ komandanta XVIII brigade.

Nemci su u Grantu zapalili jednu kuću. Iedan štagalj i dva senjaka, a u Nemškom Rutu kuću terenskog radnika, jednu veliku privrednu zgradu, štalu, senjak i školsku zgradu, u kojoj se nalazilo dosta opreme naših drugova.

Prema informacijama s terena, razbežalo se na razne strane preko 40 bersaljera. Još nekoliko dana posle toga oni su

se šetali po brdima govoreći da traže vezu s nama. Ali to nije verovatno, jer nisu pokušali preduzeti ništa konkretno, niti su ikome javili da im potraži vezu.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar: v. d.
Milan Osredkar

Ratni dopisnik:
Orel Tone
Tone-Miha

BR. 142

IZVEŠTAJ ŠTABA DEVETNAESTE SLOVENAČKE NO BRIGADE »SREČKO KOSOVEL« OD 28 DECEMBRA 1943 O AKCIJAMA OD 12 DO 26 DECEMBRA¹

ŠTAB
XIX SNO BRIGADE »S. KOSOVEL«
Položaj, 28 decembra 1943

VOJNI IZVEŠTAJ

12 decembra su jedinice IV bataljona napale fašističko uporište u Rihemberku.² Zbog jakog neprijateljskog otpora naši su se nakon sat i po borbe povukli. Neprijatelj je imao 15 mrtvih i 7 ranjenih, dok su na našoj strani bila samo tri lakše ranjena.

12 decembra je u Dobravljama u Vipavskoj uhapšen neki Slovenac koji je špijunirao za nemačke vlasti. Zaplenjen je pištolj.

13 decembra je na cesti kod Hruševja patrola I bataljona zaplenila tri vola koji su bili namenjeni belogardističkoj komandi u Ljubljani.

14 decembra je manja patrola I bataljona upala u rudnik kod II. Bistrice i u njemu uništila sve sprave: crpke, transformatore itd. Zaplenjeno je nekoliko pištolja.

Istoga dana je na cesti Ajdovščina – Gorica jedinica II. bataljona uništila jedan autobus sa prikolicom koji je trebao da

ode za Ljubljano. Ubrzo posle toga je ista jedinica uništila i autobus koji saobraća na pruzi Gorica – Ajdovščina.

Druga patrola tog bataljona je na cesti Gorica – Trst napala nemački automobil i bombama ga uništila.

15 decembra je patrola od dva borca iz I. bat. napala nemačku konjaničku patrolu i tom prilikom ubila jednog Nemca.

16 decembra je patrola II bataliona, iz zasede između Prvačine i Dornberka., napala nemački kamion i posle 1 minuta borbe zapalila ga. Neprijatelj je imao jednog mrtvog i tri ranjena. Na našoj strani je poginuo jedan drug, a jedan je ranjen. Zaplenjena su tri automata sa municijom, dva pištolja, jedan opasač sa bajonetom i razne druge stvari.

Istoga dana je jedna druga jedinica istog bataljona napala i, nakon jednočasovne borbe, zauzela neprijateljsko uporište u blizini Robijskog mosta kod Mirena. Zarobljeno je 6 Rusa i 12 ital. vojnika, među kojima i jedan oficir. Zaplenjena su dva laka mitraljeza sa tri sanduka municije, 8 pušaka sa 2000 metaka, jedan pištolj, 300 bombi i razna vojnička sprema.

17 decembra je minerski vod IV bat. porušio dva stuba elektrike visokog napona između Rijeke i Općina, a sedam jednakih stubova u blizini Trsta. Preteterisana su i 24 telefonska stuba i time prekinuta telefonska veza između Trsta i Gorice.

18 decembra je jedna četa III bat. napala neprijatelja na cesti između Cepovana i Vrata. Posle kratke borbe neprijatelj je počeo da beži. ostavivši na bojištu 6 mrtvih; 7 belogardista je zarobljeno. Zaplenjeno: 5 puškomitraljeza, tri automata i ostalo.

Patrola Štaba brigade je istog dana potpuno uništila mostove kod Vrtovina i Potoča.

19 decembra je na cesti kod Hruševja manja patrola I bat. napala nemačku limuzinu. Ubijena su 2 nemačka oficira, a neka slovenačka špijunka iz Ljubljane teško je ranjena. Zaplenjeno: jedan automat i municija.

21 decembra je između Senožeča i Razdrtog četa I bat. uništila nemački kamion i tom prilikom ubila tri civila, kod kojih su nađene legitimacije nemačke tajne službe (Gestapo). Treća četa IV bat. je napala fašiste koji su vršili čišćenje između Komena i Gorjanskog, te ih nakon oštre borbe naterala u bekstvo. Neprijatelj je imao 10 mrtvih i 20 ranjenih. Naši su bili bez gubitaka.

22 decembra je u Tomaj stiglo oko 40 Nemaca, fašista i belogardista. Njih je napao naš IV bat. i naterao u bekstvo u pravcu Sežane. Neprijatelj je imao 16 mrtvih, među kojima 4

STAN

19. S. C. BRIGADA "S. KOSOVA" "

Položaj, dne 28. decembra 1943

VOJNO POROČILO

12. decembra so edinice IV. Bataljona napadle fašistično postojanko v Eisenbergu. Radi močnega sovražnikovega odporu so se naši po goldrugourni borbi umaknili. Nasprotnik je imel 15 mrtvih in 7 ranjenih, med tem ko so bili na naši strani le trije lahko ranjeni.

12. decembra je bil pretiran v Dobrev... na Vipavskem neki Slovencec, ki je konupil za nemške oblasti. Zaplenjen je bil samokres.

13. decembra je patrola I. Bataljona zaplenila na cesti pri Hruševju tri voje namenjene belogardističnemu poveljstvu v Ljubljani.

14. decembra. Manjša patrola I. Bataljona je udrla v rudnik pri Il. Bistrici, ter uničila v njem vse naprave: sesalke, transformatorje itd. Zaplenjenih je bilo nekaj samokresov.

Istega dne je edinica II. Bataljona uničila na cesti Ajdovščina - Gorica en autobus s priklopnim vozom namenjen v Ljubljano. Kmalu na to je iste edinice uničila autobus, ki je vozil na progi Gorica - Ajdovščina.

Druga patrola istega bataljona je na cesti Gorica - Trst napadla nemški avto in ga z bombami uničila.

15. decembra je patrola dveh udž I. Bat. napadla nemško konjeniško patrolo in pri tem enega Nemca ubila.

16. decembra je patrola II. Bataljona med Prvčano in Dobrbergom iz zasede napadla nemški kamion, ter ga po 12 minutni borbi zažgala. Sovrtnik je imel nekaj enega mrtvega in tri ranjene. Na naši strani je padel en tovariš, drugi pa ranjen. Zaplenjene so bile tri brzostrelke s municijo, dva samokresa ena opasač z bajoneta ter razne druge stvari.

Istega dne je neka druga edinica imenovanega bataljona napadla ter po enourni borbi zavzela sovražno postojanko v bližini Robljanskega mostu pri Mirna. Ujetih je bilo 6 Rusov in 12 ital. vojakov med katerimi je bil tudi častnik. Zaplenjeni ste bili 2 lahki strojnici s 3 zaboji municije, 8 puša z 2000 naboji, en samokres, 300 bomb in razna vojaška oprema.

oficira. Dan kasnije je III četa istog bataljona treći put prihvatila borbu sa fašistima, kojih je bilo oko 70. Zapalila im je auto i naterala ih u bekstvo. Zaplenjeno je jedno postolje protivavionskog mitraljeza, dva sanduka municije za teški mitraljez, 1.200 metaka za laki mitraljez. 1.500 metaka za puške i 50 bombi.

24 decembra je I bat. minirao železničku prugu kod Ležeča. Iz koloseka je izbačena električna lokomotiva i 40 vagona natovarenih drvima i ugljem; 10 vagona je' zaplenjeno. Plen: dva bosanska konja i jedan radioaparat. Ukupno je uništeno 700 tona robe.

26 decembra se neka jedinica II bat. sukobila kod Renča sa Nemcima. Ubijen je jedan nemački oficir, jedan podoficir i dva vojnika. Zarobljena su dva Nemca i jedan fašist. Zaplenjeno: 1 italijanski mitraljez sa municijom, 10 pušaka, 2 nemačka automata, 1 italijanski automat, 3 pištolja i razna druga vojnička oprema. Zapaljen je nemački kamion.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Bračić Vlado-Mirko, s. r.

Komandant:
Turšič Ivan-Iztok, s. r.

IZVEŠTAJ ŠTABA DOLENJSKOG ODREDA OD 28 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O RASPOREDU I .AKTIVNOSTI PODREĐENIH JEDINICA¹

STAB DOLENJSKOG ODREDA
Položaj, 28. XII. 43

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO SLOVENIJE

Vojni izveštaj za 26 i 27 decembar 1943
(Karta Cerknica 1 : 100.000)

Snage odreda su raspoređene na taj način što jedan bataljon kontroliše cestu Škofljica – Pijava Gorica – Turjak. Bataljon se nalazi u selu Gradišću. II bataljon je poslao izviđačku patrolu preko granice.* Patrola je 26. XII. 43 naišla na nemačku pograničnu patrolu. Naši su napali Nemce i zaplenili dve puške (»mauzer«) i 73 komada municije. Situacija na sektoru II bataljona nije se izmenila.

I bataljon se nalazi na sektoru oko Grosuplja. u selima Mlačevu i Lobčeku. Bataljon se tamo nalazi sa zadatkom da kontroliše sektor od Grosuplja do Sv. Križa³ kod Litiie i do Save. Taj bataljon redovno šalje po jednu četvu do Šmarja-Sap. Kod Šmarja se naši svakog dana upuštaju u borbu sa domobranima, ali nikada ne možemo postići željeni uspeh, jer treba da čuvamo municiju koje nam već mnogo nedostaje. Juče, 27. XII. 43, četa I bataljona je naišla kod Šmarja na domobransku patrolu od oko 50 ljudi, koja je, čim su naši izvršili napad, pobjegla prema Škofljici. Plena nije bilo. Domobrani su jako loše obučeni i ljudima u okolini su pričali da su i jako gladni. Tom prilikom je zadržano više civila koji su išli za Ljubljano. Blokiralimo sve glavne prilaze Ljubljani, a sporedne kontrolišemo manjim patrolama. Situacija na sektoru I bataljona nije se nigde izmenila. Podaci o stanju kod neprijatelja poslato su u izveštaju obaveštajca odreda.

Štab odreda se nalazi u selu Zagradecu (Lobčeku).⁴ 26 f 27 o. m. održavani su u oba bataljona vojni časovi. Svaki ba-

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Odnosi se na bivšu demarkacionu granicu između nemačke E italijanske okupacione zone u Sloveniji.

³ Sada: Gabrovka.

⁴ Odnosi se na selo Zagradec pri Grosuplju.

taljon ima posle časova i po 1 sat strojeve obuke. Ljudstvo se na časovima i strojevoj obuci vrlo dobro ponašalo.

Politički izveštaj:

a. Moral je na zadovoljavajućem stepenu. a borbenost odlična.

b. Disciplina je sve bolja i jača iz dana u dan. Sto se tiče novomobilisanih drugova, ona je slaba.

c. Za ova 2 dana održana su po četama 2 politička časa o spoljnoj i unutrašnjoj situaciji i 1 po bataljonima o našoj novoj vladi. Drugovi su političke časove prihvatili sa radošću. Naročito su bili oduševljeni kad im je bilo obiašnjeno da imamo novu, vlastitu vladu i da ju je svetska javnost priznala. Upustili su se i u živu diskusiju. Političkim časovima po četama rukovodili su politkomesari četa, a časovima po bataljonima politkomesari bataljona.

d. Novomobilisani drugovi, naročito oni koje smo dobili iz Štajerske, pokazuju veliko razumevanje i oduševljenje za OF i partizanski pokret. U toku ova dva dana mi smo održali za njih nekoliko časova o osnovnim pojmovima partizanskog pokreta, o našem radu i disciplini.

e. U toku ova 2 dana mobilisali smo 6 novih drugova, a u II UB »Ljubo Sercer« poslali smo 22 druga.

f. Održavamo najtešnju vezu sa Komandom mesta Grosuplje – Stična, RO-om Žalna – Račna, Okružnim odborom Grosuplje – Stična i VOS-om.

g. Imali smo 2 časa nastave za politdelegat i komesare četa. Održan je i sastanak sa štabovima bataljona.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dušan Rebolj

Komandant, kapetan:
Jože Logar-Slovan

IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 29 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBI DVANAESTE SLOVENAČKE NOBROIGADE NA SEKTORU TRŠKA GORA – KARLOVEC¹

ŠTAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 29. XII. 1943

GLAVNOM ŠTABU i ŠTABU VII KORPUSA

IV brigada se nalazi na starim položajima. Jučerašnji izveštaj dosada još nismo primili.³ Naknadno nas izveštavaju da je neprijatelj imao 27. XII preko 20 mrtvih i 14 ranjenih. Ruski vojnik iz okoline Bakua koji se predao prilikom te borbe izjavio je da se u Novom Mestu sada nalazi divizija kojoj je pripadao i da ona broji oko 7.000 ljudi. Nešto ljudstva već je otišlo dalje. Među njima se nalazi 60% Rusa i 40% Nemaca. Motorizaciju sačinjavaju uglavnom samo teretni automobili. Imaju samo 2 tenka i nešto blindi.

V brigada je otišla na novoodredene položaje. II bat. te brigade vodio je juče, 28. XII, borbu s Nemcima kod Koz. Kala.³ Neprijatelj je hteo da opravlja cestu Novo Mesto – Prečna – Straža, a prilikom opravke napale su ga naše jedinice. Dok se vodila borba, do položaja naših jedinica stigla je druga neprijateljska kolona, posle čega su se naši morali povući. Neprijatelj je imao dosta mrtvih i ranjenih. Naši su našli 1 mrtvog Nemca i kod njega 1 pušku i 1 pištolj.

XII brigada je 27. XII vodila prilično velike borbe s neprijateljem. I bat., koji se nalazio na položajima Karlovec – **Zdinja** Vas – Dolenje Kamnje, vodio je u 10 časova borbu s neprijateljem u **Zdinioj** Vasi. Istovremeno neprijatelj je prodirao na pravcu od Trške Gore, u jačini od 250–300 ljudi. Neprijatelj je prodirao u dve kolone. Jedna kolona je prodirala u oravcu Bučna Vas – **Zdinia** Vas. dok je druga kolona **n**rndirala u pravcu **Cešnjice** – Trška Gora – Karlovec. Četa III bat. koja se nalazila na položaju u Harinioj Vasi **napala** ie **nenriia**teljsku kolonu, koja se povukla do Trške Gore. Četa III bat.

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Vidi dok. br. 139.

³ Kožarjev Kal

koja se nalazila na Trškoj Gori vodila je jednočasovnu borbu s neprijateljem, kojeg je u prvom momentu odbila, ali se zatim morala povući, posle čega je neprijatelj prodirao prema Karlovcu. Tu je neprijatelja napao I bat. i 2 i po časa vodio s njim borbu, a zatim se 500 m povukao iz sela Kamnje. Nakon dvočasovne borbe stigla je u pomoć četa III bat., pa su zajedno ona i I bat., u jurišu, triput odbili neprijatelja i poterali ga prema Bučnoj Vasi. Gubici neprijatelja dosada nisu poznati, ali prema krvavim tragovima može se zaključiti da su bili dosta veliki. Naši gubici: 2 mrtva, 3 ranjena od teškog bacača, i to komandant I bat. drug Gagović,⁴ komandir 1 čete I bat. drug Bosanc i 1 partizan. Vojna obuka se toga dana nije vršila jer se borba vodila ceo dan. 27 o. m. dezertiralo je iz 2 čete I "bat. XII brigade 5 drugova rodom iz Štajerske. Tim dezertiranjem rukovodio je komandir Cvetko, koji je dezertirao sa 4 druga, a to su: komandir Cvetko, vodnici Ažman i Gal, politički delegat Jože i intendant čete Slavko. Prema izjavi zam. komandira te čete, spomenuti komandir je imao nameru da sa sobom povuče čitavu četvu. Zam. komandira vratio se s četom u bataljon, dok je komandir sa ostala 4 druga, navodeći da ide u patrolu za nabavku cipela, iščeznuo. Saslušaćemo sve ostale rukovodioce i pojedine partizane da, prema mogućnosti, ustanovimo ko je pravi organizator tih bekstava.

Od XV brigade još nismo primili izveštaj, jer se ona, po svoj prilici, nalazi u pokretu na novoodređene položaje St. Jurje – Grosuplje.⁵

Artiljerija se nalazi na starim položajima. Javite nam da li smemo da je prebacimo na sektor XII brigade, pošto je ova suviše slaba za vršenje blokade Novog Mesta i vršenje napada na pojedina uporišta na putu Novo Mesto – Kronovo – Zameško.

SMRT FASIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Borštnar

Komandant, major:
Ciril⁶

(M. P.)

* Karl Krautberger

¹ Petnaesta slovenačka NO brigada se u to vreme već pripremala za napad na Netretić (vidi dok. br. 149) i prema neposrednom naređenju Glavnog štaba NOV i PO Slovenije nije postupila po naređenju Štaba Petnaeste divizije NOV i POJ od 27 decembra 1943 (vidi dok. br. 133).

⁸ Franc Hočevar

IZVEŠTAJ ŠTABA DOLENJSKOG ODREDA OD 29 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O SUKOBU S NEPRIJATELJEM KOD PIJAVE GORICE I ZDENSKE VASI¹

STAB DOLENJSKOG ODREDA
Položaj, 29. XII. 1943

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO SLOVENIJE

Vojni izveštaj za 28. XII. 1943.
(sekcija 1 : 100.000)

Prvi bataljon, koji je kontrolisao cestu Pijava Gorica – Turjak i sve puteve koji se nadovezuju na tai pravac, naišao je jednom svojom patrolom na neprijatelja u Pijavi Gorici. Broj² neprijatelja iznosio je oko 100 domobrana. Naša patrola je odmah stupila u borbu s neprijateljem, ali se neprijatelj bez ikakvog otpora odmah povukao prema Škofljici.

Na sektoru 2 bataljona neprijatelj prodire u pravcu Turjak – Vel. Lipljene i Zdenska Vas – Račna. Sa sobom voze i zaprežna kola. Tačan broj tin kolona još nismo ustanovili, a poslali smo borbene patrole da to izvide. Naše su borbene patrole, u noći između 28 i 29 decembra 1943, s boka napadale te kolone i sprečile njihovo noćno prodiranje. Pošto su tenemačke kolone mnogo jače od naših bataljona, povukli smo 1 bataljon u Krišku Vas, a 2 bataljon na Policu.

Iz Kriške Vasi poslali smo jake borbene patrole da snažnim udarima s boka napadaju neprijatelja i da se posle toga opet povuku. Izvestićemo vas o pravcu kojim će neprijatelj da krene.

Politički izveštaj:

a. Moral i disciplina su na zadovoljavajućem stepenu.
b. 28. XII je održan po bataljonima politički čas o Nacionalnom komitetu. Drugovi su taj politički čas dočekali s radošću i s interesovanjem pratili predavanje. Politički čas je održao politkomesar bataljona.

c. Primili smo nov transport novomobilisanih i nekoliko dezertera iz Štajerske. Novomobilisanih ima 15.

S patrolom naših drugova i patrolom Sercerove brigade poslali smo 22 novomobilisana druga u tu brigadu, ali se isti predveče vratili u Odred, izjavivši da je usled pojave neprijatelja u blizini Zdenske Vasi put neprolazan. Čim uspostavimo vezu s bilo kojom brigadom XIV divizije, odmah ćemo sve suvišno ljudstvo – tj. oko 60 ljudi – poslati toj brigadi.

č. Održavamo najtešnju vezu s Komandom mesta Grosuplje – Stična, Okružnim odborom Grosuplje – Stična. Rejonskim odborom Žalna – Račna i VOS-om.

S F. – s. N!

Politkomesar:
Dušan Rebolj

Zam. komandanta, poručnik:
Anton Stojan>

BR. 146

**IZVEŠTAJ INFORMATIVNOG OTSEKA GLAVNOG ŠTABA
NOV I PO SLOVENIJE OD 30 DECEMBRA 1943 O BOR-
BAMA KOD NOVOG MESTA I ZAGORICE¹**

GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
Informativni otsek
30 decembra 1943
Br.: 27

GLAVNI STAB NOV I POH
Broj 147, dne 9. I. 1944

Izveštaji

Dolenjsko

27. XII. je jedna naša jedinica vodila borbu s Nemcima koji su u dve kolone prodirali iz Novog Mesta prema Sv. Roku.² Neprijatelj je nekoliko puta pokušavao da dođe do naših položaja, ali je bio odbijen. U poslepodnevnim časovima naši su borci napali neprijatelja i poterali ga u bekstvo. Poginulo je 5 Nemaca.

² Janez Kocjančič

¹ Original se nalazi u arhivi Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 48 – 3, k. 105 C.

¹ Vidi dok. br. 137, 139 i 144.

27. XII. su Nemci prodirali iz Novog Mesta u pravcu Bučna Vas – Zdinja Vas i u pravcu Češnjice – Trška Gora/¹ Dva bataljona XII brigade su napala neprijateljske kolone, u jurišu triput odbili Nemce i poterali ih prema Bučnoj Vasi. Neprijateljski gubici bili su prilični.

28. XII. je jedan bataljon V brigade vodio borbu s Nemcima kod Kozarjevog Kala.⁴ Neprijatelj je imao prilično mrtvih i ranjenih. Kod ubijenog Nemca zaplenjeni su puška i pištolj.

28. XII. je zaseda I bat. V brigade napala neprijateljsku kolonu u jačini od 120 ljudi i nekoliko mazgi, koja se kretala iz Irče Vasi prema ciglani. Nemci su imali 3 mrtva, dok su naši bez gubitaka.

Suha Krajina

28. XII. je II brigada vodila borbe s Nemcima koji su došli iz Zdenske Vasi prema Zagorici, u jačini 20 kamiona punih vojnika i 50 biciklista. Prema Zagorici prodirali su i iz Videma u jačini od 300 ljudi. Naše jedinice su primile borbu i uništile jedan kamion sa svim vojnicima. Usled velike nadmoći, naši su se povukli, ali su ipak naneli neprijatelju oko 50 mrtvih i još više ranjenih.

Gorski Kotar

25. XII. su jedinice XVIII divizije, na sektoru Vrata – Fužine, vodile celodnevne borbe s Nemcima⁵.

27. XII. jedinice XVIII divizije sudeluju zajedno s hrvatskim jedinicama u opsadi i napadanju Ogulina⁶.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Načelnik otseka:
Nedeljko⁷

¹ Vidi dok. br. 144.

¹ Vidi dok. br. 144.

⁴ Vidi dok. br. 129.

Vidi dok. br. 138.

⁷ Dušan Majcen •

IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGO-SLAVIJE OD 30 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBI ČETVIRTE SLOVENAČKE NOU BRIGADE »MATIJA GUBEC« KOD KOSTANJEVICE¹

STAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj,
30. XII. 1943, u 15,45

GLAVNOM ŠTABU i ŠTABU VII KORPUSA

Na sektoru IV brigade neprijatelj vrši ispade svakog dana iz Novog Mesta. IV bataljon te brigade, koji se nalazi na položajima oko Kostanjevice, vodio je 28 o.m. borbu s neprijateljem koji ie pokušavao da prodire iz Kostanjevice prema položajima toga bataljona. Patrole su se sukobile već u 7 časova ujutru na Kočariji. Neprijatelj je posle toga prodirao u dve kolone i to: jedna kolona prema Malim Vodenicama, a druga prema Vel. Vodenicama. Jačina neprijatelja iznosila je 200–300 ljudi. Bataljon ie postavio zasedu iznad Vel. i Malih Vodenica, pustio neprijatelja u neposrednu blizinu, a zatim na njega otvorio jaku vatru i posle kratke borbe prinudio ga na povlačenje. Pošto je prvi napad neprijatelja bio odbijen, on je u 11 časova pokušao ponovni napad, ali je također odbijen i nateran u panično bekstvo. Posle završene borbe, bataljon je oko 17 časova izvršio demonstrativni napad na Kostanjevicu i duže vreme tukao je teškim minobacačima. Pošto je bataljon pustio neprijatelja vrlo blizu, gubici neprijatelja su verovatno dosta veliki, ali ih dosad još nismo ustanovili. Na sektoru te brigade se dalje raskopavaju ceste. U bataljonima i četama vrši se vojna obuka.

V brigada je u toku jučerašnjeg dana stigla na novo određene položaje. Danas se čuje borba oko Zvirča. Izveštaj o toj borbi još nismo primili.² Zam. komandanta divizije, kapetan drug Raco,³ otišao je danas u V brigadu.

Na sektoru XII brigade neprijatelj je pojačao svoje svakodnevne ispade. II bataljon je 29. XII vodio borbu s neprijateljem od 9–14 časova. On je prvi put napao neprijatelja iz za-

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² = Vidi dok. br. 155.

³ Radomir Božović

seda na Karloveću, gde je ranio 2 neprijatelja. Ta kolona je prodirala prema Novoj Gori. Druga kolona je prodirala prema Zdinjoj Vasi, gde je naša zaseda udarila na nju i ubila 6 Nemaca a 3 ranila. Zaseda kod Nove Gore udarila je na kolonu koja je prodirala iz Grčevja prema Novoj Gori, ubila 4 Nemca a dosta njih ranila. Posle toga neprijatelj se povukao natrag. Toga dana vodio je borbe s neprijateljem i III bataljon kod Toplica i Gornjeg Vrha. Neprijatelj je u nekoliko pokušaja da prođe na naše položaje bio odbijen. U tim borbama neprijatelj je imao dosta mrtvih i ranjenih. Gubici III bat.: poginuo je komandant III bataljona drug Kamin,⁴ poručnik, ranjen je komandir I čete drug Zivko. nestali su zam. komandira 2 čete drug Slavko i 2 partizana. U bataljonima i četama vrši se vojna obuka ukoliko partizani nisu zauzeti raskopavanjem cesta i svakodnevnim borbama.

Od XV brigade dosad nismo primili izveštaje.

Artiljerija se nalazi na starim položajima. Ona ruši železničku prugu prema Semiču. Između tunela i Rožnog Dola dužina porušene pruge iznosila je 28. XII oko 300 m, a od čuvarnice prema Uršnim Selima 300 m. Sem toga, spaljeni su pragovi i iskrivljene šine.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Borštnar

Komandant, major:
Ciril⁵

(M. P.)

IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 30 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBI DESETE SLOVENAČKE NOBRIGADE KOD BELOG SELA I O ZAUZEĆU FUŽINA¹

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV i POJ
dana 30. XII. 1943
Položaj

Dnevni izveštaj

GLAVNOM ŠTABU

Brojno stanje po spisku	1462
u rashodu	261
na licu	1201

VIII brigada se nalazi na starim položajima, tj. jedan bataljon sa Štabom brigade u Delnicama, jedan bataljon na Brodu sa zadatkom: obezbeđenje prema Kočevju, a jedan bataljon u Mrzlim Vodicama, sa zasedom u G. Jelenju radi obezbeđenja prema Sušaku.

IX brigada se također nalazi na položajima Ljubošina, Trbovići, Brezova Poljana, sa zadatkom: obezbeđenje prema Ogulinu,

X brigada se nalazi na položajima Lokve – Fužine, s jednim bataljonom u Fužinama, sa zadatkom: obezbeđenje prema Zlobinu, jedan bataljon je na Slavici, a jedan bataljon sa Štabom brigade u Sungeru. Jedinice X brigade vodile su 27 o.m. borbe s neprijateljem koji je, u jačini preko 600 ljudi, u tri kolone, prodirao iz Fužina prema položajima jedinica X brigade, iznad sela Belo Selo i Slavica. Neprijatelj je svoje nastupanje podupirao snažnom artiljeriskom i minobacačkom vatrom.

Drugi bataljon X brigade je vodio borbu s dve neprijateljske kolone² od 7 do 18 časova i uspeo da neprijatelja odbije i potera na polazne položaje. U toku celodnevne borbe bataljon je poubijao 15 neprijateljskih vojnika, čije Ješeve su kasnije pronašli, i neprijatelj je uspeo da im pokupi samo najvažnije stvari (dokumente, automate, bolju opremu), dok su naši zapple-

nili više pušaka i municije. Naši gubici u toj borbi iznosili su dva mrtva i dva ranjena. Za to vreme, dok su naši vodili borbu s navedenim kolonama, uspela je treća neprijateljska kolona da kroz šumu neprimetno stigne do Brestove Drage i odande prema Sungeru, gde je njihova prethodnica stigla oko 17,30 časova i iz zasede napala našu patrolu koja je patrolirala iz Sungera prema Lokvama. Tri člana patrole su tom prilikom poginula. Neprijatelj je bacačima već gađao zapadni deo Sungera, gde je bacao i rakete. Tu se 1. bataljon X brigade sukobio s neprijateljem, te ga nakon kratke ali žestoke borbe poterao u bekstvo. Neprijatelj se povlačio prema polaznim položajima, dok je bataljon još celu noć vodio borbu sa neprijateljskim zaštitnicama. U tim borbama je neprijatelj imao 4 mrtva, među kojima i jednog oficira, kojeg je odneo sa sobom. 28-og ujutru neprijatelj se, posle svog povlačenja u Fužine, odmah spremio i povukao prema Zlobinu. Naše jedinice su bile u stalnom dodiru s njima i progonile ga prilikom povlačenja, ali je to bilo znatno otežano zbog jakih neprijateljskih zaštitnica. Prema pričanju stanovništva neprijatelj je, pored već navedenih gubitaka, poveo sa sobom 7 teško i veći broj lakše ranjenih. Bataljon X brigade odmah je zaposeo Fužine i počeo da ruši utvrđenja i ceste, dok je s manjim jedinicama gonio neprijatelja prema Zlobinu. U toku su izviđačke akcije i akcije uznemiravanja, a ujedno i sve pripreme za napad na Zlobin. Preduzeli smo sve potrebno za opravku električne centrale i priključenje električne struje, koju je neprijatelj otklopio. Svi stanovnici su uvereni. što su zaključili iz ponašanja neprijatelja, da je neprijatelj napustio Fužine i Lič samo zbog našeg stalnog pritiska.

Kako smo Vam već javili, izveli smo i reorganizaciju X brigade, u kojoj smo ukinuli 4 bataljon i njime pojačali ostale bataljone. U IX brigadi, gde se 28 o. m. nalazio komandant, također je izvedena reorganizacija, kojom nije bio ukinut bataljon, već je 4 bataljonu oduzet izvestan broj ljudi za popunu ostalih bataljona a dodalo mu se teško naoružanje (brdski top, protivtenkovski top i dva teška bacača), te će na taj način ovaj bataljon pretstavljati prateću jedinicu. Pored toga se tom prilikom. na sastanku sa Štabom brigade i Štabom bataljona, koji se nalazio kod Štaba brigade, detaljno raspravljalo o nepravilnostima koje su se desile prilikom ulaska naših jedinica u Vrbovsko. Naime, tom prilikom je civilnom stanovništvu pokupljeno nešto vojne robe, cipela itd. To se dogodilo u prvom redu zbog toga što su Hrvati, a pritom i njihovi rukovodioci, za sve vreme borbe za Vrbovsko govorili našim ljudima da je Vrbovsko ustaško mesto i da ga treba detaljno opljačkati i popaliti. Jasno je da su naši borci, koji su se stvarno hrabro borili i pritom

dosta žrtvovali, iskoristili priliku pa su se i najeli ako su nešto pronašli. I u normalnim prilikama teško bi bilo sprečiti takve slučajeve; utoliko je to teže sada kad je ishrana vojske apsolutno nedovoljna. Time ne mislimo opravdati takve postupke, pa smo sve odgovorne drugove ozbiljno pozvali na odgovornost. I politički rad u jedinicama je upravljn ka raspravljanju odnosa prema civilnom stanovništvu i odnosa prema hrvatskoj vojsci.

Zbog potrebe za povećanjem političkog rada i zbog posebnih prilika u kojima se nalazimo, jer su naše jedinice mnogo udaljene jedna od druge, a time su i sastanci znatno otežani, počecemo s novom godinom da izdajemo bilten za politkomesare, u kome ćemo za određeno vreme unapred davati detaljna uputstva i konkretne primere za sav politički rad u našoj diviziji.

29. o.m. komesar se nalazio u Delnicama, gde je posetio pokretnu bolnicu. Pored toga održao je sastanak sa Štabom VIII brigade, gde se, pored ostalih pitanja, pre svega raspravljalo pitanje snabdevanja bolnice. Kao glavni problem, pored obuće i odeće, javlja se pitanje ishrane koja je ovde nedovoljna. U tom pogledu smo se obratili Komandi područja i Štabu XIII divizije, a također smo raspravljali i s članovima Gl. štaba Hrvatske koji su se juče nalazili kod nas. Svi su iznosili teškoće u pogledu nabavke hrane, a izjavili su nam i to da se Gl. štab Hrvatske u vezi s tim obratio našem Glavnom štabu ako bi bilo moguće da se hrana dobavlja iz Slovenije. Pošto je u sadašnje zimsko vreme, s obzirom na to da se jedinice većinom nalaze na položajima, vrlo teško izdržati uz hranu u kojoj nema nikakve masti, uz samo dva obroka na dan, hitno je potrebno da se u tom pogledu nešto preduzme, i o tome ćemo gornjem naslevu poslati poseban dopis s tačnim obrazloženjem i konkretnim primerima stvarnog stanja.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Janko Rudolf

Komandant – p. pukovnik:
Rade Pehaček

IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE SLOVENAČKE NO BRIGADE OD 30 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O PRIPREMI NAPADA NA NETRETIĆ¹

ŠTAB
XV SNO BRIGADE
Na položaju
30. XII. 1943
Br. 263/43

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO SLOVENIJE

S obzirom na vaš dopis od 28. XII. 1943 javljamo da je naša brigada primila, kao prvi zadatak na ovom sektoru, osiguranje iz pravca Draganići – Ozalj. Tek kada je 26 o.m. stigao načelnik štaba XV divizije, javio nam je naše dalje zadatke, a on je otišao u štab sektora, da s njima pripremi plan za zajedničke operacije. U međuvremenu smo se mi vojno i politički pripremali na zadatke koji stoje pred nama.

Dana 29 o.m. primili smo naredbu prema kojoj ćemo noću 27/31 I. 1944 napadati neprijateljsko uporište Netretić.² U vezi s tim, mi ćemo istovremeno noću 30/31 o.m. rasporediti bataljone na položaje Drašići – Metlika, s tim što smo jednu četu poslali napred na Lahinju, sa zadatkom da pripremi prelaz preko reke. Sledećeg dana Brigada će se prebaciti na sektor Griblje – Marindol i noću 1/2 I. 1944 preći Kupu.

Radi detaljnijeg plana akcije, komandant brigade drug Vasja* i načelnik štaba XV divizije drug Savo⁴ otišli su u Karlovački odred, da do dolaska naše brigade na sektor Griblje – Marindol izrade detaljniji plan. U akciji će sadejstvovati bataljon Belokranjskog odreda, sa obezbeđenjem prema Ozlju.

Na našem sektoru nema nikakvih promena.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Boris Nikič⁵

(M. P.)

Zam. komandanta:
Jerin⁶

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Napad na Netretić izvele su jedinice Petnaeste slovenačke NO brigade, u zajednici s jedinicama Karlovačkog odreda. 2 januara 1944. Posle borbe koja je trajala cele noći, neprijatelj je sutradan, 3 januara, napustio uporište i pobjegao u pravcu Karlovca.

" Anton Zgonc

" Savo Konvalinka

" Niko Šilih

" Ivan Jakić

IZVEŠTAJ PRVOG BATALJONA OSAMNAESTE SLOVENACKE (»SOŠKE«) NO BRIGADE OD 30 DECEMBRA 1943 O NAPADU NA ZELEZNTCKU PRUGU KOD HUDAJUZNE'

I BATALJON
XVIII SNOB »SOSKE:

Na položaju, 30. XII. 1943

ŠTABU XVIII BRIGADE »SOŠKE*

na položaju

Vojni izveštaj

1.) Obezbeđenje logora:

Logor je obezbeđen zasedom u pravcu Kneže od strane 2. i 3. čete; svaka četa daje po 3 čoveka i svaka jedan puškomitraljez. Komandir prve je drug Volarič Milan; komandir druge je drug Uršič Alojz. Dalje, svaka četa drži po jednu izviđačku patrolu prema Pečinama i prema Šentviškoj Gori.

2.) Vojne akcije:

Prema naredbi Štaba brigade, naš bataljon je dobio zadatak da napadne i likvidira neprijateljska uporišta na pruzi između stanica Grahovo i Hudajužna.- Zadatak je bio: 1.) Likvidacija stražarskog mesta u oklopnom vagonu na pruzi i uništenje vagona samog. 2.) Likvidacija mitraljeskog gnezda na ulazu u tunel. 3.) Demonstrativni napad na neprijateljsko uporište nad tunelom. 4.) Rušenje pruge iznad tunela prema Podbrdu. 5.) Sprečiti dolazak neprijatelja iz Grahova i štititi akcije pod gore navedenim tačkama. Akcija je izvršena na sledeći način: Zadatak akcije pod tačkom 1.) vodio je zamenik komandanta bataljona drug Zmago:¹ s jednom desetinom i dva puškomitraljeza, s kojima se oprezno približio objektu. Sa sobom je vodio talijanskog zarobljenika, koji je u blizini vagona pozvao svoje drugove na predaju. Pošto na ponovne pozive nije bilo nikakvog odgovora iz vagona, vagon je opkolio i naknadno ustanovio da u niemu nije nikog ni bilo. Jedan drug se popeo u vagon (odneo iz njega telefonski aparat⁴), minirao ga sa 6 kg ekrazita i dignuo u vazduh. Akciju

¹ Kopija originala se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Vidi dok. br. 158.

³ Leopold Košir

⁴ Sa strane je dopisano olovkom: "Telefonski aparat nije odnesen iz vagona, već iz obližnje barake.«

pod tačkom 2 vodio je drug Cušin Ludvik, zam. komandira 2 čete. Likvidaciju nije mogao da izvrši, jer se neprijatelj povukao u tunel i iz njega gađao brzometnim topom. Neprijatelj se na tom mestu nalazio pod stalnom vatrom naših mitraljeza i gađan bombama, tako da nije mogao izići iz tunela. Izvršenjem akcije pod tačkom 3) rukovodio je sam komandant bataljona. Neprijatelj je na tu grupu stalno gađao bacačem i mitraljezima. S naše strane vršio se na to neprijateljsko uporište snažan pritisak automatskim oružjem. Zadatak pod tačkom 4) minerski vod nije mogao da izvrši zbog nedostupnog terena ka pruži i velike kontrole neprijatelja s te strane. Minerska grupa koja je nastojala da stigne do pruge bila je od strane neprijatelja gađana automatskim oružjem. Zadatak pod tačkom 5) vršili su naš bacač i teška »Breda« pod voćtvom zam. komandira 3. čete druga Stres Milana. Izbačeno je 10 mina na cestu kod Grahova. Pogoci su bili precizni. Dve mine nisu eksplodirale. Teška »Breda« je gađala cestu da bi sprečila eventualnu pomoć neprijatelju s te strane.

Cpšta ocena komandanta bataljona: u opisanoj akciji ljudstvo se ponelo disciplinovano i vršilo svoje dužnosti. Prilikom akcije nije bilo nijedne žrtve – sve ljudstvo se u redu vratilo u logor.

- 3.) *Stanje oružja i municije:* Sutra ćemo dostaviti 15-todnevni izveštaj o tom stanju.
- 4.) *Politički izveštaj:* Također ćemo poslati 15-todnevni politički izveštaj sutra – poslednjeg dana meseca.

IZVEŠTAJ INFORMATIVNOG OTSEKA GLAVNOG ŠTABA
NOV I PO SLOVENIJE OD 31 DECEMBRA 1943 O BORBAMA
KOD NOVOG MESTA I STRAŽE¹

GLAVNI STAB
NOV I PO SLOVENIJE
Otsek za informacije
31. XII. 1943
Br. 26

Vesti

Dolenjsko

2

Istoga dana je zaseda 1 bat. UB »I. Cankar« napala neprijateljsku kolonu koja je išla putem prema Marofu u blizini Straže.³ U toku jednočasovne borbe neprijatelj je imao 4 mrtva i nekoliko ranjenih. Neprijatelj je u ovom napadu upotrebljavao prilično velik broj teških bacača.

30. XII. je 2 bat. V brigade⁴ vodio čitav dan teške borbe s neprijateljem koji je prodirao iz Šmihela prema Birčnoj Vasi i Uršnim Selima. Bataljon je menjao položaje i zauzeo položaje oko Podgrada, Pristave i Mihoveca. Za vreme borbe položaje je pokrivala gusta magla, pa je u nekoliko slučajeva došlo do oštih borbi na nož. Naši borci su se borili uporno i junački. Neprijatelj je pre nastupanja gađao naše položaje teškim bacačima i haubicama. U poslepodnevnim časovima naši borci su u protivnapadu ponovo zauzeli stare položaje. Dosada je ustanovljeno da je neprijatelj imao 11 mrtvih i najmanje 20 ranjenih.

Istoga dana je vodio borbu i 1 bat. V SNOUB »I Cankar«. On je napadao neprijatelja koji je, u jačini od 600 ljudi i nešto tenkova, prodirao iz Novog Mesta prema Brodu i Škrjančama. Neprijatelj je u toj borbi imao nekoliko mrtvih i ranjenih. Oštećen je 1 nem. tenk koji je naišao na minu.

Istu kolonu je napao naš 1 bat.⁵ na putu iz Vavte Vasi prema Toplicama. Iz zasede je uništeno 9 Nemaca i 7 konja.

¹ Original se nalazi u arhivi CK SK Slovenije.

² Prednji deo izveštaja je izostavljen, jer se to nalazi u dok. br. 137, 139, 144, 146 i 147.

³ To je bilo 29 decembra 1943. Taj bataljon slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« nalazio se pod neposrednom komandom Glavnog štaba NOV i PO Slovenije (vidi dok. br. 6, objašnjenje br. 5).

⁴ Greška u originalu. Borbu je vodio Drugi bataljon Četvrte slovenačke NOU brigade »Matija Gubec« (vidi dok. br. 157).

⁵ Odnosi se na Prvi bataljon VOS-a.

Suha Krajina

30. XII. je V SNOUB vodila preko čitavog dana, borbe s Nemeima koji su se pojavili kod 2virči.^B U toku upornih borbi nemačka grupa je bila opkoljena, ali se ona docnije spasla iz obruča. Neprijatelj je imao gubitke u mrtvima i ranjenima.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Sef otsekar
Nedeljko'

BR. 152

IZVEŠTAJ ŠTABA DESETOG KORPUSA NOV I PO JUGO-SLAVIJE OD 31 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O OPŠTOJ SITUACIJI NA SEKTORU KORPUSA¹

ŠTAB
X KORPUSA NOV I POJ²
Položaj, 31. XII. 1943
Br... .

GLAVNOM ŠTABU NOV i POS

Dostavljamo izveštaj za mesec decembar

I

U mesecu decembru okupatorske snage na našem sektoru nisu se bitno niti uvećale niti smanjile.³ Prema podacima kojima raspolažemo, na sektoru Slovenačkog Primorja nalazi se 14–16.000 okupatorskih vojnika, među kojima 9.000 Nemaca, 3.000 Italijana, a ostali su zarobljenici crvenoarmejci, većinom turkestarske nacionalnosti (Kozaci i Uzbeci). U Gorenjskoj ima 8.000 okupatorske vojske. U Koruškoj su uobičajena žandarmerska **UDorišta**, dok Celovec i Beljak imaiu s vremena na vreme veći ali ne stalni broj vojske. U Dolomitima ima ukupno

¹ Vidi dok. br. 155.
Dušan Majcen

² Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

³ Vidi dok. br. 103. objašnjenje br. 2.
» Vidi dok. br. 12, 48, 84, 85 i 101.

2–3.000 Nemaca i belogardista. Sva ta vojska vrši zadatak obezbeđenja komunikacija, većih mesta i obale. Uz jadransku obalu izgrađuju snažna utvrđenja za odbranu od iskrčavanja. Uporišta uz važnije železničke pruge utvrđuju se za odbranu od naših napada, ali je ipak to utvrđivanje slabo i ne dostiže onu potpunost kao kod Italijana. Obezbeđenje komunikacija vrši se postavljanjem uporišta i patroliranjem. Svi objekti nisu obezbeđeni posadama. Posade uz komunikacije vrše bočne patrolne akcije radi obezbeđenja železničkih pruga i cesta, a ti su pokreti spojeni i s temeljitim pljačkanjem stanovništva. U Dolomitima su belogardisti prilično dobro utvrđeni još po staroj praksi koju su nasledili od Italijana. U Gorenjskoj, u pograničnom pojasu, nema finansijskih i žandarmerijskih posada, jer su već prilikom naše novembrske ofanzive bile uništene ili proterane. Uporišta u Poljanskoj i Selškoj Dolini su utvrđena. U Koruškoj žandarmerija nije utvrđena u svojim uporištima. Furlanija nema značajnih okupatorskih posada, a takođe ni severna Italija. Aktivnost okupatora ispoljava se samo u pojedinačnim prodorima manjih ili većih patrola na našu kontroliranu teritoriju. Takve prodore vrše patrole u jačini od 50 ljudi, a ako Nemci raspolažu dobrim podacima o našim snagama, napadaju i sa 200–500 ljudi. Patroliranje među važnim komunikacionim objektima je još jedino aktivno dejstvovanje neprijatelja. Nešto aktivniji su belogardisti u Dolomitima zajedno sa svojim nemačkim gazdama. Gorenjska okupatorska odeljenja pokazuju u patroliranju i u napadanju na naše snage veću aktivnost. Sva ta aktivnost neprijatelja, dakako, nije u stanju da nanese našim snagama neke ozbiljnije udare (sem u izuzetnim slučajevima iznenađenja), niti može da koči razvitak i čeličenje naše vojske; ona samo delimično ometa naše ofanzivne akcije.

II

Raspored snaga našeg korpusa bio je i biće iavljen Duteu radija. Na poziv maršala Jugoslavije druga **Tita**, preko radija smo izdali naređenje za našu ofanzivu, i svakoj jedinici izdata je, za vršenje te ofanzive, potrebna načelna direktiva. Sve naše jedinice su u smislu te direktive u toku meseca decembra postigle lepe uspehe.⁴ XXXII divizija je rušila cestu Tolmin – Bovec – Predil i na više mesta temeljito porušila, tako da je ta cesta za duži period potpuno neupotrebljiva za svaki saobraćaj vozilima. I pored toga što se uz tu cestu nalaze snažna i dobro utvrđena uporišta, pre svega Kobarid (500 ljudi), XXXII

divizija stalno je napadala neprijateljska odeljenja i odbijala njihove napade (Nemški Rut, Cadrg, Grant). Ista divizija potpuno je uništila olovni rudnik Rabelj. U mesecu decembru su delovi XXXII divizije samo na sektoru Tolmin – Rabelj uništili oko 150 neprijateljskih vojnika i zaplenili prilično oružja. U Brdima 17 brigada nije bila aktivna, jer je morala da prikuplja svoje čete, koje su bile rasturene u ofanzivi. Na sektoru Sv. Lucija – Podbrdo također su dejstvovali delovi XXXII divizije, pre svega 18 brigada i delovi 7 brigade. Napadana su uporišta i komunikacioni objekti, te je pruga ponovo uspešno rušena, tako da je saobraćaj (teretnog prometa i onako nema) bio vrlo neredovan i obavljao se samo sa presedanjem. Na tom sektoru je uništeno oko 80 neprijateljskih vojnika i zaplenjeno oružje. U XXXII diviziji bila je najaktivnija 18 brigada. Na sektoru Gorica – Sv. Lucija i Banjška Planota – Čepovan uspešno su vršili akcije pojedini bataljoni 19 brigade. Napadana je železnička pruga, češće su bila razbijena pljačkaška odeljenja koja su upadala, pa je na taj način za kratko vreme pobijeno i zarobljeno, samo na tom sektoru 30–40 okupatorskih vojnika, te zaplenjeno 6 puškomitraljeza, puške i automati. Na južnoprimorskom oteku je 19 brigada postigla vrlo važne uspehe. Potpuno je srušila železnički most između Nabrežine i Tržiča (Ponte di Terro), čime je bio za tri nedelje prekinut železnički saobraćaj između Trsta i Italije. Između St. Petera i Divače izbacila je iz koloseka više vozova, te na više mesta razbila prugu. Likvidirala je fašističko uporište u Rubijama kod Mirena, razbila sve mostove u Vipavskoj Dolini, tako da je u mesecu decembru bio neprijateljski saobraćaj tom dolinom vrlo slab. U manjim akcijama i borbama 19 brigada je zaplenila oružje, uništila automobile i potukla neprijateljske vojnike. U mesecu decembru 19 brigada je uništila do 200 neprijateljskih vojnika i bila među svim brigadama najuspešnija. Jedinice XXXI divizije borile su se u Gorenjskoj, Dolomitima i oko Idrije. Sedma brigada je zajedno s delovima Goreniskog odreda izvršila odličan napad na Kranj, te postigla uspeh. Treća brigada je napala belogardističko uporište u Hotedršici, a na cesti Godovič – Hotedršica dvaput je uspešno napala neprijateljsku kolonu. Delovi XXXI divizije imali su bezbrojne manje sukobe s neprijateljskim odeljenjima. kojom prilikom je ubijeno i zarobljeno više stotina Nemaca i belogardista. Gorenjski odred je pokazao u mesecu decembru vrlo veliku aktivnost, više puta porušio železničku prugu Ljubljana – Jesenice i izbacio iz koloseka više vozova. Komanda Idrijskog područja imala je borbe sa prodirućim odeljenjima na Vojskom, kod Crnog Vrha i na Banjškoj Planoti. U Koruškoj su bili manji patrolni sukobi.

Neke naše kurirske stanice uhvatile su više belogardističkih agitatora i organizatora. Računamo da su jedinice X korpusa u mesecu decembru ubile ili zarobile oko 800 okupatorskih vojnika, dok je zaplenjeno više od 30 mitraljeza, više desetina automata i više stotina pušaka.

Kako se vidi iz izveštaja, naše jedinice nisu vršile većih brigadnih ili čak diviziskih akcija. Ali pošto je unutrašnja čvrstina brigada već toliko napredovala, a naročito zbog uspona sposobnosti komandnih kadrova, prelazimo na izvršavanje brigadnih i diviziskih akcija. O tome ćete biti usput obaveštavani putem radija.

III

Stanje jedinica se u mesecu decembru znatno poboljšalo. XXXI divizija, koja je iz novembarske ofanzive izašla vrlo malo oslabljena,⁵ nakon smene nekih članova štabova bataljona i brigada dobro se učvrstila i rukovodstvo jedinica postalo je snažnije. Podigla se borbenost, povećala se udarnost jedinica, a politički se jedinice izgrađuju. Moral je u sve tri brigade XXXI divizije vrlo dobar. Brigade su dobro naoružane, a novomobilisani se postepeno još naoružavaju iz zaliha koje imamo u Primorju i oružjem koje su jedinice osvojile. Nešto slabije nego u XXXI diviziji jeste stanje u XXXII diviziji, naročito u 17 brigadi. U toj diviziji pojavile su se greške koje su kočile razvitak jedinica i izgradnju partizana. Sedamnaesta i 18 brigada stvorene su u severnom Primorju i formirane od partizana koji su se podigli prilikom kanitulacije Italije i potpuno samoiniciativno formirali u čete i druge, više jedinice. Na čelo tih odeljenja stali su pre svega drugovi iz internacije, koji su preuzeli veći deo vodećih funkcija. Na toj teritoriji bilo je vrlo malo starih partizana. Kod rukovodećeg kadra 17 i 18 brigade pokazale su se sledeće greške: vojvodstvo, karijerizam i politička neaktivnost. Mada su te brigade vršile vrlo mnogo akcija ofanzivnog karaktera, i prilikom tih akcija vrlo dobro su se istakli pojedini partizani, na rukovodećim mestima su, uprkos tome, ostali slabi komandanti i politkomesari, koji su kočili napredovanje sposobnijih. Kod tih kadrova dokazala se i potpuna vojnička nesposobnost i neodlučnost. Zbog slabe kontrole i neodlučnosti Štaba XXXII divizije, mogli smo te greške korenito ispraviti tek u poslednje vreme, i još ih ispravljamo. Posledice tih grešaka pokazale su se u tome što se 17 brigada prilikom novembarske ofanzive mnogo razbila, mada na sektoru Brda i Beneške Slovenije nije bilo prave ofanzive, već je to bila samo

⁵ Vidi dok. br. 112.

skromna hajka koju je mogao razbiti jedan jedini dobar bataljon. Politička nezrelost vojske bila je uzrok demoralizacije-stanovništva na terenu i to je otvorilo vrata belogardističkoj propagandi ... Mi energično ispravljamo sve te greške. Mnoge-slabe rukovodioce zamenili smo sa dobrim partizanima koji su se istakli u akcijama. Politički rad u Brigadi smo učvrstili. Kao pojačanje dodelili smo joj jedan bataljon iz 19 brigade, tako da je 17 brigada opet u redu. Uopšte možemo konstatovati da je materijal u našim jedinicama vrlo dobar i prihvatljiv, te uz pravilan postupak može postati borben i pored toga što je velika većina partizana bila prinudno mobilisana. Mobilizacija se produžuje i mobilisani se polako naoružavaju. Najviše mobilišu Gorenjska i južno Primorje. U Brdima i Beneškoj Sloveniji biće-potrebno da se ponovo mobilišu brojni dezerteri i skrivači. Naši gubici u mesecu decembru nisu veliki. Imamo dva slučaja kad su naše jedinice bile, usled nepažnje, iznenađene od strane neprijatelja,⁶ te smo pritom imali više gubitaka nego što smo vam već javili. Ako izuzmemo ta dva slučaja (bataljon 7 brigade iznad Bohinja: 38 mrtvih, bataljon Gradnikove brigade kod Crnog Vrha: 8 mrtvih, nekoliko zarobljenih), u svim borbama bili su naši gubici prilično mali.

IV

Izvršili smo prilično promena, pre svega bataljonskih rukovodilaca koji su se u ofanzivi vrlo slabo pokazali. Nekoliko ih je bilo stavljeno pred sud. Naši divizijski štabovi nisu dobri. Stab XXXI divizije je vrlo spor i ne ume da prenese pravu živost i udarnost u brigade. Najbolji među članovima toga štaba jeste politkomesar drug Keršič.⁷ Duletu⁸ treba pružiti pomoć, a najbolje će biti da Divizija, koja je danas već znatno jaka, dobije novog komandanta, a drug Dule bi i dalje bio zamenik komandanta ili načelnik štaba divizije. Stab XXXII divizije pokazao se još slabiji. Drug Kajtimir,⁹ koji je inače vrlo sposoban komandant i poseduje veliko iskustvo, pokazao se veoma popustljiv i neodlučan. Svakako je potrebno zameniti ga s novim energičnim komandantom, a drug Kajtimir bi i dalje vršio dužnost zamenika komandanta, a još bolje bi obavljao dužnost načelnika štaba divizije. Drug Vasja,¹⁰ koji je sada politkomesar divizije, s vremenom će još postati dobar politkomesar. Štabovi brigada sada su izabrani od najboljih partizana. Stab 3 SNOUB-

• Vidi dok. br. 108 i 130.

⁷ Ciril Keršič

⁸ Dušan Švara

* Albert Jakopič

Vasja Kogej

sastavljaju mladi, prilično borbeni i iskusni borci. Uticaj tog štaba vidan je prilikom akcija Brigade i u njezinom velikom napretku (prilažemo spisak svih štabova brigada). Stab 7 UB je prilično dobar i borben. Komandant drug Hribernik Rudolf-Svarun je borben komandant, ali je bio ranjen i uskoro će opet moći da preuzme poslove. Stab 16 brigade je slabiji i biće potrebno da se smeni politkomesar drug Sumrada, koji nije sposoban politkomesar. Komandant drug Tominc Milan je dobar borac, energičan komandant, ali se ipak suviše malo brine za političku izgradnju Brigade. Sada je bolestan. Stab 17 brigade je također slabiji i biće potrebno da se smeni zamenik komandanta drug Vodnik Jože. Komandant drug Volođa" je borben komandant, ali se ne interesuje za politički rad u vojsci i ne kontroliše sve sektore rada u Brigadi. Sada se izlečio i opet se nalazi u Brigadi. Stab 18 brigade je dobar. Stab 19 brigade sastavljaju sami mladi ljudi. Među njima je vrlo dobar komandant drug Turšič Ivan-Iztok, koji je stari partizan, borben, inteligentan i poseduje sve mogućnosti razvitka. Politkomesar te brigade drug Bračić Vlado se u poslednje vreme mnogo popravio. Za političko i vojničko vaspitanje kadrova imamo na raspolaganju sledeće kurseve i škole: niži vojnički kurs XXXI divizije vrlo dobro je organizovan i sada zaključuje treći tečaj. Taj kurs pohađaju borci iz XXXI divizije i Gorenjskog odreda. Kad formiramo i Dolomitski odred, taj kurs će posećivati i partizani tog odreda. XXXII divizija ima također divizijski niži vojnički kurs, koji je apsolvirao jedan i po tečaja, bio razbijen u hajci a sada je opet formiran. Posećivaće ga borci iz XXXII divizije, J.P.O., Briško-beneškog odreda i Komande Idrijskog područja. PK KPS za Primorje organizovao je tečaj za politkomesare, koji naši partizani redovno posećuju. Pored tih škola, svi su viši štabovi organizovani tako da su partizani iz zaštite štaba svakodnevno obuhvaćeni u političkom i vojničkom vaspitanju, što za njih pretstavlja politički i vojnički tečaj u malom. Većina tih drugova, kad odlaze iz štapske patrole u jedinicu, prima niža rukovodeća mesta ili su pak određeni na druge važne službe.

V

Na terenu gde se nalaze naše jedinice vrše se politički mitinzi. Saradnja između vojske i civilnog stanovništva je na teritoriji Slovenačkog Primorja, izuzev u Beneškoj Sloveniji, vrlo dobra. U Gorenjskoj je dobra. Kao primer takve saradnje navodimo sledeće: kad se naš štab nalazio u Čepovanu, svako-

" Vladimir Knežević. Poginuo marta 1944 kod Vitovlja.

dnevno smo držali političke časove za našu štabnu patrolu. Pozvani su bili i civili, koji su redovno posećivali te političke časove u broju od 50–150. Sve političke i kulturne priredbe na terenu vrše se uz saradnju vojske. U Slovenačkom Primorju stanovništvo vrlo voli svoju vojsku. I pored nekih grešaka od strane vojske i terena, odnosi su ipak srdačni. Za Božić je naša vojska primila na hiljade paketa sa srdačnim i pobuđujućim pismima darivalaca. U Dolomitima, svakako, takvog odnosa nema. Malo slabije nego u Primorju jeste u Gorenjskoj. Napominjemo da se situacija u Gorenjskoj mnogo promenila u našu korist i uvereni smo da će nalet bele garde u Gorenjskoj također bedno svršiti kao i u Primorju.

VI

Naš štab je potpuno organizovan. Svi otseci dejstvuju. Nalazimo se stalno kod jedne od divizija, tako da smo u stanju da direktno utičemo na operacije u diviziji i na političku i vojničku izgradnju partizana. Zbog preke potrebe sada se nalazimo kod XXXII divizije. Prilažemo detaljne mesečne izveštaje svih otseka. Iz njih se može videti rad na svim područjima.

VII

Prema vašoj direktivi organizovali smo Južnoprimorski odred i Briško-beneški odred, koji već dejstvuju. Formira se Dolomitski odred, koji ćemo uskoro poslati na izvršenje određenih zadataka. Iz Idrijskog područja formiraćemo Idrijsko-tolminski odred. Naše je mišljenje da područje treba i dalje da funkcioniše kao područje, ali ćemo ga ipak organizovati tako kako bi ga mogli samo naredbom u određeno vreme promeniti u odred. Naročito veliku organizacionu jedinicu pretstavljaju naše veze (karaule, telefoni, radio). U sastav X korpusa, dakle, spadaju sledeće jedinice: XXXI divizija (3, 7. 16 brigada), XXXII divizija (17, 18. 19 brigada), Zapadnokoruški odred, Gorenjski odred, Južnoprimorski odred, Briško-beneški odred, Komanda Idrijskog područja, veze.

U Korušku smo krajem novembra poslali jaku i dobru četu s kadrovima, ali ta četa još do danas nije mogla da pređe Karavanke. S tom četom je otišla i radiostanica. Pronaći ćemo način da ojačamo Zapadnokoruški odred i da s njime uspostavimo vezu. Prema skromnim izveštajima tog odreda, politička situacija u Koruškoj je sjajna i sav narod je za OF. U vojničkom pogledu je Stab odreda učinio grešku kad je sve male snage koje je imao na raspolaganju razbio na male patrolice, koje se gube na prostranoj teritoriji i izlažu uništenju. Odred

takođe ne vrši dosta energičnu mobilizaciju. Naše snage u Koruškoj treba ojačati i sa istočne strane, tj. preko IV operativne zone.

VIII

Doneli smo odluku da vam svakog prvog i 15-og u mesecu dostavljamo redovne izveštaje po posebnom kuriru. Važnije izveštaje (razmeštaj jedinica, predviđene akcije itd.) slaćemo vam preko radija.

Primećujemo da radio »Slobodna Jugoslavija« vrlo malo javlja o borbi na našem sektoru.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Zamenik politkomesara:

Branko Babič-Vlado

Komandant:

Lado Ambrožič-Novljan

Tomaz¹²

BR. 153

OPERATIVNI IZVEŠTAJ ŠTABA DEVETOG KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 31 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE ZA VREME OD 1 DO 31 DECEMBRA*

STAB

IX KORPUSA NOV I POJ

Operativni otek

Položaj. 31-XII-1943

GLAVNOM ŠTABU NOV i POS

Operativni otek

(Sekcije: Bled. Vrhnika, Tolmin. 1:100.000. jug. izdanje)

Za vreme od našeg zadnjeg izveštaja (30-XI-1943)² do kraja decembra jedinice našeg korpusa imale su veliki broj uspehlih akcija. Ako se uzmu u obzir još i posledice novembar-

¹¹ Dušan Kveder

ske ofanzive protiv XXXI i XXXII divizije i poslovi oko reorganizacije, usavršavanja i političkog podizanja svih jedinica, onda je broj akcija i uspeha vrlo dobar.

Da bi se dobila približna slika obima i rezultata operacija, dajemo hronološki pregled svih operacija naših jedinica u toku proteklog meseca.

I

XXXI divizija NOV i POJ

Jedinice te divizije izvršile su u toku proteklog meseca više ofanzivnih operacija protiv neprijateljskih uporišta i jedinica u pokretu. Sem toga, one su izvršile veliki broj sabotažnih akcija u cilju rušenja neprijateljske industrije, komunikacija i objekata na njima, kako bi ih onesposobile za saobraćaj motornih vozila u slučaju neprijateljske ofanzive na sektor Divizije.

Tako su, u toku tog perioda, jedinice XXXI divizije imale sledeće akcije:

3-XII-43. Nemci su iznenada napali 5 bat. 3 SNOUB »Ivan Gradnik« pod Mrzlim Vrhom. Bataljonu je brzo došla u pomoć 16 SNOB »Janko Premrl-Vojko«, koja je napala Nemce i u borbi od 10–19 časova ubila preko dvadeset njih a dosta ih ranila, i zaplenila 6 pušaka i 1 puškomitraljez. Patrola 16 brigade je istog dana zarobila 1 belogardista a 1 ubila (u blizini Žirija).

Između 4 i 5-XII je 3 SNOUB »Ivan Gradnik« izvršila napad na Hudajužnu. Bombaši su bacili više bombi u samo uporište. Neprijatelj je pritom imao dosta gubitaka Zaseda na pruzi Sv. Lucija – Grahovo ubila je 1 Talijana a 1 ranila. Prilikom napada na železničke vagone neprijatelj je imao 4 mrtva i više ranjenih.

Između 9 i 10-XII su delovi 2 bat. 7 brigade iznenada naišli kod sela Pevno (Škofja Loka) na nemačku ofanzivu.* Zahvaljujući odlučnosti i prisebnosti komandanta brigade Svaruna,⁴ oni su ubili 7 Nemaca i više njih ranili.

11-XII. Zaseda 1 bataljona 16 brigade napala je nemačku kolonu u jačini od 40 ljudi, ubila 6 njih i 2 ranila.

12-XII. Zaseda 16 brigade napala je kolonu od 40 Nemaca na putu Gorenja Vas – Hotavlje, ubila 7 njih i 12 ranila.

Između 12 i 13-XII su jedinice 7 brigade napale nemačko uporište u Praprotnom i nanele neprijatelju veće gubitke"¹

¹ To nije bila ofanziva, već lokalna akcija: čišćenje terena u okolini Škofje Loke.

² Rudolf Hribernik

³ Vidi dok. br. 162

Iste noći je 3 brigada napala belogardističko uporište Hotedršicu.⁶ Posle dva i po časa borbe Brigada je, zbog jake vatre i utvrđenja belih, prekinula napad. Brigada nije mogla da zauzme uporište. Beli su imali preko 10 mrtvih i više ranjenih. Iste noći, oko 11h, 3 četa 2 bat., koja se nalazila u zasedi, napala je kolonu od približno 100 Nemaca, koja se kretala bez izvidnice, i pobila oko 60 Nemaca. Ostali su se razbegli. Neprijatelju je, zbog blizine Godoviča, brzo stiglo pojačanje, usled čega se zaseda povukla. Oko 12 časova stigla je kolona od 13 Nemaca do zasede 4 bat. 3 brigade. Zaseda ih je napala, ubila 8 njih, dok su se ostali razbegli.

Malo posle toga stigla je kolona od preko 100 Nemaca, koju je ista zaseda napala i ubila oko 35 njih.

14-XII. Zaseda 3 bat. 3 brigade napala je, oko 2 časa, nemačku patrolu od 6 Nemaca i sve pobila.⁷

Istoga dana je zaseda 3 brigade napala, na putu Godovič – Crni Vrh, kolonu od 40–50 Nemaca i ubila 15 njih.

Između 14 i 15-XII su dva bataljona 7 brigade izvršila akciju na fabriku Heler u Stražišću kod Kranja.⁸ Porušena su dva mosta: most kod Zabnice (na cesti Kranj – Skofja Loka) i nadvožnjak iznad železničke pruge, kojom prilikom su uništene i pruga i cesta. Dva stražara su poginula. Plen: dve puške sa municijom, 109 bala robe, nešto mašinskih kaiševa i dosta drugog materijala. Materijal koji nisu mogli da odnesu oni su uništili i oštetili mašine. Prateća četa je minobacačkom vatrom pogodila još i fabriku »Jugočeška« i stanicu i oštetila ih. Delovi 16 brigade su iste noći napali patrolu koja se kretala u pravcu Hotavlji i ubila 3 Nemca.

Drugi bataljon 7 brigade probio se u fabriku Heler u Kranju, razoružao 3 stražara, zaplenio 3 puške s municijom, mnogo robe, kože i 4 pisaaće mašine. Tom prilikom su minobacačem oštećeni stanica i fabrika »Jugočeška« u Kranju. Između 16 i 17-XII je minerski vod 4 bat. 3 brigade srušio most na Crnom Vrh (kod Idrije) i put Col – Črni Vrh (u dužini 8 metara).

16-XII. Neprijatelj je prilikom iznenadnog napada na 3 bat. 7 brigade (na Pokljuki) imao oko 25 mrtvih i 80 ranjenih. Podroban izveštaj poslaćemo naknadno.⁹

20-XII je 4 bat. 16 brigade vodio borbu s Nemcima na Malenskom Vrh. Neprijatelj je tom prilikom imao više mrtvih i ranjenih.

⁶ Vidi dok. br. 66.

⁷ Vidi dok. br. 71.

⁸ Vidi dok. br. 78.

22-XII. Zaseda 2 bat. 7 brigade došla je kod Jamnika u dodir s Nemcima i trojicu ubila.¹⁰

Istog dana, na cesti Hotedršica – Godovič, zaseda 3 brigade napala je nemačku kolonu u jačini oko 150 ljudi i 40 konja.¹¹ Neprijatelj je tom prilikom imao 30–35 mrtvih i ranjenih i 28 poginulih konja. Sem toga, uništen je jedan automobil i ubijen 1 oficir.

Istovremeno je zaseda 4 bat. 16 brigade, koju je napalo preko 200 belogardista iz Rovti i Goropeka, uspešno odbila napad belih.¹² Beli su imali dosta ranjenih.

25-XII. Drug Skala¹³ (1 bat. 7 brigade) iznenada je naišao na tri Nemca, od kojih je jednog ubio a jednog ranio.

26-XII. Zaseda 7 brigade je na glavnom drumu Lubljana – Kranj (kod Jeperce) napala i uništila 1 automobil, ranila šofera i zarobila ga. Zaplenili su 1 pušku i jedan pištolj.

Jedinice XXXI divizije izvršile su, sem tih akcija, dosta manjih akcija u kojima su ubile po jednog, dvojicu, pa i više Nemaca, odn. belogardista.

U svim spomenutim borbama koje su vodile jedinice te divizije, neprijatelj je imao najmanje 350 mrtvih a još više ranjenih.

II

XXXII divizija NOV i POJ

Jedinice te divizije vodile su teške odbranbene borbe u početku i sredini meseca decembra. Sem toga, one su, s vremena na vreme, vršile napade na neprijateljska uporišta, jedinice u pokretu, motorna vozila, železničke vagoni i prugu. Vršile su i sabotažne akcije i rušile komunikacije da bi onemogućile ili otežale saobraćaj neprijateljskih vozila u slučaju novih nemačkih napada.

Jedinice XXXII divizije izvršile su u tom periodu sledeće akcije:

17-XI. Jedinice 17 brigade porušile su bacačem Anhovo i Ajbu i 250 m nasipa iznad pruge, usled čega je saobraćaj bio obustavljen nekoliko dana.¹⁴

18-XI. Jedinice 18 brigade izvršile su napad na Tolmin¹⁵ sa sledećim uspehom:

¹⁰ Vidi dok. br. 124.

• Vidi dok. br. 107.

Vidi dok. br. 163.

³ Jože Valant. Poginuo 27 maja 1944 u Ribnom kod Bleda.

¹⁴ Vidi torn VI. knj. 8. dok. br. 150.

Zaseda kod Sv. Lucije napala je i likvidirala automobil koj: je dolazio u pomoć. Ubili su 24 Nemca, zaplenili 9 pušaka. 3.600 kom. municije i više drugog materijala. Grupa koja je vršila napad na most zauzela ga je, isterala posadu, zarobila 2 bersaljera i zaplenila 1 tešku »Bredu« s municijom i 3 puške. Grupa koja je prodrla u mesto i napala kasarnu – ovu, dođuše, nije zauzela, ali je nanela neprijatelju prilično velike gubitke.

Istoga dana, za vreme nemačke ofanzive na sektor Goriške divizije, štabna patrola se sukobila s neprijateljem i nanela mu gubitke od oko 40 mrtvih.

19-XI. Rezijski bataljon¹⁶ vodio je borbu s Nemcima, ubio 10 Nemaca i zaplenio im oružje.

4-XII. Zaseda 3 bat. 18 brigade potukla je jednu nemačku transportnu patrolu između Kobarida i Trnova. Ubila je 4 Nemca i 2 konja. Zaplenila je 3 puške, 2 pištolja. 2.500 lira i 2 kg bonbona.

7-XII. Jedinice XVIII brigade sukobile su se s Nemcima kod Polovnika. Neprijatelj je, zahvaljujući magli, pobjegao. Naši su ubili jednog Nemca – narednika i oslobodili 2 terenska radnika koje su Nemci vodili sa sobom.

19.XII. Patrola 18 brigade sukobila se s neprijateljem. Poginula su 2 Nemca a 2 su bila ranjena. Ostali su se razbegli.

17. XII Jedinice 1 i 3 bat. 18 brigade porušili su cestu između Kobarida, Zage. Boveca i Predila¹⁷ i na taj način prekinule saobraćaj za duže vreme.

Jedan bataljon 18 brigade vodio je, u isto vreme, borbu s Nemcima kod Cadruga.¹⁸ Borba je trajala čitav dan. Neprijatelj je imao 20 mrtvih i 30 ranjenih.

Istoga dana su jedinice 17 i 18 brigade napale neprijateljsko uporište Koritnicu i čuvarnicu kod Hudajužne i porušile železničku prugu i cestu na istom sektoru.¹⁹

Likvidacija uporišta nije uspela. Neprijatelj je imao 6 mrtvih i 25 ranjenih. Cesta i železnička pruga su tako porušene da su onesposobljene za saobraćaj.

21-XII. Prvi bat. 17-te i 2 bat. 18 brigade bili su napadnuti na položajima u selima Grant i Rut.¹⁰ Neprijatelj je imao 50 mrtvih i ranjenih. Tri Nemca su zarobljena, a 120 Talijana se razbežalo. Zaplenjena su 2 puškomitraljeza i 8 pušaka.

¹⁰ Odnosi se na Četvrti bataljon Osamnaeste slovenačke (»Soške«) NO brigade (vidi dok. br. 76, objašnjenje br. 2).

Datum nije tačan. Podaci se odnose na dok. br. 60 i 62.

Vidi dok. br. 88.

" Vidi dok. br. 87.

²⁰ Vidi dok. br. 110, 115 i 141.

26-XII. Obavešt. patrola Divizije zarobila je 2 Talijana. Istoga dana predveče jedinice 18 brigade razoružale su na pruži kod Obloka 7 bersaljera i zaplenile 1 mitraljez.

18-XII. Treći bat. XVIII brigade je u noći između 18 i 19-XII napao posadu koja je čuvala rudnik Rabelj.²¹ Straža od 2 Talijana i 1 Nemca je zarobljena. Čitav rudnik je potpuno uništen. Mobilisani su radnici zaposleni u rudniku.

19 SNOB »Srečko Kosovel«¹²

17-XII. U noći između 1 i 8 decembra jedinice 2 bat. prodrle su u Solkan i zarobile 9 talijanskih vojnika i 1 poručnika. Zaplenjeno je 9 pušaka, 22 mazge, 4 konja i nešto vojne opreme.

5-XII. Patrola 3 bat. napala je nemački motocikl sa prikolicom između St. Vida i Vipave. Poginuli su jedan nemački podoficir i jedan nemački vojnik. Plen: 1 motocikl, 50 l benzina, 1/automat, 1 puška i 1 pištolj.

8-XII. Patrola talijanskog bataljona »Triestino d'assalto« napala je fašističku stražu u Vrši. Neprijatelj je imao 1 mrtvog i 4 ranjena.

5-XII. U noći između 5 i 6-XII je pionirska četa 2 bat. porušila cestu Ajdovščina – Črni Vrh i Gorica – Trnovo.

6-XII. U noći između 6 i 7-og je patrola od 37 ljudi iz 1 bat. uz pomoć 28 drugova VOS-a, prodrla na železničku stanicu u Divači. Poginula su 4 Nemca. Plen: 1 puška, 2 pištolja i busola. Tom prilikom su uništili tamošnju opštinu i svu arhivu. Zaplenjeno je 6 pisanih mašina.

11-XII. Minerski vod 3 bat. minirao je i bacio u vazduh železnički most ispred Tržišča. Isti vod je uništio 1 automobil i ubio šoferu.

12-XII. Dve čete 4 bataljona napale su fašističko uporište u Rihemberku. Fašisti su imali 15 mrtvih i 7 ranjenih.

10-XII. Patrola od 2 čoveka uništila je 2 stuba visoke napeposti između Brja i Sempolaja.

19. U noći između 19 i 20-XI je minerski vod 4 bat. izbacio iz koloseka teretni voz između Sežane i Općina.

23-XI. U noći između 23-eg i 24-og je patrola 4 bat. izbacila iz koloseka teretni voz između Sežane i Općina.

26-XI. Patrola 4 bat. je u blizini Komena napala fašistički poštanski kamion i tom prilikom ubila 7 i ranila 15 fašista. Kamion je uništen. Patrola istog bataljona oštetila je, istoga dana, prugu u blizini Općina, prugu Općine – Prošek. Četiri vagona

su izbačena iz koloseka. Saobraćaj je bio obustavljen. Ista patrola je oštetila stub električnog voda Gabrovnica.

U noći između 26-og i 27-og je jedinica 2 bat. porušila i napravila zaseke na putu Grgar – Cepovan.

30.XI. Pionirska četa 2 bat. razrušila je ceste: Otlica – Col, Col – Crni Vrh i Grgar – Cepovan.

Istoga dana je patrola 3 bat. napala nemački automobil kod Rihemberka. Dva Nemca su poginula, četvorica su ranjena.

23-XI. Bataljon »Triestino d'assaito« zaustavio je i uništio na cesti kod Lipe autobus koji je vozio na pruzi Gorica – Komen.

25.XI. Patrola od 25 ljudi bat. »Triestino d'assaito« napala je kod Benete nemačku automobilsku kolonu. Uništen je jedan oklopni automobil i zaplenjena 1 limuzina. Patrola istog bataljona zarobila je 21 nov. dva karabinjera i zaplenila jedan motocikl.

6-XII. Stabna patrola napala je nemački kamion. Neprijatelj je imao 2 mrtva i 1 ranjenog.

8-XII. Patrola bat. »Triestino d'assaito« upala je u Tržič. Ona je tom prilikom benzinom i ručnim bombama napala fašistički dom.

10-XII. Patrola bat. »Triestino d'assaito« napala je neprijateljsku patrolu. Zarobljena su 4 vojnika i zaplenjena 3 pištolja.

14-XII. Patrola 2 bat. uništila je autobus Gorica – Ljubljana. Jedna druga patrola je istoga dana uništila jedan nemački kamion.

15-XII. Diverzantska grupa Brigade, koja djeluje u Trstu i okolini, minirala je tramvajsku prugu na Općinama. U toku noći je patrola 4 bat. bacila u vazduh 7 stubova električnog dalekovoda u blizini Trsta. Patrola 2 bat. je istoga dana napala nemački kamion kod Prvačine. Poginuo je 1 Nemač a 3 su ranjena. Plen: 3 automata, 2 pištolja i mnogo opreme.

Patrola 2 bat. je istoga dana napala posadu koja je čuvala željeznički most kod Rubija. Zarobljeno je 18 vojnika i oficira. Plen: 2 puškomitraljeza, 8 pušaka, 1 pištolj, 300 bombi, 3.000 metaka i 11 vojničkih oprema. Patrola Štaba brigade istoga dana zapalila je pomoćni most na putu kod Potoča. (Radiogramom je omaškom javljeno da je bio drug Rifemberk.)

18-XII. Četa 3 bat. izvršila je napad na putu između Čepovana i Vrata. Neprijatelj je razbijen i nateran u bekstvo. Ostavio je 6 mrtvih, sedmorica su zarobljena. Zaplenjena su 3 puškomitraljeza, 10 pušaka i 3 automata.

Između 14 i 15-XII je 1 bat. upao u rudnik uglja u Bistrici i onesposobio ga za proizvodnju uništivši sve uređaje. Akcija je prošla bez borbe. Plen: nešto pištolja.

13-XII. Patrola 1 bat. je na cesti kod Hruševja zaplenila 3 vola upućena belogardističkoj komandi u Ljubljani.

15-XII- Patrola od 2 čoveka 1 bat. napala je nemačku patrolu na konjima iste jačine i ubila 1 Nemca.

19-XII- Patrola 1 bataljona napala je nemačku limuzinu na cesti kod Hruševja. Dva oficira su poginula. Plen: 1 automat s municijom i 2 kofera prtljaga.

21-XII. Treća četa 4 bataljona je na položaju kod Gorjanskog napala fašiste koji su vršili čišćenje u pravcu Komen – Gorjansko; 10 fašista je poginulo, a 20 ih je ranjeno.

22-XII. U Tomaj je stiglo oko 40 Nemaca, fašista i belogardista. Borba za selo trajala je od 10 časova do 3 časa posle podne. kad su snage 4 bat. odbile neprijatelja. Neprijatelja je na povlačenju ponovo napala zaseda 4 bat. Još nemamo tačne podatke o gubicima neprijatelja.

20-XII. Minerski vod 1 bat. minirao je železničku prugu između Divače i St. Petera.

21-XII. Prva četa 1 bat. uništila je nem. teretni automobil između Senožeča i Razdrtog. U toj akciji su ubijena 3 gestapovska agenta. Prema njihovim legitimacijama to su bili: Babnik Johan iz Ljubljane, Franc Vran iz Celoveca i Ješe Franc iz Kranja.

23-XII. Treća četa 4 bat. vodila je borbu sa 70 fašista. Gonili su ih skoro do Komena. Plen: 1 automobil, koji je kod Gorjanskog zapaljen, postolje protivavionskog mitraljeza, 2 puna sanduka municije za teški mitraljez, nekoliko hiljada komada pušćane municije, 50 bombi, 13 pokrivača, kabanica, 3 para cipela i dosta rublja.

Između 25 i 26-XII je 1 bat. minirao prugu kod Ležeča. Električna lokomotiva i 40 vagona izbačeni su iz koloseka. Voz je poliven benzinom i zapaljen. Plen: 2 konja, 1 radioaparatus. Uništeno je 700 tona materijala (drva i uglja).

Jedinice XXXII divizije izvršile su, sem toga, dosta manjih akcija u kojima su ubile po jednog, dvojicu ili više Nemaca. odn. belogardista. U toku spomenutih akcija koje su vodile jedinice te divizije, neprijatelj je imao preko 300 mrtvih i više ranjenih. Od toga otpada na 19 brigadu »Srečko Kosovel« preko 180 mrtvih, od kojih 3 oficira.

Gorenjski odred

Akcije od 18-XI do 19-XII 1943:

13-XI. Minerski vod »Triglav« minirao je železničku prugu kod Jesenica.²³ Saobraćaj je bio prekinut pola dana. Isti vod je, istoga dana minirao i prugu kod Bleda. Eksplozija je pogodila zadnji vagon voza. Tri Nemca su ranjena.

25-XI. Jedna desetina 3 čete GO napala je neprijateljsku patrolu koja je dolazila iz Cerklji putem prema Stefanjoj Gori. Neprijatelj je imao 1 mrtvog i 1 ranjenog.

30-XI. Ista desetina 3 čete GO izvršila je protivnapad na nemačku patrolu, ubila 1 neprijatelja, 1 zarobila i oslobodila 1 ranjenog druga.

1-XII. Prva četa GO napala je uporište Gabrk. Više Nemaca je ranjeno. Istoga dana je minerski vod »Grintavec« izbacio iz koloseka brzi voz kod Kranja. Voz je bio pun nemačke vojske. Zatim su mineri otvorili vatru na neprijatelja.

7-XII. Patrola 1 čete GO napala je u Ločniku motocikl kojim su se vozila dva nemačka stotnika. Jedan je poginuo, a drugi je ranjen i odmah je podlegao ranama. Zaplenjena su dva pištolja a motocikl je uništen.

10-XII. Patrola 2 čete GO napala je automobil s neprijateljskim vojnicima koji su opravljali telefonsku liniju, ubila jednog vojnika i uništila automobil. Ostali su pobjegli. Ustanovljeno je da je bilo više ranjenih.

12-XII. Minerski vod »Triglav« ubio je u Gorjama 1 nemačkog žandara, po narodnosti Slovenca, i tom prilikom zaplenio 1 pištolj.

13-XII. Prva četa GO ubila je 2 nemačka vojnika u selu Svetje.

15-XII. Minerski vod »Triglav« minirao je prugu Jesenice – Bohinj. Noću je naišao brzi voz pun vojske. Mina je eksplodirala ispod lokomotive i lakše je oštetila. Saobraćaj je bio prekinut 4 časa.

16-XII. Minerski vod je minirao nadvožnjak na cesti Ljubljana – Kranj. Saobraćaj na pruzi bio je prekinut nekoliko časova.

17-XII. Patrola 2 čete GO napala je na pruzi nemačku patrolu i ubila 1 vojnika. Istoga dana je patrola minerskog voda »Grintavec« minirala prugu između stanica Skofja Loka i Zabnica. Kad je naišao teretni voz, mina je eksplodirala tačno ispod lokomotive. Lokomotiva se odmah prevrнула.

18-XII- Prilikom napada na neprijateljske patrole na drž. drumu kod Medna ubijen je 1 neprijateljski vojnik a 1 je ranjen.

Istoga dana je patrola 1 čete GO napala na velikom drž. drumu kod Medna neprijateljski motocikl s prikolicom i ranila vozača i 1 vojnika. Zatim je jedan vod 1 čete GO zarobio u selu Puštal kod Škofje Loke 1 nemačkog vojnika i zaplenio mu 1 pištolj.

19-XII. Prilikom napada na neprijateljske patrole kod Sv. Katarine ubijena su 2 neprijateljska vojnika a više ih je ranjeno. Konačni rezultat svih akcija iznosi: 55 mrtvih, 8 ranjenih i 3 zarobljena. Zaplenjeno je 5 pištolja. Velik broj neprijatelja ubijen je u manjim akcijama. Isto toliko ih je ranjeno.

Od Koruškog odreda u toku proteklog meseca nismo primili još nikakav vojni izveštaj, pa ćemo izveštaj o akcijama dostaviti u idućem izveštaju našeg oteka.

Jedinice su, sem spomenutih akcija, vršile i akcije u cilju ishrane i rekvizicije kod belogardističkih porodica, te likvidirale priličan broj belogardista, naročito u Gorenjskoj.

IV

Taktika kojom su se služile jedinice IX korpusa u toku proteklog meseca

Za vreme proteklih akcija, naročito u većim defanzivnim i ofanzivnim borbama, pokazale su se dobre i slabe strane u manevrisanju skoro svih jedinica. Većini jedinica još uvek nedostaje potrebna udarna snaga. One ne znaju u dovoljnoj meri iskoristiti zabunu neprijatelja, vršiti juriš i zapleniti oružje i opremu ubijenih neprijateljskih vojnika. Jedinice još uvek nisu sve postigle jedinstvo u rukovođenju akcijama, nego se primećuje da pojedine jedinice i štabovi koriste isprobana načela borbe na razne načine. Sem toga, na sprovođenje tih načela utiču još raznolikost zemljišta i okolnosti poa kojima se razne jedinice bore. Zbog prostranosti terena na kome operišu jedinice Korpusa bilo bi potrebno da se napravi raspored koji bi omogućio formiranje jakih udarnih grupa i, istovremeno, dozvolio kontrolu nad što većim terenom i što većim brojem komunikacija. Usled toga su veći delovi nekih jedinica bili upotrebljeni za akcije više diverzantskog karaktera (19 brigada) a zatim grupisani za udar na određene tačke. Da bi izveštaj bio iscrpniji, daćemo kratak pregled za svaku jedinicu ponaosob, kako bi se videla taktika kojom se jedinica služila.

1. XXXI divizija

Glavni udar te divizije bio je usmeren protiv belogardističkih uporišta u Dolomitima i nemačkih uporišta u Gorenjskoj. Isto-

vremeno on je imao za cilj čišćenje Seliške i Poljanske Doline od nemačkih uporišta. Sem toga, ta divizija imala je zadatak da vrši diverzantske akcije na železničkoj pruzi Postojna – Ljubljana – Jesenice. U tom cilju je bila podeljena u dve taktičke grupe: 7 brigada, na severu, imala je zadatak da ruši prugu i cestu Ljubljana – Jesenice i da čisti severnu i srednju Gorenjsku od neprijateljskih uporišta; 3 i 16 brigada sačinjavale su drugu, jaču, taktičku grupu, čiji je zadatak bio energično čišćenje nemačkih uporišta u južnoj Gorenjskoj i belogardističkih uporišta u Dolomitima i, istovremeno, čišćenje terena od nemačkih uporišta. Upoređujući s uspehom u mesecu novembru, obe grupe su u toku ovog meseca pokazale u taktičkom smislu velik napredak. Zajedničke akcije brigada izvedene su s uspehom, tako da se već sada može računati sa zajedničkim diviziskim akcijama. I u ovom periodu već se primećuje koordiniran rad 3 i 16 brigade i veze nisu bile tako slabe kao ranije. Uticaj Štaba divizije pokazao se u ovom mesecu mnogo jače nego ranije. Inicijativnost pojedinih starešina bila je na mnogo višem stepenu nego ranije. Uopšte je kod svih jedinica primećeno veliko poboljšanje. Očigledno su umele da izvuku pouke iz grešaka koje su učinile u prošloj nemačkoj ofanzivi.

S obzirom na sve to, može se u toku idućeg meseca računati sa diviziskim akcijama.

2. XXXII divizija

Glavni zadatak jedinica te divizije bio je da onesposobe komunikacije koje dolinom Soče vode pravcem Gorica – Podbrdo i Gorica – Bovec. Operativno područje te divizije bilo je Tolminsko, Brda i Beneška Slovenija. Ta divizija je mnogo teže savladala posledice ofanzive (hajke), i baš s obzirom na to, akcije koje je ona izvršila u toku ovoga meseca dosta su dobre. Vidi se da su stekli velika iskustva u toj ofanzivi. Zbog velikog prostranstva terena i specijalnih prilika na teritoriji te divizije, retko je bilo moguće izvršiti zajedničke akcije čitave brigade, jer su bataljoni bili jako udaljeni jedan od drugoga. Sem toga, prilično velik broj jedinica morao je biti upotrebljen za mobilizaciju i reorganizaciju jedinica posle ofanzive, pa nisu mogle učestvovati u akcijama sa ostalima. Tek u poslednje vreme otpočele su zajedničke akcije 18 brigade. Poboljšanje je primećeno i kod tih jedinica.

19 brigada »Srečko Kosovel« (sada u sastavu XXXII divizije) Jedinice te brigade pokazale su velike uspehe i velik smisao za sabotažne i diverzantske akcije. Veliko prostranstvo terena

na kome ta brigada operiše i dosta veliki broj važnih komunikacija pružali su odlične ciljeve. Te okolnosti su iskorišćene zahvaljujući vrlo dobrim štabovima, naročito Štabu brigade. Kod te brigade primećuje se najviše inicijativnosti i udarnog duha. Ona obećava da će postati odlična u svakom pogledu. Najviše zaslužuje pohvalu to što su se štabovi Brigade i njenih jedinica snalazili u naročitim uslovima kad se, u najviše slučajeva, dešavalo da su bataljoni i manje jedinice morali sami donositi odluke.

Jedinice te brigade umeju najbolje iskoristiti zbunjenost neprijatelja, zapleniti oružje i materijal poginulih i uništiti motorna vozila koja napadaju. Jedinice te brigade pokazale su, pored ostalog, i velik uspeh prilikom mobilizacije.

3. Gorenjski odred

Glavne akcije tog odreda bile su usmerene na komunikacije Ljubljana – Jesenice i industrijske objekte na tome sektoru. Odred je imao velike uspehe. Njegov napredak usled korišćenja iskustava iz ranijih akcija je očigledan. Sem toga, on je pokazao dobar smisao za napade na manje neprijateljske jedinice i uporišta. Isto tako je dobro vršio službu pretstraže duboko u unutrašnjosti uporišta neprijatelja i kontrolu njegovih koncentracija.

Uopšte, celokupan rad toga odreda je tipično partizanski u taktičkom smislu. Štabovi i jedinice koristili su taktiku pravilno. Kod većine jedinica je primećeno da još nemaju dovoljno smisla za održavanje veze, a pojedine jedinice nisu obraćale dovoljno pažnje na svoja obezbeđenja, usled čega su se često dešavali slučajevi iznenađenja, što je dovodilo do priličnih gubitaka.

V

Škole za niži vojni kadar

Školu XXXI divizije posećivale su dosada 3 partije pitomaca. Prvi i drugi kurs već su završeni, treći kurs se sada završava. Na prvom kursu je bilo 27 pitomaca, na drugom 30, a na trećem ih ima 25. Prilikom upućivanja pitomaca na 1 i 2 kurs nisu sve jedinice pokazale dovoljno smisla u odabiranju, dok su na treći kurs poslale odgovarajuće pitomce. Dosada postignut uspeh bio je vrlo dobar, dok se na sadašnjem kursu očekuje još bolji s obzirom na kvalitet sadašnjih pitomaca. Zastoj, prouzrokovao nemačkom ofanzivom, bio je minimalan zahvaljujući dobru organizaciji te divizije i vrlo dobrim nastavnicima. Na-

stava je bila prekinuta manje od nedelju dana. Škola raspolaze dovoljnim brojem sposobnih nastavnika.

Školu XXXII divizije svršila je 1 partija od 20 pitomaca. Drugi kurs je bio prekinut zbog nemačke ofanzive. Ova škola se tek sada ponovo organizuje, ali postoje velike poteškoće usled nedovoljnog broja sposobnog nastavničkog kadra, jer su neki nestali, a drugi bili prekomandovani na druge funkcije. Novi kurs počinje 5-I-1S44.

Pri XXXI diviziji završen je 1 petodnevni kurs za veze (signalizacija). Drugi kurs održava se sada. Veliki uspesi postignuti su i na tome kursu. Veza signalnim sredstvima između jedinica te divizije već se održava. Sada je počeo kurs za veze pri XXXII diviziji. On će biti organizovan na isti način kao u XXXI diviziji.

Sve jedinice su počele da shvataju ogromnu važnost službe veza. I sami pitomci imaju sada velik smisao za tu službu.

Podrobnije izvešćemo vas u idućem izveštaju, jer se nadamo da će služba veza do toga vremena biti potpuno organizovana između svih jedinica ovog korpusa.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Komandant poručnik:
Lado Ambrožič-Novljan

Šef oteka:
kapetan Milutin J. Dapčević,
v. d. nač. štaba

Operativni oficir:
major Danilo Šorović

Prilozi:

1. Spisak rukovodilaca štabova: korpusa, divizija, brigada, odreda, komande područja.
2. Spisak aktivnih i rezervnih oficira
3. Spisak poginulih oficira.
4. Spisak nestalih oficira.
5. Naredba za ofanzivu u vezi s naredbom maršala Tita od 10-XII.
6. Direktive za ofanzivu.
7. Analize poslednje nemačke ofanzive na sektor XXXI divizije.
8. Zapovest 1 nemačke komande za ofanzivu čišćenja.²⁴
9. Spisak teškog naoružanja jedinica X korpusa.
10. Voj. izveštaj 19 SNOB »Srečko Kosovel«.²⁵

* Vidi dok. br. 168.

" Vidi dok. br. 142.

BR 154

NAREĐENJE ŠTABA ČETRNAESTE DIVIZIJE NOV I PO
JUGOSLAVIJE OD 31 DECEMBRA 1943 ŠTABOVIMA BRI-
GADA ZA OBEZBEDENJE NAPADA PETNAESTE DIVIZIJE:
NOV I POJ NA VAVTU VAS I DOLENJSKE TOPLICE¹

STAB
XIV DIVIZIJE NOV I POJ
Na položaju, 31-XII-43

ŠTABOVIMA BRIGADA

(Sekcija: Novo Mesto, 1:100.000)

30-XII je neprijatelj u tri kolone izvršio prodor iz Novoga Mesta prema Toplicama, Poljanama i Starim Zagama.² U sumrak toga dana neprijatelj se povukao iz Starih Zaga i Poljana u Toplice i Vavtu Vas. Jačina neprijatelja u Vavtoj Vas i Toplicama iznosi oko 300. Posada u Novom Mestu broji¹ 1.700 ljudi. Jedinice XV divizije otsekle su neprijatelja u Toplicama i Vavtoj Vas od Novog Mesta, s namerom da ga opkole i unište. S obzirom na to

n a r e đ u j e m o :

I UB treba da se u toku noći između 31-XII i 1-1 prebaci na sektor Travni Dol – Laze i u selu Laze rasporedi dva bataljona, a jedan bataljon u Travnom Dolu. Brigada će na tom sektoru biti kao rezerva ako ustreba pomoć ostalim jedinicama, koje su u stalnom dodiru s neprijateljem. Odmah posle svog dolaska na nove položaje treba da uspostavi vezu s bataljonom VOS-a i školom³ koja se nalazi u Poljanama. Vezu treba da održava i sa II UB i divizionom XV divizije⁴ koji se nalazi u Uršnim Selima. Patrolama treba da kontroliše pravac prema Uršnim Selima, Verdunu i Sušicama. Prugu i puteve⁵ treba da minira, kako bi se zaštitila od eventualnog prodora tenkova prugom. Treba da održava stalnu vezu, najmanje dva-put dnevno, sa Štabom divizije. II UB treba da se u toku noći

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Vidi dok. br. 155 i 157.

³ Odnosi se na Prvi bataljon VOS-a i na oficirsku školu Glavnog štaba NOV i PO Slovenije.

⁴ Reč je o Drugom artiljeriskom divizionu Petnaeste divizije NOV i PO Jugoslavije.

između 31-XII i 1-1 prebaci na sektor Podgrad i rasporedi deo svojih snaga u selu Pristava. Ova brigada ima zadatak da održava čvrstu vezu sa I UB i jedinicama IV UB koje se nalaze u Težkoj Vodi i na Zejčjem Vrh. U slučaju da neprijatelj prodiere iz Novog Mesta prema položaju I UB, ona ima zadatak da svim svojim snagama udari neprijatelju u bok. Na cesti Težka Voda – Straža treba da drži stalne patrole. Ukoliko jedinice IV brigade još nisu minirale cestu, treba da na podesnim mestima minira cestu i postavi stražu. XIII UB treba da u toku noći između 31-XII i 1-1 prebaci jedan bataljon iz Bušnje Vasi u selo Crešnjevce. Taj bataljon treba da održava vezu sa I i II UB i šalje patrole prema Semiču.

XV brigada XV divizije nalazi se na sektoru Zumberka. XIII UB mora da održava stalnu vezu s njom.

Sve jedinice moraju da stignu na nove položaje do 10 časova 1-1-44 i o tome odmah izveste Štab divizije. Štab divizije nalaziće se u selu Jugorje.

Šaljemo vam i znakove raspoznavanja do 6-1-44.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Stane Dobovičnik

Komandant, major:
Klanjšek Jože

IZVEŠTAJ ŠTABA PETNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGO-SLAVIJE OD 31 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBI PETE SLOVENACKE NOU BRIGADE »IVAN CANKAR« KOD ZVIRCA«

STAB
XV DIVIZIJE NOV I POJ
Položaj, 31-XII-1943

GLAVNOM ŠTABU i ŠTABU VII KORPUSA

IV brigada je 29-XII vodila borbu s neprijateljem koji je nadirao iz Novog Mesta prema položajima I, II i III bat.² Sve zasede koje drže bataljoni odmah su napale neprijateljske kolone i, posle teške borbe, prinudile ih na povlačenje. Neprijatelj je u Gotnoj Vasi pokušao da opravi most, ali ga je otud oterala baterija koja je brdskim topom počela da tuče okolinu Gotne Vasi i sam most. Naše jedinice se nisu povukle, mada je neprijatelj čitavo vreme tukao naše položaje jakim bacačkom, topovskom i protivtenkovskom vatrom. Naši gubici iznose: 1 drugarica je poginula a 1 komandir čete je ranjen. Gubici neprijatelja dosad nisu ustanovljeni. Od IV brigade nismo primili izveštaj za 30-XII.

V brigada je 29-XII stigla s položaja Ajdovec – Lipovec na položaje Polom – Zvirče. Prema naređenju Štaba divizije trebalo je da zaposedne sledeće položaje: jedan bataljon Zvirče, jedan bataljon Vrbovec, jedan bataljon Kuku Vas a jedan bataljon Polom – Seč. Brigada je 29-og uveče stigla na određeni sektor i zaposela položaje: jedan bataljon Vrbovec, dok su tri bataljona ostala u selu Zvirče bez ikakvog obezbeđenja i straže. Iste noći, u ponoć, Štab brigade je izvešten da se neprijatelj povukao iz Ribničke doline i koncentrisao u Videmu. Na osnovu tog izveštaja Štab brigade je izdao naređenje IV bataljonu da minira put prema Kompolju. Minereri su krenuli da miniraju put tek ujutru, te su napadnuti čim su izašli iz sela. Neprijatelj se dovezao biciklima u samo selo i tu napao sva tri bataljona. Istovremeno, neprijatelj je izvršio napad na selo i s drugih strana. Naši su odmah prihvatili borbu, povukavši komoru iz sela, a zatim se i sami povukli iz sela, počeli

da opkoljavaju neprijatelja i sabili ga u selo. Neprijatelju je stiglo pojačanje od 5 kamiona. Borba se vodila do 14,30, posle čega su se naše jedinice pripremale na juriš u samo selo. U to vreme stigla je neprijateljska kolona od oko 100 ljudi iz pravca Ambrusa i napala II bataljon koji je držao položaje oko sela, prema koti 563. U međuvremenu, dok je II bataljon vodio borbu s tom kolonom od 100 ljudi koja je došla od Ambrusa, razbio je i poterao natrag, neprijatelj koji se nalazio u selu uspeo je da pobegne natrag prema Videmu. Borba se vodila od ujutro do 18 časova uveče. Brojno stanje neprijatelja iznosilo je oko 500 Nemaca. Neprijatelj je imao dosta gubitaka, ali oni dosada još nisu ustanovljeni. Naši gubici iznose 6 mrtvih, među kojima je i zam. politkomesara IV bat. drug Franjo,³ i 10 ranjenih, od kojih su dvojica teže ranjeni. Ubijena su i 2 naša konja. U Brigadi se nalazi zam. komandanta divizije drug Raco,⁴ koji će tačno ustanoviti kako je došlo do iznenađenja. Istraga je u toku. Krivci će biti najstrože kažnjeni.

XII brigada javlja da 30 XII nije vodila borbe s neprijateljem. Naknadno smo primili izveštaj da su Nemci u borbi vođenoj 29-XII, kojom prilikom su poginuli komandant bataljona drug Kamin⁵ i još jedan drug, zarobili tri naša druga. Drug Kamin, ranjen od mitraljeza u nogu, ubio se metkom sam kad su Nemci vršili juriš na njega. Naknadno smo izvešteni i o tome da je 27-XII poginuo kurir drug Mrak Janez, koji je nosio poštu u Diviziju. Pošta koju je imao kod sebe nije mu oduzeta. Kuriru je prošao metak kroz noge, imao je polomljene ruke i nekoliko uboda nožem u grudi.

Od XV brigade nismo primili izveštaj.

Artiljerija se nalazi na položajima: II divizion na Uršnim Selima, dok se I bataljon 29-XII prebacio iz Podgrada u Birčnu Vas sa zadatkom da vrši obezbeđenje prema Novom Mestu. Produženo je rušenje železničke pruge i puta Novo Mesto – Semič.

Uspostavili smo vezu s bataljonom Notranjskog odreda. On se povukao iz Notranjske i sada se nalazi u selu Orlaka. Obaveštajac tog odreda je izjavio da su se povukli iz Notranjske jer se tamo nalazi dosta nem. vojske. Sem toga, on je izjavio da se dosta jaka kolona kreće preko Turjaka – Pijave Gorice i Ljubljane. Juče je u selo Krka stigla neprijateljska kolona od 150 ljudi, ali se predveče vratila u pravcu Kočevja. Kolona koja je juče napala V brigadu povukla se prema Videmu. V brigada

je dobila naređenje da je goni i napadne. Prema izveštaju obaveštajne službe, neprijatelj je prodro iz Novog Mesta prema Straži – Toplicama i Podturnu. Artiljerija i IV brigada nisu nam poslale još nikakav izveštaj o tom prodoru, niti smo primili izveštaj od V brigade, pa trenutno ne znamo gde se ona nalazi. Načelnik štaba XV div. drug Konvalinka" nalazi se u XV brig.

SMET FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Borštnar

Komandant, major:
Ciril⁷

(M. P.)

BR. 156

IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 31 DECEMBRA 1943 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O STANJU I RASPOREDU JEDINICA U GORSKOM KOTARU'

STAB
XVIII DIVIZIJE NOV I POJ
dana 31. XII. 1943
Položaj

Dnevni izveštaj

GLAVNOM ŠTABU

Brojno stanje je nepromenjeno.

VIII brigada se nalazi: jedan bataljon u 3rodu na Kupi, sa zadatkom osiguranja prema Kočevju, jedan bataljon u Mrzlim Vodicama, sa zadatkom osiguranja prema Sušaku, a jedan bataljon i Štab brigade u Delnicama. Juče je k nama stigao operativni oficir Gl. št. drug Marok² sa zadatkom, koji je usmeno

* Savo Konvalinka

[†] Franc Hočevar

¹ Kopija originala se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

* Alojz Kolman, narodni heroj. Poginuo 7 oktobra 1944 u Koprivniku

primio od komandanta Gl. štaba, da nam vrati 80 ljudi koji su bili određeni za Notranjski odred, a da moramo dati jedan naš kompletan bataljon. Prema dogovoru odredili smo 2 bataljon VIII brigade, jer se svi ostali bataljoni naše divizije nalaze na položajima. Od dovedenih 80 ljudi formiraćemo novi bataljon, ali nam za tu stvar nedostaje naročito komesarskog kadra. Komesara VIII brigade druga Pelka³ još nismo mogli da razrešimo dužnosti, jer se drugovi koji su bili poslani u školu još nisu vratili. Po dogovoru s komandantom XIII divizije drugom Veljkom,⁴ mi ćemo iz Broda na Kupu da povučemo bataljon, a umesto njega će za sve dužnosti tamo da ostane bataljon Goranskog odreda, tako da ćemo za operacije prema Primorju imati na raspolaganju nešto više snaga.

IX brigada se nalazi na položajima Ljubošina, Trbovići, Brezova Poljana, Kosančiči sa zadatkom: obezbeđenje prema Ogulinu i izvođenje pritiska na Ogulin. Brigada ima svakog dana manje sukobe sa ustašama koji u manjim grupama dolaze iz Ogulina, ali već posle prvog pucnja beže natrag u Ogulin, te ih na kakvu ozbiljniju borbu nije moguće navesti. Pred Slovencima imaju dosta veliki rešpekt. Iz Ogulina svakog dana gađaju položaje naših jedinica minobacačima i topovima. Napomenuti moramo da je prilično sabotirane municije, naročito topovske.

X brigada se nalazi: jedan bataljon u Lokvama, jedan bataljon u Sungaru, a jedan bataljon u Fužinama. Bataljon koji se nalazi u Fužinama imao je juče, 30 o.m., borbe s Nemcima koji su u jačini 40 ljudi stigli iz uporišta Zlobin. Jedan vod s dva puškomitraljeza dočekao ih je u zasedi i otvorio na njih vatru. Dva Nemca su ubijena, a dva teško ranjena i morali su da ih nose. Sa oba ranjenika Nemci su panično pobjegli, a naša zaseda ih je gonila do samog uporišta Zlobin, odakle su Nemci počeli da gađaju minobacačima i topovima. Nekoliko mina je palo u blizinu civila, koji su prekopavali cestu Fužine – Zlobin. To ih je toliko uplašilo da su pobjegli i među civilnim stanovništvom napravili veliku paniku. Uopšte ovaj je narod vrlo paničan i češće nam pričinio dosta neprilika i nepotrebnog skakanja. U Zlobinu su Nemci ispitivali civile koji se partizani nalaze na tom sektoru. Pričali su da je lako boriti se sa hrvatskim partizanima, dok su Slovenci drski i uporni borci.

Poslali smo obaveštajne patrole a i sami smo izviđali Zlobin, koji je teško napasti, jer oni drže i Plaše. Bez obzira što su u uporištu ograđeni tri metra visokom žicom i minskim

poljem, omogućeno im je povlačenje u Plaše, koje su vezane sa Hreljinom i raskršćem, a to su također dva uporišta i do njih vodi iz Sušaka i Crikvenice asfaltiran automobilski drum koji ne može da se ruši i minira. Za napad na sva uporišta odjednom nemamo dovoljno snaga, jer su se hrvatske jedinice povukle u južno Primorje i za akciju nam stoje na raspolaganju samo 4 bataljona. I pored toga pripremamo akciju, te se nadamo da ćemo sa zaista dobrom pripremom ipak uspeti ili ih bar prinuditi da napuste uporišta. Padom Fužina oslobođen je ceo Gorski Kotar, koji se nalazi čvrsto u našim rukama.

Politkomesar:

Komandant – p.pukovnik:

BR. 157

IZVEŠTAJ ŠTABA ČETVORTE SLOVENAČKE NOU BRIGADE
»MATIJA GUBEC« OD 31 DECEMBRA 1943 GLAVNOM
ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O BORBI NA SEKTORU
PRISTAVA – MIHOVEC¹

ŠTAB IV SNOUB »MATIJA GUBEC«

710

Položaj, 31. XII. 1943

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE

Položaj

Naš II bataljon, kome je stigla u pomoć i jedna četa III bataljona, vodio je juče *ceo dan teške borbe s neprijateljem koji je prodirao iz Šmihela prema Birčnoj Vasi i Uršnim Selima.*² Bataljon je morao tokom borbi da se povuče, te je zaposeo položaje oko Pristave, Podgrada i Mihoveca. Zahvaljujući gustoj magli za vreme borbe, neprijatelju je delimično pošlo za rukom da opkoli naše položaje, tako da je nekoliko puta dolazilo do *borbi na nož*. Pre nastupanja neprijatelj je tukao naše položaje teškim bacačima i haubicama koje ima negde na Grmu. Naš II bataljon je predveče i u toku noći ponovo zaposeo svoje položaje oko Stranske Vasi koji su mu od-

ređeni prilikom uže blokade Novoga Mesta. Neprijatelj nije pokušao nikakav ispad prema našem III bataljonu, tj. prema Težkim Vodama, niti prema položajima I bataljona pored Zabje Vasi i Malog Slatnika.

Tokom borbe imali smo vezu samo s jednim delom I divizionu artiljerije (oko 50 ljudi). Vezu sa Štabom artiljerije i I bataljonom BN OUB »Ivan Cankar« nismo imali, jer se isti prebacio sa svojih položaja a da nije izvestio naše jedinice o svom pokretu.

Danas pre podne nema na našem sektoru ničeg novog. Naši bataljoni se nalaze na svojim starim položajima i dalje vrše blokadu Novog Mesta.

Naši gubici iznosili su juče 3 mrtva i 18 ranjenih (samo 2 teže). Dosada je ustanovljeno da je neprijatelj imao 11 mrtvih i najmanje 20 ranjenih.

Imamo vezu sa I divizionom artiljerije i I bataljonom »Ivana Cankara« koji se nalaze na sledećim položajima:

I divizion drži zasede od Ušivca do Ruperč Vrha;

I bataljon »Ivana Cankara« ne nalazi se na svojim starim položajima, nego u Vel. Podljubenu, i šalje jake patrole prema Skrjančama.

Odmah ćemo uspostaviti vezu sa Štabom XIV divizije.

Naše jedinice vrše blokadu Novoga Mesta na našem sektoru kako treba. Napadaćemo i ubuduće sve kolone koje bi pokušale da se kreću u pravcu Uršnih Sela.

Pokušaćemo da otsečemo od Novoga Mesta neprijateljske jedinice koje se nalaze u Toplicama, ali s položaja oko Novoga Mesta ne smemo uzeti nikakve jedinice, jer neprijatelj svakog dana pokušava manje ispade na položaje sva tri naša bataljona. Izvidit ćemo čitavu stvar i, ako bude moguće, poslaćemo jednu četvu naših jedinica i jednu četvu divizionu da pokušaju otseći neprijatelja.

Na položajima IV bataljona oko Kostanjevice nema ničega novog. Sem malog pojačanja u samoj Kostanjevici (oko 30 gestapovaca) nema nikakvih koncentracija.

Dosada, do 13 časova, na našim položajima vladalo je zatišje. Neprijatelj nije pokušao da vrši ispade.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar: odsutan

Komandant – kapetan:
Hribar Janez

IZVEŠTAJ PROPAGANDNOG OTSEKA OSAMNAESTE SLO-
VENACKE (»SOŠKE«) NO BRIGADE OD 31 DECEMBRA
1943 PROPAGANDNOM OTSEKU TRIDESET DRUGE DIVI-
ZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE O NAPADU NA UPORIŠTA
HUDAJUŽNU I KORITNICU¹

STAB XVIII »SOŠKE«
Propagandni otek

Položaj, 31. XII

ŠTABU XXXII DIVIZIJE
PROPAGANDNOM OTSEKU

Vojni izveštaj

29. XII je Štab brigade krenuo prema Bukovu da pro-
ceni eventualnu mogućnost za akciju u Koritnici – Hudajužni.
U tri posle podne zarobio je na Sentviškom vrhu patrolu od
4 bersaljera s dva puškomitraljeza. Navodno su išli u patrolu.
Štab ja zepleno dva mitraljeza, dve puške, jedan pištolj i 20
ručnih bombi. Saslušao ih je na licu mesta i, na osnovu njihovih
podataka, zasnovao akciju protiv posada u blizini Koritnice.

I bataljon XVIII brigade dobio je sledeći zadatak:

- 1) da likvidira stražarsko mesto u oklopnom vagonu u blizini
porušenog mosta u Koritnici,
- 2) da likvidira stražarsko mitraljesko gnezdo na ulazu u tunel,
- 3) da izvrši demonstrativan napad na neprijateljsko uporište
iznad tunela,
- 4) da poruši prugu između tunela i Hudajužne,
- 5) da zaštiti gore spomenute akcije i spreči eventualnu pomoć
koja bi mogla da stigne iz Grahova ili iz Hudajužne.

Akcija je izvršena na sledeći način:²

- 1) Zam. kom. I bat. drug Zmago,³ s dva puškomitralj. i jed-
nom desetinom ljudi, napao je oklopni vagon. Jedan od zarob-
ljenih bersaljera pozvao je četiri čoveka posade da se odmah
predaju. Pošto nije bilo nikakvog odgovora, vagon je opkoljen
i zauzet. Posade nije bilo. Minirao je vagon sa 6 kg ekrazita i
bacio ga u vazduh.

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog po-
kreta u Ljubljani.

Vidi dok. br. 150.

* Leopold Košir

- 2) Akcijom protiv druge tačke rukovodio je zam. kom. II čete drug Cušin.⁴ Neprijateljska posada se, uskoro posle napada, povukla u tunel i otud pucala iz mitraljeza od 20 mm, ali je stalno bila pod vatrom naših mitraljeza i bombi, tako da nije mogla da izađe iz tunela i pomogne u odbrani njihovih položaja.
- 3) Akcijom protiv treće tačke rukovodio je sam komandant, koji je stalno držao neprijateljsku zasedu pod mitraljeskom vatrom. Neprijatelj je odgovarao i bez prestanka tukao naše položaje bacačem i mitraljezima.
- 4) Prugu između tunela i Hudajužne nije bilo moguće porušiti zbog nepristupačnog terena i jake kontrole od strane neprijatelja koji je stalno pucao na našu grupu.
- 5) Zadatak obezbeđenja vršio je zam. komandira drug Stres Milan. Na cestu prema Grahovu ispaljeno je deset mina iz bacača kalibra 81 mm. Pogoci su bili precizni. Dve mine nisu eksplodirale. S teškom »Bredom« držao je pod vatrom cestu iz Grahova da bi sprečio eventualnu pomoć s te strane. Zadatak je dobro izvršio. Neprijatelj se nije pojavio.

II bataljon XVIII brigade dobio je sledeći zadatak:

- 1) Da napadne uporište-kasarnu bersaljera u Koritnici. Posada je brojala oko 30 vojnika s jednim oficirima i tri podoficira.
- 2) Da zatvori prilaze iz Grahova prema Koritnici.

Akcija je izvršena na sledeći način:

- 1) Napadom na kasarnu rukovodio je kom. bataljona drug Sreto Đenadija s prvom četom i jednim vodom II čete – ukupno 40 ljudi s deset puškomitralj.

Kasarni su se približili u najvećoj tišini, jer su išli bosu. Usled dva pucnja iz našeg bacača bersaljeri su već bili alarmirani. Na položaje su stigli kasnije nego što je bilo predviđeno, jer vodič nije dobro poznao put.

Nastavak vojnog izveštaja

Neprijateljska posada se nalazila u dvospratnoj zgradi. U njoj je bilo 30 bersaljera, dobro naoružanih lakim i teškim mitraljezima, bacačem, puškama i bombama. Pokušali su da razvale vrata, ali im to nije pošlo za rukom. Talijani su počeli da kroz prozore bacaju ručne bombe. Na poziv da se predaju, oni su odgovorili vatrom iz sveg oružja i bacanjem mina za teški bacač, koje su bacali kroz prozore rukama. Pokušali smo da eksplozivom, kojim smo napunili rupu ispod Drozora, bacimo zgradu u vazduh, ali količina eksploziva nije bila dovoljna da bi zgradu porušila. Eksplozija je, po svojoj prilici, prodrila samo u unutrašnje prostorije, gde je ubila i ranila više neprijatelja,

jer se u samoj zgradi čula jaka kuknjava. Sem toga, neprijatelj je za neko vreme prekinuo vatru. Cuo se i glas oficira: »Avanti, miei bersaglieri!« (»Napred, moji bersaljeri!«). Pre povlačenja naši su zapalili obližnju štalu s namerom da se upali i zgrada i da se na taj način neprijatelj prinudi na predaju. Neprijatelj je imao više gubitaka u mrtvima i ranjenima. Uporište nije bilo moguće zauzeti.

2) Grupa od 20 ljudi II čete, pod komandom politkoma, postavila je zasedu između Koritnice i Grahova sa zadatkom da spreči i uništi neprijatelja koji bi slučajno pokušao doći u pomoć neprijateljskoj posadi u Koritnici. Neprijatelj se nije pojavio.

Minerski vod je uspeo da na dva mesta baci u vazduh železničku prugu.

Grupa koja je napala blindirani vagon zaplenila je telefonski aparat. Aparat je sakrila nešto poviše od uporišta.

Na našoj strani nije poginuo nijedan drug, ali je bilo pet ranjenih, od kojih jedan malo teže u desnu i levu nogu. Svi su ranjeni od talijanskih ručnih bombi.

O šteti koju je pretrpeo neprijatelj još nemamo tačnih podataka.

Posle akcije svi su se u redu vratili u logor.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Nač. štaba:
Rad. Perović

Ratni dopisnik:
Orel Tone-Miha

IZVEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE SLOVENAÜKE (»SOŠKE«)
NO BRIGADE OD 31 DECEMBRA 1943 ŠTABU TRIDESET
DRUGE DIVIZIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE O AKTIVNOSTI
OD 17 DO 31 DECEMBRA¹

STAB XVIII SNOB »SOSKE«
Položaj, 31. XII. 43

Predmet: Vojni izveštaj

ŠTABU XXXII DIVIZIJE²

17. XII I bataljon, koji je 16-tog uveče stigao u Cadrj, ujutru je napadnut od neprijatelja.³ Bataljon je prihvatio borbu i naneo neprijatelju dosta gubitaka. Bataljon je imao 1 mrtvog. Štab brigade nalazio se kod tog bataljona.
II bataljon je vršio akcije na sektoru Grahovo – Podbrdo.⁴
Kod tog bataljona se nalazio zam. politkomesara brigade.
III bataljon je vršio akcije na rudnik u Rabelju.⁵
18. XII I bataljon je izvršio pokret iz sela Cadrj u selo Ravne.
II bataljon nije poslao izveštaj.
III bataljon nije poslao izveštaj.
19. XII I bataljon je izvršio pokret iz sela Ravne na planinu Kuk.
II bat. nije poslao izveštaj.
III bat. nije poslao izveštaj.
20. XII I bat. se nalazio na logorovanju i održavao političke i vojne časove.
II bat. nije poslao izveštaj.
III bat. nije poslao izveštaj.

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

³ Dvadeset sedma divizija NOV i POJ (»Goriška«) dobila je 22 decembra 1943 nov naziv: Trideset druga divizija NOV i PO Jugoslavije (vidi dok. br. 98 i 103).

¹ Vidi dok. br. 88.

⁴ Vidi dok. br. 153.

⁵ Vidi dok. br. 111.

21. XII I bataljon je održavao političke i vojne časove.
 II bataljon je napadnut od Nemaca.⁶ On je vodio borbu od 9 do 15 časova. Nemci su imali velike gubitke.
 III bataljon nije poslao izveštaj.
 Istoga dana stigli su Titovi oficiri i preuzeli svoja mesta.⁷
22. XII I bataljon je sa Štabom brigade i Štabom divizije izvršio pokret s planine Kuk. preko pruge, u selo Ponikve.
 II bataljon je također izvršio pokret preko pruge u selo Jerovica – Zagomilica.
 III bataljon: tamo je otišao drug zam. komandanta, da dovede bataljon na sektor gde se već nalaze ostala dva bataljona.
 Prilikom stupanja na dužnost novog komandanta, komandant i politkomesar održali su konferenciju sa ljudstvom i komandom I bataljona.
23. XII I i II bataljon izvršili su obezbeđenje svojih novih položaja, i to u pravcu Sv. Lucija⁸ – Kneža – Grahovo i u pravcu Bukovo – Podbrdo.
 Istoga dana je na mitingu u Ponikvama, pored politkomesara brigade i I bataljona, govorio i komandant brigade.
24. XII Komandant i načelnik štaba brigade održali su konferenciju sa štabom i komandama četa I bataljona. Konferenciji su prisustvovali i vodnici i desetari. Komandant je govorio na konferenciji o razvitku NOVJ i organizaciji u NOVJ. I, II i III bataljon imali su vojne vežbe i konferencije.
25. XII Brigada je praznovala Božić.
 Komandant brigade je posle podne išao u II bataljon da održi konferenciju, ali su toga dana obavestajac tog bataljona i obavestajac Divizije zarobili dva talijanska vojnika od kojih su dobili Dodatke da se mogu razoružati straže kod Obloka.⁹ Kom. brigade je naredio Štabu II bataljona da komandant bataljona sa 30 ljudi razoruža te straže. Akcija je

¹ Vidi dok. br. 110.

⁷ Odnosi se na oficire koje je Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije uputio kao pomoć jedinicama NOV i PO Slovenije.

^h Sada: Most na Soči.

¹ Vidi dok. br. 135.

izvršena još iste noći. Razoružali su i zarobili 7 Talijana i zaplenili 2 puškomitraljeza, 7 pušaka, 7 kom. čebadi, 2.000 metaka, 20 bombi i drugu opremu.

III bataljon: Naša patrola od 3 čoveka napala je neprijateljsku patrolu od 5 ljudi. Ubili su jednog neprijatelja, 3 zarobili i zaplenili 4 puške.

27. XII I bataljon je držao zasedu prema Kneži. Odbili su neprijateljsku patrolu od 30 ljudi, koja je pobjegla natrag. Posle podne bataljon se obučavao u sastavljanju automatskog oružja.

II bataljon je imao vojne vežbe.

III bataljon: Neprijatelj, u jačini od 150 ljudi, krenuo je u dva pravca prema logoru. Naši su se pripremili na položajima, posle pola časa borbe prešli u juriš i naterali neprijatelja u panično bekstvo.¹⁰ Neprijatelj je ostavio na bojištu 3 mrtva a 3 smo zarobili. Zaplenili su 2 puškomitraljeza, 7 pušaka »Mauzer«, 2.000 metaka, 30 šinjela, cipela i mnogo drugog materijala koji je neprijatelj bacio pri bekstvu. Mi smo imali 1 lako ranjenog. Neprijateljsko ljudstvo sačinjavali su Nemci, Austrijanci i Slovenci. Isto večer je zam. politkomesara divizije održao sastanak sa štabom ove brigade.

P. S. Prema dopisu druga zam. komandanta Branka,¹¹

III batalj. je ubio ukupno devet Nemaca.

28. XII I bataljon je imao vojne vežbe u rukovanju oružjem. Minerski vod je uveče otišao da minira prugu Sv. Lucija – Kneža, gde je porušio 50 m pruge. Istoga dana je komandant brigade održao konferenciju sa štabom tog bataljona, kome je izdao potrebne direktive za vojnu delatnost. Toga jutro je bataljon izvršio pokret u selo Brdo.

II bataljon je izvršio pokret u Sentvišku Goru. V. d. politkoma brigade održao je sastanak s politkomesarima bataljona.

III bataljon je izvršio pokret u pravcu Krna.

Komandant brigade i načelnik štaba izradili su plan za napad na Koritnicu, uporišta i komunikacije.¹²

29. XII I bataljon je pripremao ljudstvo za akciju. Isto je činio i II bataljon.

Posle podne je Stab brigade sa štabovima oba bataljona i komandama četa otišao na teren, gde je tačno odredio zadatke bataljona.

Uveče, u 8 časova jedinice su krenule na određena mesta.

Akcija je počela u ponoć. Prvi bataljon, koji je dobio zadatak da likvidira blindirani vagon i stražu ispred tunela i da postavi zasedu prema Podbrdu, likvidirao je blindirani vagon, iz koga je posada već ranije pobjegla. Zaplenili su poljski telefon. Posadu u tunelu nije bilo moguće likvidirati, jer se ona povukla u tunel odakle je gađala topom kal. 20 mm. Treća četa tog bataljona vršila je demonstrativan napad iznad tunela i sprečila pokret neprijatelja prema Koritnici.

II bataljon je imao zadatak da likvidira posadu od 20 bersaljera u privatnoj kuci. Jurišali su na kuću, ali vrata nisu odmah popustila. Pošto su bacali na njih bombe, morali su da se povuku. Minirali su zid ispod prozora. Prilikom eksplozije bilo je 5 mrtvih i nekoliko ranjenih. Zapalili su i senjak pored te kuće, gde je neprijatelj imao skladište. Neprijatelj je bacao s prvog sprata granate i teške bombe. Imali smo 5 lakše ranjenih.

Minerski vod je bacio u vazduh železničku prugu na dva mesta. Vojnici su bili disciplinovani. Moral je bio visok. Krećući u akciju, Stab brigade je naišao na neprijateljsku patrolu od četiri neprijatelja i zarobio ih. Zaplenio je 2 puškomitraljeza, 1 pištolj, 20 bombi i 2 puške sa pripadajućom municijom.

III bataljon je, na pokretu k nama, stigao u Krn.

30. XII I i II bataljon dali su obezbeđenje za logor. Pre podne su imali odmor posle akcije, a posle podne vojne časove.

Od III bataljona nismo primili izveštaj.

Stab brigade je uveče imao sastanak sa štabovima I i II bataljona i komandama četa. Analizirali su akciju.

31. XII I i II bataljon imao je vojne časove.

III bataljon se nalazi na putu k nama. Izveštaj još nismo primili.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
otsutan

Nač. štaba:
Rad. Perović

Komandant, kapetan:
(potpis nečitak)

IZVEŠTAJ ŠTABA DOLENJSKOG ODREDA GLAVNOM
ŠTABU NOV I PO SLOVENIJE O AKTIVNOSTI NA DAN
30 DECEMBRA 1943»

STAB DOLENJSKOG ODREDA

Položaj . . .

GLAVNOM ŠTABU NOV I POS

Vojni izveštaj za 30. XII. 43

(Sekcija: Cerknica, 1 : 100.000)

Odred se još uvek nalazi na starim položajima. Prvi bataljon se nalazi u Kriškoj Vasi i kontroliše Grosuplje, Šmarje – Sap do Pijave Gorice, a II bataljon na Polici i kontroliše Policu, Lipoglav i granicu,² te održava vezu sa IV štajerskom operativnom zonom.

Prvi bataljon je u toku jučerašnjeg dana slao patrole u Grosuplje i do Šmarja, ali nije nigde naišao na neprijatelja. Kako kažu izveštaji, patrole domobrana u jačini do 100 ljudi dolaze do Šmarja, ali se odmah vraćaju u Škofljicu. Situacija se na tom delu terena nije promenila.

30. XII. je grupa Nemaca, u jačini od 2 čete stigla u selo Krka. Došli su oko 12 časova. U selo Krka došli su iz Dobropolja, preko Hriba i Male Ilove Gore. Jedna nemačka patrola išla je prema Znojilama, ali se na 5 minuta do sela vratila. Nemački vojnici koji su došli u Krku bili su većinom Rusi i Poljaci. Prema vestima, oni nisu krali, nego samo prosjačili. Mada su videli 3 partizana, jednog čak na konju, nisu pucali na njih. Naš I bataljon odmah je poslao jednu četvu u zasedu na cestu Krka – Stična da spreči njihov eventualni pokret u pravcu Stične, ali su se Nemci oko 15 časova povukli iz Krke u Dobropolje.

Drugi bataljon je kontrolisao Lipoglav i granicu. U toku jučerašnjeg dana nije nigde naišao na neprijatelja. Jednu četvu uputio je u zasedu do uporišta Lisičje, ali se Nemci toga dana nisu pojavili van zamka, po svoj prilici zbog toga što je prethodnih dana II bat. napadao patrole koje su patrolirale duž granice.

¹ Original, verovatno pisan 31 decembra 1943, nalazi se u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Odnosi se na demarkacionu granicu između italijanske i nemačke okupacione zone u Sloveniji.

Politički izveštaj:

a. Moral i disciplina Odreda su na pristojnoj visini.

b. U bataljonima su održani politički časovi pod rukovodstvom politkomesara bat. Drugovima je objašnjena odluka II zasedanja AVNOJ-a i formiranje Nacionalnog komiteta – vlade.

U Odredu se do juče nalazio sekretar OK Grosuplje. On je prisustvovao svim sastancima četnih ćelija i biroa bataljona.

Sto se tiče rezolucija vrhovnom komandantu maršalu Titu i novopostavljenom Nacionalnom komitetu, biće sve uređeno u toku današnjeg dana i rezolucije poslate na određeno mesto.

U toku jučerašnjeg dana oba štaba bataljona održala su sastanke s komandama četa, na kojima se raspravljalo o budućem radu i ostalim potrebama pojedinih četa u vojnom pogledu.

Novi drugovi koje smo pripremili za Sercerovu brigadu još se uvek nalaze u Odredu. Tokom jučerašnjeg dana primili smo izveštaj gde se brigada nalazi, ali je pred sam odlazak, novih drugova stigao izveštaj da je brigada napadnuta s tri strane i da je promenila položaje, tako da opet nismo mogli poslati drugove. Pokušavamo da što pre uspostavimo vezu i rešimo to pitanje. Poslali smo patrole da uspostave vezu, ali se one dosada još nisu vratile.

U toku jučerašnjeg dana po bataljonima je održan po jedan vojni čas, i to strojeva obuka.

Stalnu vezu imamo s Komandom mesta Grosuplje – Stična, Okružnim odborom Grosuplje, Rejonskim odborom Žalna – Račna i VOS-om.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dušan Rebolj

Zamenik komandanta:
poručnik
Stojan Anton³

DNEVNIK TONETA VIDMARA OD 1 DO 31 DECEMBRA
1943 GODINE¹

Decembar 1943

1. – U Korpusu.
2. – Na putu preko Suhe Krajine. Uveče II UB i bataljon I UB napadaju posadu domobrana u Vel. Laščama-.
3. – U 9 časova pre podne likvidacija uporišta u Vel. Laščama. Uništeno oko 200 domobrana i Nemaca. Zaplenjeno 200 pušaka, 9 lakih mitraljeza, 3 teška mitraljeza, 20 sanduka municije i ogromno opreme. Zaplenjen je i sav eksploziv i oprema koju su saveznički avioni greškom bacili u Vel. Lašče.

XIII UB u zasedi kod Pijave Gorice uništila auto-blindu, pobila 10 Nemaca i ostalih 15 kamiona poterala natrag prema Ljubljani⁸.

VIII UB odbija kod Zlebiča napad Nemaca koji su došli iz Kočevja⁴.

4. – Divizija ostaje na položajima oko Vel. Lašča.
5. – Pokret Divizije u Sodražicu i okolna sela.
6. – Na starom mestu.
7. – Pokret u Rakitnicu.
8. – II UB se u Rakitnici sukobila s Nemcima koji su došli iz Kočevja i pobila 15 Nemaca, dok je sama imala 5 mrtvih i 6 ranjenih. Uveče pokret I UB na Malu Goru, II UB u Kočevsku Reku, dok XIII-ta ostaje u Rakitnici.
9. – I i II UB u ponoć napale Kočevje⁵.
10. – I UB i XIII brig, uništile posadu kod kočevskog rudnika, potpuno uništile sam rudnik. II UB uništila centralu i posadu, te prodire prema zamku. Zauzima Đački dom i školu, te blokira zamak. Dok s jedne strane. ..
11. – XIII UB prodire preko mosta u grad i stiže do zamka s druge strane. Poginuo je komandant XIV divizije. Zaplenjene su dve haubice 100 mm, 1 tenkovski top i jedan poljski top 75 mm.

¹ Ovaj deo je nastavak dnevnika objavljenog u prethodnim knjigama. Prepis originala se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² = Vidi dok. br. 45.

³ Vidi dok. br. 45.

⁴ Vidi dok. br. 45.

⁵ Vidi dok. br. 51, 55 i 80.

12. – Ujutro u 5 časova napad na zamak. II UB je minirala zamak i kroz otvore upala u hodnik, ali je bila odbijena, posle čega je zamak zapaljen. XIII brigada je zapalila štale u zamku. I UB odlazi prema Ribnici odakle prodiru Nemci u pomoć. U sukobu kod Stare Cerkve gubi tenkovski top. U 15 časova upadaju Nemci s tenkovima u Kočevje, naši se povlače. I UB uništila nemački teški tenk. Uveče se premeštaju XIII UB i Stab divizije na Polom, I UB na Vrbovec i II UB u Nemšku Loku. Topovi su zamaskirani.
13. – Na Polomu.
14. – Ujutro pokret I UB na Korinj, XIII brigade i Štaba divizije u Zagoricu.
15. – I UB u Gradeneu, Stab divizije na Kalu.
16. – Na starom mestu.
17. – Na Kalu.
18. – Pokret u Hinje.
19. – U Hinjama, XIII brig, u Zvirčama.
20. – Iz Kočevja krenulo 200 kamiona i 600 kola nemačke vojske – cela divizija – što ide preko Starog Loga na Dvor i Žužemberk.⁶ I UB napala zaštitnice kod Lašča i uništila 3 teretna automobila i 20 vojnika, te gonila neprijatelja prema Dvoru. II UB stigla u 16,30 časova na Polom.
21. – II UB drži zasedu na Maloj Gori. Kamion vojnika naišao na minu i potpuno uništen. XIII brig, drži i bije neprijatelja kod Dvora i Žužemberka.
22. – XIII brig, u zasedi sa II brigadom na Maloj Gori. Neprijatelja nema. XIII brig, bez uspeha napala Podgozd.
23. – Uveče I UB napala sela Podgozd, Jamu i Stavču Vas. XIII brig, kod Štranske Vasi – Žužemberk uništila kamion vojnika i sa uspehom napala Nemce kod Sv. Roka, te pobila oko 60 neprijatelja.
24. – I UB u zasedi kod Lašča i patrolama napada neprijatelja kod Dvora. XIII brig, u zasedi kod Žužemberka i sa uspehom napada nemačku kolonu. Bilo je mnogo mrtvih i ranjenih. Posle podne Nemci odlaze prema Trebnju⁷. Naši ruše mostove na Krki kod Dvora i Žužemberka.
25. – I UB u Selima i Vrhju, II UB na Polomu, XIII brig, u Gradeneu.
26. – I UB na Polomu, II UB u Zagorici, XIII brig, u Gradencu i ruši ostale mostove kod Žužemberka.
27. – Na starim položajima.

28. – Na starim položajima. Nemci napali II UB u Zagorici*¹. Uništen 1 kamion vojnika, a u borbi 30 vojnika. Brigada se u redu povlači na Zvirče.
29. – Ujutru pokret prema Koprivniku, gde do 20 časova uveče stiže cela Divizija.
30. – U 12 časova pokret prema Beloj Krajini.
31. – Ujutru dolazak na Suhor. I UB krenula u Travni Dol, II UB u Podgrad. zbog Nemaca koji su učinili ispad iz Novog Mesta u Stare Zage i Toplice⁹.

BR. 162

DNEVNIK VELJKA KRIŽNIKA OD 1 DO 31 DECEMBRA
1943 GODINE'

2

1 decembar

Stigao Pemc³ iz divizije. Otišli smo u II bataljon.

2 decembar

Vratili smo se u kasarnu, gde smo održali sastanak sa obaveštajcima bataljona.

3 decembar

Otišao sam u Poljane, sledećeg dana u Cerčno i još isto veče natrag u brigadu.

6 decembar

Dva su bataljona otišla na akciju u Petrovo Brdo; akcija nije uspela. Uveče sam otišao na miting u IV bat. koji se nalazio u Potoku. Vratili smo se sledećeg jutra.

8 decembar

Bataljoni su raspoređeni na nove položaje: III bat. na Pokljuku. II bat. na Planicu iznad Šk. Loke, I bat. u Zetinu,

• Vidi dok. br. 146.

¹ Vidi dok. br. 154.

¹ Originalni rukopis nalazi se u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

⁵ Prednji deo dnevnika objavljen je u tomu VI, knj. 8. dok. br. 157.

* Evgen Matejka, narodni heroj. Poginuo krajem aprila 1945 u Koprivi.

štab u Potok. U 13,30 čas. otišao sam u Cerkno. Spavao u krevetu u gostioni »Porezen«.

9 decembar

Posle podne sam otišao preko Labinja, Poljana, Novaka i Crnog Vrha u Potok, gde sam stigao noću.

10 decembar

Posle podne smo se premestili u Rovte.

Nedelja, 12 decembar

U 18 čas. otišli smo s jednom četom I bat., IV bataljonom i bacačkim vodom u akciju na uporište Praprotno (11 ljudi). Minirali smo most iznad Praprotnog i Selca, te opkolili bunker kod mosta u Praprotnom. U 21,15 dve drugarice iz sela odnele su u bunker poziv za predaju, ali se Nemci nisu predali. Zbog toga su naši udarili po njima bacačima, ali bunker nisu pogodili. Naš juriš također nije uspeo.

13 decembar

Na položajima smo se nalazili do 2,45, posle toga smo se vratili natrag. Posle podne sam otišao u IV bat. u Zetinu, gde sam održao sastanak sa štabom bataljona i bat. obaveštajcem. Slavko⁴ i komesar Marjan⁵ se ne razumeju.

14 decembar

Posle podne vratio sam se u štab brigade u Rovte. Predveče su I i IV bat. izvršili pokret preko Selške Doline.

15 decembar

Postao sam član brigadnog suda.

16 decembar

U 14,30 su štab i prateća četa izvršili pokret preko Ševlja, Bukovščice u Pozirno, gdesmo stigli u 20 čas.

17 decembar

Održao sam sastanak sa obaveštajcima I, II i pratećeg bataljona i sa Artijem,⁶ načelnikom OK VOS-a Skofja Loka. Otišao u Topole.

18 decembar

U 16 čas. smo s bataljonima otišli preko Laškog, Bukovščice, Lavtarskog Vrha, Križne Gore, Cavrne u Staru Loku (u 19,30), gde smo u nekoj trgovačkoj radnji i kod »Papeža« iz-

•vršili prehranbenu akciju, što smo učinili u rekordnom vremenu (pola sata). Vratio sam se sam, pre drugih.

Nedelja, 19 decembar

U 11 čas. stigao u Pozirno. Posle podne sam otišao u 4 bat. u Strmicu.

21 decembar

U 11,30 krenuli smo preko Zabrekvi u

22 decembar

Jamnik, gde smo stigli u 5 čas. Nemci su imali nameru da nas napadnu, ali smo se povukli. Pošto su Nemci imali nameru da nas posle podne opkole i napadnu u Jamniku (pao je sneg), krenuli smo u 15,30 čas. preko Kope po nekim stazama na

23 decembar

Vodišku Planinu, gde smo stigli u 4 časa. Tu ima već pola metra snega. U planinskoj kući smo sasvim mokri spavali, zapravo sedečki se odmarali 3 sata. Tu je ostao I bataljon. Ostali su u 11,30 otišli: štab i III bat. na Rovtaricu, a II i III bat. na Selšku Planinu.

24 decembar

Nastanjeni smo u lugarevoj kući. Vrlo lepa kuća. Drva ima dovoljno, a i snega. Uveče sam otišao na Selšku Planinu, gde smo slavili božićno veče. I kod nas na Rovtarici bilo je nešto zabave.

25 decembar

Prema izveštaju obaveštajaca juče se završila neprijateljska lokalna ofanziva na sektoru Jelovice. U 14 čas. otišao sam u I bat. na Vodiškoj Planini, kako bih sa njima otišao na prehranbenu akciju, ka nekom Nemcu u Koritnom kod Bleda. U 18,30 smo otišli i preko »Amerike«, bodeškog mosta stigli na Koritno u 22,30. Kuća je bila zaključana, a kad smo počeli da razbijamo vrata, Švaba je pucao kroz prozor i tom prilikom ranio jednog od naših. U kuću nismo mogli da uđemo; zbog toga smo pokupili samo stoku. Sve skupa je trajalo sat i po. Kad smo u ponoć odlazili, od Bleda su već dolazile Švabe koje su bile dozvane raketama.

Nedelja, 26 decembra

Vraćali smo se preko Kupljenika. Za sve vreme gazili smo sneg. Na Rovtaricu sam stigao u 8 čas., posle čega sam spavao 7 sati. U 18 čas. imali smo već pokret preko Dražgoša i Lajša u Pozirno, gde smo stigli u 24 časa.

28 *decembar*

U 10,30 započela je pucnjava kod Sv. Ivlohora (prateći bataljon) i Zabrekvi (I bataljon). U 11 čas. krenuo je štab sa II i III bat. kroz Topole (IV bat.) na položaj. Oba bataljona (III i IV) sa štabom dvaput su jurišali na nemačko desno krilo, koje su odbili, te su se I i prateći bataljon mogli da povuku. Prateći bataljon su iznenadili na Mohoru i pobili mu nekoliko mazgi. Nedostaje nekoliko patrola koje su pre napada otišle iz bataljona. Prilikom juriša poginuo je 1 drug, a 3 su bila ranjena (Krtina,⁷ zam. komandanta brig.). U 1,30 krenuli smo prema Jamniku. Odatle smo videli Nemce koji su još uvek dolazili na mesto gde se ranije vodila borba. Stab III i IV bat. sa ranjenicima uskoro su krenuli dalje. I i II bat. ostali su na Jamniku i kuvali večeru. Nemci su ih ponovo napali, ali su se oba bataljona bez većih gubitaka povukli za nama.

29 *decembar*

U 4.30 stigli smo na Rovtaricu. Nemci su neko vreme topovima gađali za nama na Jelovicu. U 14 čas. krenuli smo preko Prtovča, gde smo ranjenike predali bolnici, po jaruzi u Jesenovec. u Sorji Potok (stigli u 24 časa).

30 *decembar*

Pomakli smo se u kasarnu u Crni Vrh.

31 *decembar*

Posle podne smo se premestili u Robidnicu. Na sastanku (Crt⁸, Slavko. Borotin,⁹ Drago¹⁰) u 13,30 bio sam primljen u: Partiju. Uveče smo u OC slavili Novu godinu.

⁷ Albin Drolc

⁸ Ludvik Petelinjšek. Poginuo 15 marta 1944 u Robidnici.

* Franc Čopi

" Karel Pohleven

IZVOD IZ DNEVNIKA ŠESNAESTE SLOVENAČKE NO BRIGADE »JANKO PREMRL-VOJKO« ZA NOVEMBAR I DECEMBAR 1943 GODINE¹

Nakon formiranja Brigada se podelila na bataljone i ovi su krenuli svaki na svoju stranu. Zbog toga neću biti u mogućnosti da pružim jasnu sliku Brigade. Navešću samo glavne stvari koje sam doživeo u II bataljonu i u ostala dva bataljona od formiranja do danas, 19. XII. 1943, kad sam preuzeo zadatak dopisnika S.P.U.³

Poslednjih dana septembra II bataljon se prebacio na Bukovo. Tamo je ostao jedanaest dana i za to vreme izveo nekoliko dobro uspešnih noćnih napada na Švabe koje su čuvale prugu na stanici Grahovo – Hudajužna. Ništa nije pomoglo Švabama, mada su nas psovali recima »verfluchte Banditen«; naše bombe su i pored toga potresle njihove glave. Iz Bukovog krenuli smo kroz Otalež i Jaznje ka Mrzlikaru. Tu smo se opet zaustavili nekoliko dana i zaposeli položaje iznad Nove Oselice i Sovodenja. Švabe su nas na tom mestu nekoliko prepodneva srdito gađale teškim minobacačima. Razume se da im nismo ostali ništa dužni. Jednog jutra pripremili smo sve potrebno za napad, ali nam je to sprečila vanredno gusta magla. Drugog dana smo saznali da se neprijatelj povukao iz Sovodenja i iz Oselice; mislio je, najverovatnije, da je sigurniji ako se povuče odande. Odatle smo izvršili pokret u Ledine kod Crnog Vrh, gde smo bili određeni da poslužimo kao rezerva za slučaj napada na Idriju. Nakon nekoliko dana odmaranja otišli smo u pravcu Žirija i zaustavili se u Goropekama iznad Žirija, gde smo 7. XI. 1943 svečano proslavili Oktobarsku revoluciju. Tu je opet bila na okupu sva Brigada. Odatle smo krenuli na Zirovski Vrh, blizu utvrđenog belogardističkog uporišta Sv. Tri Kralja. Odatle je 2. četa II bataljona pošla 11. XI. 1943 da napadne Sv. Tri Kralja, ali je pala u zasedu. Samo spretnosti komandira druga Fona pripada zahvalnost što je celu četvu spasao iz kritičnog položaja bez ikakvih gubitaka. Četa je ubila

¹ Original se nalazi u arhivi Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani.

² Dnevnik je pisao Andrej Pagon-Ogarev. Uvodni deo (gde opisuje miting prilikom formiranja Brigade. 26 septembra 1943, u Cerknom izostavljen je zbog nevažnosti.

jednog Švabu, dok su među drugovima iz naše čete dvojica lakše ogrebena.

15. XI. 1943 bili smo napadnuti od Švaba i belogardista s tri strane. Branili smo se ogorčeno, ali smo morali da odstupimo pred velikom nadmoćnošću. U toj borbi junački je poginula drugarica Drina,⁴ zam. politkomesara u II bat. Bila je smrtno pogođena »dum-dum« metkom. Slava spomenu hrabrog borca! Jednim delom raštrkani našli smo se u Mrzлом Vrhu, gde smo prenoćili.

16. XI. 1943 izvršili smo pokret na Podjelovo Brdo, gde smo napali kolonu od 300 Nemaca. Noću smo se povukli odatle, jer se moglo očekivati da će Švabe idućeg dana dobiti pojačanje. Povukli smo se preko reke Idrijce, koju smo gazili, u Masore. Iz Masora smo krenuli u Sebrelje, gde se opet sastala cela brigada.

Ovde neka napomenem da smo održali interesantan sastanak Brigade u školi. Govorili su drugovi Bebler – Primož⁵ i dr Vilfan.⁶ Predmet: zašto se više drugova izgubilo i dezertiralo. Protivmere: veća kontrola Partije u Brigadi, bataljonima, četama i uvođenje strože vojničke discipline.

Također smo priredili dva mitinga koji su vrlo dobro uspeli i napravili dubok utisak na civilno stanovništvo. S najvećom pažnjom su slušali govor politkomesara i deklamacije raznih pesama Gregorčiča. Imao sam utisak da se i belogardisti povlače sa svog ranije dobro utvrđenog terena.

28. XI. 1943. Iz Sebrelja smo krenuli ponovo preko Idrijce, kroz Plužnje, Otalež i Mrzli Vrh. Tu su nas Švabe ponovo iznenadile. Zbog slabe komande bataljon se ponovo raštrkao; jednoga drugu su Švabe zarobile, dok je drugi bio ranjen. Napominjem da nas je na položaju bilo samo 18; prva četa i deo druge čete prekopavali su cestu između Planine i Sovodenja, a, sem toga, vani su se nalazile i dve patrole. Pri tom napadu izgubili smo laki mitraljez i nešto municije. Odatle smo se premestili ka Slaoetu, malo više od Mrzlikara. Nakon nekoliko dana opreznosti u pogledu neprijatelja, ponovo smo se pomakli u blizinu Stare Oselice, ka seljaku Spolovniku, gde smo ostali deset dana. Odatle smo slali patrole na razne strane, koje nisu ustanovile ništa važno, izuzev što su nekoliko puta naletele na patrole neprijatelja. Prekopali smo i cestu Sovodenj – Žiri.

U Sovodenju smo priredili miting, koji je učinio vrlo dobar utisak na civilno stanovništvo. Za vreme govora politko-

¹ Mihaela Skapin, narodni heroj. Poginula 15 novembra 1943 kod Zirovskog Vrh.

³ Dr Aleš Bebler

⁵ Dr Jože Vilfan

mesara brigade druga Radoša⁷ čulo se živo odobravanje od strane starih ljudi koji su prisustvovali mitingu.

Iz Stare Oselice učinili smo pokret preko Kopačnice na Studor, i tu me stigla naredba da ostavim mesto kulturnika u II bat. i da preuzmem posao vojnog dopisnika, hroničara i pisca reportaža u Štabu brigade. Posao sam preuzeo dana 20. XII. 1943 i tada počinjem s redovnim datiranim izveštajima.

20. XII. 1943

Vojni izveštaj br. 1:

Prema izveštajima primljenim od strane vojnih dopisnika i prema vlastitim zapažanjima, u danima od 16-og do 19. XII nije se dogodilo ništa vojnički važno. Brigada se pomakla na nove položaje. Naša patrola je primetila nemačku patrolu jačine oko 30–40 ljudi na cesti Idrija – Sv. Lucija. Ta nemačka patrola je na Zelinu zapalila školu. Ista naša patrola primetila je drugog dana, 17. XII, nemačku patrolu iste jačine na cesti prema Idriji.

Položaji I bat. bili su od strane neprijatelja gađani teškim bacačem, ali nije bilo nikakve štete. Na stanovništvo je vanredno dobro uticalo mirno i odlučno držanje drugova iz tog bataljona.

Vojni dopisnik III bat. javlja da su Nemci prilikom poslednjeg prolaza kroz Otalež pokupili nekoliko terenskih radnika. Isti dopisnik javlja dalje da ih se civilno stanovništvo plaši iz straha od Nemaca.

U II bat. nema ničeg novog.

21. XII. 1943

Vojni izveštaj br. 2:

Oko 9 časova, dana 20. XII, IV bat. je bio upozoren na što veću opreznost, jer je u njegovoj blizini primećen pokret neprijateljskih kolona. Odmah su zauzeli položaje. U pola jedanaest započela je srdita borba, koja se vodila do tri posle podne, kada se bataljon povukao zbog nadmoći neprijatelja i jer mu je pretilo okruženje.⁸

Za vreme borbe neprijatelj je dvaput dobio pojačanje. Neprijateljevi gubici su znatni, ali tačan broj ipak nismo mogli ustanoviti.

Bataljon je imao jednog lakše ranjenog. U borbi je učestvovalo oko 300 Nemaca.

Iz I. II i III bat. nema vesti.

22. XII. 1943

Vojni izveštaj br 3:

Jučerašnjem vojnom izveštaju dodajemo još sledeće detalje. Treći bataljon je bio upozoren da se u selu Suša ispod Čabrača nalazi nemačka patrola. Drugovi iz tog bataljona odmah su zauzeli položaje između Čabrača i Likara. Za to vreme su se naši iz IV bat. već sukobili s neprijateljem. Kad je IV bat. proterao neprijatelja s njegovog položaja, otvorili su vatru na njega drugovi iz III bataljona. Srdito obostrano mitraljiranje trajalo je do noći, posle čega su se Nemci povukli u dolinu prema Hotavljama. III bat. nije imao nikakvih gubitaka.

U toj borbi se naročito dobro pokazao mitraljezac Novak Jože iz 3. čete IV bat.

Prvi bataljon je prilikom te akcije sadejstvovao samo zauzimanjem 1500 m dugačkog položaja. Primetili su i 6 kamiona Švaba koji su stigli u Gorenju Vas. Dva su ostala tamo, a četiri su produžila put prema Hotavljama. U Hotavlje su stigla samo dva, dok su se dva zaustavila na putu Gorenja Vas – Hotavlje.

Zelja za susretom s neprijateljem mnogo se ispoljila kod drugova iz tog bataljona.

Prema izveštajima koje sam primio iz Otaleža, Švabe su prošle nedelje napravile ponovnu ofanzivu na . . . svinje i 6 ih odvukli sa sobom. Dana 21. XII. 1943 nije bilo nikakvih drugih naročitih novosti.

9

23. XII 1943

Vojni izveštaj br. 4:

Tog dana nije se desilo ništa vojnički važno. Noću 23/24. XII izvršili smo pokret iz Robidnice u Staru Oselicu.

24. XII. 1943. Tog dana smo ponovo izvršili pokret iz Stare Oselice na žirovsku stranu . . . Dopisnik iz II bat. javlja da Nemci već nekoliko dana posećuju selo Lazec i odatle odnose sve što im dođe pod ruke. Jedan od prisutnih Nemaca rekao je, navodno, da kraj rata mora biti uskoro, jer drugo ništa ne dobivaju sem municije, a ako hoće da žive. moraju da krađu i pljačkaju po kućama.

10

Vojni izveštaj br. 5
za 25 i 26. XII. 1943:

Na patrolu II bat., koja je bila poslata prema Sv. Tri Kralja, ispaljeno je nekoliko metaka kroz prozor neke kuće; naši nisu imali nikakvih gubitaka. Kuća je vlasništvo nekog belogardista iz familije od koje se tri člana nalaze kod bele garde.

Dva obaveštajca i zam. komandira iz IV bataljona bili su opkoljeni u selu Lagod od strane belogardista. Jednog druga su ranili i zarobili, dok su dvojica pobjegli. Belogardista je bilo 80–90.

Četvrti bataljon je napao patrolu od 70 belogardista u selu Log kod Goropeka. Borba se vodila dva sata, nakon čega se neprijatelj povukao. Mi nismo imali nikakvih gubitaka, dok nam gubici neprijatelja nisu poznati.

29. XII. 1943

Vojni izveštaj br. 6
za dan 27, 28 i 29. XII. 1943:

Dana 27. XII nije bilo nikakvih posebnih novosti. Izvršili smo pokret iz sela Selo u Dobračevu kod Žirija.

Patrola od 30 ljudi iz III bat. držala je 27. XII zasedu na cesti Idrija – Zelina ispod sela Jaznje. Očekivali su Švabe koje su se poslednjih dana više puta pojavljivale u selima Jaznje, Otalež. Lazec i vršile ofanzivu na svinje i kokoške. Kako Švaba nije bilo, naši su se vratili neraspoređeni, pošto im se nada da poteraju Švabe izjalovila.

Noću 28/29. XII su 32 druga iz I bataljona minirali i zapalili dva mosta kod Sopotja ispod Sv. Tri Kralja. Mostovi su potpuno porušeni, saobraćaj je prekinut najmanje za deset dana.

Neprijateljski avion izvršio je izviđačko letenje iznad nas i uskoro je nestao na horizontu.